

Beleids- en begrotingstoelichting ontwerp

OMGEVING

Begrotingsuitvoering 2025

Jo Brouns
Minister van Landbouw en Omgeving

I. INHOUDSTAFEL

I. INHOUDSTAFEL	2
II. INLEIDING DOOR DE MINISTER	8
III. SAMENVATTING.....	9
IV. TRANSVERSALE, HORIZONTALE EN OVERKOEPELENDE STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN	10
V. BELEIDSVELD OMGEVING EN NATUUR.....	11
1. ISE Ruimte en milieu	11
1.1. Strategische en operationele doelstellingen.....	11
SD 1 Bouwshift realiseren	12
OD 1.1 De bouwshift als hefboom	12
OD 1.2 Het bouwshiftconvenant als hefboom.....	12
OD 1.3 De bouwshift vraagt grondbeleid.....	13
SD 2 Economie en duurzaamheid gaan hand in hand	13
OD 2.1 Economie, motor voor leefbaarheid en maatschappelijke ontwikkeling	13
OD 2.2 Ruimte voor Economie	14
SD 3 Een veerkrachtig en gedifferentieerde open ruimte	14
OD 3.1 Het openruimtepact ondersteunt duurzaam landgebruik.....	15
OD 3.2 Omgeving ondersteunt duurzame landbouw.....	15
OD 3.3 Geïntegreerde openruimteprojecten realiseren	15
OD 3.4 Grondbeleid in functie van het bewaren van open ruimte	16
OD 3.5 Lokale coalities ondersteunen.....	17
SD 4 Een gezonde en veilige leefomgeving: goed voor mens en natuur.	17
OD 4.1 Minder stikstof voor natuurherstel.....	17
OD 4.2 Zorgwekkende stoffen: voorkomen, aanpakken en beheersen van vervuiling.....	18
OD 4.3 Omgevingsveiligheid.....	19
OD 4.4 Beperken van (milieu)overlast.....	20
1.2. Budgettair kader voor het begrotingsjaar	20
1.2.1 Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid (excl. DAB's) 22	
1.2.2 DAB's	32
1.2.3 Overige entiteiten onder gezag	40
1.2.3.1 Vlaamse Landmaatschappij (VLM).....	40
1.2.4 Overige entiteiten onder toezicht	45
2. ISE thema-overschrijdend instrumentarium.....	46
2.1. Strategische en operationele doelstellingen	46
SD 1 Vlaanderen weerbaar maken tegen klimaatverandering	46
OD 1.1 Klimaatadaptatie transversaal aanpakken.....	46
OD 1.2 Klimaatadaptatie structureel uitvoeren op terrein	46
OD 1.3 Landgebruik als middel tegen klimaatverandering	46
SD 2 Samen aan de slag in gebieden en regio's	47
OD 2.1 Regiowerking als sterk interbestuurlijk samenwerkingsmodel....	47
OD 2.2 Gebiedsprogramma's ontwikkelen om te versnellen.....	47
OD 2.3 Geïntegreerde gebiedswerking in prioritaire openruimte gebieden	49

SD 3 Een Kwalitatief en rechtszeker vergunningenbeleid	49
OD 3.1 Oplossings- en klantgericht richting kwalitatieve realisaties op het terrein	49
OD 3.2 Verordenende instrumenten en procedures verbeteren	50
OD 3.3 Rechtszekere, robuuste vergunningen	51
OD 3.4 Exploitaties toekomstgericht vergunnen	51
SD 4 Een haalbaar omgevingsbeleid	52
OD 4.1 Publieke middelen effectief inzetten.....	52
OD 4.2 Een doelgerichte deelname aan het internationale en Europese beleid.....	53
SD 5 Een onderbouwde en gedragen aanpak van de omgevings-uitdagingen	54
OD 5.1 Beleidsonderbouwing door onderzoek, monitoring,rapportering en evaluatie.....	54
OD 5.2 Onze omgeving als gedeelde verantwoordelijkheid	54
SD 6 Omgevingsregelgeving doen naleven.....	55
OD 6.1 Versterkte bestuurlijke omgevingshandhaving.....	55
OD 6.2 Realisatiegerichte en impactvolle omgevingshandhaving	55
OD 6.3 Digitalisering en innovatieve technologieën.....	56
2.2 Budgettair kader.....	56
2.2.1 Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid (excl. DAB's)	58
2.2.2 DAB's	68
2.2.3 Overige entiteiten onder gezag	71
2.2.4 Overige entiteiten onder toezicht.....	71
3. ISE afval en materialen	73
3.1. Strategische en operationele doelstellingen.....	73
SD 1 De OVAM neemt het voortouw in het veilig sluiten van materiaalkringlopen zodat het verbruik van primaire grondstoffen daalt	73
OD 1.1 We dragen bij aan de transitieprioriteit Vlaanderen Circulair	73
OD 1.2 Via verschillende preventiestrategieën streven we naar een daling van de totale afvalberg.....	74
OD 1.3 Door betere selectieve inzameling, recyclage en kwaliteitsborging stimuleren we het gebruik van gerecycleerde grondstoffen	74
OD 1.4 We beperken binnen materiaalkringlopen de risico's voor mens en leefmilieu, in het bijzonder voor asbest en andere zorgwekkende stoffen	75
OD 1.5 We initiëren en coördineren de nodige maatregelen om de hoeveelheid zwerfvuil te laten dalen	76
OD 1.6 We zorgen ervoor dat de capaciteit voor eindverwerking (storten en verbranden) in lijn is met het aanbod aan afvalstoffen	76
3.2 Budgettair kader.....	76
3.2.1 Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid (excl. DAB's)	77
3.2.2 DAB's	78
3.2.3 Overige entiteiten onder gezag	80
3.2.3.1 Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM)	80
3.2.4 Overige entiteiten onder toezicht.....	86
4. ISE bodem en ondergrond.....	87
4.1. Strategische en operationele doelstellingen	87
SD 1 Naar gezonde bodems in 2050	87
OD 1.1. Bodemonitoring en toegankelijke bodeminformatie.....	87

OD 1.2 Duurzaam en regeneratief beheer van bodems.....	87
OD 1.3 Beperken van bodemerrosie.....	87
SD 2 Bodemverontreiniging aanpakken	87
OD 2.1. Een integraal beleid voor bodemverontreiniging.....	88
OD 2.2. Verhoogde responsabilisering	88
OD 2.3. Wendbare systematiek voor beoordeling van bodemverontreiniging	89
SD 3 Optimaal benutte ondergrond	89
OD 3.1. Beheer van oppervlaktedelfstoffen en kritieke grondstoffen	89
OD 3.2. Duurzaam beheer van (diepe) ondergrond en gebruik van diepe aardwarmte.....	89
4.2 Budgettair kader	90
4.2.1 Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid (excl. DAB's) 91	
4.2.2 DAB's	92
4.2.3 Overige entiteiten onder gezag	94
4.2.3.1 Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM).....	94
4.2.3.2 Grindfonds	97
4.2.4 Overige entiteiten onder toezicht.....	98
5. ISE natuur en biodiversiteit	99
5.1. Strategische en operationele doelstellingen	99
SD 1 Meer en betere natuur	99
OD 1.1 Een efficiënt internationaal en Europees biodiversiteitsbeleid, op maat van Vlaanderen	99
OD 1.2 Uitvoering van instandhoudingsbeleid en stikstofsanering	99
OD 1.3 Bosuitbreiding en -bescherming.....	99
OD 1.4 Voldoende natuur onder het juiste beheer	100
OD 1.5. Meer natte natuur om de klimaatverandering op te vangen ...	100
OD 1.6. De Vlaamse natuur weerbaar maken tegen de klimaatverandering.....	100
OD 1.7 Meer groen, voor een betere leefomgeving	100
OD 1.8 Kwaliteitsvolle natuurbeleving	101
OD 1.9 Lokale coalities als hefboom voor uitvoering van het Vlaamse beleid.....	102
SD 2 Doeltreffend soortenbeleid en -beheer	102
OD 2.1 Soortenbescherming.....	102
OD 2.2 Beperken van schade en overlast door in het wild levende soorten.....	102
OD 2.3 Organisatie van jacht en riviervisserij	103
SD 3 Instrumentarium	103
OD 3.1 Smart Nature: slim en vooruitziend natuurbeheer, ondersteund door technologie	103
OD 3.2. Effectieve bescherming van bestaande natuur.....	104
OD 3.3 Het verkennen en ontwikkelen van innovatieve beleidsinstrumenten	104
SD 4 Wetenschappelijke onderbouwing en evaluatie voor een doeltreffend natuurbeleid.....	104
OD 4.1. Toestand en trend van de natuur in beeld brengen.....	104
OD 4.2 Natuurgebaseerde oplossingen voor natuurherstel en klimaatadaptatie	106
OD 4.3 De relatie tussen mens en natuur onderzoeken	107

6.2 Budgettair kader	108
6.2.1 Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid (excl. DAB's)	109
6.2.2 DAB's	121
6.2.3 DAB's	126
6.2.4 Overige entiteiten onder gezag	128
6.2.4.1 Eigen Vermogen Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (EV INBO)	128
6.2.5 Overige entiteiten onder toezicht	130
6.2.5.1 Vlaamse Landmaatschappij (VLM)	130
6. ISE lucht	133
6.1. Strategische en operationele doelstellingen	133
SD 1 Vormgeven aan Europees, internationaal en Vlaams luchtbeleid	133
OD 1.1 Europese en internationale besluitvorming	133
OD 1.2 Opvolgen en actualiseren luchtbeleidsplan 2030	133
SD 2 Uitvoeren van Luchtbeleidsplan	133
OD 2.1 Kosteneffectief industrieel reductiebeleid met aandacht voor zorgwekkende stoffen	133
OD 2.2 Hinder door houtkachels verminderen	134
OD 2.3 Op weg naar emissievrij verkeer	134
OD 2.4 Verlaging stikstofuitstoot door landbouw	135
OD 2.5 Samen met lokale overheden voor zuivere lucht	135
SD 3 Meten is weten	136
OD 3.1 Vinger aan de pols via metingen	136
OD 3.2 Emissie-inventaris lucht verbeteren	136
OD 3.3 Data en kennis toegankelijk aanbieden	136
6.2 Budgettair kader	137
6.2.1 Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid (excl. DAB's)	137
6.2.2 DAB's	137
6.2.3 Overige entiteiten onder gezag	137
6.2.3.1 Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)	137
6.2.4 Overige entiteiten onder toezicht	140
7. ISE water	141
7.1. Strategische en operationele doelstellingen	141
SD 1 Het Europees en internationaal waterbeleid als kader voor het ... Vlaamse waterbeleid	141
OD 1.1 De herziening van de kaderrichtlijn Water aangrijpen om uitdagingen van klimaatverandering en verontreiniging beter aan te pakken	141
OD 1.2 Naar een Europese Blue Deal: Water resilience initiatief van de Europese Commissie	141
OD 1.3 De nieuwe richtlijn stedelijk afvalwater tijdig omzetten	141
OD 1.4 Via de Internationale Water Agenda samenwerking en kennisuitwisseling stimuleren	141
SD 2 Het Vlaamse waterbeleid optimaliseren	141
OD 2.1 Een ambitieuze en tegelijk realistische Blue Deal 2.0 voorleggen	141
OD 2.2 Zorgen voor eenheid in het waterbeleid met de oprichting van waterschappen	142
OD 2.3 De financiering van het waterbeleid structureel versterken	142
OD 2.4 De CIW omvormen tot een (h)echt waternetwerk	143

OD 2.5 De watertoets herwerken naar één integraal wateradvies.....	143
SD 3 Blue Deal: beschermen tegen wateroverlast en droogte.....	143
OD 3.1 Onverminderd inzetten op ruimte voor water	143
OD 3.2 Het watersysteem herstellen met investeringen, (peil-)beheer en gepaste maatregelen	143
OD 3.3 Een performant assetmanagement van de waterlopen- infrastructuur verzekeren.....	143
OD 3.4 De paraatheid en preventie voor extreme neerslag versterken door nauwkeurige voorspellingen en een robuuste adviesverlening.....	143
SD 4 Blue Deal: Zuiver en betaalbaar water	144
OD 4.1 Een resultaatgerichte aansturing van en toezicht op drinkwaterbedrijven, rioolbeheerders en Aquafin verzekeren en een efficiënte en effectieve inzet van middelen bewaken	144
OD 4.2 - Inzetten op een betere bescherming van onze bronnen voor drinkwater	144
OD 4.3: Zorgen voor een brongericht sedimentbeheer en het historische passief aan waterbodempervuiling verminderen	144
OD 4.4: Betaalbaar water	144
SD 5 De stroomgebiedbeheerplannen actualiseren en optimaliseren voor een efficiëntere en effectievere uitvoering.....	144
OD 5.1 Een aangepast doelstellingenkader voor waterkwaliteit uitwerken	144
OD 5.2 Doelstellingen voor een verhoogde waterzekerheid verankeren.....	145
OD 5.3 Bindende maatregelenprogramma's opstellen om stapsgewijs de gestelde doelstellingen te realiseren en achteruitgang te voorkomen ..	145
SD 6 Vormgeven aan het integraal waterbeleid in de landbouw	145
OD 6.1 MAP 7 finaliseren met zorg voor water, bodem en natuur	145
OD 6.2 Een sector-, bedrijfs- en gebiedsgericht mestbeleid implementeren	145
OD 6.3 De begeleiding van land- en tuinbouwers versterken zodat ze de meest duurzame praktijken toepassen	146
OD 6.4 Het nitraatresidu implementeren als een efficiënt instrument ..	146
SD 7 Zorgen voor een adequate onderbouw van een evidence-based waterbeleid	146
OD 7.1 Via projectmatige monitoring en modellering de kennis over de toestand van het watersysteem verhogen	146
OD 7.2 Beleidsrelevant wetenschappelijk onderzoek versterken	146
OD 7.3 Een Vlaamse waterdataspace ontwikkelen	147
7.2 Budgettair kader.....	147
7.2.1 Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid (excl. DAB's) 148	
7.2.2 DAB's	151
7.2.3 Overige entiteiten onder gezag	158
7.2.3.1 Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)	158
7.2.4 Overige entiteiten onder toezicht	160
7.2.4.1 Vlaamse Landmaatschappij (VLM).....	160
VI. APPARAATSKREDIETEN.....	162
PROGRAMMA QA - QB0 – DEPARTEMENT OMGEVING	162
PROGRAMMA QA - QC0 – INSTITUUT VOOR NATUUR EN BOSONDERZOEK	162
PROGRAMMA QA - QD0 – AGENTSCHAP VOOR NATUUR EN BOS	162

PROGRAMMA QA - QB0 - DEPARTEMENT OMGEVING.....	163
PROGRAMMA QA - QC0 - INSTITUUT VOOR NATUUR EN BOSONDERZOEK	
.....	166
PROGRAMMA QA - QD0 - AGENTSCHAP VOOR NATUUR EN BOS.....	168
VII. LIJST MET AFKORTINGEN	170
VIII. BIJLAGE OVERZICHT REGELGEVINGSINITIATIEVEN	176
IX. BIJLAGE OVERZICHT GEREALISEERDE EVALUATIE-INITIATIEVEN	
.....	183
X. BIJLAGE 'METADATA INDICATOREN'	185
XI. BIJLAGE OVERZICHT GEREALISEERDE ONDERZOEKSINITIATIEVEN	
.....	185
XII. BIJLAGE 'OVERZICHT VAN DE RESOLUTIES EN MOTIES VAN HET	
VLAAMS PARLEMENT'	192
XIII. BIJLAGE 'OVERZICHT VAN DE AANBEVELINGEN VAN HET	
REKENHOF'	195
XIV. BIJLAGE 'OVERZICHT VAN DE ARRESTEN VAN HET	
GRONDWETTELIJK HOF EN HET HOF VAN JUSTITIE'	199

II. INLEIDING DOOR DE MINISTER

In 2025 hebben we in Vlaanderen duidelijke keuzes gemaakt om onze regio sterker, veerkrachtiger en toekomstbestendiger te maken. We bouwen verder aan een Vlaanderen waar het goed wonen, werken en leven is – en waar we de lat bewust hoger leggen.

Met de heropstart van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen hebben we de bouwshift opnieuw richting en tempo gegeven. Samen met mijn collega van Economie lanceerde ik het actieplan Ruimte voor bedrijvigheid en moderniseerde ik het leegstandsbeleid, zodat ruimte opnieuw maximaal wordt benut. Met de taskforce Wonen-ruimte, opgezet samen met mijn collega van Wonen, zetten we een ambitieuze stap richting 450.000 bijkomende woningen tegen 2050. Zo maken we ruimte voor gezinnen én economische groei.

We hebben ook strategisch vooruitgekeken naar de toekomst van onze havengebieden, met gerichte programma's voor elk van de Vlaamse havens. Tegelijk startten we de balanced-approach procedure voor Brussels Airport op en onderzochten we hoe vergunningen voor hernieuwbare energie sneller en efficiënter kunnen verlopen. Want vergunningen mogen geen blokkade zijn, maar moeten net mogelijk maken wat Vlaanderen nodig heeft: bouwen, ondernemen en investeren. Met het actieprogramma voor rechtszekere en robuuste vergunningen hebben we daarin een duidelijke koers uitgezet: snellere procedures, meer rechtszekerheid en betere beslissingen. Dat versterkt zowel ons investeringsklimaat als de kwaliteit van onze leefomgeving.

We hebben tegelijk stevig ingezet op natuur en landbouw. We versnellen de realisatie van landschapsparken, voeren de PAS-maatregelen uit en bouwen aan een flankerend landbouwbeleid dat perspectief biedt. Binnen de taskforce Hoogwaterveiligheid IJzer namen we de nodige voorbereidingen om Vlaanderen beter te beschermen tegen overstromingen. Daarnaast werken we verder aan het Vlaams Natuurherstelplan en versterken we de Bosalliantie, zodat natuur opnieuw ruimte krijgt en robuuster wordt.

Water is een van de grote uitdagingen van deze tijd. Daarom hebben we met de Blue Deal 2025–2029 gekozen voor een structurele en ambitieuze aanpak van waterveiligheid, waterkwaliteit en waterzekerheid. We maakten 330 miljoen euro vrij en voorzien vanaf 2026 jaarlijks 20 miljoen euro extra. Tegelijk zorgen we ervoor dat elke euro maximaal rendeert door minder effectieve subsidies stop te zetten en te focussen op wat echt werkt.

Ook op het vlak van luchtkwaliteit en circulaire economie hebben we stappen vooruitgezet. Het derde voortgangsrapport van het Luchtbeleidsplan werd opgeleverd en we namen gerichte acties rond PFAS, dioxines en zware metalen. In de circulaire economie bereiden we nieuwe producentenverantwoordelijkheden voor, bouwen we recyclagehubs verder uit en zetten we stappen richting selectief slopen. We maken werk van bijkomende recyclage van reststromen en zorgen voor een betere kwaliteitsborging van materialen.

Tot slot investeren we in de toekomst. We bouwen het bodemmonitoringsnetwerk verder uit en moderniseren het bodembeleid, zodat we beter kunnen inspelen op nieuwe uitdagingen. Tegelijk bereiden we de komst van de Einstein Telescoop voor, een project dat Vlaanderen internationaal op de kaart zet en onze regio versterkt als innovatieve topregio.

Met deze keuzes maken we Vlaanderen niet alleen sterker vandaag, maar klaar

voor morgen. Onze ambitie is duidelijk: Vlaanderen uitbouwen tot een regio die vooruitgaat, kansen creëert en waar het voor iedereen goed leven is.

III. SAMENVATTING

Deze beleids- en begrotingstoelichting (BBT) heeft betrekking op alle activiteiten en begrotingskredieten van het beleidsdomein Omgeving binnen de bevoegdheden van het beleidsveld Omgeving en Natuur voor 2025. Voor elk inhoudelijk structuurelement (ISE) van het beleidsveld Omgeving en Natuur worden de strategische en operationele doelstellingen geconcretiseerd in een rapportering voor 2025. Daarnaast wordt ook per inhoudelijk structuurelement het budgettaire kader beschreven. Deze BBT omvat geen planning. De planning werd opgenomen in de BBT bij de begrotingsopmaak 2025.

In de volgende tabel vindt u het overzicht terug van de totaliteit van de begrotingskredieten die in deze BBT aan bod komen.

TOTAAL – OMGEVING EN NATUUR, excl. DAB's en apparaat (= programma QC)

(duizend euro)					
	AO	TO	LO	VAK	VEK
BA 2025	5.068	15.800	0	693.952	704.499
BA-JR 2025*	5.068	15.800	0	844.394	883.506
BU 2025	7.871	14.329	0	815.358	851.398

** Opgelet: de rij BA-JR bevat aan uitgavenzijde ook de overgedragen saldi binnen de verschillende begrotingsfondsen, en de entiteiten mogen slechts binnen het afgesproken ESR-kader uitgaven doen op deze begrotingsfondsen. Deze rij is dus niet geschikt als referentiepunt voor evaluaties over de benutting van de toegekende kredieten.*

Het beleidsveld Omgeving en Natuur omvat slechts 1 begrotingsprogramma Omgeving en Natuur met begrotingscode QC. Deze 1-op-1 opzet zorgt voor een transparant overzicht van de budgetten binnen dit beleidsveld.

De apparaatskredieten binnen programma QA die ingezet worden voor de activiteiten binnen het beleidsveld Omgeving en Natuur, worden afzonderlijk besproken onder deel VI Apparaatskredieten van deze BBT. Het gaat om de apparaatskredieten van het departement Omgeving en de agentschappen ANB en INBO.

Op hoofdlijnen vallen in bovenstaande tabellen vooral de zeer sterke stijgingen in VAK (+121 miljoen euro) en VEK (+147 miljoen euro) op tussen BA2025 en de reële begrotingsuitvoering 2025. Deze verschillen zijn in hoofdzaak het gevolg van volgende budgettaire bewegingen, die doorheen deze BBT verder meer in detail toegelicht worden:

- toekenning van extra VAK- en VEK-budgetten vanuit de PAS-provisie (+109 miljoen VAK en +82 miljoen euro VEK);
- toekenning van extra VAK- en VEK-budgetten vanuit de klimaatprovisie (+28 miljoen VAK en +27 mio VEK);
- toekenning van extra VEK-budgetten vanuit de relance-provisie in uitvoering van het plan Vlaamse Veerkracht (+42 miljoen VEK);
- onderbenutting binnen het Bossencompensatiefonds (-4,8 miljoen euro VAK en -3,8 miljoen euro VEK);
- (technische) onderbenutting van het VAK van de algemene MINA-toelage, die slechts wordt vastgelegd voor het totaalbedrag aan beschikbaar VEK (-12,7 miljoen

euro VAK).

Naast deze belangrijkste bewegingen zijn er nog tal van kleinere herverdelingen die (samen met de bovenstaande herverdelingen) nog meer in detail worden toegelicht in de verdere budgettaire besprekingen op ISE- en artikelniveau.

IV. TRANSVERSALE, HORIZONTALE EN OVERKOEPELENDE STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN

Niet van toepassing.

V. BELEIDSVELD OMGEVING EN NATUUR

1. ISE Ruimte en milieu

1.1. Strategische en operationele doelstellingen

Benaming indicator	Ruimtebeslag in Vlaams Gewest
Definitie	Ruimtebeslag is het deel van de ruimte dat ingenomen wordt door onze nederzettingen – dus dienend voor huisvesting, industrie, handel, diensten, transport, recreatie – en land- en tuinbouwinfrastructuur, zoals stallen en serres. Ook tuinen, parken en sportterreinen maken deel uit van het ruimtebeslag. Gebieden met landbouwteelten, weiden, bossen en natuur zijn geen ruimtebeslag.
Laatste gekende waarde	32,4% van Vlaanderen is ingenomen door ruimtebeslag. In de periode 2013-2022 is de oppervlakte van het ruimtebeslag toegenomen van 426.453 ha tot 441.512 ha, ofwel van 31,3% naar 32,4% van Vlaanderen. In 2022 was het dagelijks bijkomend ruimtebeslag 3,78 hectare. In 2019 was dit nog 6 hectare per dag. Het resultaat van de berekening van de nieuwe indicatorwaarde en evaluatie voor 2025 t.o.v. de nulmeting is voorzien in november 2026.
Streefwaarde	De doelstelling is het bijkomende ruimtebeslag naar 0 hectare per dag in 2040 terug te dringen.
Beleidsmatige relevantie	SD1: De bouwshift realiseren OD1.1: De bouwshift als hefboom Een succesvolle realisatie van de bouwshift kan het bijkomend ruimtebeslag terugdringen tot 0 hectare.
Budgettaire relevantie	Voor de beleidskredieten onder de ISE Ruimte en Milieu zie 1.2 Budgettair kader voor het begrotingsjaar. De kredieten voor de realisatie van de bouwshift zijn in hoofdzaak voorzien binnen het BRV-fonds. Het betreft de budgetten voor de uitbetaling van planschadevergoedingen zoals voorzien op uitgavenartikels QBZ-3QCG2NH-IS en QBZ-3QCG2NG-WT.
Metadatafiche	https://www.vlaanderen.be/statistiekvlaanderen/ruimtegebruik/ruimtebeslag https://indicatoren.omgeving.vlaanderen.be/indicatoren/ruimtebeslag

SD 1 Bouwshift realiseren

OD 1.1 De bouwshift als hefboom

Met de heropstart van het **Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV)**, zetten we een belangrijke stap in het versnellen van de bouwshift (zie ISE thema - overschrijdend instrumentarium, OD 3.1). We formuleerden in de **conceptnota** een vooruitblik op zes operationele **beleidskaders waarmee we ruimtelijke ingrepen willen inzetten als hefboom** voor de geïntegreerde realisatie van verschillende doelstellingen: ruimte **voor wonen, economie, water, energie, biodiversiteit en tuin- en landbouw**. We werken deze, samen met een strategische visie, in 2026 uit.

We werkten aan adviezen rond natuurkwaliteit en natuurgebaseerde oplossingen die in steden en dorpen kunnen worden toegepast. We stelden ook een **onthardingsscan** ter beschikking voor lokale beleidsontwikkeling rond groenblauwe structuren en ontharding. We stelden daarbij een leidraad op over hoe groenblauw- en onthardingsbeleid in hun eigen beleid kan worden geïntegreerd met specifieke aandacht voor grondenregie. We stemden deze leidraad ook af op de noden van partners zoals het beleidsveld Mobiliteit en Openbare Werken.

Met het beleidsveld **Wonen** richtten we de **Taskforce Wonen-Ruimte op**. Met het beleidsveld **Economie**, werkten we aan het **actieplan Ruimte voor bedrijvigheid** waarmee we o.m. de nodige aandacht schenken aan het beter verweven van economische functies in de kernen (zie OD 1.3).

In kader van de uitdagingen rond de bouwshift, werd een overzicht van **hefboomplekken** in de Vlaamse rand opgemaakt. Hierbij werden de meest geschikte locaties voor verdichting in de Vlaamse rand in kaart gebracht en gekoppeld aan andere noden en kansen voor groenblauwe dooradering. De lokale besturen zullen tegen eind 2026 hun feedback geven waarna wordt bekeken of er aanpassingen nodig zijn.

We zorgden ervoor dat bij elk gewestelijk **ruimtelijk uitvoeringsplan** voldoende werd gezocht naar **neutraliseringsopportunities**. Dit werd ook bij de gewestelijke advisering van lokale en provinciale planningsinitiatieven als aandachtspunt meegenomen.

Voor de **watergevoelige openruimtegebieden** (WORG's) inventariseerden we een overzicht met knelpuntgebieden "**watergevoelige openruimtegebieden 2.0**". Deze zal in samenspraak met lokale besturen verder worden uitgewerkt. De focus lag hierbij op de gebieden die overstromen bij intense neerslag, een zekere ontwikkelingsdruk kennen of waar vervolgttrajecten naar inrichting als robuuste openruimte klaarstaan. Tegelijk bereidden we een aantal procedurele vereenvoudigingen voor. We behandelden de aanvragen voor planschadevergoeding voor zowel reeds aangeduide als nog aan te duiden WORG's. Waar nodig namen we onze verantwoordelijkheid om beslissingen te toetsen en te versterken.

We monitorden de effectiviteit van de **planbatenregeling** en versterkten het adequate karakter van de tariefregeling, hiertoe publiceerden we conform artikel 2.6.19 van de VCRO het **monitoringsrapport**.

OD 1.2 Het bouwshiftconvenant als hefboom

We startten met de **voorbereiding** van de pilootprojecten met wie we samen het bouwshiftconvenant zullen uitwerken. We werkten een aanpak uit om strategische locaties en relevante projectinitiatieven te kunnen selecteren. De uitdagingen in het kader van de bouwshift koppelen we, bij deze pilootoproep, via het bouwshiftconvenant aan sociaal en betaalbaar wonen, waarbij we met het instrument experimenteren om drempels weg te werken, de kwaliteit te verhogen en het proces vlot te trekken. Het bouwshiftconvenant kwam ook meermaals binnen de Taskforce Wonen-Ruimte aan bod en kreeg zo mee vorm richting de oproep naar pilootprojecten (zie OD 1.3).

OD 1.3 De bouwshift vraagt grondbeleid

Om de **vergoedingsregelingen in het instrumentendecreet** te implementeren, legde ik in 2025 het besluit Vlaamse Regering voor de verdere verduidelijking van de eigenaarsvergoeding voor, in functie van de werking van de landcommissies, het secretariaat van de landcommissies en de initiatiefnemers. Dit zal gefinaliseerd worden in 2026. Ik zal vervolgens de nodige acties ondernemen om binnen een aanvaardbare termijn de lopende dossiers af te ronden.

We namen de nodige stappen om ervoor te zorgen dat voor kleinere oppervlaktes woonreservegebied, vlotter een **vrijgavebesluit** kan verkregen worden. Dit voorstel van bijsturing rond de regeling van de vrijgavebesluiten gebeurde het verzameldecreet omgeving dat reeds een eerste en een tweede maal werd goedgekeurd. Deze thematiek wordt ook verder opgenomen binnen de Taskforce Wonen-Ruimte.

We legden de **conceptnota** voor de modernisering van het leegstandsbeleid voor aan de Vlaamse regering, die werd goedgekeurd op 5 december 2025. In het kader van optimaal ruimtegebruik stimuleerden we hergebruik of sloop door het gericht **sanctioneren (heffingen) van langdurig leegstaande en/of verwaarloosde panden**. Voor de inventarisatie en monitoring van leegstaande en verwaarloosde (bedrijfs)ruimtes werd de **werking en de inventaris** van leegstaande en verwaarloosde bedrijfsruimten **geoptimaliseerd** en realiseerden we een aantal efficiëntiewinsten. De informatie over 'Leegstand en verwaarlozing van bedrijfsruimten' werd ook centraal raadpleegbaar gemaakt voor de verschillende overheidspartners. We hielden hierbij rekening met de aanbevelingen van de interbestuurlijke audit "Leegstand en verwaarlozing van bedrijfsruimten" (2021). We willen, i.s.m. het beleidsveld Wonen, **tegen 2050 450.000 extra duurzame, sociale en betaalbare woningen realiseren met een kernversterkende impact**. Hiervoor werd een conceptnota opgemaakt en goedgekeurd door de Vlaamse Regering voor de **installatie van de Taskforce Wonen-Ruimte**. Binnen deze taskforce werd gewerkt aan een actieplan. Ook gingen we aan de slag met ontwerpcases rond betaalbaar wonen en startten we met een onderzoek naar het 'woningovertal' dat o.a. de verschillende functies van de niet domiciliwoningen onderzoekt.

SD 2 Economie en duurzaamheid gaan hand in hand

OD 2.1 Economie, motor voor leefbaarheid en maatschappelijke ontwikkeling

Ter ondersteuning van de meervoudige transitie, waar de Vlaamse zeehavens voor staan werkte ik, samen met de andere bevoegde ministers, in het kader van de **Vlaamse Havenstrategie**, aan de uitwerking van een gericht programma voor elk van de havengebieden en hun directe omgeving: Oostende, North Sea Port en Port of Antwerp Bruges.

Om gezondheid en leefbaarheid van de regio rond de **luchthaven Brussel-Nationaal** te verzoenen met groeikansen voor de luchthaven als economische motor startten we de Europese **'balanced approach'-procedure** op. Hiervoor werd een voltijdse **projectcoördinator** 'Balanced Approach' aangesteld.

Parallel hieraan werkten we samen met de lokale besturen in de meest **geluidsbelaste gebieden** aan een **gebiedsprogramma**, om het aantal gehinderden in de onmiddellijke omgeving van de luchthaven te minderen en flankerende maatregelen te treffen. Hiervoor werd een **nota** aan de Vlaamse regering voorgelegd. In samenwerking met VLAIO, de provincie en de betrokken gemeenten wordt via het in 2025 opgestarte bovenlokaal uitgiftebeleid verder vormgegeven aan de ruimtelijke economische visie in de regio.

We werkten ook volop mee aan het **industrieforum** en de nieuwe agenda voor industriebeleid in Vlaanderen.

We **versnellen en vereenvoudigen de inplanting van hernieuwbare energieproductie-installaties** op geschikte locaties. Daarvoor startte ik met het onderzoek naar de wijze waarop we de bestemmingen, waarbinnen hernieuwbare energie-installaties vergund kunnen worden, kunnen verruimen. We bereidden i.s.m. het beleidsveld Energie, de **omzetting van de gewijzigde Hernieuwbare Energierichtlijn** voor. Dit om de inplanting van bijkomende hernieuwbare energie-installaties en de nodige netinfrastructuur en opslaginfrastructuur te faciliteren. Ik wijzigde de Omzendbrief voor de inplanting van windturbines in functie van meer transparantie, een groter draagvlak en meer succesvolle aanvragen met het oog op het behalen van de door de Vlaamse Regering binnen het VEKP vastgelegde doelstellingen.

OD 2.2 Ruimte voor Economie

Om een bijkomend effectief beschikbaar aanbod te realiseren voor economische activiteiten stelden we samen met VLAIO het actieplan **'Ruimte voor bedrijvigheid'** op, dat op 23 mei 2025 door de Vlaamse Regering werd goedgekeurd. In uitvoering van dat actieplan werden al onmiddellijk een aantal concrete acties ondernomen. We startten een **structureel overleg op per provincie** met de provinciale administraties en de POM's om een atlas met zoekzones voor nieuwe bedrijventerreinen op te maken en knelpuntterreinen te kunnen bespreken. Het **leegstandsbeleid** werd **herwerkt in functie van effectiviteit en werkbaarheid**, de grote lijnen hierrond werden vastgelegd in de **conceptnota** leegstand die op de Vlaamse regering werd goedgekeurd op 5 december 2025 (zie OD1.3). We namen deel aan het **samenwerkingsverband** van VLAIO en VVSG **rond verweving** – het lerend netwerk voor lokale besturen, en werkten o.m. ook mee aan het bovenlokaal aanbodbeleid,

Om voldoende **ruimte voor leidingenzones** te kunnen verzekeren werd verder gewerkt aan een aantal belangrijke GRUP's: de startnota van het GRUP-onderstation Massenhove – Van Eyck werd goedgekeurd en er werden verdere stappen gezet voor het GRUP Lus van Henegouwen. Na een overeenkomst om de inname van landbouwgrond te beperken werd een nieuw GRUP voor een leidingstrook langs de E34 ter hoogte van de Waaslandhaven opgestart.

SD 3 Een veerkrachtig en gedifferentieerde open ruimte

OD 3.1 Het openruimtecompact ondersteunt duurzaam landgebruik

We zetten in op het vrijwaren van openruimtegebieden voor landbouw, natuur en bos via het **AGNAS-programma**. In 2025 werd GRUP 'Beneden Nete Lier' definitief vastgesteld en werden verschillende **GRUP's** voorlopig vastgesteld, waaronder het GRUP 'Mondingsgebied Grote Nete', het GRUP 'Herkenrodebossen en Wijerbos' en het GRUP Hospicebossen.

De RUP's richten zich op het **vrijwaren en differentiëren** van samenhangende gebieden voor de beroepslandbouw, de in het RSV voorziene bijkomende natuur- en bosgebieden en natuurverwevingsgebieden (VEN/IVON) ter realisatie van de Natura 2000-doelen, het hydrologisch herstel op landschapsniveau **in het kader van de PAS**-stikstofsanering, klimaatadaptatie-acties zoals in de **Blue Deal**, de realisatie van het programma **natte natuur en veenherstel, bosuitbreiding** en het beschermen van ruimtelijk bedreigde bossen en het schrappen van slecht gelegen aanbod aan woon-, industrie- en recreatiegebieden.

Om de (her)bestemming van open ruimte te versnellen en **drempels** binnen het **AGNAS-proces weg te werken**, hebben we een **besluit** genomen tot de bepaling van bijkomende subcategorieën van **gebiedsaanduiding** binnen de categorie **'landbouw'**. Deze aanpassing heeft als doel de landbouwfuncties van de betrokken gebieden duidelijk te bevestigen en beter te kaderen binnen de ruimtelijke ordening, rekening houdend met de noden rond landbouw, natuur en bos. Ook onderzoeken we of de milieueffectrapportage bij de AGNAS-RUP's vereenvoudigd en gestroomlijnd kan worden met het oog op het versnellen van de **doorlooptijd van de planningsprocessen**. Tot slot werd beslist de uitvoering van AGNAS te versnellen, zodat de herbestemming naar natuur- en bos wordt opgevoerd van ca. 500 hectare per jaar naar ca. 1.500 hectare per jaar. Daartoe werden zes nieuwe gebieden toegevoegd aan het gebiedsgericht programma AGNAS (RUP Oude duinen en overdekt waddenlandschap Adinkerke, RUP Boven Brakel, RUP Grote Boshoeke-Lachenebeekvallei, RUP Valleien en bossen Midden-Brabant, RUP Duras-Nieuwenhoven, RUP Voerstreek).

OD 3.2 Omgeving ondersteunt duurzame landbouw

In kader van de goede afstemming tussen het landbouw- en omgevingsbeleid werkten we mee aan de uitvoering van de **Vlaamse Voedselstrategie**. Om lokale besturen te ondersteunen om een duurzaam (boven)lokaal voedselbeleid te realiseren, startten we de werking **Local4Food** op. We deden onderzoek naar beleidsmatige hefboomen voor agro-ecologie (Voedseldeal "Agro-ecologie") en zetten in op opleiding en adviesvorming.

Voor het ondersteunen van de voortdurende transitie van landbouwbedrijven op het terrein, begeleidden we in 2025 de landbouwers via de **landbouwbegeleiding in de ORP-programma's** (zie OD 3.5) en de begeleidingsdienst voor betere bodem en waterkwaliteit (B3W) (zie ISE Water). De ervaringen van de landbouwbegeleiding in de ORP-programma's worden gebundeld zodat de concrete terreinervaringen van de landbouwers en de hinderpalen die ze ondervinden bij uitvoering van maatregelen structureel kunnen worden aangepakt.

OD 3.3 Geïntegreerde openruimteprojecten realiseren

In het **programma van landinrichtings-, natuurinrichting- en ruilverkavelingsprojecten** realiseerden we in 2025 lokaal gedragen en

geïntegreerd de Vlaamse doelstellingen inzake klimaat, water, natuurherstel, bosuitbreiding en landbouwversterking. Hiermee komen we in die gebieden tegemoet aan de vraag om de vele Vlaamse doelen die er samenkomen op een gecoördineerde en afgestemde manier op terrein te realiseren.

Het stikstofdecreet creëerde het kader voor de gerichte inzet van landinrichting en natuurinrichting in functie van de stikstofsaneringsopgaven, voor de sanering van PAS-bedrijven en voor de aanpak van de maatwerkgebieden. We stelden in 2025 specifiek voor de **maatwerkgebieden** een intendant aan die in 2026 samen met de Vlaamse entiteits-overschrijdende projectteams zal instaan voor de opmaak van een ontwikkelplan en inrichtingsnota's.

In uitvoering van de taskforce hoogwaterveiligheid **IJzer**, initieerde ik in 2025 concrete maatregelen voor de bovenstroomse inrichting van het landbouwgebied (de IJzerflanken). Ik wend hiervoor o.a. de middelen ruilverkaveling aan. In 2025 bleef ik waterbeheerders ondersteunen bij de opmaak van inrichtingsnota's voor ontsluiting van het instrumentarium landinrichting.

We begeleidden met succes zes **ecologische ontsnipperingsprojecten** langs wegen en waterwegen en organiseerden de openingsevents van de ecoducten in het Hallerbos, Oudsbergen en Lommel. Verder werd ingezet op sensibilisering en communicatie om het belang van ecologische verbindingen onder de aandacht te brengen. Samen met de collega's van Mobiliteit zetten we ook een werkgroep rond ecologisch bermbeheer op.

Samen met de provincies werd bekeken hoe we functionele verbindingen voor ecoprofiel-soortengroepen vorm kunnen geven en zo uitwisseling tussen grotere natuurskeden mogelijk maken.

OD 3.4 Grondbeleid in functie van het bewaren van open ruimte

Via een 25-tal **lokale grondenbanken** verwierven we in 2025 gronden voor de realisatie van strategische water-, natuur- en infrastructuurdoelen en creëer ik gelijktijdig nieuwe toekomstmogelijkheden voor de betrokken landbouwers. Daarnaast zet ik met de **Vlaamse Grondenbank** in op aankoop van strategische gronden in de open ruimte, rekening houdend met actief landbouwgebruik.

Een onderdeel van het flankerend beleid **PAS** is de grondenbank die erop gericht is om landbouwers met gronden in de betrokken habitatgebieden uit te ruilen zodat we de instandhoudingsdoelstellingen kunnen realiseren. In 2025 investeerden we in de opgerichte grondenbank om een belangrijke doorstart te maken met het stikstofsanerings- en natuurherstelprogramma en om de realisatie van de Europese instandhoudingsdoelstellingen te verzekeren.

Met de **grondenbank Blue Deal** bleven we ook in 2025 met Blue Deal-middelen investeren in de strategische gebieden van de Blue Deal. We handhaafden in 2025 onze inspanningen voor **bosuitbreiding** in het kader van de bosalliantie met de grondenbank Bosuitbreiding en bebossing in de lopende geïntegreerde projecten.

Tot slot zetten we de gronden en bedrijven die we verwerven in het kader van **PAS** prioritair in voor het ondersteunen van de landbouw dan wel voor de realisatie Europese natuurdoelen, van bosuitbreiding en/of natte natuur. Via **het lerend Netwerk Publieke Landbouwgronden** maakten we de lokale overheden ervan bewust dat ook zij publieke gronden kunnen aanwenden voor jonge land- en tuinbouwers en landbouwers die agro-ecologische landbouwtechnieken toepassen, waaronder duurzame teeltpraktijken.

Ik werkte aan een voorstel waarbij **aankopen in het agrarisch gebied** voor

natuur en bosrealisatie door entiteiten van de Vlaamse overheid zelf of door derden met overheidsmiddelen worden beperkt tot percelen die gelegen zijn buiten (al dan niet in ruimtelijke uitvoeringsplannen) herbevestigd agrarisch gebied (HAG), behoudens gronden gelegen in speciale beschermingszones (SBZ) en VEN. Tegelijkertijd zal ik het grondaanbod voor landbouwers in agrarisch bestemde gebieden, buiten HAG en niet gelegen in SBZ of VEN beter faciliteren door bij grondaankopen voor natuur- of bosrealisatie met overheidsmiddelen (via overheidsentiteiten of via subsidies aan derden) deze gronden op basis van de schattingsprijs eerst actief aan te bieden aan actieve landbouwers die, in geval van aankoop, deze gronden ook effectief in (landbouw)gebruik nemen. Als er op deze manier geen kandidaat-koper gevonden wordt, komt de grond in aanmerking voor bosuitbreiding. De vergunningsplicht voor bebossing vervalt voor gronden die op deze manier werden verworven. Ik werkte parallel hieraan een voorstel uit voor een **uitbreiding van het voorkooprecht** natuur in VEN en groene bestemmingen voor het Agentschap Natuur en Bos of verenigingen die een natuurbeheerplan willen realiseren.

OD 3.5 Lokale coalities ondersteunen

We zetten de lopende openruimteprogramma's, geïnitieerd onder de koepel van **Open Ruimte Platform** verder, (i.e. Water-Land-Schap, proeftuinen droogte, Landschapsparken, Lerend Netwerk Publieke Landbouwgronden, Grondzaken) en bestendigten het platform als samenwerkingsplatform tussen entiteiten, beleidsniveaus, sectoren, wetenschappelijke instellingen en maatschappelijke organisaties.

We ondersteunden **Water-Land-Schapscoalities** bij de uitvoering van hun maatregelen en zetten we verder in op de landbouwbegeleiding.

Voor de **Landschapsparken** zetten we het begeleidingstraject verder om de erkende parkbureaus inhoudelijk te ondersteunen.

In het programma **Grond+Zaken** zetten we de praktijken en de aanbevelingen vanuit het pioniersnetwerk van bodemzorgers in de kijker om zo de positieve voorbeelden van goede bodemzorg meer in de aandacht te brengen en hierrond inspiratie te geven aan anderen.

In het programma **Lerend netwerk Publieke Landbouwgrond** zorgden we voor actieve verspreiding van concrete informatie over inzet van de publieke landbouwgronden ter ondersteuning van lokale besturen. We zorgden daarbij voor een actieve samenwerking met VVSG en de provincies.

We organiseerden een nieuwe **oproep** voor de subsidiëring van **Strategische Projecten**.

SD 4 Een gezonde en veilige leefomgeving: goed voor mens en natuur

OD 4.1 Minder stikstof voor natuurherstel

We publiceerden in 2025 het **voortgangsrapport** PAS 2024 en evalueerden en bevestigden hierin ook de gebruikte drempelwaarden.

Via het **flankerend beleid** (zie SD 3, OD3.2) steunden we de landbouwers om

emissiereductiemaatregelen toe te passen en om de transitie te faciliteren naar landbouwactiviteiten met een verminderende stikstofimpact. Er liepen eveneens twee oproepen voor de stopzetting of reconversie van veeteeltbedrijven (oranje bedrijven en bedrijven maatwerkgebied). In het kader van de PAS gaven we in 2025 verder uitvoering aan de **vrijwillige stopzetting van de varkenshouderijen**. De bedrijven die zich hebben ingeschreven in de stopzettingsregeling, konden in 2025 beroep doen op een sloopvergoeding. We gaven verder uitvoering aan de afoming van de NER door het toekennen van de nodige vergoedingen en voorzagen tevens vergoedingen voor toepassing van de nulbemesting in SBZ-H gebieden in groene bestemming, zoals bepaald in het stikstofdecreet. We bereidden in 2025 een **flankerend beleid voor zogenaamde 'piekbelasters'** voor, bedrijven waarvan de stikstofuitstoot voor een belangrijk gedeelte neerkomt op stikstofgevoelige Europees beschermde natuur in hun nabije omgeving.

De Vlaamse Regering stelde een nieuwe intendant aan voor de **maatwerkgebieden** stikstof (zie SD 3, OD 3.3). Driemaandelijks brengt de intendant verslag uit aan de regering over zijn initiatieven binnen het proces voor de opmaak, opvolging en uitvoering van ontwikkelingsplannen/inrichtingsnota's, in samenspraak met stakeholders en ondersteund door de Vlaamse overheid. De Vlaamse Regering nam kennis van een eerste rapportering op 3 april 2026.

We finaliseerden een onderzoeksopdracht rond de technisch-wetenschappelijke onderbouwing en voorstellen voor meetpunten, meettechnieken en meetregistratie NH₃-emissies van **mestverwerkingsinstallaties** in Vlaanderen. Ook bereidden we de invoering van elektronische monitoring van luchtzuiveringssystemen voor door de ontwikkeling van een digitaal platform en het opmaken van aangepaste regelgeving.

We stelden de **PAS-referentietool** online ter beschikking. De **impactscoretool en depositietrendtool** werden verfijnd op basis van de nieuwe wetenschappelijke inzichten om vergunningsaanvragen beter te ondersteunen. We richtten ook de commissie op voor de afwijkende PAS-referentie.

Verder werd ook de wetenschappelijke interdisciplinaire commissie stikstof opgericht voor de ontwikkeling van een **emissiegestuurd stikstofbeleid**.

We werkten samen met Nederland verder aan een **grensoverschrijdende stikstofaanpak**. Er werd een overeenkomst gesloten over een afsprakenkader inzake informatie-uitwisseling en advies in projecten met grensoverschrijdende effecten, te wijten aan stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden.

We rolden een **meetnet** uit om de oppervlakte en kwaliteit van de natuur te monitoren op het niveau van een SBZ-H. We breidden ook de PAS-effectmonitoring verder uit. We monitoren nu de toestand en trend van het natuurlijk milieu van stikstofgerelateerde milieuvariabelen in grondwater, oppervlaktewater en bodem (zie ISE Natuur en biodiversiteit). We hebben ook extra monitoring voorzien van ammoniakconcentraties en -deposities in maatwerkgebieden om de toestand te kunnen opvolgen (zie ISE Lucht).

OD 4.2 Zorgwekkende stoffen: voorkomen, aanpakken en beheersen van vervuiling

In 2025 werd de gedeelde beleidsdomeinoverschrijdende aanpak rond

zorgwekkende stoffen verder uitgewerkt. De consultatie van een klankbordgroep werd opgestart om structurele betrokkenheid van stakeholders te verzekeren. Er werd verder gewerkt aan het ontwerp van een **transversaal beleidsplan Zorgwekkende Stoffen**, dat voor feedback aan andere Vlaamse beleidsdomeinen bezorgd werd.

Daarnaast werden de acties uit het **PFAS-actieplan** en het **ZS-actieplan** uitgevoerd en gerapporteerd met focus op een **gebiedsspecifieke aanpak** onder meer gericht op hotspots van ZS-vervuiling. Voor de hotspot Ronse werd einde 2025 een geïntegreerde coördinatie opgestart. Op technisch vlak werden nieuwe **meetmethoden** voor zorgwekkende stoffen ontwikkeld en verankerd in aangepaste compendia, waaronder geactualiseerde methoden voor PFAS. Ook het **actieplan voor dioxines en PCB's** en het **Vlaams Actieplan Duurzaam Pesticidegebruik** werden verder uitgevoerd.

We werkten aan de optimalisering van de regelgeving om de **industriële uitstoot van zorgwekkende stoffen** verder te reduceren. Hiervoor werd een voorstel voorbereid voor aangepaste regelgeving, inclusief bepalingen rond actieve minimalisatie van emissies conform de RIE-principes. Daarnaast startten we met de uitwerking van een reductiebeleid op sector- en bedrijfsniveau, waarbij BBT-studies met aandacht voor zorgwekkende stoffen werden verdergezet.

In 2025 stemden we het **programma voor onderzoek en monitoring van zorgwekkende stoffen** af binnen de hub ZS, in nauwe samenwerking met externe partners en kennisinstellingen, waaronder het Steunpunt Omgeving en Gezondheid. Deze beleidsdomeinbrede afstemming en optimalisatie resulteerde in een jaarlijks onderzoeksprogramma rond zorgwekkende stoffen. Daarbij werd een onderzoek opgestart in het kader van *Safe and Sustainable by Design*, alsook een onderzoek naar de humane blootstelling aan pesticiden.

We zetten een **geïntegreerd data- en kennisbeheer** op rond ZS, met het oog op meer transparantie en hergebruik van overheidsinformatie. In 2025 bereidden we een werking voor om **lijsten van zorgwekkende stoffen** op te maken en te beheren en te integreren in bedrijfsprocessen binnen het Beleidsdomein Omgeving. We werkten aan de verdere publicatie en visualisatie van PFAS-data via de Databank Ondergrond Vlaanderen (DOV).

In 2025 volgden we de (vanuit de UICL) bestelde studie m.b.t. de ontwikkeling van een **intra-federaal financieringsmechanisme** voor de aanpak van PFAS en andere zorgwekkende stoffen.

OD 4.3 Omgevingsveiligheid

We streven naar een logische samenhang in de besluitvorming omtrent de risico's op ongevallen in **Seveso-inrichtingen** en deze op niet Seveso-terrein. Concreet betreft het een mogelijke toxische emissie, brand, explosie of mechanisch falen als gevolg van onbeheerste ontwikkelingen waarbij gevaarlijke stoffen betrokken zijn. Daarom startten we in 2025 met de opmaak van een toetsingsinstrument om te bepalen wanneer een risicoanalyse voor het extern mensrisico geen meerwaarde heeft.

We pasten de richtlijnen aan voor verdere standaardisatie en om de focus van de **veiligheidsrapportage** te leggen op de relevante aanzienlijke veiligheidseffecten. Een gedragscode voor VR-deskundigen werd opgemaakt.

Om een versnelde uitrol van waterstof als **alternatieve duurzame brandstof** in het kader van de energietransitie mogelijk te maken, werd de inhoudelijke

omzetting van de BBT-studie over veiligheid van waterstoftankstations voorbereid ter uitvoering van het VLAREM-programma (ISE thema-overschrijdend instrumentarium, OD 3.4).

Ten slotte hebben we in 2025 Vlaamse regelgeving voorzien voor het toezicht op de **veiligheid van aardgasdistributie-installaties** naar aanleiding van de overheveling van deze bevoegdheid van het federale niveau naar Vlaanderen. We zorgden ervoor dat Vlaanderen met ingang van 1 april 2025 de toezichts- en handhavingstaken inzake veiligheid van de aardgasdistributie kon opnemen en definieerden daartoe de noodzakelijke reactieve en proactieve inspectietypes met bijzondere aandacht voor toezicht bij ernstige incidenten op het terrein. We maakten vervolgens ook werk van Vlaamse handhavingsbepalingen zodat deze taken ook vanaf 1 januari 2026 verder opgenomen kunnen worden en zorgen voor de goedkeuring van een veiligheidscode.

OD 4.4 Beperken van (milieu)overlast

De **Geluidsactieplannen** 2025-2029 voor belangrijke wegen, spoorwegen en de luchthaven Brussel-Nationaal werden door de Vlaamse Regering goedgekeurd en aan de Europese Commissie meegedeeld. We startten met de uitvoering van besliste maatregelen en acties, inclusief de mogelijke inzet van akoestische gevelisolatie.

We monitorden omgevingslawaai via een performant **geluidmeetnet** met een activatiegraad van meer dan 95%. De meetcampagne R1 werd uitgevoerd, rapporteringen werden publiek beschikbaar gesteld en een geoptimaliseerde toepassing voor beheer en analyse van geluidsdata werd in gebruik genomen. We gaven ondersteuning voor **burgerwetenschappen** zoals 'De oorzaak', die de kennis en bewustwording rond omgevingslawaai verhoogden.

We voerden een diepgaande stakeholderbevraging uit in functie van een beleid rond **lichtverontreiniging** en bereidden een aangepast **geurkader** voor, van toepassing op landbouwactiviteiten in het agrarische gebied.

In uitvoering van het Besluit van de Vlaamse Regering over de monitoring van magnetische velden hebben we een proefproject van een sensorgebaseerd **ELF-meetnet** uitgerold. Daarnaast werd ook het sensorgebaseerde **RF-meetnet** verder uitgebreid en werkten we aan de visualisatie van meetresultaten bij hoogspanningsinfrastructuur voor stakeholders en het brede publiek.

1.2. Budgettair kader voor het begrotingsjaar

De beleidskredieten onder dit ISE Omgevingsbeleid Ruimte en Milieu (N) hebben in hoofdzaak betrekking op:

- de werkingsuitgaven van VLM voor:
 - ✓ de beleidsondersteunende werking toe te wijzen aan dit ISE (inclusief de lonen);
 - ✓ vergoedingen (inclusief beheerovereenkomsten) ingevolge gebiedsgerichte verscherpingen in uitvoering van het mestdecreet en ingevolge het GLB strategisch plan voor Vlaanderen;
 - ✓ ondersteuning landschapsparken;
 - ✓ gebruikersschade en kapitaalschade;
 - ✓ ruilverkaveling, landinrichting en de grondenbanken;
- de uitgaven van het departement Omgeving voor:
 - ✓ beleidsondersteunend onderzoek en voor kennisopbouw, basisdata, monitoring

rond omgevingskwaliteit, gezondheid, ruimtelijke ontwikkeling, bodem, ondergrond...;

- ✓ het opmaken van omgevingsbeleid en het realiseren van een betere gezondheid en beheersen van risico's (omgevingsveiligheid, opmaken en uitvoeren van geluidsactieplannen);
- ✓ de afstemming tussen ruimtelijk beleid en mobiliteitsbeleid (o.a. vervoersregio- en mobiliteitsplannen);
- ✓ gebiedsontwikkeling en ondersteuning van gebiedsgerichte samenwerking tussen Vlaamse en lokale beleidsactoren en andere belanghebbenden;
- ✓ het stimuleren van een transitie richting een groene economie;
- ✓ de beleidsondersteuning inzake ruilverkaveling en landinrichting;
- ✓ de werking van het Fonds voor Landinrichting en Natuurlijke Rijkdommen;
- ✓ de werking van het BRV-Fonds, inclusief de planschade- en planbatendossiers ter realisatie van de bouwshift, het financieren van het Bouwshiftfonds voor lokale overheden, het beleid rond leegstand en de uitgaven in het kader van het Vlaamse ruimtelijke beleid.

VLM oefent haar taken uit binnen 4 verschillende ISE (Plattelandsbeleid, Water, Natuur en biodiversiteit en Omgevingsbeleid ruimte en milieu). De financiering van de taken die VLM uitvoert, verloopt voornamelijk via toelageartikel QB0- 1QCG2NY-IS, een artikel dat in de begroting conform de instructies integraal werd toegewezen aan (en besproken bij) het grootste ISE binnen VLM: ISE N Omgevingsbeleid ruimte en milieu.

In de volgende overzichtstabellen wordt een meer gedetailleerd overzicht gegeven van de uitgaven die binnen dit ISE ingeschreven en benut werden in begrotingsjaar 2025.

OMGEVINGSBELEID VOOR RUIMTE EN MILIEU, MVG excl. DAB

(duizend euro)						
	VAK 2025			VEK 2025		
2025	BA	BA-JR*	BU	BA	BA-JR*	BU
ESR-uitgaven WT, LO, PR	9.212	9.042	8.878	12.179	21.069	18.659
Toe-lagen IS	86.662	90.209	89.804	86.152	88.643	88.097
Overige LE, PA, andere	1.030	1.045	0	1.030	2.945	1.900
Totaal	96.904	100.296	98.681	99.361	112.657	108.657

* *Opgelet: de kolom BA-JR bevat ook de overgedragen saldi binnen de verschillende begrotingsfondsen, en de entiteiten mogen slechts binnen het afgesproken ESR-kader uitgaven doen op deze begrotingsfondsen. Deze kolom is dus niet geschikt als referentiepunt voor evaluaties over de benutting van de toegekende kredieten.*

Inhoudelijke toelichting:

Op hoofdlijnen valt in bovenstaande tabel naast de goede begrotingsuitvoering

vooral de lichte stijging in VAK (+1,8 miljoen euro) en de sterke stijging in VEK (+9,3 miljoen euro) op tussen BA2025 en de reële begrotingsuitvoering 2025. Dit verschil is in hoofdzaak het gevolg van volgende grote budgettaire bewegingen, die doorheen deze BBT verder in detail toegelicht worden:

- toekenning van extra VAK-budgetten voor de Blue Deal vanuit de Blue Deal-provisie op artikel QBX-3QCG2OA-WT (+1,7 miljoen VAK);
- toekenning van extra budgetten in het kader van PAS. Dit budget werd gecompenseerd op het provisieartikel CB0-1CBD2AK-PR voor uitgaven in het kader van de Programmatische Aanpas Stikstof (PAS) (+3,9 miljoen euro VAK);
- een herverdeling vanuit het budget voor landinrichtingsprojecten op de algemene uitgavenbegroting naar de DAB MINAfonds (via toelage-artikel QB0-1QCG2OX-IS), meer bepaald artikel QBX-3QCG2NY-IS, voor de uitvoering van extra inrichtingswerken in het kader van ruilverkavelingsprojecten (-3,8 miljoen euro VAK);
- toekenning van extra VEK-budgetten vanuit de relance-provisie in uitvoering van het plan Vlaamse Veerkracht (+10,8 miljoen VEK).

Voor de meer gedetailleerde bespreking van de reële wijzigingen in deze uitgaven t.o.v. de ramingen bij BA2025 wordt verwezen naar de bespreking van de desbetreffende artikels verder in dit deel van de BBT.

1.2.1 Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid (excl. DAB's)

Ontvangsten

QB0-9QCGANA-OW – VIA BIJKOMENDE INSPANNINGEN BRONNEN VAN HINDER AANPAKKEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op dit ontvangstenartikel worden de inkomsten geïnd van de retributies die moeten betaald worden door de aanvragers van conformiteitsattesten voor zendantennes en de inkomsten in het kader van de convenant met de netbeheerders (hoogspanning). Met deze inkomsten zullen de uitgaven gefinancierd worden in het kader van diverse taken binnen het departement Omgeving m.b.t. de normering van zendantennes (o.a. kosten m.b.t. de beoordeling van aanvragen van conformiteitsattesten, ICT aanpassingen om aanvragen van conformiteitsattesten te verwerken, expertadvies en onderzoek nodig voor de beoordeling van aanvragen voor een attest, gezondheidsonderzoek en technische ontwikkelingen, het opstellen en bijhouden van een kadaster en het regelen van het online betalingsverkeer voor het innen van de retributies). Ook de uitgaven voor het uitvoeren van monitoring met sensoren en simulaties bij de wijziging of oprichting van nieuwe hoogspanningsverbindingen of hoogspanningsstations zullen met deze inkomsten gefinancierd worden.

De inkomsten op dit artikel zijn gelinkt aan de uitgaven op artikel QB0-1QCG2NA-WT.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2025	650	0	0
BA-JR 2025	650	0	0

BU 2025	758	0	0
----------------	-----	---	---

Inhoudelijke toelichting:

De geïnde retributies zijn gestegen door de verdere uitbouw van het netwerk van de vierde telecomoperator, de verdere stappen in de uitrol van 5G en door opstart van de verwerking van convenantdossiers voor hoogspanningsverbindingen en hoogspanningsstations.

QB0-9QCGTNI-OL – ZORGEN VOOR EEN ROBUUSTE OPEN RUIMTE - FONDS VOOR LANDINRICHTING EN NATUURLIJKE RIJKDOMMEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Dit artikel omvat de ontvangsten van financiële zekerheden voor diepeaardwarmteprojecten.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2025	0	0	0
BA-JR 2025	0	0	0
BU 2025	0	60	0

Inhoudelijke toelichting:

Dit ontvangstenartikel is in 2024 opgezet om de ontvangen financiële zekerheden uit het Decreet betreffende de diepe ondergrond ESR-matig correct te kunnen aanrekenen. Er werd in 2025 buiten raming 60 keuro ontvangen in het kader van een diepeaardwarmteproject te Bredene.

QB0-9QCGTNI-OP – ZORGEN VOOR EEN ROBUUSTE OPEN RUIMTE - FONDS VOOR LANDINRICHTING EN NATUURLIJKE RIJKDOMMEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Dit artikel omvat de ontvangsten ingevolge de terugbetaling van de terugvorderbare voorschotten die aan de VLM werden verleend in het kader van de ruilverkavelingsprojecten.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2025	0	900	0
BA-JR 2025	0	900	0
BU 2025	0	0	0

Inhoudelijke toelichting:

Er werden in 2025 geen terugbetalingen van terugvorderbare voorschotten ontvangen. Het tempo van deze ontvangsten is gerelateerd aan de afgehandelde ruilverkavelingsprojecten.

QB0-9QCGTNI-OW – ZORGEN VOOR EEN ROBUUSTE OPEN RUIMTE - FONDS VOOR LANDINRICHTING EN NATUURLIJKE RIJKDOMMEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Het artikel omvat de toegewezen ontvangsten m.b.t. intresten op het kostenaandeel ten laste van de grondeigenaars in ruilverkavelingsprojecten en de toegewezen ontvangsten m.b.t. pachtopbrengsten van de gronden aangekocht met terugvorderbare voorschotten in ruilverkavelingsprojecten. Voorts zijn er nog andere toegewezen ontvangsten in het kader van de ruilverkavelingsprojecten, onder meer ingevolge positieve eindsaldo's van rekeningen van ontbonden ruilverkavelingscomités en toegewezen ontvangsten ingevolge teveel uitbetaalde voorschotten op subsidies in het kader van ruilverkaveling of landinrichting.

Voor het globale Fonds zijn de geraamde uitgaven (artikels QB0-1QCG4NI-PA, QB0-1QCG4NY-IS en QB0-1QCG4NI-LE) gekoppeld aan de raming van de toegewezen ontvangsten (QB0-9QCGTNI-OL, QB0-9QCGTNI-OP en dit artikel).

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2025	0	722	0
BA-JR 2025	0	722	0
BU 2025	0	210	0

Inhoudelijke toelichting:

In 2025 werden binnen dit artikel 210 k.euro ontvangsten gerealiseerd (17 k.euro intresten op gemak van betaling, 119 k.euro pachtopbrengsten en 74 k.euro terugstortingen van teveel betaalde toelages of subsidies) Er werden in 2025 geen ruilverkavelingscomités ontbonden met saldi ten bate van dit begrotingsartikel.

Uitgaven

QB0-1QCG2NA-WT – VIA BIJKOMENDE INSPANNINGEN BRONNEN VAN HINDER AANPAKKEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Vanuit dit artikel financiert het Departement Omgeving uitgaven die betrekking hebben op de strategische doelstellingen omtrent het aanpakken van bronnen van hinder. Meer concreet omvat dit artikel de uitgaven voor het Vlaams humaan biomonitoringsprogramma, beleidsvoorbereidend onderzoek, monitoring en evaluatie rond omgeving en gezondheid - inclusief het samenwerkingsakkoord milieu en gezondheid (NEHAP), uitgaven ter normering van zendantennes, de subsidiëring van sonometers en een aantal andere specifieke uitgaven met betrekking tot hinder.

De uitgaven op dit artikel zijn gelinkt aan de ontvangsten op artikel QB0-9QCEANA-OW.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	1.569	1.744	1.743	1.514	1.511	1.496

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering op dit artikel is na herverdeling optimaal verlopen.

Er werd in 2025 via MB een budget van 175 keuro VAK/VEK herverdeeld naar dit artikel vanuit de PFAS-provisie. Dit budget werd gecompenseerd op artikel QBX-3QCE20A-WT.

Het VEK werd via herverdeling afgestemd op de reële vereffeningsbehoefte in functie van de voortgang van de onderliggende vastleggingsdossiers.

QB0-1QCE2NB-WT – ZORGEN VOOR DE REALISATIE VAN EEN BOUWSHIFT EN EEN ROBUUSTE OPEN RUIMTE

Korte inhoud begrotingsartikel:

Dit artikel omvat de kredieten nodig om de gebiedswerking en projectwerking tot uitvoering te kunnen brengen. Deze bevat onderstaande deelrubrieken:

- uitgaven verbonden aan diverse goedkeuringsprocedures voor ruimtelijke uitvoeringsplannen;
- uitgaven in kader van beleidsplanning;
- uitgaven voor MER-studies, veiligheidsrapporten en masterplannen i.f.v. gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen en voor opdrachten i.f.v. gebiedswerking, gebiedsprogramma's, ontwerpend onderzoek, complexe projecten, strategisch milieuonderzoek en de aanpak hiervan, instrumentenafweging en -afstemming in kader van concrete processen, vervoerregio's en de relatie externe veiligheid en ruimtelijke ontwikkelingen. Vanuit de kenniscentra wordt er ingezet op de ontwikkeling en het testen van selectiemethodieken, codes van goede praktijk onderzoek van hinder en milderende maatregelen en leidraden en dit voor de aspecten milieuhygiëne, milieueffectenrapportage, veiligheidsrapportage, erkenningen en bodem.
- ondersteuning van de strategische projecten; hierbij verstaan we de subsidiering van de strategische projecten in het kader van projectcoördinatie en in het kader van verwervingen.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	5.400	5.263	5.262	6.257	5.211	5.154

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is optimaal verlopen ten opzichte van het finaal beschikbare budget.

In 2025 werd het VAK aangewend voor milieubeoordelingen i.f.v de opmaak van een GRUP, voor de ondersteuning van communicatie- en participatiemomenten in en procesbegeleiding van complexe planningsprocessen, voor onderzoek naar externe veiligheid en de opmaak van ruimtelijke veiligheidsrapporten, voor opmaak scopingnota's, voor geïntegreerde planningsprocessen in het kader van de afgeleverde planologische attesten en specifiek ook voor onderzoek in het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan (GRUP) K-R8 om de leefbaarheid in de omgeving van Hoog Kortrijk en Kortrijk-Oost te verbeteren door infrastructuurwerken, mobiliteit en ruimtelijke ontwikkelingen beter op elkaar af te stemmen, onderzoek voor TOP Dender, gebiedswerking Groene Noordrand in de Vlaamse Rand, geïntegreerde gebiedsvisie Zeeuws-Wase Bossen, geïntegreerd ontwerp buffergebieden Zeehavengebied Zeebrugge, geïntegreerde parkeeranalyse N34 Bredene Sas-Zeebrugge Strandwijk en het transformatieproces voor de economische cluster Poort West-Limburg.

Naar aanleiding van de zestiende oproep werden er van de 14 voorstellen 5 strategische projecten voor subsidies projectcoördinatie goedgekeurd voor een totaalbedrag van 1.500 keuro. Betreft de projecten Duurzaam verknopen Noord-Zuid Limburg, Vallei Kleine Nete, Leve(n)de Woluwe, Ontwikkeling Salyx-site – Vilvoorde en De Koninklijke Baan – Kust. Daarnaast is er nog 648 keuro VAK aangewend voor de subsidiëring van een deel van de verwervingskosten in het kader van strategische projecten in uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen.

Er werd in 2025 via MB een budget van 137 keuro VAK herverdeeld naar begrotingsartikel QB0-1QCG2OA-WT om het tekort aan departementale werkingskredieten op dit artikel op te vangen.

Het VEK werd via herverdeling afgestemd op de reële vereffeningsbehoefte in functie van de voortgang van de onderliggende vastleggingsdossiers.

QB0-1QCG2NC-WT – OMGEVING ALS KENNIS- EN EXPERTISECENTRUM

Korte inhoud begrotingsartikel:

De kredieten op dit artikel worden ingezet voor het verder uitbouwen van een kennis- en expertisecentrum inzake ruimtelijk- en omgevingsbeleid. Door het verzamelen van informatie vergroot de kennis met betrekking tot de ruimtelijke- en omgevingsimpact van maatschappelijke uitdagingen, tendensen, beleid en beleidsintenties, en te hanteren methodologie. Dit gebeurt door het opzetten van een meerjarige onderzoeksagenda (eveneens in samenspraak met andere partners) en door deelname aan onderzoeksprogramma's. Naast het ontwikkelen en uitvoeren van beleidsrelevant onderzoek is er ondersteuning voor monitoring en beleidsevaluatie.

Beleidsrelevante wetenschappelijke kennis en accurate data en informatie zijn nodig om een onderbouwd, effectief en efficiënt omgevingsbeleid in al zijn aspecten te kunnen voeren (inhoud, instrumentarium, handhaving, praktijken, gebieden...).

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	1.388	1.178	1.171	1.696	1.761	1.307

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel na herschikkingen is quasi optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO2025. In 2025 werden hier de kosten aangerekend van een 15-tal opdrachten inzake beleidsonderzoek, - monitoring en -evaluatie, alsook de jaarlijkse Vlaamse bijdrage aan het ESPON-secretariaat.

Het VEK op dit artikel werd deels niet aangewend omwille van de reële vereffeningsbehoefte in functie van de voortgang van de vastleggingsdossiers.

Via MB werd 161 keuro VAK herschikt naar artikel QB0-1QCG2OA-WT om extra middelen vrij te maken voor de uitdagingen op vlak van digitalisering binnen het Departement Omgeving. De middelen kwamen vrij door het schrappen van een aantal eerder geplande onderzoeksopdrachten.

Er werd in 2025 via MB een budget van 49 keuro VAK herverdeeld naar begrotingsartikel QB0-1QCG2OA-WT om het tekort aan departementale werkingskredieten op dit artikel op te vangen.

QB0-1QCG2ND-WT – EEN BOVENLOKAAL OMGEVINGSBELEID VERBONDEN MET DE SAMENLEVING

Korte inhoud begrotingsartikel:

Onder dit artikel vinden we volgende uitgaven terug:

- werkingsuitgaven met betrekking tot het omgevingsbeleid voor wat betreft organisatieondersteuning en organisatiebeheer;
- subsidies aan publieke en private partners voor het informeren en verder uitvoeren van het ruimtelijk beleid en voor gemeentelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen;
- het verder opbouwen van lerende netwerken o.a. vanuit de platformen georganiseerd in het kader van het Atrium Lerend Netwerk.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	812	671	665	2.669	12.375	10.643

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is na de doorgevoerde herverdelingen optimaal verlopen voor de reguliere kredieten en dit conform de planning in de BBT BO2025.

Er werd in 2025 via MB een budget van 94 keuro VAK herverdeeld naar

begrotingsartikel QB0-1QCG2OA-WT om het tekort aan departementale werkingskredieten op dit artikel op te vangen.

Via KHS11 werd 47 keuro VAK herschikt naar artikel QB0-1QCG2OA-WT om extra middelen vrij te maken voor de uitdagingen op vlak van digitalisering binnen het Departement Omgeving.

Het VEK werd via herverdeling afgestemd op de reële vereffeningsbehoefte in functie van de voortgang van de reguliere vastleggingsdossiers.

Vanuit de relanceprovisie werd er 9,3 miljoen euro VEK herverdeeld naar dit artikel ter vereffening van de relance-verbintenissen. Aanvullend werd er nog eens 1,4 miljoen euro VEK herverdeeld vanuit de Blue Deal provisie op artikel QBX-3QCG2OA-WT.

QB0-1QCG4NI-LE – ZORGEN VOOR EEN ROBUUSTE OPEN RUIMTE - FONDS VOOR LANDINRICHTING EN NATUURLIJKE RIJKDOMMEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Dit ESR-neutrale begrotingsartikel QB0-1QCG4NI-LE wordt voorzien om in voorkomend geval eerder ontvangen financiële zekerheden, hetzij door het Vlaamse Gewest aan te wenden als de vergunninghouder van een diepeaardwarmteproject in gebreke blijft, hetzij na beëindiging van diepeaardwarmteprojecten terug te betalen aan de projectuitvoerders. De financiële zekerheden worden ontvangen op een artikel van het Landinrichtingsfonds (QB0-9QCGTNI-OL), zodat er bij ontvangst dan budget wordt opgebouwd op een uitgavenartikel van het Landinrichtingsfonds (QB0-1QCG4NI-LE).

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	0	960	0	0	960	0

Inhoudelijke toelichting:

Het cumulatief bedrag van de ontvangen financiële zekerheden uit het Decreet betreffende de diepe ondergrond in de periode 2018-2025, geeft een positief resultaat van 960 keuro eind 2025. In 2025, zoals ook de vorige jaren, bedroegen de effectieve uitgaven 0 keuro.

QB0-1QCG4NI-PA – ZORGEN VOOR EEN ROBUUSTE OPEN RUIMTE - FONDS VOOR LANDINRICHTING EN NATUURLIJKE RIJKDOMMEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Dit ESR-neutrale begrotingsartikel maakt deel uit van het Fonds voor Landinrichting en Natuurlijke Rijkdommen en betreft het luik aan fondsuitgaven dat aangewend wordt voor het verlenen van terugvorderbare voorschotten aan de VLM, om de VLM in staat te stellen haar recht van voorkoop in de ruilverkavelingsprojecten effectief uit te oefenen.

Voor het globale Fonds zijn de geraamde uitgaven (artikels QB0-1QCG4NI-PA, QB0-1QCG4NY-IS en QB0-1QCG4NI-LE) gekoppeld aan de raming van de toegewezen ontvangsten (QB0-9QCGTNI-OL, QB0-9QCGTNI-OP en QB0-9QCGTNI-OW).

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	1.030	85	0	1.030	1.985	1.900

Inhoudelijke toelichting:

Er werd in het begrotingsjaar 2024 binnen het Fonds voor landinrichting en natuurlijke rijkdommen een VAK van 1.900 keuro aangewend voor het verlenen van nieuwe terugvorderbare voorschotten aan de VLM voor grondaankopen in kader van ruilverkaveling en landinrichting. De betaling ervan werd aangerekend op het VEK van het begrotingsjaar 2025.

QB0-1QCG2NJ-PA – ZORGEN VOOR EEN ROBUUSTE OPEN RUIMTE

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via dit ESR-neutrale begrotingsartikel kunnen aanvullende terugvorderbare voorschotten aan de VLM verleend worden om de VLM in staat te stellen haar recht van voorkoop in de ruilverkavelingsprojecten effectief uit te oefenen.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	0	0	0	0	0	0

Inhoudelijke toelichting:

In 2025 zijn er geen aanvullende terugvorderbare voorschotten aan de VLM verleend.

QB0-1QCG2NJ-WT – ZORGEN VOOR EEN ROBUUSTE OPEN RUIMTE

Korte inhoud begrotingsartikel:

Vanuit dit artikel worden de rechtstreekse uitgaven van het Departement Omgeving gefinancierd voor het beheer van de grondeigendommen die via ruilverkavelingen werden verworven.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	43	43	37	43	68	59

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is quasi optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

QB0-1QCG2NX-IS – DAB BRV-FONDS

Korte inhoud begrotingsartikel:

Dit artikel betrof t.e.m. 2022 de toelage vanuit de uitgavenbegroting aan de DAB Grondfonds. Vanaf 2023 werd de DAB Grondfonds omgevormd tot de DAB BRV-fonds. Via deze toelage wordt binnen het BRV-fonds jaarlijks budget opgebouwd voor de uitbetalingen van planschadedossiers in watergevoelige openruimtegebieden.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	13.500	13.500	13.500	13.500	13.500	13.500

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK en VEK op dit artikel is optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

QB0-1QCG2NY-IS – VLAAMSE LANDMAATSCHAPPIJ (VLM)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via dit artikel ontvangt de VLM een werkingstoelage en een investeringstoelage van het Departement Omgeving ter financiering van haar algemene taken, en haar specifieke taken op het vlak van ruilverkaveling, landinrichting, het decreet natuurbewoud, het Mestdecreet, geïntegreerd plattelandsbeleid, grondbeleid van het eigen beleidsdomein en het decreet Vlaamse Grondenbank. Daarnaast worden er ook toelagen toegekend vanuit dit artikel voor de voorbereiding en technische uitgaven bij ruilverkaveling en de uitvoering van landinrichtingsprojecten.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)		
	VAK	VEK

	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	72.519	76.313	76.304	72.009	74.747	74.597

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK en VEK op dit artikel is optimaal verlopen ten opzichte van het finaal beschikbare budget.

De werkings- en investeringstoelagen aan de VLM bedroegen uiteindelijk 72.889 keuro VAK/VEK en er werd uiteindelijk na herverdeling 3.415 keuro VAK aangewend voor 27 toelages aan de VLM voor landinrichtingsmaatregelen in uitvoering van een 18-tal landinrichtingsplannen en voor 1 toelage aan de VLM voor een ruilverkavelingsproject.

Er werd in de loop van 2025 via beslissing van de Vlaamse Regering een budget van 1.017 keuro VAK en VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op het toekennen van de indexprovisie. Dit budget werd gecompenseerd op provisieartikel CB0-1CBG2AB-PR.

Er werd in de loop van 2025 via beslissing van de Vlaamse Regering een budget van 4 keuro VAK en VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op het toekennen van de benodigde middelen in uitvoering van het 5-sporen beleid (expeditie talent). Dit budget werd gecompenseerd op provisieartikel SG0-1SKC2TG-PR.

Er werd in de loop van 2025 via beslissing van de Vlaamse Regering een budget van 3.860 keuro VAK en 3.450 keuro VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op personeels- en werkingsuitgaven en informatiseringsuitgaven ihkv PAS en stikstofsanering. Dit budget werd gecompenseerd op provisieartikel CB0-1CBG2AK-PR voorzien voor uitgaven ihkv PAS.

Er werd in de loop van 2025 via MB een budget van 30 keuro VAK herverdeeld van dit artikel naar begrotingsartikel QB0-1QCG2OA-WT met het oog op het verlenen van een subsidie aan Landelijk Vlaanderen. Er werd ten gevolge hiervan ook 30 keuro VEK herverdeeld vanuit dit artikel.

Voor het landinrichtingsdossier Oostelijke Maalbeekvallei Grimbergen (maatregelengroep 'inrichting vijvers en omgeving Tommenmolen Grimbergen, 2 van de 27 toelages) werd in de loop van 2025 372 keuro VAK en VEK herschikt naar dit begrotingsartikel vanuit het Vlaams Randfonds (begrotingsartikel SJ0-1SHD2FB-WT).

Er werd in de loop van 2025 508 keuro VAK herschikt naar dit begrotingsartikel voor de financiering van inrichtingswerken ikv de realisatie van landinrichtingsprojecten vanuit begrotingsartikel QBX-3QCG2FY-IS gezien de VAK-behoefte voor vergoedingen bedrijfsbegeleiding en extra flankerende vergoedingen in 2025 lager was dan voorzien.

Er werd in de loop van 2025 2 miljoen euro VAK herverdeeld vanuit dit begrotingsartikel naar begrotingsartikel QBX-3QCG2NY-IS (toelage aan VLM voor financiering van ruilverkavelingswerken van ruilverkavelingscomités) voor de ruilverkavelingsprojecten Willebringen en Schelde-Leie.

Het VEK werd via herverdeling afgestemd op de reële vereffeningsbehoefte in functie van de voortgang van de vastleggingsdossiers.

Voor de bespreking van interne stromen wordt verder generiek verwezen naar de bespreking van de begrotingen van de betrokken Vlaamse rechtspersonen.

QB0-1QCG4NY-IS – VLAAMSE LANDMAATSCHAPPIJ (VLM)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Dit ESR-neutrale begrotingsartikel maakt deel uit van het Fonds voor Landinrichting en Natuurlijke Rijkdommen en betreft het luik aan fondsuitgaven dat aangewend wordt voor het verlenen van terugvorderbare voorschotten aan de VLM, om de VLM in staat te stellen haar recht van voorkoop in de ruilverkavelingsprojecten en grondverwervingen waarmee zij is belast in kader van landinrichtingsprojecten effectief uit te oefenen. Het variabel krediet van dit artikel vloeit voort uit twee begrotingsartikels van de middelenbegroting (QB0-9QCGTNI-OW en QB0-9QCGTNI-OP).

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	643	396	0	643	396	0

Inhoudelijke toelichting:

Er werden in 2025 drie ruilverkavelingscomités ontbonden met een saldo ten laste van het Vlaamse Gewest. Die saldo's werden aangerekend op het reguliere begrotingsartikel QBX-3QCG2NY-IS (toelage aan VLM voor financiering van ruilverkavelingswerken van ruilverkavelingscomités), en niet op dit begrotingsartikel.

1.2.2 DAB's

BRV-FONDS

Ontvangsten

QBZ-2QCGANF-OW – HANDHAVING ALS SLUITSTUK VAN EEN SLAGKRACHTIG OMGEVINGSBELEID VOOR RUIMTE EN MILIEU

Korte inhoud begrotingsartikel:

Dit artikel omvat de ontvangsten in het BRV-fonds die in hoofdzaak voortkomen uit beslissingen tot opleggen van bestuurlijke transactie en geldboetes, ontvangsten uit gerechtelijke handhaving na vonnis of arrest en uit minnelijke schikkingen in uitvoering Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2025	2.269	0	0

BA-JR 2025	2.269	0	0
BU 2025	2.824	0	0

Inhoudelijke toelichting:

Het geboekte bedrag aan vorderingen die voortkomen uit bestuurlijke transacties en boetes m.b.t. VCRO, kwam voor het BRV-fonds uit op 2.035 keuro. Daarnaast werd er 629 keuro ontvangen uit gerechtelijke dossiers VCRO. Verder werd er nog 15 keuro uit bestuurlijke handhaving en minnelijke schikkingen geboekt. Tot slot werd er nog een bedrag van 145 keuro aan diverse ontvangsten geboekt.

QBZ-2QCGANG-OI – ZORGEN VOOR DE REALISATIE VAN EEN BOUWSHIFT EN EEN ROBUUSTE OPEN RUIMTE - PLANBATEN EN PLANSCHADE

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via dit artikel komen de ontvangsten uit de planbatenheffing, zoals geïnd door Vlabel, binnen in het BRV-fonds. Omwille van de specificiteit van de planbatenheffing die geen weerkerende heffing is en die pas moet worden betaald na een startfeit, kan op zich pas post factum worden ingeschat welke de ingekohierde bedragen en welke de inningen zijn. Om die reden wordt het gemiddelde van de laatste vijf jaar aan werkelijk geïnde heffingen gebudgetteerd.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2025	3.066	0	0
BA-JR 2025	3.066	0	0
BU 2025	2.489	0	0

Inhoudelijke toelichting:

De ontvangsten worden door Vlabel geraamd op basis van het 5-jaarlijkse gemiddelde van de ontvangsten uit de planbatenheffing. Er werd 3.066 keuro geraamd, terwijl er uiteindelijk vanuit Vlabel in 2025 2.489 keuro werd doorgestort naar het BRV-fonds. De ontvangsten schommelen heel erg doorheen de jaren. De ontvangsten zijn moeilijk te voorspellen aangezien het kan zijn dat een vordering pas jaren na de inkohiering effectief verschuldigd is, nl. als er zich een startfeit heeft voorgedaan.

QBZ-2QCGANL-OW – ZORGEN VOOR DE REALISATIE VAN EEN BOUWSHIFT EN EEN ROBUUSTE OPEN RUIMTE - UITVOEREN EN ONDERSTEUNEN VAN INVESTERINGSPROJECTEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Leegstaande en verwaarloosde bedrijfsruimten in Vlaanderen worden opgenomen in een inventaris die jaarlijks wordt bijgewerkt. De heffing moet worden betaald in het kalenderjaar dat volgt op de derde registratie in de inventaris. Deze heffingen komen terecht in het BRV-fonds. Vanuit dit fonds wordt steun gegeven in kader van leegstaande en/of verwaarloosde bedrijfsruimtes en circulair ruimtegebruik.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2025	5.150	0	0
BA-JR 2025	5.150	0	0
BU 2025	7.330	0	0

Inhoudelijke toelichting:

De inkomsten uit o.a. leegstandheffingen werden in 2025 geraamd op 5.150 keuro. In werkelijkheid werd er een bedrag van 7.330 keuro geboekt. De ontvangsten uit deze heffingen zijn moeilijk te voorspellen.

Uitgaven

QBZ-3QCG2NF-WT – HANDHAVING ALS SLUITSTUK VAN EEN SLAGKRACHTIG OMGEVINGSBELEID VOOR RUIMTE EN MILIEU

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op dit artikel van de DAB BRV-fonds worden de kredieten voor de juridische afhandeling van inspectiedossiers inzake ruimtelijke ordening voorzien.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	2.335	2.335	2.315	2.335	3.285	3.283

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BA 2025.

Het VEK werd via herverdeling afgestemd op de reële vereffeningsbehoefte in functie van de voortgang van de onderliggende vastleggingsdossiers.

QBZ-3QCG2NG-WT – ZORGEN VOOR DE REALISATIE VAN EEN BOUWSHIFT EN EEN ROBUUSTE OPEN RUIMTE - PLANBATEN EN PLANSCHADE

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op dit artikel van de DAB BRV-fonds worden de kredieten voor de behandeling en uitbetaling van planschadedossiers en gerelateerde grondaankopen voorzien.

Er werd vanuit het Vlaams Klimaatfonds in 2023 een budget ter beschikking gesteld van 100 miljoen euro voor uitbetaling planschade binnen het BRV-fonds, waarvan

95 miljoen euro voor het Bouwshiftfonds Lokale overheden op het volgende artikel QBZ-3QCG2NH-IS en 5 miljoen euro op dit artikel voor de uitbetaling van planschade in het kader van gewestelijke RUP's (QBZ-3QCG2NG-WT).

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	21.057	21.057	8.692	20.145	19.195	8.638

Inhoudelijke toelichting:

De aanrekening van planschadedossiers hangt af van de voortgang van de gerechtelijke procedures, en is moeilijk te voorspellen. In 2025 werden slechts 4 dossiers beslist die leiden tot uitbetaling vanuit het BRV-fonds.

QBZ-3QCG2NH-IS – AGENTSCHAP BINNENLANDS BESTUUR

Korte inhoud begrotingsartikel:

Vanuit dit artikel van de DAB BRV-fonds vertrekt de interne stroom naar het Agentschap Binnenlands Bestuur voor de financiering van het Bouwshiftfonds voor lokale overheden, en dit ter uitbetaling van planschadedossiers. Er is een budget ter beschikking gesteld van 100 miljoen euro VAK voor uitbetaling planschade binnen het BRV-fonds, waarvan 95 miljoen euro voor het Bouwshiftfonds Lokale overheden op dit artikel en 5 miljoen euro op artikel QBZ-3QCE2NG-WT. De financiering van deze 100 miljoen verloopt via het Vlaams Klimaatfonds.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	47.500	47.500	0	47.500	47.500	0

Inhoudelijke toelichting:

In 2025 werden er nog geen dossiers afgerond ter uitbetaling via het Bouwshiftfonds. De vermelde 95 miljoen voor de aanrekening van gewestelijke planschade blijft voor 2026 integraal beschikbaar.

QBZ-3QCG2NL-WT – ZORGEN VOOR DE REALISATIE VAN EEN BOUWSHIFT EN EEN ROBUUSTE OPEN RUIMTE - UITVOEREN EN ONDERSTEUNEN VAN INVESTERINGSPROJECTEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Leegstaande en verwaarloosde bedrijfsruimten in Vlaanderen worden opgenomen in een inventaris die jaarlijks wordt bijgewerkt. De heffing moet worden betaald in het kalenderjaar dat volgt op de derde registratie in de inventaris. Deze heffingen komen terecht in het BRV-fonds. Vanuit dit fonds wordt uitvoering gegeven aan het beleid in het kader van leegstaande en/of verwaarloosde bedrijfsruimtes en circulair ruimtegebruik.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	4.900	4.900	1.247	4.900	4.900	3.398

Inhoudelijke toelichting:

Er worden vanaf 2025 geen middelen meer ingezet voor financiële ondersteuning van saneringswerkzaamheden, noch voor nieuwe dossiers noch voor meerkosten die vanaf 2025 worden vastgesteld bij lopende dossiers. De vóór 2025 principieel goedgekeurde meerwerken en verrekeningen die voortvloeien uit de toepassing van de contractuele bepalingen kunnen bij de eindafrekening van een lopend dossier wel nog aanleiding geven tot een bijkomende subsidie voor dat dossier. De financiële middelen worden nog uitsluitend ingezet in het kader van het digitaliseringsproject voor de ondersteuning van het inventarisatieproces namelijk de ontwikkeling en het onderhoud van het dataplatform leegstaande en/of verwaarloosde bedrijfsruimten en voor de nodige terreincontroles. Er vonden het voorbije jaar ongeveer 300 plaatsbezoeken plaats. Er werd in totaal voor 1.247 keuro VAK en 3.398 keuro VEK aangewend.

QBZ-3QCG2NY-IS – VLAAMSE LANDMAATSCHAPPIJ (VLM)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via dit artikel worden de uitbetalingen van gewestelijke planschadedossiers geconcretiseerd. Deze uitbetalingen verlopen immers via de Landcommissies van de VLM. Het budget wordt bij concrete uitbetalingsdossiers herschikt vanuit artikel QBZ-3QCE2NG-WT.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	0	0	0	0	0	0

Inhoudelijke toelichting:

Er waren in 2025 geen uitbetalingen van gewestelijke planschadedossiers op dit artikel.

Ontvangsten

Niet van toepassing.

Uitgaven**QBX-3QCG2NA-WT – VIA BIJKOMENDE INSPANNINGEN BRONNEN VAN HINDER AANPAKKEN****Korte inhoud begrotingsartikel:**

Vanuit dit artikel financiert het Departement Omgeving uitgaven die betrekking hebben op de strategische doelstellingen omtrent het verhogen van de leefkwaliteit voor het thema hinder. Meer concreet omvat dit artikel uitgaven voor beleidsvoorbereidend onderzoek, uitwerking en implementatie van maatregelen en beleidsinstrumenten in verband met milieuhinder en leefomgevingskwaliteit.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	179	110	77	268	199	138

Inhoudelijke toelichting:

In 2025 werd wegens het niet doorgaan van een studieopdracht een bedrag van 69 keuro VAK en VEK herverdeeld naar artikel QBX-3QCG2OA-WT om het tekort op te vangen dat ontstaan was qua financiering van erelonen van advocaten.

QBX-3QCG2NJ-WT – ZORGEN VOOR EEN ROBUUSTE OPEN RUIMTE**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Vanuit dit artikel worden in hoofdzaak door VLM de vergoedingen (beheerovereenkomsten) gefinancierd ingevolge het GLB strategisch plan voor Vlaanderen. De beheerovereenkomsten worden zowel met Vlaamse als Europese middelen gefinancierd. De VLM sluit beheerovereenkomsten met de landbouwers voor het vrijwillig uitvoeren van bepaalde maatregelen voor het milieu- en de biodiversiteit. De landbouwers ontvangen voor het uitvoeren van deze maatregelen jaarlijks een vergoeding.

Daarnaast worden er via dit artikel door het departement ook subsidies verleend aan provincies, gemeenten, publiekrechtelijke rechtspersonen, privaatrechtelijke rechtspersonen en natuurlijke personen voor de uitvoering van landinrichtingsplannen (789 keuro VAK en 750 keuro VEK).

In het Regeerakkoord 2019-2024 voorzag de Vlaamse Regering de oprichting van Landschapsparken en Nationale Parken Vlaanderen. De geselecteerde coalities worden ondersteund voor hun werking en hun projecten. Voor 2025 wordt 2.445 keuro VAK voorzien.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	14.851	14.851	14.219	9.013	11.665	9.772

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is quasi optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

De aanrekening in 2025 voor beheerovereenkomsten betreft de financiering van lopende beheerovereenkomsten. De VLM sluit jaarlijks beheerovereenkomsten met landbouwers om biodiversiteitsdoelstellingen te helpen realiseren. Deze beheerovereenkomsten kunnen rekenen op Europese cofinanciering vanuit het Europees Plattelandsfonds (ELFPO). De maatregel beheerovereenkomsten is hiertoe opgenomen in het GLB strategisch Plan voor Vlaanderen voor de periode 2023-2027. In deze GLB-periode worden beheerovereenkomsten gesloten voor soortenbescherming, bufferen en verbinden en het onderhouden van kleine landschapselementen. In 2025 liepen overeenkomsten met startdatum 1 januari 2023 en 1 januari 2024 en 1 januari 2025. Voor de uitbetaling van deze beheerovereenkomsten werd een bedrag van 5.727 keuro aangerekend. Er werden bijkomend 9 inkooporders afgesloten in 2025 voor een totaalbedrag van 4.258 keuro, voor deze inkooporders werden in het verleden VEK-aanrekeningen doorgegeven, die uiteindelijk niet uitbetaald werden. Bij afsluiting van het inkooporder wordt dit bedrag dan als VEK-creatie geboekt. In 2025 werden ook nieuwe beheerovereenkomsten gesloten (startdatum 1/1/2026). Hiervoor werd een bedrag van 11.617 keuro vastgelegd.

Er werd 509 keuro VAK aangewend voor 14 landinrichtingssubsidies aan provincies, gemeenten, publieke en privaatrechtelijke rechtspersonen, natuurlijke personen voor de uitvoering van een 11-tal landinrichtingsplannen.

Verder betreft het de subsidies aan de parkbureaus van de Landschapsparken voor hun personeel, werking en projecten in uitvoering van hun goedgekeurde operationele plannen 2024-2029, die jaarlijks worden toegekend en afgerekend. 2025 was het eerste volledige kalenderjaar van de parkbureaus aangeduid voor het management van de 5 erkende landschapsparken. De in het BVR Vlaamse Parken voorziene jaarlijkse subsidie, 489 keuro per parkbureau, werd aan elk parkbureau toegekend. De parkbureaus zijn hun werking nog aan het opstarten en uitbouwen door onder meer de aanwerving en opstart van een divers samengesteld team, het voeren van voorbereidende gesprekken met de partners over de uitvoering van de diverse impactvolle projecten uit de operationele plannen en de uitbouw van een netwerk van partners en ambassadeurs. De realisatiegraad zal in de komende jaren toenemen omdat de werking van de parkbureaus op kruissnelheid komt. Voor 2025 betekent dit een VAK-aanwending van 2.445 keuro en een VEK-aanwending van 1.964 keuro.

Er werd in de loop van 2025 via MB een budget van 2.652 keuro VEK herverdeeld naar dit artikel vanuit de relanceprovisie ter vereffening van de relance-verbintenissen.

**QBX-3QCG2NR-IS – VLAAMSE LANDMAATSCHAPPIJ (VLM) –
GEBRUIKERSSCHADE EN KAPITAALSCHADE**

Korte inhoud begrotingsartikel:

Vanuit dit artikel ontvangt VLM een aanvullende toelage vanuit de DAB MINA-fonds voor de uitbetaling van kapitaalschade en gebruikersschade. Dit is de schade die de eigenaar/gebruiker van een grond ondervindt als gevolg van: een bestemmingswijziging van "landbouw" naar "natuur", "bos" of "overig groen"; het in een plan opnemen van een overdruk die de economische aanwending van landbouwgrond beïnvloedt; het opleggen van een erfdienstbaarheid die de economische aanwending van landbouwgrond beïnvloedt. Het krediet dient om de aanvragers voor deze schade te vergoeden en verloopt via de VLM-begroting via deze interne stroom.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	1.075	334	334	1.075	334	334

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is na herverdeling optimaal verlopen.

Eenzijds bevat dit de uitbetaling van de vergoedingen gebruikerscompensatie, zoals bepaald in het decreet van 27 maart 2009. Er werd in 2025 in dit kader 9 keuro VAK en VEK aangerekend. Anderzijds bevat dit de uitbetaling van de vergoedingen kapitaalschadecompensatie, zoals bepaald in het decreet van 27 maart 2009, betreffende het grond- en pandenbeleid. Er werd in 2025 hiervoor 325 keuro VAK en VEK aangerekend.

Er werd in de loop van 2025 via MB een budget van 1.075 keuro VAK en VEK herverdeeld van dit artikel. Dit budget werd gecompenseerd naar begrotingsartikel QBX-3QCG2NY-IS met het oog op de uitvoering van het Vlaams Adaptatieplan waarmee VLM klimaat-adaptieve maatregelen uitvoert in de landinrichtingsprojecten De Wijers (Miezerikvijver) en Maasvallei (ontharding van de dorpspleinen in Leut, Vucht en Meeswijk).

Er werd in 2025 via MB een budget van 334 keuro VAK en VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op bovenstaande betalingen. Dit budget werd gecompenseerd op artikel QBX-3QCG2FY-IS.

QBX-3QCG2NY-IS – VLAAMSE LANDMAATSCHAPPIJ (VLM)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Vanuit dit artikel ontvangt VLM een aanvullende toelage vanuit de DAB Mina-fonds voor uitgaven in het kader van ruilverkavelingsprojecten en grondverwerving buffergebieden. Daarnaast verlopen toelagen aan de VLM in het kader van VAP/Blue Deal ook via dit artikel.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	3.010	10.443	10.421	5.666	6.560	6.544

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is na de doorgevoerde herverdelingen optimaal verlopen.

Er werden in 2025 voor 8.697 keuro VAK toelagen aan de VLM aangewend voor de financiering van de ruilverkavelingswerken die worden uitgevoerd door ruilverkavelingscomités (10 toelages voor 3 ruilverkavelingsprojecten en 3 saldo's van ontbonden ruilverkavelingscomités ten laste van Vlaams Gewest).

In de loop van 2025 werd via MB 1.937 keuro herverdeeld naar dit begrotingsartikel voor de ruilverkavelingsprojecten Willebringen en Schelde-Leie met compensatie op begrotingsartikel QB0-1QCG2NY-IS (toelage aan VLM voor landinrichtingsmaatregelen). De andere middelen werden ingezet voor het ruilverkavelingsproject Jesseren en voor de ontbinding van de ruilverkavelingscomités Stuivekenskerke, Zondereigen en Meerdonk.

Er werd tevens in 2025 via MB een budget van 3.772 keuro VAK herverdeeld naar dit artikel met het oog op extra financiering van inrichtingswerken ikv de realisatie van ruilverkavelingsprojecten. Dit budget werd gecompenseerd op artikel QBX-3QCG2FY-IS gezien de VAK-behoefte voor vergoedingen bedrijfsbegeleiding en de financiering van grondaankopen alsook voor de financiering van vergoedingen verlies gebruik (zonder grondverwerving) ikv het flankerend beleid PAS in 2025 lager lagen dan voorzien

Er werd in de loop van 2025 via MB een budget van 1.444 keuro VAK en 1.365 VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op uitgaven binnen het VAP-project "antiverdrogingsmaatregelen Blue Deal". Dit budget werd gecompenseerd vanuit de interne Blue deal provisie op artikel QBX-3QCG2OA-WT. In 2025 werden hiermee concreet budgetten vastgelegd (1.444 keuro) voor uitvoering van het Vlaams Adaptatieplan waarmee VLM klimaat-adaptieve maatregelen uitvoert in de landinrichtingsprojecten De Wijers (Miezerikvijver) en Maasvallei (ontharding van de dorpspleinen in Leut, Vucht en Meeswijk).

Er werd in de loop van 2025 via MB een budget van 280 keuro VAK en 30 keuro VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op uitgaven voor VAP-project "Ijzer - Strategisch gebied - weerbare westhoek". Dit budget werd gecompenseerd op begrotingsartikel QBX-3QCG2OA-WT (vanuit de Blue Deal provisie). Dit voor de vastlegging en vereffening van de werkings- en investeringstoelage voor onderzoek en inrichting Ijzer en strategisch gebied Weerbare Westhoek bij de VLM. Het onderzoek omvat de participatieve uitwerking van het toekomstbeeld landbouw westhoek en het haalbaarheidsonderzoek voor vergoedingen geelblauwe diensten en de communicatie.

De VEK-uitvoering is afgestemd op de reële vereffenningsbehoefte in functie van de voortgang van de vastleggingsdossiers.

Voor de bespreking van interne stromen wordt generiek verwezen naar de

bespreking van de begrotingen van de betrokken Vlaamse rechtspersonen.

1.2.3 Overige entiteiten onder gezag

1.2.3.1 Vlaamse Landmaatschappij (VLM)

Omschrijving

De Vlaamse Landmaatschappij (VLM) is een NV van publiek recht. De VLM is opgericht bij decreet van 21 december 1988 onder de vorm van een naamloze vennootschap. De VLM heeft rechtspersoonlijkheid. Door het kaderdecreet bestuurlijk beleid van 18 juli 2003 is de VLM een publiekrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandigd agentschap. Het agentschap heeft als missie bij te dragen tot de realisatie van de doelstellingen van: - het milieubeleid, bedoeld in artikel 1.2.1, § 1, van het decreet algemene bepalingen milieubeleid; - de ruilverkaveling, bedoeld in de wetgeving inzake ruilverkaveling van landeigendommen; - de landinrichting, vermeld in het decreet van 28 maart 2014 betreffende de landinrichting; - het decreet natuurbehoud; - het Mestdecreet van 22 december 2006; - het geïntegreerd plattelandsbeleid; - het grondbeleid van het eigen beleidsdomein; - het decreet Vlaamse Grondenbank. De taken van het agentschap zijn: - de uitvoering van het mestbeleid, als bedoeld in het Mestdecreet van 22 december 2006; - de uitvoering van het beleid ter bescherming van de kwaliteit van de bodem dat erop gericht is om die geschikt te maken of te houden voor zo veel mogelijk bodemfuncties; - op verzoek van de bevoegde diensten van de Vlaamse Regering, de bevoegde agentschappen of, in voorkomend geval, de bevoegde lokale besturen, zijn medewerking te verlenen aan de ondersteuning van de algemene inrichting van het buitengebied en de open ruimte; - de uitvoering van het geïntegreerd plattelandsbeleid met uitzondering van die aspecten die werden toegewezen aan andere agentschappen of tot een ander beleidsdomein behoren; - een uniek loket beheersovereenkomsten voor de doelgroep landbouw op te richten en te beheren; - op verzoek van de bevoegde diensten van de Vlaamse Regering of de bevoegde agentschappen, zijn medewerking te verlenen aan de uitvoering van het grondbeleid; - een grondatabank uit te bouwen en te beheren.

De VLM oefent haar activiteiten uit onder ISE N Omgevingsbeleid Ruimte en Milieu, ISE D Water, ISE G Plattelandsbeleid en ISE F Natuur en Biodiversiteit. De financiering van de werking van de VLM verloopt voornamelijk via het toelage-artikel QB0-1QCG2NY-IS. Dit artikel wordt in de begroting conform de instructies integraal toegewezen aan het grootste ISE binnen VLM: ISE N Omgevingsbeleid Ruimte en Milieu. Voor de bespreking van de kredietevolutie van deze interne stroom naar VLM wordt verwezen naar de besprekingen van artikel QB0-1QCG2NY-IS. Hieronder worden enkel de kredieten besproken die onder ISE N "Omgevingsbeleid Ruimte en Milieu" ressorteren. Voor de VLM-kredieten binnen de andere ISE wordt verwezen naar de bespreking van de andere betrokken ISE in deze BBT.

ISE N OMGEVINGSBELEID RUIMTE EN MILIEU Toelichting op detailniveau

Er werden in de definitieve VLM-begroting 2025 voor dit ISE 135.851 keuro aan ontvangsten voorzien en 160.767 keuro VAK en 137.973 keuro VEK aan uitgaven. In 2025 werden 105.534 keuro ontvangsten gerealiseerd en gebeurden er 111.036 keuro VAK en 105.485 keuro VEK aan uitgaven. Dit betekent een impact van +49 keuro op het over te dragen saldo.

Ontvangsten

Het begrotingsartikel QB0-1QCG4NI-PA, een variabel krediet ter financiering van het recht van voorkoop in de ruilverkaveling (terugvorderbaar voorschot), wordt bij ontvangst door de VLM op een OL-artikel aangerekend. De raming bij het departement voor de ontvangst bij de VLM was begroot op 1.030 keuro. Deze ontvangst werd niet gerealiseerd. Er werd in 2024 een vordering geboekt voor 1.900 keuro door de VLM, die via overlopende rekeningen overgeboekt werd naar 2025. Door het tegendraaien van die boeking in 2025 bedraagt de effectieve ontvangst 1.900 keuro in 2025.

Vanuit de toepassing van het boekhoudschema werd een uiteindelijke ontvangst van 3.008 keuro geraamd als opbrengst van voorschotten en dit voor diverse grondenbanken. Dit betrof 2.500 keuro van het AMT en 508 keuro van het AWW. De ontvangst werd voor 2.500 keuro vanuit het AMT en 500 keuro vanuit het AWW gerealiseerd. Uit de effectieve afhandeling van overdracht van gronden met het AMT werden ook nog 115 keuro aan ontvangsten gerealiseerd.

De ontvangsten van de hypothecaire debiteuren ruilverkaveling en ontvangsten uit de verkoop van domeingoederen van de VLM via gemak van betaling, werden op 106 keuro berekend. Bij uitvoering is het bedrag 163 keuro. Er werd ook een ontvangst gerealiseerd van 2 keuro uit ontvangsten van borgtochten. Dit was niet begroot.

De inkomsten uit verkoop van goederen en diensten werden uiteindelijk geraamd op 2.240 keuro. Dit zijn de geraamde inkomsten uit verkopen en allerlei landbouweconomische studies en niet instrument gebonden opdrachten die de VLM uitvoert voor derden. Er werden 840 keuro aan ontvangsten gerealiseerd. Er werden hier ook ontvangsten geraamd m.b.t. personeelskosten op grondenbanken ISE D (LGB Blue Deal en LGB Sigma DVW) en ISE F (LGB Bebassing, LGB Sigma ANB) die niet op ISE N zijn geboekt). Op de betrokken ISE's werden wel 975 keuro ontvangsten gerealiseerd. ISE De opbrengst op het toezicht op de ruilverkavelingswerken werd geraamd op 376 keuro, de uitvoering bedroeg 408 keuro. Vanuit verzekeringsmaatschappijen werd 40 keuro verwacht en 52 keuro werd gerealiseerd en de definitieve raming van inkomsten uit projecten met Europese cofinanciering bedroeg 1.327 keuro. Hiervan werd 1.442 keuro gerealiseerd. De VLM verwachtte in 2025 voor 30 keuro ontvangsten uit verkoop van voertuigen en afgeschreven laptops en pc's. Er werd voor 49 keuro gerealiseerd.

De projectontvangsten binnen dit ISE werden in de definitieve begroting 2025 geraamd op 10.842 keuro. Deze bestaan o.a. uit geraamde opbrengsten uit doorrekenen van kosten en dit in het kader van diverse grondenbanken vanuit de toepassing van het boekhoudschema, inkomsten uit rentes (gemak van betaling bij verkoop domeingoederen en ruilverkaveling), inkomsten uit pachten, inkomsten uit recuperaties bij bedrijven ikv inrichtingswerken, de raming van de inkomst uit het EIP-project met Europese financiering, inkomensoverdrachten uit gemeenten vanuit de landinrichtingsactiviteiten, recuperaties vanuit Europa als bijdrage in inrichtingswerken, de bijdrage van de provincies en de gemeenten in de inrichtingswerken en de geraamde opbrengsten uit de verkoop van gronden. In 2025 werden 10.229 keuro aan ontvangsten in dit kader gerealiseerd.

De raming uit opbrengst uit overdracht van gronden ihkv het toe te passen boekhoudschema voor grondenbanken was 5.406 keuro. In realisatie bedroeg de uitvoering 3.697 keuro. Er werd geen kosteloze overdracht gerealiseerd voor grondenbank "Projecten van DWV", o.a. waardoor de uitvoering lager is dan de raming.

Er werden voor 132 keuro correcties op vorderingen doorgevoerd en dubieuze debiteuren geboekt, wat voor dit bedrag neer komt op een negatieve ontvangst.

Er werd voor gebruikersschade en kapitaalschade na diverse herverdelingen uitgegaan van een inkomst van 334 keuro. Deze inkomst werd ook gerealiseerd. Deze toelagen aan de VLM verlopen via artikel QBX-3QCG2NR-IS.

Via begrotingsartikel QBX-3QCG2NY-IS verloopt de toelage aan de VLM voor grondverwerving buffergebieden. Dit artikel omvat het budget voor de verwerving van de woningen en bedrijfszetels die gelegen zijn in het Seveso-buffergebied te Overdam (Gent) ingevolge beslissing van de Vlaamse Regering van 21 april 2006. Ook de afbraak, na verwerving van de woningen en bedrijfszetels in het gebied worden met voornoemde budget gefinancierd. Op basis van bovenvermelde beslissing van de Vlaamse Regering werd in het verleden reeds voldoende VAK voorzien. Het VEK stond op 0 keuro voor 2025. De realisatie in ontvangst bedroeg 788 keuro VEK. Immers door het tegenboeken van overgedragen ontvangsten naar 2025 door het dienstencentrum boekhouding in 2024 via overlopende rekening werd dit bedrag aan ontvangsten gerealiseerd in 2025. Via dit artikel komt ook de toelage aan de VLM voor technische uitgaven met betrekking tot de toepassing van de wetten op de ruilverkaveling van landeigendommen, eventueel door toekenning van voorschotten. Het VEK bedroeg na diverse herverdelingen 4.976 keuro. In 2025 werd effectief een bedrag van 4.968 keuro in ontvangst geboekt. Vanuit herverdeling uit de provisie van Blue Deal/VAP-middelen werd op de betrokken ontvangstenartikels 1.365 keuro ontvangst geraamd voor VAP budget 4, welke volledig gerealiseerd werden, 149 keuro voor VAP budget 11 wat voor dit bedrag in ontvangst gerealiseerd werd, 40 keuro voor VAP budget 10 wat voor 39 keuro in ontvangst gerealiseerd werd en 30 keuro voor VAP budget 46 wat voor 23 keuro in ontvangst gerealiseerd werd.

De VLM verkrijgt zijn werkingstoelage via begrotingsartikel QB0-1QCG2NY-IS. De VLM beschikte in 2025 over een begrote werkingstoelage van 70.227 keuro. Deze kwam na BA2025 tot stand na herschikkingen (uit PAS-provisie voor capaciteit), interne herverdelingen, het toevoegen van middelen uit de loonprovisie om de indexering op te vangen en de kosten van expeditie talent. Er werd deze 70.227 keuro aan inkomsten gerealiseerd (incl. 30 keuro begroot voor beheerovereenkomsten onroerend erfgoed).

Via begrotingsartikel QB0-1QCG2NY-IS beschikte de VLM in 2025 over een geraamde en gerealiseerde investeringstoelage van 2.662 keuro VAK en 2.252 keuro VEK. Deze kwam tot stand na doorvoeren van herschikkingen in vergelijking met de toegekende kredieten bij BA2025 vanuit PAS-provisie en interne herverdelingen.

Via begrotingsartikel QB0-1QCG2NY-IS bedraagt het na herschikking tot stand gekomen uiteindelijke budget voor de subsidiëring van landinrichtingswerken die door de Vlaamse Landmaatschappij worden uitgevoerd 2.261 keuro VEK. De effectief aangerekende ontvangst in 2025 bij de VLM bedraagt 2.623 keuro.

Vanuit een samenwerking met Dierenwelzijn werd na herschikking voorzien in een inkomst van 85 keuro via begrotingsartikel QB0-1QFD2MY-IS. De inkomst werd volledig gerealiseerd.

Via begrotingsartikel QB0-1QCG4NY-IS kan een variabel krediet worden aangewend voor de subsidiëring van ruilverkavelingswerken. De raming van de kredietbehoefte bedroeg 643 keuro, er werden geen ontvangsten geboekt. De VLM ondernam de nodige acties ihkv de afsluitingen van ruilverkavelingcomité's Ophoven en Zondereigen voor een waarde van 669 keuro maar deze ontbindingen werden nog niet verwerkt door GOP.

Via begrotingsartikel QB0-1QCG2NY-IS worden tevens de middelen voor relance-

budget VV24 groenblauwe infrastructuur, openruimte-projecten voorzien. De uitgaven worden aangerekend binnen ISE D. Na herschikking was het budget 7 keuro. De effectieve ontvangsten bedroegen 6 keuro.

Via begrotingsartikel MD0-1MHH2RW-IS werd vanuit Agentschap Wegen en Verkeer bij BA2025 en na herverdeling 917 keuro als toelage aan de VLM voorzien, en dit voor diverse ruilverkavelings- en landinrichtingsprojecten en niet instrument gebonden projecten. De effectieve toelage bij uitvoering bedroeg 911 keuro. In samenspraak met de partner is een meer regelmatige opvolging van de interrelatie afgesproken.

Via begrotingsartikel MB0-1MIH2VX-IS werd vanuit DMOW, afdeling Maritieme Toegang bij BA2025 660 keuro als toelage aan de VLM voorzien en dit voor diverse inrichtingsprojecten. De effectieve toelage bij uitvoering bedroeg 0 keuro. In samenspraak met de partner is een meer regelmatige opvolging van de interrelatie afgesproken.

In de begroting 2025 van de VLM was ook 27.500 keuro ontvangst voorzien als toelage vanuit het ABB voor Vlaamse bijdrage in lokale planschade. Gezien dit beleid in 2025 nog niet werd uitgerold, werd er geen ontvangst gerealiseerd.

Uitgaven

Aan uitgavenzijde werden de loonkredieten voor de begroting 2025 geactualiseerd op 68.713 keuro VAK en VEK, rekening houdend met de indexering uit de overschrijdingen van de spilindex en kosten van expeditie talent. De benodigde personeelskredieten gefinancierd vanuit de PAS-provisie werden voorzien. De werkelijke uitgaven bedroegen 69.143 keuro VAK en VEK. Dit is inclusief de budgettaire aangelegde provisie voor niet opgenomen vakantiedagen voor een bedrag van 340 keuro voor 2025, waarvoor geen budget moet voorzien worden, omdat dit beschouwd wordt als een technische ESR-correctie. Los daarvan betreft dit een beperkte overschrijding van het budget wegens moeilijk te ramen, onvoorziene uitgaven. De loonuitgaven die gefinancierd worden met de werkingstoelage van de VLM worden daarbij volgens afspraak volledig aan dit ISE toegewezen.

Voor de spijzing van het landinrichtingsfonds verwachtte de VLM in 2025 om 210 keuro door te storten aan het departement aan geïnde pachten op gronden aangekocht in het kader van de ruilverkaveling en geïnde intrest door het toestaan van gemak van betaling in de ruilverkaveling voor het voldoen van de nadelige saldi. Ook teveel ontvangen subsidies voor inrichtingswerken of positieve saldi ten gevolge van ontbinding van ruilverkavelingscomités maken deel uit van dit geraamde bedrag. De uitvoering 2025 bedroeg 136 keuro VAK en VEK.

Er werd de terugbetaling geraamd van 550 keuro VAK en VEK aan terugvorderbaar voorschot recht van voorkoop ruilverkaveling. De uitvoering bedroeg 0 keuro VAK en VEK, wegens uiteindelijk geen uitvoering hiervoor in 2025. Op basis van het toe te passen boekhoudschema werd verwacht dat er 5.830 keuro VAK en VEK aan terugbetalingen van voorschotten zouden gebeuren, in diverse grondenbanken, dit zowel voor partners niet binnen de institutionele groep als Vlaamse grondenbankpartners. De uitvoering 2025 bedroeg 4.187 keuro VAK en VEK.

Er werd een bedrag van 3 keuro VAK en VEK geboekt als betaalde voorschotten, niet budgettaire geraamd, maar passend binnen de voorziene kredieten op artikelniveau.

Voor Europese projecten wordt elk jaar de balans gemaakt tussen gemaakte kosten en gerealiseerde opbrengsten. Voor 2025 blijkt dat er meer kosten dan

opbrengsten zijn voor de reeds geregistreerde projecten in de Europese subsidietool. Het verschil voor een bedrag van 783 keuro VAK en VEK wordt daarom geboekt als een kredietverlening als prefinanciering in het kader van Europese subsidies.

De geactualiseerde werkingsuitgaven bij BA2025 en na interne herverdelingen, zowel voor huisvestingskosten, bureau- en werkingskosten, reis- verblijfs-, verplaatsings-, en representatiekosten, kosten voertuigen, presentiegelden, studies en huur bedroegen 7.131 keuro VAK en VEK. De werkelijke realisatie is 6.956 keuro VAK en 6.603 keuro VEK. De werkingsuitgaven die gefinancierd worden met de werkingstoelage van de VLM worden daarbij volgens afspraak volledig aan dit ISE toegewezen.

De geactualiseerde werkingsuitgaven in het kader van de projectwerking bedragen na de verwerkte impact van diverse herverdelingen 28.141 keuro VAK en 25.496 keuro VEK. Hierbij inbegrepen zijn de uitgaven aan batige saldi in het kader van de ruilverkaveling en landinrichting, uitgaven voor aankoop van gronden voor onder meer landinrichting, ruilverkaveling en een aantal grondenbanken en uitgaven i.h.k.v. RUP's voor gebruikers- en kapitaalschade (decreet grond- en pandenbeleid). Ook zijn er budgetten voorzien voor vergoedingen ihkv de uitkoopregeling pelsdierkwekerijen vanuit de overeenkomst met dierenwelzijn. Ook omvatten deze de projectkosten (doorstortingen aan EU-partners) ihkv het EIP-project en andere Europese projecten en overdrachten aan gemeenten ihkv het omgevingsbeleid voor ruimte en milieu. Ook zijn er kredieten voorzien voor studies, onroerende voorheffing, aankopen gronden en inrichtingswerken binnen dit ISE en beheerovereenkomsten onroerend erfgoed. De realisatie 2025 bedraagt 27.137 keuro VAK en 22.044 keuro VEK.

Vanuit de definitieve investeringstoelage 2025 van de VLM en na interne herverdeling uit het saldo voor het VEK werd 1.312 keuro VAK en 1.488 VEK voorzien voor de aankoop of vervanging van bedrijfswagens en investeringen in informatica (hardware en software). Er werd voor 1.342 keuro vastgelegd, en 1.584 keuro werd aangerekend als vereffeningskrediet.

In het kader van door agentschap onroerend erfgoed voorziene middelen werd 30 keuro VAK en VEK voorzien voor inhoudelijk gerelateerde beheerovereenkomsten. Er werd geen VAK aangewend, wegens reeds benut in voorgaande jaren, er werd 60 keuro in VEK aangerekend, 30 keuro komende uit voorgaand jaar.

Vanuit een herverdeling uit de PAS-provisie werd 1.350 keuro VAK en 940 keuro VEK investeringskredieten voorzien ihkv het PAS-beleid. Er werd voor 1.350 keuro vastgelegd, en 887 keuro werd uiteindelijk aangerekend in vereffeningskrediet.

Vanuit een herverdeling uit de SGBP-provisie werden in 2024 investeringsmiddelen voorzien. Er gebeurde hieruit in 2025 voor 55 keuro VEK-aanrekening, die budgettair uit het gevormd saldo 2024 werden voorzien.

In de begroting 2025 van de VLM was ook 47.500 keuro VAK en 27.500 keuro VEK voorzien voor uitgaven vergoedingen planschade. Gezien dit beleid in 2025 nog niet werd uitgerold, werden er geen uitgaven gerealiseerd.

1.2.4 Overige entiteiten onder toezicht

Niet van toepassing.

2. ISE thema-overschrijdend instrumentarium

2.1. Strategische en operationele doelstellingen

SD 1 Vlaanderen weerbaar maken tegen klimaatverandering

OD 1.1 Klimaatadaptatie transversaal aanpakken

Het Vlaamse klimaatadaptatieplan werd in 2025 geëvalueerd met het oog op de opmaak van een **Vlaamse adaptatiestrategie**. Er werd een participatietraject gehouden met meer dan 170 stakeholders.

Het adaptatiebeleid kreeg ook vorm via andere kaders zoals de **Blue Deal-nota**, waarin maatregelen rond water in kader van het klimaatadaptatiebeleid zijn opgenomen. Daarin legden we onder meer de strategische doelstellingen vast voor waterzekerheid. In 2025 werd fase 1 (strategische doelstellingen) afgerond en ging de tweede fase van de studie "waterzekerheidsdoelstellingen voor Vlaanderen" van start. Daarmee leggen we de basis voor gebiedsgerichte en operationele waterzekerheidsdoelstellingen.

OD 1.2 Klimaatadaptatie structureel uitvoeren op terrein

In het kader van het Europees onderzoeksproject Horizon Climatefit werd in 2025 een **investeringsstrategie** voorbereid. De inzichten uit dit onderzoek zullen doorwerken in een concreet projectvoorstel voor publiek-private samenwerking, en andere projecten rond de ontwikkeling van nieuwe verdienmodellen zoals bijvoorbeeld Carbon Farming en Nature Credits.

We startten in 2025 de opmaak van een natuurontwikkelingsvisie voor het Kustbeschermingslint die de basis vormt voor de realisatie van de natuurgebaseerde **kustbescherming**. Herstel van de ecologische samenhang en het ontwikkelen van een natuurlijkvriendelijk beheer van stranden zijn hierbij prioritair. Samen met de toekomstvisie op het toeristisch functioneren van de kust, die opgestart werd door mijn collega bevoegd voor Toerisme, zal deze input leveren voor het uitwerken van een ruimtelijk kader waarmee de 'kansrijke' kustbescherming uit het strategisch Beleidsplan Kustvisie meer concreet kan worden vormgegeven.

Voor de realisatie van **groenblauwe dooradering en ontharding** in de bebouwde ruimte werd een nieuwe omzendbrief betreffende de toepassing van de gewestelijke stedenbouwkundige verordening voor hemelwater bij residentiële omgevingsvergunningaanvragen van kracht. Het doel van deze omzendbrief is onder andere aan de vergunningverleners en hun administratie meer houvast te bieden inzake enkele veel voorkomende uitzonderingsvragen bij residentiële gebouwen. De onthardingsscanner, een GIS-gebaseerde analysemethode, werd gelanceerd. Deze brengt via een kaartenset in beeld waar er sprake is van overmatige verharding alsook welke locaties kansen bieden voor ontharding in combinatie met andere winsten zoals tegengaan hittestress, overstromingen, Leerlessen werden gedeeld uit het traject 'groenblauwe dooradering in de bebouwde ruimte' en uit praktijkvoorbeelden.

OD 1.3 Landgebruik als middel tegen klimaatverandering

Vlaanderen engageert zich haar LULUCF-doelen te halen. We werkten hiervoor aan

een **LULUCF-actieplan**. We namen ook acties in functie van het optimaliseren van de inputdata van de emissie-inventaris en de prognoses en beleidsacties.

In uitvoering van de Europese Carbon Removals and Carbon Farming Regulation introduceren we **carbon farming** in Vlaanderen in samenwerking met de natuur- en landbouwsector. Hiervoor werd in 2025 het Vlaams Actieplatform Carbon Farming en Carbon Removal opgericht die werk maakten van de ontwikkeling van een Vlaams beleidskader voor carbon farming.

SD 2 Samen aan de slag in gebieden en regio's

OD 2.1 Regiowerking als sterk interbestuurlijk samenwerkingsmodel

Lokale besturen staan voor belangrijke omgevingsuitdagingen en spelen een sleutelrol om het Vlaams beleid hierrond waar te maken. Meerdere doelstellingen of grote uitdagingen komen samen in een bepaalde regio, waardoor een regionale aanpak wenselijk is. **Bij de uitwerking van de beleidskaders van het BRV werd en wordt dit meegenomen.**

We werkten actief mee in de **pilootprojecten** van het Labo Regiovorming van de VVSG om kennis en ervaring op te bouwen rond het proces en de governance van een regiowerking.

OD 2.2 Gebiedsprogramma's ontwikkelen om te versnellen

In de **metropolitane regio Antwerpen** koppelde ik ambitieuze gebiedsprogramma's aan infrastructuurprojecten zoals het Toekomstverbond, de Grote Verbinding, De Nieuwe Rand en ECA. In samenwerking met mijn collega van Mobiliteit maak ik verder werk van de realisatie van de **Oosterweelverbinding** en aanverwante ringinfrastructuur, en van het complex project **De Nieuwe Rand** (DNR) voor de realisatie van het oostelijk Haventracé. Voor wat betreft het complex project van de **Extra Containercapaciteit voor de haven van Antwerpen** (ECA), werk ik mee aan het ontwerp projectbesluit voor de Containercluster Linkerscheldeoever, waarbij de leefbaarheid van de omgeving wordt versterkt. Samen met de **Taskforce Natuurherstel** Linkeroever-Zwijndrecht maakte ik een uitvoeringsplan op voor de natuurherstelgebieden in en rond de infrastructuurknoop van de Antwerpse Ring, in uitvoering van het Saneringsverbond. Tot slot coördineerde ik de uitrol van het **gebiedsprogramma Wommelgem/Ranst**.

Ik nam een versterkte regierol op in de **Vlaamse Rand** waar ik een **geïntegreerd gebieds- en investeringsprogramma** ontwikkelde als kader voor interbestuurlijke samenwerking. Ik ging hiervoor het gesprek aan met de collegaminister van de Vlaamse Rand. Via de lopende Strategische Projecten werden ook de provincie en de regionale landschappen betrokken.

Zoals we rond de **Luchthaven Brussel-Nationaal** omgevingsdoelen willen realiseren en vanuit interbestuurlijke samenwerking koppelkansen willen valoriseren, zetten we ook binnen '**Werken aan de Ring**' de eigen instrumenten in om, samen met De Werkvennootschap, naast de mobiliteit en multimodaliteit ook de leefbaarheid in de Vlaamse Rand te verhogen, onder meer via de lopende uitvoeringsplannen op de R0-oost en de E411 en voor de herinrichting van de A8 in Halle. Daarnaast zetten we in op een aantal **concrete sites**. Zo werd bijvoorbeeld voor het '*Green Energy Park*' in Zellik samen met de stakeholders gestart aan de opmaak van een masterplan.

Binnen het gebied **Noord-Zuid Limburg** werd de beslissing over het eerste definitieve projectbesluit genomen. Gekoppeld aan de gefaseerde uitwerking van het complex project Noord-Zuid Limburg, verankerde ik een gezamenlijke gebieds- en investeringsagenda in de besluitvorming om de omgevingsopgaven efficiënt aan te pakken. We zetten in op het versterken van zowel het ecohydrologisch als het landbouwsysteem en het garanderen van de samenhang van beiden. Samen met de Werkvennootschap testten we de mogelijkheden van circulair en natuurinclusief bouwen.

Ook in de **Denderstreek** versterkten we de regierol gericht op de belangrijke mijlpalen voor het Territoriaal Ontwikkelingsprogramma (**T.O.P Dender**). Met verenigde krachten in de taskforce **Strategisch Plan Ruimte voor water**, voerde ik met de collega bevoegd voor Openbare Werken en de provincie het eerste **uitvoeringsprogramma 2024-2026** uit. Met de lokale overheden stroomlijnden we de investeringen in de leefomgeving met deze van waterbeheersing. Om samen met waterveiligheid en leefkwaliteit, ook rechtszekerheid te creëren, ging ik verder aan de slag met het Vergunningenplatform en startte ik de RUP-processen in Zandbergen en Terafene op om de uitvoering van de beschermingsmaatregelen te faciliteren. De startnota van het GRUP Dendervallei 'Dwars lint Jan de Coomanstraat/Zandbergen' werd goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Daarnaast zorgden we voor de goedkeuring van de tweede uitvoeringsfase met middelen die worden samengevoegd in één domeinoverschrijdend en doelgericht **investeringsprogramma 2026-2030** en afgestemd met de Blue Deal 2.0 en de stroomgebiedbeheerplannen. We werkten ook mee aan een Geïntegreerde Territoriale Investering (GTI) voor de Denderstreek in het kader van het toekomstige EFRO-programma. Ook op de Denderflanken, waar een versnelde gezamenlijke uitvoering nodig is, heb ik met het **gebiedsprogramma groenblauwe infrastructuur** de focus gelegd. In nauwe samenwerking met de lokale besturen zijn we aan de slag gegaan met acties rond de Vondelbeek en de Beneden-Dender. Tot slot faciliteerden we de dialoog tussen lokale en private spelers om **hefboomplekken te activeren voor duurzame investeringen in de bebouwde ruimte**. Ik werkte hiervoor de opzet van een aantal projecten af en ondersteunde met het Strategisch Project Denderknoop de provincie en lokale partners.

In de vallei van de **Kleine Nete** zetten we verder in op de gebiedswerking onder de coördinatie van de gouverneur. We werkten de opgestarte RUP-procedure voor de Beneden-Nete af en stelden het GRUP 'Mondingsgebied Grote Nete' voorlopig vast af. Ook aan de andere RUP-processen i.f.v. de uitvoering van de projecten van het Geactualiseerd Sigmaphan cluster Kleine Nete werden de procedures verdergezet.

We zetten verder in op realisatie van de vastgestelde Natura 2000-doelen via de inzet van natuurinrichting, rivier- en valleierherstelprojecten en gebiedsgerichte handhavingstrajecten. We werkten het landbouweffectenrapport (LER) af en gebruikten het **flankerend grondbeleid** in het gebied rond De Zegge door de aankoop van de landbouwbedrijfszetels en -gronden voor bedrijven die wensen te stoppen of te herlokaliseren. Percelen in agrarisch gebied worden daarbij in landbouwgebruik gehouden zolang ze door een GRUP niet van bestemming veranderen. Voor het gebied rond De Zegge bereidden we de opmaak van een inrichtingsnota, peilbesluit en een ruimtelijk uitvoeringsplan voor, en startten we daarvoor de nodige voorbereidende onderzoeken en ontwerp opdrachten op.

In het gebied van de **Kustzone** zetten we mee de schouders onder de **finalisering van het strategisch beleidsplan (SBP) Kustvisie**, de juridische verankering

ervan en de uitvoering van het korte termijnactieplan. Gezien de lange planhorizon van dit strategisch beleidsplan richtten we **een bestendig team van kustregisseurs** op. Als afgeleide van het SBP Kustvisie versterkten we de **veerkracht van het bestaande duinensysteem** door in te zetten op ontharding en ontsnippering en het versterken van de landschapsecologische processen. Zo hebben we o.m. de realisatie van de fietssnelweg F34 aangegrepen om in samenspraak met mijn collega bevoegd voor Mobiliteit en Openbare en de betrokken lokale besturen, een toekomstscenario uit te werken voor de downgrading van de koninklijke baan aan de oostkust. Specifiek voor het gebied **Poort Zeebrugge** kenden we samen met de betrokken besturen een **(inter)bestuurlijk statuut toe aan het uitgewerkte gebiedsprogramma** en zorgde voor de opstart van de acties in afstemming met de kernpartners.

We zetten actief in op de geïntegreerde aanpak van complexe ruimtelijke opgaven in de gebieden **Zuid-West-Vlaanderen**, het **Intergewestelijk gebied met Brussel**. **Alsook in** het gebied **Hoge Kempen & Maas** waar ik samen met mijn collega's voor economie en mobiliteit een actieplan voor herlocalisatie van slechtgelegen bedrijven ontwikkelde. We verkenden ook kansen voor een **geïntegreerde investeringsaanpak in verschillende gebieden** die gekenmerkt worden door grote (sectorale) infrastructuurprojecten op termijn, en die een hefboom kunnen zijn voor het behalen van omgevingsdoelstellingen. Dit onder meer in de havengebieden Poort Zeebrugge en North Sea Port District (regio Gent – Terneuzen - Vlissingen). We verkenden koppelkansen in Voerenen het project voor de vestiging van de **Einsteintelecoop**.

OD 2.3 Geïntegreerde gebiedswerking in prioritaire openruimte gebieden

We concretiseerden in 2025 de **Vlaamse investeringsagenda open ruimte** en zetten de eerste entiteitsoverschrijdende projectteams op in de maatwerkgebieden. Ik trok in 2025 middelen uit om de structurele samenwerking met de Regionale Landschappen te versterken en hun rol in het **natuurherstel en sponsmaatregelen** financieel te ondersteunen. Tegelijk nam ik initiatief om de regelgeving met betrekking tot de regionale landschappen verder uit te werken. Dit zal in 2026 worden gefinaliseerd.

SD 3 Een Kwalitatief en rechtszeker vergunningenbeleid

OD 3.1 Oplossings- en klantgericht richting kwalitatieve realisaties op het terrein

We reactiveerden **de procedure voor de opmaak van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV)**. Met het BRV streven we naar een samenhangende strategische visie over de fysieke leefomgeving in Vlaanderen. Het BRV zal hierbij fungeren als kader voor sectorale plannen, lokale ruimtelijke beleidsplannen, maar ook voor gebiedsgerichte programma's, vergunningen en andere verordenende instrumenten. In 2025 werd de **conceptnota** afgerond en **ter inzage** gelegd, gevolgd door een uitgebreide **publieke raadpleging**. Daarbij werden adviesraden, lokale besturen en burgers betrokken via inspraakreacties en consultaties.

We richtten een ambtelijk **overlegplatform** op om de complementariteit en koppelkansen te versterken tussen de verschillende bestaande en in opmaak zijnde thematische beleidsplannen die allemaal afgebakende aspecten van de fysieke leefomgeving, zoals ruimte, milieu, energie, natuur, water... behandelen. Er werd ook een **klankbordgroep** met academici opgezet om de transversale afstemming

te verzekeren.

We bereidden ook de vereenvoudiging voor van **de procedure voor de opmaak en aanpassing van ruimtelijke beleids- en uitvoeringplannen**.

De **VIP**-cel speelde een belangrijke rol in het faciliteren van strategische initiatieven, waaronder windenergieprojecten. Met deze werking, die samen met andere overheidsinstanties (FIT, VLAIO, ...) op zoek gaat naar win-wins, **ondersteunden we (lokale) overheden en (vaak internationale economische) initiatiefnemers** in het maximaliseren van impact en koppelkansen.

We actualiseerden waar nodig de **instrumentengids**. Door een slimme combinatie van tools en ondersteuningsformules (bv gids, expertenpools, ...) faciliteerden we daarmee kennisopbouw en -ontsluiting over realisatiegerichte omgevingsinstrumenten.

OD 3.2 Verordenende instrumenten en procedures verbeteren

We beoordeelden de wijze waarop openruimtebestemmingen cf. de VCRO toegewezen worden aan categorieën van **gebiedsaanduidingen** in functie van een betere afstemming met de aan de bestemmingen gekoppelde sectorale regelgeving, schaderegelingen en de bepalingen van het RSV. We gaan met deze conclusies verder aan de slag.

Het onderzoek naar het optimaliseren en vernieuwen van het **instrument van de verkavelingsvergunningen** werd afgerond. Mede op basis van de resultaten van het onderzoek zullen we de huidige verkavelingsvergunningsplicht hervormen.

Om de open ruimte tegen vormen van **ongewenst zonevreemd gebruik** te beschermen, werkten we aan een voorstel tot wijziging van het uitvoeringsbesluit toelaatbare zonevreemde functiewijzigingen.

We bereidden de regelgeving voor de aanpassing van de **gewestelijke toegankelijkheidsverordening** voor om nieuwe, publiek toegankelijke gebouwen toegankelijker te maken.

We onderzochten **optimalisaties en administratieve vereenvoudigingen in de procedures rond de erkenningen in het domein leefmilieu**. Zo onderzochten we mogelijke alternatieven voor de erkenning als milieudeskundige in de discipline houders voor gasen of gevaarlijke stoffen. We formuleerden aanbevelingen rond regelgeving. We evalueerden ook de verplichtingen inzake bedrijfsinterne milieuzorg, inclusief de milieucoördinator, waarvan de conclusies werden opgenomen bij de omzetting van de RIE-richtlijn. De publieke consultatie daarover werd afgerond.

We volgden ook de verplichtingen richting Europa op. Hiervoor werd bekeken welke **aanpassingen** richting de vergunningverlening nodig zijn **in kader van de implementatie van de derde herziening van de Europese Richtlijn voor hernieuwbare energie, de Critical Raw Material Act en de Net-Zero Industrie Act**.

We zetten daarnaast in op een actief overleg met GOBAREG, dat ondersteuning wil bieden om **doelregelgeving** binnen omgeving te verkennen.

We zorgden voor het uitwerken van drie uitvoeringsbesluiten in lijn met de wijzigingen aangebracht door het in juli 2024 goedgekeurde Verzameldecreet

Omgeving. We herwerkten de stedenbouwkundige **vrijstellingen, meldingen en een aantal gemeentelijke vergunningsplichten** in drie uitvoeringsbesluiten, met bijzondere aandacht voor klimaat- en energietransitie.

OD 3.3 Rechtszekere, robuuste vergunningen

We startten een **Gemengde Commissie Vergunningen** op om op korte termijn aan de Vlaamse regering een advies te bezorgen met concrete maatregelen voor de opmaak van een actieprogramma rond rechtszekere en robuuste vergunningen. Deze commissie werd samengesteld uit experts en vertegenwoordigers van de overheid, de academische wereld en de juridische sector. Er werd een **klankbordgroep** met vertegenwoordigers uit het brede middenveld geconsulteerd. De Gemengde Commissie Vergunningen heeft op 30 september 2025 haar **aanbevelingen** aan de Vlaamse Regering bezorgd.

Op 19 december 2025 besliste de Vlaamse Regering tot de vaststelling van een **actieprogramma inzake rechtszekere en robuuste vergunningen**, waarbij deze aanbevelingen werden omgezet naar concrete acties met zowel aandacht voor *quick wins*, als voor structurele en regelgevende ingrepen op (middel)lange termijn. Het regelgevingstraject rond het modulaire omgevingsvergunningensysteem werd hierin hernomen. Ook de verwerking van de aanbevelingen uit de evaluatie van de adviesverlening in kader van omgevingsvergunningen werd hierin opgenomen. We hebben opdracht gegeven om onmiddellijk de juridische en beleidsmatige doorvertaling op te starten van alle in het actieprogramma weerhouden adviezen en aanbevelingen.

Op 1 december 2025 is het **Vlaams Expertisecentrum MER** (VECM) officieel van start gegaan. Met de **inwerkingtreding van het nieuwe MER-decreet en het bijhorende uitvoeringsbesluit** zijn de procedures voor de generieke plan- en project-m.e.r.-procedures vereenvoudigd, gemoderniseerd en geharmoniseerd. Hierbij zetten we ook meer in op het verwerven en delen van kennis m.b.t. omgevingseffecten en het opzetten van een nauwere samenwerking met experts in het veld.

OD 3.4 Exploitaties toekomstgericht vergunnen

We voerden een **internationale benchmark** uit van instrumenten die, zoals VLAREM II, dienen ter bescherming van mens en milieu tegen risico's en hinder van de exploitatie van hinderlijke inrichtingen.

VLAREM II en III werden geactualiseerd in het kader van de best beschikbare technieken (BBT). **Nieuwe prioritaire BBT-studies** werden aangeduid, in afstemming met de relevante stakeholders binnen en buiten de Vlaamse overheid. Ik maakte specifiek ook werk van de implementatie van de **Europese BBT-conclusies** voor de sectoren afgasbehandeling in de chemische sector, slachthuizen en smederijen en gieterijen in VLAREM III.

We startten de nodige aanpassingen van decreten en besluiten op voor een tijdige implementatie van de herziene **Europese Richtlijn Industriële Emissies (RIE) en het Industrial Emissions Portal (IEPR)** in de Vlaamse regelgeving, deze kregen een eerste principiële goedkeuring door de Vlaamse Regering op vrijdag 12 december 2025. We leverden ook input aan Europees beleid via deelname aan de werkgroepen. We formuleerden een voorstel waarbij Industriële installaties met

een milieucoördinator werken volgens de principes van een milieubeheersysteem (continue verbetering). In dat kader werkten we aan de herziening van de bedrijfsinterne milieuzorgverplichtingen.

We brachten de nodige **aanpassingen aan het IMJV-loket voor de rapportering van de RIE gegevens** in kaart, zodat bedrijven op een uniforme en efficiënte manier kunnen voldoen aan hun verplichtingen. We hielden hierbij rekening met het maximaal beperken van de administratieve last en het optimaliseren van de achterliggende gegevensverwerking door de overheid zonder in te boeten aan kwaliteit. En we startten ook met de ontwikkeling van datastandaarden, modellen en relevante masterdata.

De doorlooptijd van de administratieve procedure voor de erkenning van en vergunningverlening voor bepaalde technieken binnen het **Wetenschappelijk Comité Luchtemissies Veeteelt (WeComV)** werd versneld met behoud van voldoende wetenschappelijke zekerheid om de beoogde milieuprestaties te behalen.

SD 4 Een haalbaar omgevingsbeleid

OD 4.1 Publieke middelen effectief inzetten

De **subsidiëring** voor de sanering van leegstaande en/of verwaarloosde bedrijfsgebouwen werd stopgezet voor aanvragen vanaf januari 2025. De decretale grondslag van deze subsidie werd opgeheven.

Parallel aan het BRV-traject werd gestart met de beschikbaarheid van middelen na te gaan ter ondersteuning van de **bouwshift**.

In het kader van het **relanceplan Vlaamse veerkracht** werden in 2025 volgende projecten uitgevoerd:

VV24 - Groenblauwe infrastructuur - open ruimte (ISE Thema-overschrijdend instrumentarium, SD 1, OD 1.2)

In het VV24-programma werden door VLM-subsidies verleend waarmee innovatieve technieken ter versterking van het watersysteem werden aangelegd (Waterlandschap 2 - oproep systeeminnovaties). In 2025 werden verschillende projecten gerealiseerd waaronder de aanleg van een wetland op de grens van Bocholt en Peer, het onderzoek naar het behoud en herstel van historische graslanden in de vallei van de Herk en Mombeek, de herinrichting van een voormalig zandwinningsgebied in Beernem, de infiltratie van hemelwater in de Tuinen van Stene in Oostende, en het ophouden van water in de bovenlopen om gebieden te vernatten en de sponswerking te verhogen op verschillende plaatsen in Limburg.

VV31 - Groenblauwe infrastructuur in de bebouwde omgeving (ISE Thema-overschrijdend instrumentarium, SD 1, OD 1.2)

In het VV31-programma werden door het Departement Omgeving overheidsopdrachten en subsidies gelanceerd waarmee ingezet werd op ontharding en groenblauwe inrichting van de bebouwde ruimte met als doel het klimaatbestendig maken. Onder dit relanceprogramma werden in 2025 verschillende projecten gerealiseerd, waaronder 'Groenblauwe dooradering in de bebouwde ruimte in Menen' en '3 Groenblauwe parels in Sint-Niklaas'.

VV35 - Groenblauwe infrastructuur – waterlopen (ISE Thema-overschrijdend instrumentarium, SD 1, OD 1.2)

In het VV35-programma zijn volgende projecten in 2025 afgerond: Grote Steunbeer in Diest – bouw van meerdere elektromechanische installaties, herinrichting van de doortocht van de Berwijn in Moelingen (Voeren), hermeandering van de Kleine Nete ter hoogte van het Olens Broek- Langendonk in Herentals en herinrichting van de Ledebeek in Lochristi.

VV105 – Ontsnippen van Vlaams landschap (ISE Ruimte en Milieu, SD 3, OD 3.3)

In 2021-2022 werden 7 overheidsopdrachten gelanceerd waarmee projecten aan gewestwegen zijn uitgevoerd die de ontsnippering van het Vlaams landschap versterken. In 2025 zagen we een effectieve verwezenlijking van Ecoduct Hallerbos over de R0/E19 in Halle, Ecoduct Waaltjesbos over de N71 in Lommel, Ecovallei Zwarte berg onder de N76 in Oudsbergen en Ecoduct Dilserbos over de N75 in Dilsen-Stokkem.

VV125 - Circulaire Economie – Recyclagehub (ISE Afval en Materialen, SD1, OD 1.1 en OD 1.3)

In 2021-2022 werden door OVAM twee subsidieoproepen gelanceerd om innovatieve recyclage-installaties te ondersteunen. In 2025 werden met deze ondersteuning nieuwe installaties in gebruik genomen bij drie bedrijven.

VV32 - Innovatieve projecten circulair watergebruik en slimme meetnetten en datasystemen (ISE Water, SD 7, o.a. OD 7.3)

In het VV32-programma werden door VMM-subsidieoproepen voor waterhergebruik gelanceerd. In 2025 werd het proeftuinen droogte programma project 'Steenovenstraat – Nijverheidsstraat' afgerond. Van de oproepen rond circulair water werden effluent- en hemelwaterhergebruik gerealiseerd via volgende projecten: Deeper Blue te Hofstade-Aalst, Roeselare Rista, Kraainem Buffer Speelpleinlaan en Stekene Atletiekpiste. Nog binnen VV32 werd het digitale grondwatermeetnet opgeleverd in 2025.

OD 4.2 Een doelgerichte deelname aan het internationale en Europese beleid

Omgevingsbeleid stopt niet aan de grenzen. Ik zette daarom in op een **doelgerichte participatie en inbreng in de bovengewestelijke fora** zodat Vlaanderen actief vormgeeft aan het nationaal, Europees en multilateraal beleid om de omgevingskwaliteit hier en wereldwijd te verbeteren. We hielden daarbij rekening met de Vlaamse belangen, eigenheid en het subsidiariteitsprincipe, in functie van een level playing field.

Internationaal zetten we in op een gerichte opvolging van belangrijke Europese dossiers en de uitwerking van de nieuwe EU-prioriteiten onder de **New Clean Industrial Deal, Water Resilience, circulaire economie en bio-economie**. Er was veel aandacht voor de **integratie van omgevingsdoelstellingen in transversale dossiers** binnen landbouw en voeding, transport, competitiviteit en handel, evenals de EU-meerjarenbegroting en de vereenvoudiging via Omnibus wetgeving. Voor nieuwe EU-voorstellen werd constructief gezocht naar een Europese consensus en werden de grootste pijnpunten proactief onderzocht met het oog op verenigbaarheid met het recht (vnl. grondwettelijkheid en

bevoegdheidsverdeling, bv. voorstel van BBNJ-richtlijn).

Op **multilateraal** vlak stonden we in voor de opvolging en uitvoering van verschillende internationale verdragen, zoals het **oprichten van een internationaal verdrag over plasticvervuiling en het Oceanenverdrag** (BBNJ).

Op gebied van de opvolging van de **omzetting en implementatie van EU-verplichtingen** in het **beleidsdomein** Omgeving werd gewerkt aan een **globale regelgevingsagenda**, die een overzicht van nodige regelgevingsdossiers en realistische kalenders incl. de verwachte voltooiing (ETA), creëert. Uitdagingen in aanpak van vertragingen (en inbreuken) liggen in prioritering van EU-dossiers, accuraatheid van duiding en snelle schakeling bij inbreukdetectie. Op gebied van instemming met verdragen werd het instemmingsdossier voor het **Oceanenverdrag** (BBNJ) door de instellingen geloodst.

We droegen bij aan de **tijdige en correcte uitvoering van Vlaamse engagementen**, inclusief de financiële bijdragen **in het kader van verdragen, samenwerkingsakkoorden en internationale lidmaatschappen**.

We streefden naar een efficiëntere **inzet van EU-financiering** en namen actief deel aan **Europese samenwerkingsprojecten** en we zorgden voor kennisuitwisseling en samenwerking met andere Europese lidstaten die met dezelfde uitdagingen worden geconfronteerd.

SD 5 Een onderbouwde en gedragen aanpak van de omgevings-uitdagingen

OD 5.1 Beleidsonderbouwing door onderzoek, monitoring, rapportering en evaluatie

In 2025 is een **Samenwerkingsovereenkomst Landgebruik** afgesloten tussen het Departement Omgeving en VITO. Deze gestructureerde samenwerking dient invulling te geven aan de toenemende vraag naar kwaliteitsvolle landgebruiksdata. In 2025 zijn ook nieuwe **Europese projecten** opgestart met benutting van EU-middelen en gericht op onderzoeks- en kennisdeling over sedimentbeheer, modderstromen en erosiebestrijding (ClimASed en MUDCAP).

Aan het vijfjarig werkprogramma voor omgevingsrapportage is invulling gegeven via **briefings** van respectievelijk geluidshinder in Vlaanderen, omgevingsgezondheid in Vlaanderen en van geologische grondstoffen. Een overzicht van **beleidsevaluaties en -onderzoeken** in 2025 in uitvoering van de beleidsnota Omgeving, is opgenomen als bijlagen.

OD 5.2 Onze omgeving als gedeelde verantwoordelijkheid

We coördineerden en voerden het **jaaractieplan MOS – programma 2024-2025** uit. Het MOS-programma werd geëvalueerd en het nieuwe programma werd bekrachtigd via een besluit van de Vlaamse regering. Er is binnen de bredere besparingsoefening beslist de middelen voor de MOS-werking vanaf 2026 te

schrappen en het MOS-programma vervroegd stop te zetten. We maakten afspraken met de MOS-partners om het lopende schooljaar 2025-2026 af te ronden.

We onderzochten hoe de **consultatieplicht** binnen lokale ruimtelijke beleidsplanning wordt ingevuld. Een bundeling van aanbevelingen voor lokale besturen is voorzien in een gids voor effectievere burgerparticipatie.

We ronden **Green Deals** af zoals 'Anders verpakt', 'Eiwitshift' en 'Natuurlijke tuinen', faciliteerden lopende deals zoals 'Binnenvaart' (2026), 'Natuurinclusieve parkeerterreinen', 'Wilde bestuivers in de ontginningsector', 'Deelmobiliteit en wonen', 'Duurzame zorg' en 'Huren en delen'. Daarnaast verkenden we de opzet van nieuwe Green Deals zoals duurzame waardeketens. We lanceerden de nieuwe Green Deals de 'Eiwitshift op ons bord 2.0' en 'Lokaal hout'.

SD 6 Omgevingsregelgeving doen naleven

OD 6.1 Versterkte bestuurlijke omgevingshandhaving

We werkten het regelgevingstraject van het **Omgevingshandhavingsbesluit** verder af. En we bereidden de nodige opleiding voor handhavers in dienst voor, rond het Kaderdecreet Vlaamse Handhaving, de wijzigingen aan het DABM en de VCRO, en het Omgevingshandhavingsbesluit die vanaf 1 april 2026 van toepassing zullen zijn.

We stemden, in samenwerking met de Vlaamse minister van Justitie en Handhaving, af over de opmaak van een **samenwerkingsprotocol met het Openbaar Ministerie**. Daarin worden afspraken vastgelegd over hoe aan het Kaderdecreet Vlaamse Handhaving uitvoering kan worden gegeven op basis van samenwerking en hoe bevoegdheden in de praktijk zullen worden uitgeoefend daar waar er raakvlakken of parallelle bevoegdheden zijn. We stemden ook af rond de opmaak van de **Kadernota Integrale Veiligheid** die op Vlaams niveau gecoördineerd wordt door de minister van Justitie en Handhaving.

We concretiseerden de nodige afspraken voor de inwerkingtreding van het Kaderdecreet Vlaamse Handhaving. We maakten afspraken over onder andere het toewijzen van bevoegdheidspakketten, de inzet op gewestelijke handhavingsprioriteiten en de inzet van gemengde inspectieteams bij gemeenschappelijke doelgroepen. We werkten hiervoor aan de nodige operationele aanpassingen.

We zetten in op de **opleiding van gewestelijke en lokale toezichthouders** en de **erkenning voor instellingen** voor het geven van opleiding. We onderzochten ook de mogelijkheden voor de opzet van een contactendatabank voor toezichthouders.

OD 6.2 Realisatiegerichte en impactvolle omgevingshandhaving

We voerden het **Omgevingshandhavingsprogramma** uit zoals gepland. We stemden het handhavingsbeleid af op de ruimtelijk kwetsbare openruimtegebieden en de **gebiedsgerichte prioriteiten**. We handhaafden op de selectieve **inzamelplicht** bij bedrijven en op de verplichtingen van inzamelaars en verwerkers van bedrijfsrestafval verder in de keten.

In navolging van de overdracht van bevoegdheden werkten we aan handhavingsbepalingen voor het **toezicht op aardgasdistributie-installaties** en

een veiligheidscode. De veiligheid van aardgasdistributie-installaties werd gehandhaafd, zowel reactief als proactief.

We **ondersteunden lokale handhavers en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden** via vorming, kennisdeling en via inhoudelijke ondersteuning op het terrein. Voortbouwend op de aanbevelingen van het meerjaren-omgevingshandhavingsprogramma ontwikkelden we een beleidsmatige handreiking voor lokale besturen die dient als leidraad om omgevingshandhaving van beleid tot uitvoering vorm te geven.

Verder werkten we aan een operationeel kader voor de herverdeling van inkomsten uit **beboeting naar gemeenten**. Met input van het Agentschap Justitie en Handhaving werd de automatische koppeling met het Vlaams Handhavingsplatform (VHP) voor beboetingsprocedures werd gerealiseerd.

We werkten ook verder in samenwerking met het Agentschap Justitie en Handhaving aan de nodige toegang tot **politiepolitionele databanken** voor de gewestelijke handhavingsactoren.

We gaan verder aan de slag met de beleidsvoorstellen om hiaten en overlappingsen in **bevoegdheden van inspectiediensten** weg te werken. We beoordeelden de procedures, doorlooptijden en de scheiding tussen harde en zachte handhaving, met bijzondere aandacht voor de complementariteit van beide vormen bij de handhaving van onroerend erfgoed. Op basis daarvan is beslist om zowel zachte als harde handhaving onder te brengen in het agentschap Onroerend Erfgoed.

We bereidden de omzetting van de **richtlijn Milieustrafrecht** voor.

We rapporteerden in 2025 kwantitatief over de omgevingshandhavingsuitvoering in het voorgaande jaar op basis van de **rapportering van de verschillende omgevingshandhavingsactoren**.

OD 6.3 Digitalisering en innovatieve technologieën

We realiseerden o.a. een automatische koppeling tussen het **Vlaams Handhavingsplatform** en het bestuurlijk beboetingssysteem om een vereenvoudigde toegang voor burgers en een efficiënte data-uitwisseling tussen de handhavingsactoren te kunnen bewerkstelligen. Voor die processen die nog niet geautomatiseerd kunnen verlopen, werd het Vlaams Handhavingsplatform nog handmatig geactualiseerd. Voor de koppeling met het Vlaams Handhavingsplatform werd in samenwerking met het Agentschap Justitie en Handhaving, een kader voor databeheer opgemaakt - inclusief de nodige verantwoordelijkheden, protocollen en machtigingen.

Om data-gedreven prestaties, datakwaliteit, monitoring en een efficiënte doorstroom van handhavingsdata te kunnen verbeteren, moderniseerden we het **dossieropvolgingssysteem** voor inspecties rond ruimtelijke ordening en onroerend erfgoed. Daarnaast werkten we aan een voorstel om data op een privacy-conforme manier te delen.

2.2 Budgettair kader

De beleidskredieten onder dit ISE Thema-overschrijdend instrumentarium Omgeving hebben in hoofdzaak betrekking op:

- de beleidsuitgaven van het departement Omgeving gericht op de uitbouw van een doeltreffend omgevingsbeleid en -instrumentarium;
- internationale beleidsuitgaven en het honoreren van internationale verdragen en samenwerkingsakkoorden (departement Omgeving);
- het ondersteunen van onze partners met het oog op het vergroenen van onze maatschappij en economie (departement Omgeving);
- de financiering van de referentietaken bij VITO en ILVO;
- de werking van het Vlarelfonds, het Fonds voor EU-financiering en het Omgevingsfonds.

In de volgende overzichtstabellen wordt een meer gedetailleerd overzicht gegeven van de uitgaven die binnen dit ISE ingeschreven en benut werden in begrotingsjaar 2025.

THEMA-OVERSCHRIJDEND INSTRUMENTARIUM OMGEVING, MVG excl. DAB

(duizend euro)						
	VAK 2025			VEK 2025		
2025	BA	BA-JR*	BU	BA	BA-JR*	BU
ESR-uitgaven WT, LO, PR	25.282	36.694	28.928	26.728	37.424	27.056
Toe-lagen IS	388.607	497.789	485.100	393.131	513.580	513.580
Overige LE, PA, andere	0	0	0	0	0	0
Totaal	413.889	534.483	514.028	419.859	551.004	540.635

** Opgelet: de kolom BA-JR bevat ook de overgedragen saldi binnen de verschillende begrotingsfondsen, en de entiteiten mogen slechts binnen het afgesproken ESR-kader uitgaven doen op deze begrotingsfondsen. Deze kolom is dus niet geschikt als referentiepunt voor evaluaties over de benutting van de toegekende kredieten.*

Inhoudelijke toelichting:

Op hoofdlijnen valt in bovenstaande tabel vooral de zeer sterke stijging in VAK (+100 miljoen euro) en VEK (+121 miljoen euro) op tussen BA2025 en de reële begrotingsuitvoering 2025. Dit verschil is in hoofdzaak het gevolg van volgende budgettaire bewegingen, die doorheen deze BBT verder in detail toegelicht worden:

- toekenning van extra VAK-budgetten aan de DAB MINAfonds (via toelage-artikel QB0-1QCG2OX-IS) vanuit de PAS-provisie (+87,8 miljoen VAK en +72,0 miljoen VEK);
- toekenning van extra VAK-budgetten aan de DAB MINAfonds (via toelage-artikel QB0-1QCG2OX-IS) vanuit de klimaatprovisie op artikel QE0-1QHB2IB-PR voor het voeren van PAS-beleid (+25,4 miljoen VAK en VEK);
- verdeling van extra VAK- en VEK-budgetten voor Blue Deal-projecten op de uitgavenbegroting vanuit de MINA-toelage op artikel QB0-1QCG2OX-IS (vanuit de Blue Deal-provisie op artikel QBX-3QCG2OA-WT) (-4,5 miljoen VAK en -2,5 miljoen VEK);

- verdeling van extra VAK- en VEK-budgetten voor PFAS-projecten op de uitgavenbegroting vanuit de MINA-toelage op artikel QB0-1QCG20X-IS (vanuit de PFAS-provisie op artikel QBX-3QCG20A-WT) (-4,9 miljoen VAK en -4,2 miljoen VEK);
- toekenning van extra VEK-budgetten vanuit de relance-provisie in uitvoering van het plan Vlaamse Veerkracht (+30,7 miljoen VEK).

Voor de meer gedetailleerde bespreking van de reële wijzigingen in deze uitgaven t.o.v. de ramingen bij BA2025 wordt verwezen naar de bespreking van de desbetreffende artikels verder in dit deel van de BBT.

2.2.1 Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid (excl. DAB's)

Ontvangsten

QB0-9QCGAOA-OI – NAAR EEN SAMENHANGEND
OMGEVINGSINSTRUMENTARIUM

Korte inhoud begrotingsartikel:

Er worden diverse kleine verkoopopbrengsten geboekt op dit artikel. Deze zijn te linken aan de beleidsprocessen van het departement Omgeving. Daarnaast worden de ontvangsten in het kader van EU-cofinanciering ook via dit algemene ontvangstenartikel ingeschreven.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2025	0	0	0
BA-JR 2025	0	0	0
BU 2025	138	0	0

Inhoudelijke toelichting:

In 2025 werd op dit ontvangstenartikel de gedeeltelijke terugvordering van een toelage bij het VITO geboekt. Daarnaast werd er ook nog de doorstorting vanuit de VMM van de verkoopopbrengsten van een onroerend goed geboekt.

QB0-9QCGAOA-OW – NAAR EEN SAMENHANGEND
OMGEVINGSINSTRUMENTARIUM

Korte inhoud begrotingsartikel:

Er worden in 2025 diverse kleine verkoopopbrengsten verwacht op dit artikel. Deze zijn te linken aan de beleidsprocessen van het Departement Omgeving. Daarnaast worden de ontvangsten in het kader van EU-cofinanciering dan ook via dit ontvangstenartikel ingeschreven.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)

	AO	TO	LO
BA 2025	697	0	0
BA-JR 2025	697	0	0
BU 2025	885	0	0

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering is hoger dan verwacht. Zowel voor de diverse ontvangsten als ontvangsten uit Europese subsidies werden hogere bedragen geboekt dan geraamd. Voor diverse ontvangsten werd er 177 keuro aangerekend. Het gaat hier vnl. over teruggevorderde subsidies, laattijdigheidsboetes het m.b.t. overheidsopdrachten en de terugbetaling door de leverancier van te veel betaalde bedragen. Daarnaast gebeurde er nog voor 708 keuro aan boekingen in het kader van de uitvoering van projecten met EU-cofinanciering.

QB0-9QCGTOE-OW – NAAR EEN SAMENHANGEND
OMGEVINGSINSTRUMENTARIUM: VLARELFONDS

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het "Fonds voor de behandeling van de erkenningsaanvragen en de uitoefening van het toezicht op de erkenningen met betrekking tot het leefmilieu", kortweg het Vlarelfonds, worden inkomsten geboekt via de betaling van retributies voor erkenningsaanvragen en toezicht op erkenningen leefmilieu. Dit artikel is gelinkt aan uitgavenartikel QB0-1QCG4OEWT.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2025	0	1.000	0
BA-JR 2025	0	1.000	0
BU 2025	0	1.061	0

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering op dit artikel is quasi optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BA2025.

QB0-9QCGTOF-OW – NAAR EEN SAMENHANGEND
OMGEVINGSINSTRUMENTARIUM: OMGEVINGSFONDS

Korte inhoud begrotingsartikel:

Bij het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning werd het Omgevingsfonds opgericht. Het Omgevingsfonds startte op 23/02/2017 in het kader van de inwerkingtreding van het uitvoeringsbesluit bij het Omgevingsdecreet. Dit fonds wordt in hoofdzaak gespijsd door de retributies voor dossierkosten bij de aanvraag van omgevingsvergunningen en de GGO-dossierkosten. Dit artikel is gelinkt aan uitgavenartikel QB0-1QCG4OF-WT.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2025	0	470	0
BA-JR 2025	0	470	0
BU 2025	0	310	0

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering op dit artikel is quasi optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO2025. De GGO-dossiertaksen worden - net zoals bij de dossiertaksen in het kader van vergunningsaanvragen - gestort in het Omgevingsfonds. Er werd in totaal 310 keuro ontvangen aan retributies omgevingsvergunningen en aan dossiertaksen GGO's, wat iets lager ligt dan de raming bij BA2025. De reële inkomsten vloeien voort uit de ingediende dossiers in 2025.

Uitgaven

QB0-1QCG20A-LO – NAAR EEN SAMENHANGEND
OMGEVINGSINSTRUMENTARIUM

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op dit artikel worden de personeelskosten begroot van personeelsleden werkzaam binnen het Departement Omgeving aan specifieke projecten.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	2.009	2.043	1.883	2.009	2.043	1.883

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering op dit artikel is quasi optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO2025.

Er werd in 2025 via BVR een budget van 34 keuro VAK/VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op het honoreren van de budgettaire impact van de overschrijding van de spilindex. Dit budget werd gecompenseerd op het provisieartikel CB0-1CBD2AB-PR onder het beheer van Financiën en Begroting.

QB0-1QCG20A-WT – NAAR EEN SAMENHANGEND
OMGEVINGSINSTRUMENTARIUM

Korte inhoud begrotingsartikel:

Vanuit dit begrotingsartikel financiert het Departement Omgeving een groot aantal diverse beleidsondersteunende en -uitvoerende uitgaven, die passen in de uitvoering van de strategische doelstellingen omtrent het werken met eenvoudige en doeltreffende instrumenten binnen het omgevingsbeleid, en het doen doorwerken van het omgevingsbeleid in andere beleidsvelden en sectoren (bv. kennisdeling over Maatschappelijk Verantwoorde Overheidsopdrachten). Belangrijkste uitgavenposten zijn hierbij de reguliere uitgaven voor IT, het omgevingsvergunningenloket en het Omgevingsinformatiesysteem (samen 5 miljoen euro) en de uitgaven in het kader van de handhaving (2 miljoen euro).

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	9.896	14.414	14.454	11.359	14.613	13.386

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is na de doorgevoerde herverdelingen quasi optimaal verlopen. Dit verliep in grote lijnen conform de planning toegelicht in de BBT voor BO2025.

Er werd in de loop van 2025 via beslissing van de Vlaamse Regering een budget van 2.118 keuro VAK/VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op het versterken van het budget voor de PAS-werking binnen het OIS (Omgevings-Informatiesysteem). Dit budget werd gecompenseerd op het provisieartikel CB0-1CBG2AK-PR voorzien voor uitgaven in het kader van Programmatorische Aanpak Stikstof (PAS).

Er werd 1.402 keuro VAK en 995 keuro VEK via MB herverdeeld vanuit de PFAS-provisie op artikel QBX-3QCG2OA-WT, en dit voor extra PFAS-gerelateerde uitgaven op het vlak van OIS, communicatie en handhaving binnen het departement.

Er werd 48 keuro VAK en VEK via MB herverdeeld naar de VITO-toelage voor referentietaken op artikel QB0-1QCG2OU-IS voor het project x-CITE.

Er werd in 2025 via MB een budget van 250 keuro VAK herverdeeld naar dit artikel vanuit verschillende artikels om het tekort op de specifieke werkingskredieten van het departement op te vangen.

Tenslotte werd er 702 keuro VAK via MB herverdeeld vanuit verschillende departementale artikels naar dit artikel voor de uitdagingen op het vlak van digitalisering binnen het Departement Omgeving.

Het VEK werd via herverdeling afgestemd op de reële vereffeningsbehoefte in functie van de voortgang van de onderliggende vastleggingsdossiers.

QB0-1QCG2OB-WT – EEN DOELGERICHTE DEELNAME AAN HET INTERNATIONAAL EN EUROPEES BELEID

Korte inhoud begrotingsartikel:

Vanuit dit artikel financiert het Departement Omgeving de Vlaamse bijdragen aan internationale (milieu)verdragen en samenwerkingsakkoorden, internationale klimaatfinancieringsverplichtingen en ook specifieke werkingskosten in het kader van het internationaal beleid. Zo kan Vlaanderen doelgericht participeren aan het internationale en Europese beleid en draagt Vlaanderen stipt en correct bij tot de afspraken die gemaakt worden en werden op internationale, Europese, Belgische of bilaterale fora inzake omgevings- en duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's).

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	779	809	806	762	840	822

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK en VEK op dit artikel is quasi optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

Er werd in 2025 via MB een budget van 30 keuro VAK en 78 keuro VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op het voldoen aan de bijdragen aan multilaterale milieuverdragen en samenwerkingsovereenkomsten, die van Vlaanderen worden verwacht. Dit budget werd gecompenseerd op artikel QB0-1QCG20U-IS.

QB0-1QCG20C-WT – EEN OMGEVINGSBELEID VOOR EN MET BETROKKENHEID VAN BURGER EN MAATSCHAPPIJ, MET HET OOG OP HET VERHOGEN VAN HET MAATSCHAPPELIJK DRAAGVLAK

Korte inhoud begrotingsartikel:

Vanuit dit artikel worden de uitgaven van het Departement Omgeving gefinancierd die vnl. betrekking hebben op externe partnerschappen om de betrokkenheid van burger en maatschappij bij het omgevingsbeleid te verhogen, met het oog op het verhogen van het maatschappelijk draagvlak.

In het kader van de uitvoering van de Vlaamse Interprofessionele Akkoorden (VIA 3 – VIA 6) is er een budget voorzien op dit artikel. Voor de sector Leefmilieu bestaat dit uit bijdrage aan een verhoging van de eindejaarspremie en uit een uitbreidingsstewerkstelling. Daarnaast gaan de VIA6-middelen voor koopkracht naar een lineaire loonsverhoging van 1,1% voor alle arbeidsovereenkomsten in organisaties die een werkingssubsidie ontvangen. Aanvullend wordt de loonkost voor werknemers uit de leefmilieusector met een ex-DAC-statuuat ook gefinancierd vanuit dit artikel. Vanuit dit artikel wordt ook budget voorzien voor de terugbetaling van de loonkosten voor gedetacheerde leerkrachten en de begeleiders bij de provincies en de Vlaamse Gemeenschapscommissie van het programma 'MOS – duurzame scholen, straffe scholen'. Daarnaast wordt budget voorzien voor de vzw Milieuboot.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	10.332	10.491	10.464	10.332	10.491	10.085

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is quasi optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

Er werd in de loop van 2025 via beslissing van de Vlaamse Regering een budget van 159 keuro VAK/VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op het honoreren van de budgettaire impact van de overschrijding van de spilindex. Dit budget werd gecompenseerd op het provisieartikel CB0-1CBD2AB-PR onder het beheer van Financiën en Begroting.

QB0-1QCG20T-IS – EIGEN VERMOGEN INSTITUUT VOOR LANDBOUW EN VISSERIJONDERZOEK (EV ILVO)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Het Instituut voor Landbouw en Visserijonderzoek (ILVO) voert referentietaken uit ten behoeve van het Beleidsdomein Omgeving. Via dit artikel wordt een toelage toegekend ter financiering van een aantal referentietaken op het vlak van leefmilieu. Het betreft meer specifiek:

- Technisch-wetenschappelijke ondersteuning inzake luchtemissies bij landbouwactiviteiten; betreft ondersteuning van het Wetenschappelijk Comité Luchtemissies Veeteelt (WeComV) en technisch-wetenschappelijke ondersteuning bij de opmaak van wetgeving in verband met emissiearme stalsystemen en emissiereducerende technieken en maatregelen.
- Technisch-wetenschappelijke ondersteuning inzake duurzame productietechnieken voor de landbouw;
- Gericht wetenschappelijk onderzoek inzake luchtemissies bij landbouwactiviteiten en duurzame productietechnieken voor de landbouw.

Binnen de referentietaken 2 en 3 levert ILVO informatie aan en wordt gericht wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd ter ondersteuning van beleidsvoorbereiding en -vorming. De referentietaken hebben tot doel om technisch-wetenschappelijke kennis maximaal te valoriseren ten behoeve van het beleidsdomein Omgeving, specifieke kennishiaten bij het beleidsdomein Omgeving in te vullen en alle relevante onderzoeksresultaten en kennis in binnen- en buitenland te rapporteren naar het beleidsdomein Omgeving. De uitvoering en de verderzetting van het huidige beleid op het vlak van stikstof en PAS-taken worden ondersteund.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	716	1.665	1.665	716	1.665	1.665

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK en VEK op dit artikel is na herverdeling optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

Er werd in de loop van 2025 via beslissing van de Vlaamse Regering een budget van 949 keuro VAK/VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op het versterken van het budget voor de PAS-werking, meer bepaald voor een uitbreiding van de referentietaken voor opschaling WeComV en inkanteling EMAY. Dit budget werd gecompenseerd op het provisieartikel CB0-1CBG2AK-PR voorzien voor uitgaven in het kader van Programmatorische Aanpak Stikstof (PAS).

QB0-1QCG2OU-IS – VLAAMSE INSTELLING VOOR TECHNOLOGISCH ONDERZOEK (VITO)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via dit artikel ontvangt het VITO een aanvullende toelage van het departement Omgeving ter financiering van een aantal referentietaken op het vlak van omgevingsbeleid, van de engagementen inzake internationale klimaatfinanciering door de uitvoering van projecten in ontwikkelingslanden en van ondersteunende taken in het kader van specifieke oproepen internationale klimaatfinancieringsprojecten.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	4.375	5.763	5.763	8.899	8.665	8.665

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK & VEK op dit artikel is na de doorgevoerde herverdelingen optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO2025.

Er werd in de loop van 2025 via beslissing van de Vlaamse Regering een budget van 358 keuro VAK/VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op het versterken van het budget voor de PAS-werking. Dit budget werd gecompenseerd op het provisieartikel CB0-1CBG2AK-PR voorzien voor uitgaven in het kader van Programmatorische Aanpak Stikstof (PAS).

Verder werd er 906 keuro VAK/VEK via MB herverdeeld vanuit de PFAS-provisie op artikel QBX-3QCG2OA-WT, en dit voor referentietaken VITO gelinkt aan PFAS.

Er werd in de loop van 2025 via MB aanvullend een budget van 345 keuro VAK/VEK herverdeeld naar dit artikel vanuit de kredieten van OVAM voor het versterken van de referentietaak 'Beleidssteun Afvalstoffen en Bodem'.

Er werd in de loop van 2025 via MB aanvullend een budget van 48 keuro VAK/VEK herverdeeld naar dit artikel voor het versterken van de referentietaak

'Luchtkwaliteitsmodellering'. Dit budget werd gecompenseerd op het artikel QB0-1QCG20A-WT.

Tenslotte werd er in de loop van 2025 via MB vanuit dit artikel een budget van 269 keuro VAK/VEK herverdeeld naar verschillende artikels omdat er in 2025 geen nieuwe inzet van VITO was op vlak van internationale klimaatfinanciering.

Het VEK werd via herverdeling afgestemd op de reële vereffeningsbehoefte in functie van de voortgang van de onderliggende vastleggingsdossiers.

QB0-1QCG20X-IS – DAB FONDS VOOR PREVENTIE EN SANERING INZAKE MILIEU EN NATUUR (DAB MINAFONDS)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via dit artikel ontvangt de DAB Minafonds een aanvullende toelage ter financiering van haar uitgaven. Dankzij deze toelage wordt het totaal aan VEK-uitgaven binnen de DAB Minafonds gedekt door het totaal aan middelen aan ontvangstenzijde.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	383.516	490.361	477.672	383.516	503.250	503.250

Inhoudelijke toelichting:

Het krediet werd meermaals aangepast ten gevolge van verschillende herverdelingen.

Er werd in de loop van 2025 via drie beslissingen van de Vlaamse Regering een budget van in totaal 87.740 keuro VAK en 71.971 keuro VEK herverdeeld naar dit artikel vanuit de PAS-provisie op artikel CB0-1CBD2AK-PR. Dit budget werd voorzien voor uitgaven in het kader van de Programmatorische Aanpak Stikstof (PAS).

Er werd in de loop van 2025 via een beslissing van de Vlaamse Regering een budget van in totaal 25.369 keuro VAK en VEK herverdeeld naar dit artikel vanuit het Vlaams Klimaatfonds op artikel QE0-1QHB2IB-PR. Dit budget werd voorzien voor uitgaven in het kader van de vrijwillige stopzetting van varkensstallen en stikstofsanering.

Er werd in 2025 via MB een budget van 4.855 keuro VAK en 4.228 keuro VEK herverdeeld vanuit dit artikel naar verschillende artikels met het oog op uitgaven PFAS.

Er werd in 2025 via MB een budget van 1.937 keuro VAK herverdeeld naar dit artikel vanuit artikel QB0-1QCG2NY-IS met het oog op uitgaven voor ruilverkaveling.

Er werd in 2025 via MB een budget van 239 keuro VAK en 191 keuro VEK

herverdeeld naar dit artikel vanuit artikel QB0-1QCG2OU-IS met het oog op uitgaven voor Blue Deal.

Er werd in 2025 via MB een budget van 948 keuro VEK herverdeeld vanuit dit artikel naar QB0-1QCG2OA-WT met het oog op uitgaven in het kader van digitalisering.

Er werd in 2025 via twee MB's een budget van 633 keuro VAK en VEK herverdeeld naar dit artikel vanuit artikel SJ0-1SHD2FB-WT met het oog op uitgaven Vlaamse Rand binnen de kredieten van ANB.

Er werd in 2025 via MB een budget van 345 keuro VAK en VEK herverdeeld vanuit dit artikel naar artikel QB0-1QCG2OU-IS met het oog op uitgaven voor onderzoek naar PFAS.

Er werd in 2025 via MB een budget van 669 keuro VEK herverdeeld vanuit dit artikel naar verschillende artikels met het oog op uitgaven in het kader van de Blue Deal/VAP.

Er werd in 2025 via MB een budget van 4.595 keuro VAK en 2.555 keuro VEK herverdeeld vanuit dit artikel naar verschillende artikels met het oog op uitgaven in het kader van Blue Deal/VAP.

Er werd in 2025 via MB een budget van 350 keuro VAK en VEK herverdeeld vanuit dit artikel naar artikel QB0-1QCG2EA-WT met het oog op uitgaven in het kader van erosiebestrijdingsmaatregelen.

Er werd in 2025 via MB een budget van 26 keuro VAK en VEK herverdeeld vanuit dit artikel naar artikel QC0-1QCG2FF-WT met het oog op uitgaven in het kader van de ontsluiting van biodiversiteitsdata.

Er werd in 2025 via MB een budget van 434 keuro VAK herverdeeld vanuit dit artikel naar artikel QB0-1QCG2OA-WT met het oog op uitgaven in het kader van digitalisering.

Er werd in 2025 via MB een budget van 2.040 keuro VAK herverdeeld naar dit artikel vanuit artikel QB0-1QCG2NB-WT met het oog op uitgaven voor stroomgebiedbeheerplannen.

Bij de toelichtingen van de betrokken uitgavenartikels van de DAB MINA fonds vindt u verdere info over de bovenstaande herverdelingen.

QB0-1QCG40E-WT – NAAR EEN SAMENHANGEND
OMGEVINGSINSTRUMENTARIUM: VLARELFONDS

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het "Fonds voor de behandeling van de erkenningsaanvragen en de uitoefening van het toezicht op de erkenningen met betrekking tot het leefmilieu", kortweg het VLAREL-Fonds, worden uitgaven aangerekend ter ondersteuning van het beleid

inzake erkenningen leefmilieu en de bijhorende controles. Dit artikel is gelinkt aan ontvangstenartikel QB0-9QCGTOE-OW.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	1.360	6.909	20	1.360	7.003	77

Inhoudelijke toelichting:

In 2025 werd enkel een budget van 20 keuro VAK aangewend voor het aanduiden van een nieuwe keuringsinstelling voor controles op het werk van erkende technici gasvormige brandstof en technici vloeibare brandstof.

QB0-1QCG40F-WT – NAAR EEN SAMENHANGEND OMGEVINGSINSTRUMENTARIUM: OMGEVINGSFONDS

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het Omgevingsfonds worden uitgaven aangerekend ter ondersteuning van de beleidskosten die verband houden met de voorbereiding, organisatie en uitvoering van het decreet betreffende de omgevingsvergunning. De inkomsten van 2025 op het Omgevingsfonds (artikel QB0-9QCGTOF-OW) worden ESR-neutraal integraal ingezet voor een flankerend beleid en digitalisering in het beleidsdomein Omgeving. Er zal verder gevolg gegeven worden aan digitaliseringsprocessen en meer specifiek de ondersteuning van het omgevingsloket. Dit artikel is gelinkt aan ontvangstenartikel QB0-9QCGTOF-OW.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	906	2.025	1.250	906	2.431	803

Inhoudelijke toelichting:

Het VAK werd in hoofdzaak ingezet voor het digitaliseringsproject van de omgevingsvergunningen (898 keuro). De omgevingsvergunning is één van onze belangrijkste beleidsinstrumenten; een instrument, bovendien, dat volop in beweging is, met evoluerende operationele en informatie-technische behoeften en opportuniteiten, op korte én lange termijn, tot gevolg. Met deze uitgaven willen we hierin gefundeerde en gecoördineerde veranderings- en investeringskeuzes maken, vanuit een duidelijke visie en uitgesproken ambities, in lijn met bestuurlijke kernwaarden, strategische doelstellingen, en de (maatschappelijke) functie van het beleidsinstrument als geheel. In het kader van het "Programma: Vergunningen" wordt er volop ingezet op digitale oplossingen samen met een divers team aan ICT-profielen (zoals product owner, Java-expert, business analist, ...) voor de ontwikkeling en het onderhoud van het omgevingsloket.

Bijkomend werd er nog 220 keuro VAK aangewend in kader van ondersteuning voor de dossierbehandeling van omgevingsvergunningen en 132 keuro voor de werking van de gewestelijke omgevingsvergunningscommissie.

2.2.2 DAB's

DAB MINAFONDS

Ontvangsten

QBX-2QCGAOA-OW – NAAR EEN SAMENHANGEND
OMGEVINGSINSTRUMENTARIUM

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op dit artikel komt in hoofdzaak het dividend binnen dat de NV Participatiemaatschappij Vlaanderen (PMV) uitbetaald aan het Vlaams Gewest voor haar 100% aandeelhouderschap in de NV Aquafin. Daarnaast zijn er ook nog ontvangsten uit de inning van milieuboetes en een aantal kleine diverse ontvangsten.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2025	15.626	0	0
BA-JR 2025	15.626	0	0
BU 2025	24.954	0	0

Inhoudelijke toelichting:

Er werd in 2025 netto 11.180 keuro aan boetes en bestuurlijke transacties gevorderd. Daarnaast werd er ook netto voor 1.092 keuro aan bestuurlijke dwangsommen geboekt.

Voorts werd in 2025 een deel van de eenmalig ontvangst vanuit 3M aangerekend. Het gaat hier om de 100 miljoen euro ter financiering van PFAS-budgetten. Deze 100 miljoen wordt ESR-matig verdeeld over verschillende jaren volgens het ritme van de uitgaven op deze PFAS-budgetten. Zo werd er in 2025 7.971 keuro aangerekend.

Op dit artikel kwam in 2025 ook 3.800 keuro aan dividenden van de PMV toe (aandeel in Aquafin NV).

Tot slot werden er ook nog voor 912 keuro aan diverse ontvangsten geboekt op dit artikel. Het gaat hier vnl. om correcties en terugvorderingen van subsidies (787 keuro), rechtsplegingsvergoedingen (59 keuro), teruggevorderde kosten (26 keuro), laattijdigheidsboetes m.b.t. overheidsopdrachten (24 keuro) en verkoopopbrengsten van de educatieve centra (11 keuro).

Uitgaven

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op dit artikel worden specifieke beleidsgerelateerde werkingskosten van het Departement Omgeving aangerekend. Concreet gaat het over kosten voorzien voor procedures en gerechtskosten en schadevergoedingen aan derden, studies inzake beleidsvoorbereiding, -evaluatie en -opvolging die een bijdrage leveren aan een effectiever, efficiënter en/of zuiniger omgevingsbeleid en specifieke ad hoc beleidsuitgaven voor het Departement Omgeving.

Daarnaast worden er op dit artikel ook in 2024 significante bijkomende beleidsenveloppen voorzien voor de Blue Deal (de "Blue Deal provisie") en de bestrijding van schadelijke stoffen (de "PFAS/ZS-provisie"). Hierbij is het de bedoeling om in 2025 via herschikking deze budgetten te doen landen bij de (nog te bepalen) entiteiten.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	32.063	2.099	2.087	39.265	3.755	2.437

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is na de doorgevoerde herverdelingen quasi optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

Er werd in 2025 vanuit dit artikel via meerdere MB's een budget van 11.512 keuro VAK en 11.272 keuro VEK herverdeeld binnen het beleidsveld voor uitgaven m.b.t. PFAS en zorgwekkende stoffen. Deze bewegingen worden meer in detail toegelicht bij de ontvangende artikels.

Daarnaast werd er in 2025 via meerdere MB's ook nog 18.725 keuro VAK en 25.295 keuro VEK herverdeeld binnen het beleidsveld voor uitgaven in het kader van Blue Deal/VAP. Ook deze bewegingen worden meer in detail toegelicht bij de ontvangende artikels. Een bedrag van 275 keuro werd op dit artikel zelf vastgelegd voor de uitbouw van een Blue deal gerelateerd webplatform.

Er werd in de loop van 2025 via beslissing van de Vlaamse Regering een budget van 204 keuro VAK herverdeeld naar dit artikel met het oog op het versterken van het budget voor PAS-onderzoek binnen het departement. Dit budget werd gecompenseerd op het provisieartikel CB0-1CBG2AK-PR voorzien voor uitgaven in het kader van Programmatorische Aanpak Stikstof (PAS).

Er werd via MB vanuit artikel QBX-3QCG2NA-WT een bedrag van 69 keuro VAK/VEK herverdeeld naar dit artikel ter financiering van een beperkt tekort op het budget voor de erelonen.

De vereffeningen op dit artikel zijn lager uitgevallen dan initieel begroot ingevolge reëel vastgestelde verschuivingen in de vereffeningsskalender t.o.v. de ramingen

bij de BA2025.

QBX-3QCG2OB-WT – EEN DOELGERICHTE DEELNAME AAN HET INTERNATIONAAL EN EUROPEES BELEID

Korte inhoud begrotingsartikel:

Vanuit dit artikel financiert het Departement Omgeving allerlei uitgaven en projecten gerelateerd aan het internationale omgevingsbeleid. Zo kan Vlaanderen doelgericht participeren aan het internationale en Europese beleid en draagt Vlaanderen bij tot de realisatie van de op internationale, Europese, Belgische of bilaterale fora onderschreven omgevings- en duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) met aandacht voor capaciteitsopbouw, technologietransfer en inzet en valorisatie van Vlaamse expertise. De middelen op dit artikel worden in hoofdzaak ingezet ter subsidiëring van projecten in het buitenland die gerapporteerd worden in het kader van ontwikkelingsrelevantie (OESO-DAC), internationale klimaat- en biodiversiteitsfinanciering (UNFCCC en UNCBD) en duurzame ontwikkeling (SDG's), zoals via het Vlaams Partnerschap Water voor Ontwikkeling.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	604	604	603	672	430	385

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

De vereffeningen op dit artikel zijn lager uitgevallen dan initieel begroot als gevolg van de latere startdatum van geplande projecten en dus overeenkomstige reëel vastgestelde verschuivingen in de vereffeningsskalender ten opzichte van de ramingen bij de BO2025.

QBX-3QCG2OC-WT – EEN OMGEVINGSBELEID VOOR EN MET BETROKKENHEID VAN BURGER EN MAATSCHAPPIJ, MET HET OOG OP HET VERHOGEN VAN HET MAATSCHAPPELIJK DRAAGVLAK

Korte inhoud begrotingsartikel:

Vanuit dit artikel worden de uitgaven van het Departement Omgeving gefinancierd die betrekking hebben op het versterken en verankeren van het omgevingsbewustzijn in de verschillende geledingen van de Vlaamse samenleving. Ook het beleidsondersteunend onderzoek, monitoring en evaluatie m.b.t. het thema groene economie worden via dit artikel gefinancierd.

Er wordt een budget voorzien voor investeringen voor de werking van de centra Duurzaam Educatiepunt en voor de meerkosten van ontsnipperingsprojecten i.k.v. VAPEO (acute knelpunten of opportuniteiten en andere concrete projecten nader te bepalen).

Daarnaast voorziet het artikel in werkingskosten voor de centra Duurzaam Educatiepunt, voor de werking m.b.t. educatie voor duurzame ontwikkeling (MOS, educatieve programma's), Week van de Bij, ontsnippering (o.a. monitoring ontsnipperingsmaatregelen), duurzaam en natuurinclusief bouwen en voor empowering en draagvlak van verschillende doelgroepen rond ruimte, milieu en klimaat. Vanuit dit artikel worden ook uitgaven gefinancierd voor de beleidsvoorbereiding, monitoring en evaluatie m.b.t. groene economie, Green Deals en milieuverantwoorde voedingspatronen.

Voor de thema's voeding en groene economie blijkt alsmaar meer het belang van het naar buiten treden als overheid. Hierbij worden stakeholders tegemoet getreden en worden met hen samenwerkingen opgezet, zoals de Green Deals. Ook voor het project Milieuzorg op School wordt budget voorzien.

Vanuit dit artikel wordt eveneens een bedrag voorzien voor de subsidiëring van omgevingsverenigingen in het kader van het decreet inzake de erkenning en subsidiëring van omgevingsverenigingen. Daarnaast is er nog budget voor ad-hoc-subsidieprojecten.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	13.594	14.282	14.265	25.868	33.044	27.219

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering binnen dit artikel verliep qua VAK optimaal na uitvoering van de nodige herverdelingen.

Er werd 434 keuro VAK herverdeeld naar artikel QB0-1QCG2OA-WT om extra middelen vrij te maken voor de uitdagingen op vlak van digitalisering binnen het Departement Omgeving. De middelen kwamen vrij door de beslissing om minder budget te spenderen aan de educatieve werking binnen het departement.

Via MB werd een bedrag van 1.878 keuro VAK/VEK, afkomstig van de indexatie van de MINA-index, herverdeeld naar artikels QDX-3QCG2FA-WT (50 keuro), QBX-3QCG2DQ-IS (27 keuro), 1801 keuro (QBX-3QCG2OA-WT).

Op deze basisallocatie werden 4 ad-hoc subsidieprojecten vastgelegd en 1 project in het kader van de projectoproep 'Landbouw-natuur: op zoek naar een win-win' en 30 projecten in het kader van de projectoproep 'Natuur in je school'. Hiervoor werd via MB een budget van 3.000 keuro ter beschikking gesteld vanuit de Blue Deal-provisie op artikel QBX-3QCG2OA-WT.

Het VEK werd via herverdeling afgestemd op de reële vereffeningsbehoefte in functie van de voortgang van de onderliggende vastleggingsdossiers.

2.2.3 Overige entiteiten onder gezag

Niet van toepassing.

2.2.4 Overige entiteiten onder toezicht

Niet van toepassing.

3. ISE afval en materialen

3.1. Strategische en operationele doelstellingen

SD 1 De OVAM neemt het voortouw in het veilig sluiten van materiaalkringlopen zodat het verbruik van primaire grondstoffen daalt

OD 1.1 We dragen bij aan de transitieprioriteit Vlaanderen Circulair

We volgden in 2025 actief de ontwikkelingen rond circulaire economie op Europees niveau op. Zo coördineerden we bijvoorbeeld het Belgische standpunt tijdens de onderhandelingen over de Europese verordening over voertuigwrakken, en zetten we pro-actief in op nieuwe Europese dossiers, met Vlaamse positievorming voor de Bioeconomiestrategie en de **Circular Economy Act**. We droegen bij aan de Belgische positievorming over afgeleide regelgeving in het kader van bv. de **ESPR, PPWR, SUP, EVOA** en **CRMA**. Ook in internationale onderhandelingen en fora namen we een actieve rol op met oog op kennisdeling en beleidsontwikkelingen inzake circulaire economie (Verdrag van Bazel, INC Plastics, OESO-werkgroep grondstoffenproductiviteit en afval, UNEP International Resource Panel, Global Framework on Chemicals).

We zetten strategisch in op Europese netwerken rond circulaire economie en structurele **bilaterale partnerschappen** met relevante buurlanden en regio's. Zo organiseerden we uitwisselingen met Nederland en Zuid-Afrika. We realiseerden bovendien een nieuwe Joint Declaration of Intent voor de trilaterale samenwerking rond circulaire economie tussen Nederland, Noordrijn-Westfalen en Vlaanderen, met thematische focus op circulaire bouw, chemie en batterijen, en namen deel aan het Circular Valley Forum 2025 in Wuppertal, Duitsland.

Vlaanderen Circulair stond garant voor de coördinatie, invulling en voortgang van zes thematische Werkagenda's en zeven Hefbomen. De evaluatieopdracht van **het publiek-private partnerschap Vlaanderen Circulair** werd gelanceerd in maart. De eerste inzichten van de evaluatie zijn inmiddels gedeeld op de stuurgroep, en begin 2026 werden workshops georganiseerd met het oog op de toekomst.

Op vlak van **circulaire aankopen** hebben we onder meer via webinars en opleidingen de MVOO-criteriatool verder verspreid bij lokale besturen en private aankopers. Er is een samenwerking met Nederland om de tool verder uit te breiden en aan te vullen. Tot slot namen we deel aan het Europese CEO-project. Initiatieven rond **circulaire businessmodellen en rond huren, delen en herstel** konden in het raamwerk van de Green Deal Huren en Delen stevig groeien. We lanceerden een subsidieoproep van 2 miljoen euro voor projecten rond gedeeld gebruik, levensduurverlenging en vermindering van materiaalverlies. Van de 66 ingediende projecten werden er 21 goedgekeurd, die gedeeld gebruik toegankelijker maken voor burgers, bedrijven en organisaties.

De programmawerking voor lokale besturen is verdergezet met de organisatie van webinars, workshops en één-op-ééngesprekken. De subsidiëring voor de sociaal-circulaire hubs is beëindigd in juni 2025. Verder namen we deel aan de Europese projecten KARMA en CCRI Community of Practice.

Het **Steunpunt Circulaire Economie** leverde vijf onderzoeksrapporten af in 2025, en heeft onderzoeken lopen tot in 2026. De focus lag daarnaast vooral op het verder ontwikkelen van de productiviteitsindicator en de verdieping van de materialenvoetafdruk voor de CE Monitor. De evaluatieopdracht werd gegund begin december 2025, de resultaten worden verwacht voor de zomer van 2026.

OD 1.2 Via verschillende preventiestrategieën streven we naar een daling van de totale afvalberg

Ter voorbereiding van een integrale Vlaamse strategie ter preventie van overmatig grondstoffen- en materiaalverbruik organiseerden we een **Preventiecongres**.

In de systemen voor **uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV)** bedden we preventiestrategieën sterker in. Het ontwerp van het uitvoerende interregionale samenwerkingsakkoord voor de UPV Textiel werd besproken met de betrokken stakeholders en voorbereid voor extern juridisch nazicht. VLAREMA en VLAREM werden tijdig aangepast, om in overeenstemming te zijn met de nieuwe Europese Batterijenverordening, die op 18 augustus 2025 van toepassing werd.

In overleg met de andere gewesten werkten we stapsgewijs aan een aanpassing aan het **interregionale samenwerkingsakkoord voor verpakkingsafval**. Eind 2025 werd de Vlaamse goedkeuringsprocedure opgestart met een eerste agendering op de ministerraad. Tot slot rondde we de 'Green Deal Anders Verpakt' af; een eindrapport is beschikbaar en we brengen mogelijke vervolgpistes in kaart.

In nauwe samenwerking met de betrokken publieke en private trekkers en partners voerden we de acties uit van het **actieplan voedselverlies en biomassa(rest)stromen Circulair 2021-2025**. De uitvoeringsindicatoren zitten op schema, en de voortgang en de goede voorbeeldpraktijken zijn toegelicht op de Commissie Landbouw in het Vlaams Parlement, op het 'Food Waste Fest', de Vlacoinspiratiedag en het OVAM-preventiecongres.

In uitvoering van de herziene **Europese Richtlijn over de Energieprestatie van gebouwen (EPBD)** en in overleg met de Vlaamse minister bevoegd voor Energie en Wonen onderzochten we hoe we het GWP en de totale milieu-impact op basis van TOTEM op het energieprestatiecertificaat kunnen vermelden wanneer dat vereist is. Een wijziging van het DABM en het Materialendecreet werd hiervoor opgestart. We namen deel aan een expertengroep die werkte aan een routekaart met streefcijfers voor de milieu-impact vanaf 2030, om in grote lijnen al een beeld te krijgen van de verwachtingen tegen 2028.

In de Werkagenda's van Vlaanderen Circulair is preventie en het herdenken van productie en consumptie altijd een kernonderdeel. Zo ook in de **Werkagenda Circulair Bouwen**. In 2025 gaven we prioriteit aan hergebruik en hoogwaardige recyclage, veranderingsgericht bouwen, opleiding en sensibilisering en beleidsmaatregelen die circulariteit ondersteunen.

We ondersteunden in 2025 ook de **Werkagenda voor Chemie & Kunststoffen**. We stelden een roadmapstudie inzake kunststoffen op, die scenario's becijferde voor inzet van recycalaat in de chemie en de kunststofindustrie en aanbevelingen formuleerde voor Vlaanderen, België, Europa en bedrijven.

OD 1.3 Door betere selectieve inzameling, recyclage en kwaliteitsborging stimuleren we het gebruik van gerecycleerde grondstoffen

Tegen 2030 willen we in Vlaanderen het huishoudelijke restafval tot 100 kg per inwoner reduceren (een reductie van 30% ten opzichte van 2018), en een vergelijkbare reductie van 30% voor het gelijkaardig bedrijfsrestafval realiseren. Daarvoor voerden we het **Lokaal Materialenplan (LMP)** verder uit.

Het goedkeuringsproces voor het interregionale samenwerkingsakkoord betreffende het kader voor de **uitgebreide producentenverantwoordelijkheid voor bepaalde afvalstromen en voor zwerfvuil** werd afgerond. Dit samenwerkingsakkoord biedt het nodige kader voor de verdere interregionale

uitwerking van UPV's voor bestaande en enkele nieuwe (UPV-)stromen, zoals textiel en eventueel luiers en meubels. We dreven de inspanningen op voor de **handhaving op de selectieve inzamelplicht** bij bedrijven en de verplichtingen van inzamelaars en verwerkers van bedrijfsrestafval verder in de keten. Er werd gewerkt aan een set van voorwaarden waaraan het beheer van huishoudelijk (rest)afval door lokale besturen moet voldoen, vooraleer verbranding ervan mogelijk is; dit werk wordt verdergezet in 2026.

Om de klimaatdoelstellingen uit het VEKP te halen wordt ook ingezet op andere reststromen die nog onvoldoende gerecycleerd worden. Daarom stimuleren we het **selectief slopen** en bereidden we een uitbreiding van de verplichting tot sloopopvolging voor als beleidsmaatregel. We werken daarnaast aan een voorstel voor kwaliteitsborging van gemengde stromen. Samen met VOKA en een aantal sectorfederaties is na evaluatie van de procedure van **grondstofverklaringen** een plan van aanpak opgesteld om drempels weg te werken.

Het doel van de hervorming van de **afvalheffing** is om bij elke stroom tot een voorspelbaar kantelpunt te komen dat recyclage structureel interessanter maakt dan verbranden of storten. Een eerste stap realiseerden we door de tarieven voor verbranden van huishoudelijk afval en bedrijfsafval gelijk te schakelen. Verder werkten we aan een voorstel voor harmonisatie van de diverse verlaagde tarieven, en wonnen we advies in over een mogelijke CO₂-component van de afvalheffing.

We bleven **beheersorganismen** stimuleren om hun middelen in te zetten ter ondersteuning van lokale recyclagebedrijven en zetten in op de recyclage van medisch afval.

MATIS (Materialeninformatiesysteem) werd ook in 2025 stapsgewijs uitgebouwd. Na de ontwikkeling van modules voor het opvragen van gegevens bij lokale besturen, IHM's en verwerkers, werden de ingezamelde gegevens in 2025 verder ontsloten voor de betrokkenen en werd de kwaliteitscontrole van de gegevens deels geautomatiseerd. Voor digitale identificatieformulieren lag de focus in 2025 op het uitrollen van de interoperabiliteit en het voorbereiden van de uitwisseling met de overheid.

OD 1.4 We beperken binnen materiaalkringlopen de risico's voor mens en leefmilieu, in het bijzonder voor asbest en andere zorgwekkende stoffen

De mogelijke aanwezigheid van asbest en andere **zorgwekkende stoffen** is een aandachtspunt bij de recyclage van afvalstromen. We werkten vanuit dit perspectief mee aan het Beleidsplan ZS. We werkten voorstellen uit voor de verfijning van normenkaders en handelingskaders voor stromen als bodemverbeterende middelen en bouwstoffen om zekerheid te geven aan de gebruiker en zo recyclage aan te moedigen. Daarnaast zetten we meetcampagnes op die in de toekomst zullen leiden tot handleidingen met aanbevelingen voor kunststoffen, rubber en textiel.

We zorgden voor een sterk kwaliteitsborgingsysteem bij het asbestattest en blijven eigenaars aanmoedigen om tijdig over een asbestattest te beschikken met het oog op de mijlpaal van 2032. Via **sectorprotocollen en lokale asbestprojecten** ondersteunden we specifieke doelgroepen in de verwijdering van asbest, complementair aan de ondersteuning via Mijn Verbouwpremie en de premie voor asbestverwijdering voor niet-verwarmde niet-residentiële gebouwen in combinatie met de plaatsing van zonnepanelen. We ondersteunden lokale asbestprojecten voor een veilige ophaling van asbest en groepsaankopen van asbestattesten. Tot slot voorzagen we expertiseopbouw bij lokale woon- en energieloketten via opleidingen en begeleiding van medewerkers.

OD 1.5 We initiëren en coördineren de nodige maatregelen om de hoeveelheid zwerfvuil te laten dalen

In uitvoering van de richtlijn Kunststofproducten voor eenmalig gebruik (SUP – Single Use Plastics) werd de goedkeuringsprocedure van het interregionale Samenwerkingsakkoord (ISA) afgerond dat de **UPV voor zwerfvuil** regelt. De oprichting van een begrotingsfonds UPV dat toelaat de geïnde middelen te verdelen onder de verschillende belanghebbenden is lopende.

Het platform **Mooimakers** zette de inspanningen verder om zowel zwerfvuil als sluikstorten terug te dringen door middel van verschillende projecten en campagnes.

OD 1.6 We zorgen ervoor dat de capaciteit voor eindverwerking (storten en verbranden) in lijn is met het aanbod aan afvalstoffen

Met de uitvoering van het **Lokaal Materialenplan** zal de hoeveelheid brandbaar afval afnemen, waardoor een gefaseerde afbouw van verbrandingscapaciteit moet volgen. Hiervoor werken we voor de sector een afwegingskader met criteria uit, dat de nodige inzichten verschaft om te beslissen over afbouw of verdere investeringen. In 2025 werd de AVI-viewer ter ondersteuning van het afwegingskader gefinaliseerd en online gezet. Het onderzoek naar relevante parameters en randvoorwaarden voor de haalbaarheid van CCS/U bij de Vlaamse AVI's werd gegund en opgeleverd eind 2025.

3.2 Budgettair kader

De beleidskredieten onder dit ISE Afval en Materialen hebben betrekking op de middelen onder het beheer van OVAM, zowel op de OVAM-begroting als op de DAB MINAfonds.

De OVAM oefent haar activiteiten uit binnen 2 verschillende inhoudelijke structurelementen: ISE J Afval en materialen en ISE E Bodem en ondergrond.

De financiering van de taken die de OVAM uitvoert, verloopt via artikel QB0-1QCG2JV-IS (werkings- en investeringsdotatie van de OVAM). Dit artikel wordt in de begroting conform de instructies integraal toegewezen aan het grootste ISE binnen de OVAM: ISE J Afval en materialen. Dit betekent dus niet dat al deze middelen integraal ingezet worden voor deze ISE.

Bij de bespreking van de OVAM-begroting worden deze middelen wel afgezonderd (zie verder).

In de volgende overzichtstabellen wordt een meer gedetailleerd overzicht gegeven van de uitgaven die binnen dit ISE ingeschreven en benut werden in begrotingsjaar 2025.

AFVAL EN MATERIALEN, MVG excl. DAB

(duizend euro)						
	VAK 2025			VEK 2025		
2025	BA	BA-JR	BU	BA	BA-JR	BU
ESR-uitgaven WT, LO,	0	0	0	0	0	0

PR						
Toe- lagen IS	28.118	28.144	28.144	28.118	30.364	30.349
Overige LE, PA, andere	0	0	0	0	0	0
Totaal	28.118	28.144	28.144	28.118	30.364	30.349

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is na de herverdelingen optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025. De lichte stijging in VEK tussen BA2025 en de reële begrotingsuitvoering 2025 is in hoofdzaak te verklaren door:

- toekenning van extra VEK-budgetten voor de call Subsidies Innovatieve Saneringstechnieken vanuit de MINA-toelage op artikel QB0-1QCG2OX-IS (vanuit de Blue Deal-provisie op artikel QBX-3QCG2OA-WT) (+0,25 miljoen VEK);
- toekenning van extra VEK-budgetten vanuit de relance-provisie in uitvoering van het plan Vlaamse Veerkracht (+2,0 miljoen VEK).

Voor de meer gedetailleerde bespreking van de reële wijzigingen in deze uitgaven t.o.v. de ramingen bij BA2025 wordt verwezen naar de bespreking van de desbetreffende artikels verder in dit deel van de BBT.

3.2.1 Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid (excl. DAB's)

Ontvangsten

Niet van toepassing.

Uitgaven

QB0-1QCG2JV-IS – OPENBARE VLAAMSE AFVALSTOFFENMAATSCHAPPIJ (OVAM)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via dit artikel ontvangt de OVAM een werkingsdotatie en een investeringsdotatie van het Departement Omgeving ter financiering van haar algemene taken, en haar specifieke taken op het vlak van het afval-, bodem- en materialenbeleid.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	28.118	28.144	28.144	28.118	30.364	30.349

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is na de herverdelingen optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

Er werd in 2025 via BVR een budget van 26 keuro VAK/VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op verevening expeditie talent. Dit budget werd gecompenseerd op artikel SG0-1SKC2TG-PR.

In het kader van Relanceplan Vlaamse Veerkracht werd er in de loop van 2025 via MB een budget van 1.705 keuro VEK herverdeeld naar dit artikel voor de VV-maatregel 5 – Circulaire economie – asbest, en 271 keuro VEK voor VV-maatregel 4 – Circulaire economie-asbest (lokale besturen). Dit budget werd gecompenseerd op provisieartikel CB0-1CBD2AH-PR.

Het VEK werd via herverdeling afgestemd op de reële vereffeningsbehoefte in functie van de voortgang van de onderliggende vastleggingsdossiers.

3.2.2 DAB's

DAB MINAFONDS

Ontvangsten

QBX-2QCGAJA-OW – DEMATERIALISEREN EN HET SLUITEN VAN MATERIAALKRINGLOPEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op dit artikel worden de inkomsten uit de afvalheffingen bij OVAM begroot (OD 1.6 We zorgen ervoor dat de capaciteit voor eindverwerking (storten en verbranden) in lijn is met het aanbod aan afvalstoffen).

Op grond van het samenwerkingsakkoord betreffende de preventie en het beheer van verpakkingsafval 2008 moet FOST Plus daarnaast vanaf 2009 jaarlijks, na indexering, 73 eurocent per inwoner aan het Vlaamse Gewest ter beschikking stellen voor het beleid rond verpakkingsafval. Op basis van een werkprogramma wordt het deelbedrag bepaald dat gestort wordt in het MINA-fonds. Pas wanneer dit bedrag gestort wordt door Fost Plus, kunnen de middelen hiervoor aangewend worden en kunnen de middelen ingezet worden door de OVAM voor investeringsubsidies aan lokale overheden.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2025	70.500	0	0
BA-JR 2025	70.500	0	0
BU 2025	69.775	0	0

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering op dit artikel is iets lager uitgevallen dan de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

De inning van de heffingen gebeurt op basis van het decreet betreffende het duurzaam beheer van materialenkringlopen en afvalstoffen van 23 december 2011. De heffingsplichtigen zijn de uitbaters van afvalverwijderings-/verwerkingsinrichtingen, alsook de overbrengers van afvalstoffen geproduceerd in het Vlaams Gewest met het oog op het verwerken ervan buiten het Vlaams Gewest. De inning van de heffing vindt eenmaal per kwartaal plaats. Voor het vierde kwartaal dient in december een voorschot betaald te worden dat 2/3de van het gemiddelde kwartaalbedrag bedraagt. In 2025 werden reëel nieuwe vorderingen geboekt voor een (netto) totaal bedrag van 69.775 keuro. Op grond van het samenwerkingsakkoord met Fost Plus wordt op basis van een werkprogramma het deelbedrag bepaald dat gestort wordt in het Minafonds. Tweemaal per jaar wordt in overleg met Fost Plus bepaald welk bedrag effectief in het Minafonds wordt gestort om subsidies te verlenen aan lokale besturen. In 2025 werd in totaal 500 keur gestort wat integraal besteed werd aan investeringen in de strijd tegen zwerfvuil (afvalbakken en camera's) (OD1.6).

Uitgaven

QBX-3QCG2JA-WT – DEMATERIALISEREN EN HET SLUITEN VAN MATERIAALKRINGLOPEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Vanuit dit begrotingsartikel van de DAB Minafonds financiert OVAM uitgaven gericht op de uitvoering van het afvalstoffen- en materialenbeleid.

Meer in detail worden volgende uitgaven voorzien op dit begrotingsartikel:

Subsidies aan de 31 erkende kringloopcentra worden toegekend op basis van het subsidiebesluit van 20 mei 2005. De subsidie per kringloopcentrum wordt berekend op basis van het aantal kilo hergebruikte goederen (theoretisch hergebruik) en rekening houdend met de grootte en het aantal inwoners dat in het verzorgingsgebied van elk kringloopcentrum ligt. Het vastleggings- en vereffeningskrediet blijft in 2025 ongewijzigd op 808 keuro.

De Vlaamse overheid verleent via de OVAM subsidies aan lokale besturen voor investeringen en projecten die de doelstellingen van het afval- en materialenbeleid en het asbestafbouwbeleid ondersteunen. Deze ondersteuning vormt een hefboom bij de realisatie van het verhogen van afvalrecyclage door betere selectieve inzameling (OD 1.3 Door betere selectieve inzameling, recyclage en kwaliteitsborging stimuleren we het gebruik van gerecycleerde grondstoffen), het verlagen van het aandeel huishoudelijk afval (OD 1.2 Via verschillende preventiestrategieën streven we naar een daling van de totale afvalberg), het verlagen van de hoeveelheid zwerfvuil (OD 1.5 We initiëren en coördineren de nodige maatregelen om de hoeveelheid zwerfvuil te laten dalen) en het realiseren van een asbestveilig Vlaanderen 2040 (OD 1.4 We beperken binnen materiaalkringlopen de risico's voor mens en leefmilieu, in het bijzonder voor asbest en andere zorgwekkende stoffen).

De procedures voorzien in het subsidiebesluit (ontwerp- en betalingsfase) en het feit dat de betalingsaanvragen ingediend moeten worden door de lokale besturen via de OVAM, geven aanleiding tot een gespreide uitbetaling van subsidies. Deze middelen dienen voor de subsidies voor investeringen in diftar huis-aan-huis, gewichtsdiftaruitrusting op recyclageparken, afvalbakken en andere recipiënten ter voorkoming van zwerfvuil en camera-installaties en afvalzuigers ter ondersteuning van het zwerfvuil- en sluikstortbeleid.

Voor projecten en subsidies in het kader van circulaire economie wordt in 2025 2.000 keuro aan vastleggingskrediet voorzien. Hiermee worden initiatieven van bedrijven en organisaties ondersteund voor projecten circulaire economie (OD 1).

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	5.485	9.213	9.114	11.485	14.055	11.291

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is na de doorgevoerde herverdelingen quasi optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

Er werd in 2025 via MB een budget van 3.728 keuro VAK herverdeeld naar dit artikel vanuit QBX-3QCG20A-WT (de "PFAS-provisie") met het oog op het verlenen van subsidies lokale besturen voor de inzameling van asbestcementhoudende materialen.

In het kader van Relanceplan Vlaamse Veerkracht werd er in de loop van 2025 via MB een budget van 5.593 keuro VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op relance budget 4 – Circulaire economie - asbest lokale besturen en een budget van 2.225 keuro VEK met het oog op relance budget 125 – Circulaire economie – Recyclagehub. Dit budget werd gecompenseerd op provisieartikel CB0-1CBD2AH-PR.

De vereffeningen op dit artikel zijn lager uitgevallen dan initieel begroot ingevolge reëel vastgestelde verschuivingen in de vereffeningsskalender tov. de ramingen bij de BO2025/BA2025.

3.2.3 Overige entiteiten onder gezag

3.2.3.1 Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM)

Omschrijving

De OVAM werd opgericht op 2 juli 1981 in het kader van het afvalstoffendecreet. Bij de hervormingen in het kader van Beter Bestuurlijk Beleid werd, door het decreet van 7 mei 2004, de OVAM op 1 april 2006 een intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid. De OVAM neemt de engagementen op binnen de taken en bevoegdheden die haar zijn toegewezen in het oprichtingsdecreet van 7 mei 2004 tot wijziging van het decreet van 5 april 1995.

De decretale taken van de OVAM met betrekking tot het duurzaam beheer van materiaalkringlopen en afvalstoffen zijn:

- 1° het ontwikkelen van instrumenten en het uitwerken van maatregelen voor de bevordering van het zuinige gebruik van grondstoffen, onder meer door zo veel mogelijk de materiaalkringlopen te sluiten;
- 2° het bevorderen van de kwaliteit van producten en productieprocessen met aandacht voor kwalitatieve en kwantitatieve preventie voor wat betreft het gebruik

van grondstoffen, het verspreiden van milieugevaarlijke stoffen en het voorkomen van afval;

3° het ontwikkelen van instrumenten en het uitwerken van maatregelen voor de bevordering van een duurzaam consumptiegedrag, voor wat betreft het gebruik van grondstoffen, het verspreiden van milieugevaarlijke stoffen en het voorkomen van afval;

4° het ontwikkelen van instrumenten en het uitwerken van maatregelen voor een veilig beheer van milieugevaarlijke stoffen en voor het voorkomen en zo nodig beperken van lekken van milieugevaarlijke stoffen uit stoffenkringlopen;

5° ter aanvulling van de vorige taken, de sturing en coördinatie van de inzameling en de veilige verwijdering van afvalstoffen alsmede de ambtshalve verwijdering ervan;

6° het ontwikkelen van instrumenten en het uitwerken van maatregelen om de correcte werking van de afvalstoffenmarkt te garanderen.

De decretale taken van de OVAM met betrekking tot de bodemsanering zijn:

1° het ontwikkelen van instrumenten en het uitwerken van maatregelen om nieuwe bodemverontreiniging te voorkomen;

2° het ontwikkelen van instrumenten en het uitwerken van maatregelen om individuele en collectieve saneringen te stimuleren;

3° het saneren van de historische en nieuwe bodemverontreiniging, met inbegrip van de zorg om verlaten terreinen waar mogelijk opnieuw een nuttige functie te geven;

4° het ontwikkelen van instrumenten en het uitwerken van maatregelen om de correcte werking van de bodemsaneringsmarkt te garanderen.

OVAM oefent haar taken uit binnen 2 verschillende ISE: ISE E Bodem en ondergrond en ISE J Afval en materialen. De financiering van de taken die de OVAM uitvoert, verloopt voornamelijk via het artikel QB0-1QCG2JV-IS dat in de begroting conform de instructies integraal werd toegewezen aan (en besproken bij) het grootste ISE binnen OVAM: ISE J Afval en materialen. Hieronder worden enkel de kredieten besproken die onder ISE J Afval en materialen ressorteren.

Voor de OVAM-kredieten voor ISE Bodem en ondergrond wordt verwezen naar de bespreking van de ISE E Bodem en ondergrond.

Voor de bespreking van de kredietevolutie van de interne stromen wordt verwezen naar de bespreking van artikel QB0-1QCG2JV-IS. ISE J AFVAL EN MATERIALEN Onder dit ISE vallen alle maatregelen, taken, doelstellingen en budgetten van het duurzaam afval – en materialenbeleid, in hoofdzaak vervat of gelinkt aan het materialendecreet en VLAREMA. Deze uitgaven worden gefinancierd via het Minafonds, asbestattesten en inkomsten uit Europese projecten.

Ontvangsten

Binnen ISE J beschikt OVAM over eigen inkomsten voornamelijk asbestattesten, en teruggevorderde lonen.

Voor 2025 werden de inkomsten initieel geraamd op 6.500 keuro. Na kredietherschikking werd dit bedrag verhoogd met zowel de indexering van 50 naar 59 euro per attest als met bijkomende attesten tot 7.961 keuro. De gerealiseerde ontvangsten in 2025 bedragen 8.071 keuro. Deze inkomsten worden voor de helft aangewend om de continuïteit te verzekeren van de ondersteuning van de prioritaire doelgroepen binnen de sectorprotocollen. Het andere deel wordt ingezet voor de werkings- en personeelskosten verbonden aan het beheer van het asbestattest.

De OVAM ontvangt middelen van Fost Plus voor de werking van Vlaanderen Mooi. Met Bebat en Recupel loopt er een overeenkomst voor de financiering van een

medeweker materiaalstroomopvolger. De financiering van de Green Deal Anders Verpakt eindigt in 2025. Bij BO2025 werd het budget bijgesteld met een daling van het aantal handhavers van 30 VTE naar maximaal 20 VTE. In 2025 werd 2.468 keuro inkomsten voor de financiering van deze medewerkers geboekt, of 694 keuro lager dan voorzien. De inkomsten waren te hoog ingeschat en het deel voorzien voor de gedetacheerden is weggefallen.

Met de tabaksindustrie is overeengekomen dat zij een jaarlijkse bijdrage leveren voor de strijd tegen zwerfvuil afkomstig van sigarettenpeuken. In 2025 werd 1.000 keuro ontvangen, deze middelen worden door de OVAM beheerd. Deze middelen worden ingezet voor de lonen handhavers en communicatieacties.

Daarnaast neemt de OVAM deel aan een aantal Europese projecten. In 2025 werd 1.439 keuro aan subsidies geboekt voor diverse EU-projecten. Hiervan is 943 keuro voor het C-MARTLIFE project. Dit project heeft als doel het Vlaamse afvalbeleid tot uitvoering te brengen, met een bijzondere focus op het uitvoeringsplan kunststoffen.

De OVAM ontvangt een werkingstoelage voor de financiering van personeel en algemene werking ten belope van 28.144 keuro. Daarnaast werden uitbetalingskredieten voorzien m.b.t. relance en VAP-middelen van 2.205 keuro.

Vanuit het Mina-fonds (QBX-3QCG2EV-IS) werd voor het luik afval en materialenbeheer 4.450 keuro voorzien en 2.000 keuro voor Governance Vlaanderen Circulair. De werkelijke ontvangst uit het Mina-fonds bedraagt in totaal 6.447 keuro.

Uitgaven

EU - AFVAL EN MATERIALEN

Voor de EU-projecten deel expertise en onderzoeken werd bij BO2025 460 keuro voorzien. Voor het EU-project C-MARTLIFE zijn voor 365 keuro uitgaven geboekt in 2025. Er werden nog enkele opdrachten afgerond die in 2024 waren opgestart: de studie Opvolging Mariene Fluxmeting "Plastflow", het laatste deel van het Circular Ambassador Program (internationale train-the-trainer editie) en de ontwikkeling van een onlinecursus over circulaire economie voor onderwijsprofessionals.

Daarnaast werd in 2025 de sorteeraanlyse van bedrijfsrestafval uitgevoerd, die in 2026 definitief wordt opgeleverd. Ook vonden er verschillende kleinere communicatie- en netwerkopdrachten plaats rond de Green Deal Anders Verpakt en hergebruik in de bouw.

Verder verzorgde C-MARTLIFE in 2025 de praktische en financiële ondersteuning voor een overkoepelende LIFE Platform Meeting van EU-LIFE. Deze bijeenkomst bood zowel beleidsfeedback als mogelijkheden voor netwerking en uitwisseling met andere (EU-) stakeholders.

WE VERSTERKEN ONZE INTER- NATIONALE WERKING VOOR EEN DUURZAAM AFVAL-, MATERIALEN- EN BODEMBEHEER BINNEN EEN CIRCULAIRE ECONOMIE

Het budget voor internationale werking bedraagt 107 keuro VAK/VEK.

Op Europees of internationaal niveau willen we mee de juridische en socio-economische voorwaarden verbeteren voor de overgang naar een circulaire economie in Vlaanderen en Europa. Dit doen we op drie manieren:

- via klassieke beleidsbeïnvloeding in Europese en internationale kernprocessen;
- via internationale samenwerking met het oog op kennisopbouw;

- door de Europese projectwerking uit te breiden met oog op innovatie en kennisopbouw.

WE BOUWEN RISICOVOLLE ASBESTHOUDENDE MATERIALEN AF TEGEN 2040

Bij BO2025 werd voor asbestveilig Vlaanderen een budget voorzien van 9.550 keuro VAK en 13.800 keuro VEK.

- Vanuit de PFAS-provisie werd 900 keuro VAK/VEK budget toegevoegd voor asbestsectorprotocollen landbouw.
- Vanuit de bijkomende inkomsten asbestattesten werd 1.461 keuro VAK/VEK toegevoegd voor asbestsectorprotocollen en IT-kosten.
- Er werd bij BA2025 en op het einde van het jaar in totaal 6.000 keuro VEK herschikt binnen de OVAM-begroting van asbestverwijderingen ISE J naar ISE E om de facturen en openstaande schuldvorderingen van saneringen te kunnen verwerken.

Het budget na herverdeling bedraagt 11.911 keuro in VAK en 10.161 keuro in VEK. Voor 2025 werd voor asbestafbouwbeleid 11.411 keuro aan kredieten vastgelegd en 6.675 keuro aan facturen vereffend voor uitgaven sectorprotocollen die gericht zijn op het ontzorgen van de verschillende doelgroepen en voor de financiering van de werkingskosten met als belangrijkste kostenposten de IT-kosten en de werking van het asbestattest (certificatie-systeem). De vastleggingen omvatten enerzijds vastgelegde gegroepeerde contracten en anderzijds toegekende subsidiebeloftes voor asbestinventarisatie, - verwijdering of -inzameling waarvan de effectieve uitvoering en navolgende uitbetaling in gespreide planning volgt tot uiterlijk zo'n 4 jaar na de vastlegging. In VAK werden er voor meer dan 7 miljoen nieuwe opdrachten vastgelegd voor sectorprotocollen maar het VEK is te hoog ingeschat bij BO2025. In 2025 wordt een bedrag van 1.870 keuro VAK opgenomen uit het Bodembeschermingsfonds waar uit het verleden nog een bedrag van 4.708 keuro aan inkomsten uit terugvorderingsdossiers voor de voor 50% geprefinancierde asbestafbouw in scholen, beschikbaar is. Dit bedrag wordt ingezet voor raamcontracten in het kader van de sectorprotocollen asbestveilige scholen.

Het doel is om risicovolle asbesthoudende materialen tegen respectievelijk 2034 (de meest risicovolle asbesttoepassingen zoals asbestcement daken en gevelbekleding en niet-hecht- gebonden toepassingen) en 2040 (alle andere asbestproducten in slechte staat) af te bouwen. Het asbestattest moedigt eigenaars aan om hun gebouwen asbestveilig te maken, ook voor collectieve gebouwen in mede-eigendom.

We voeren het actieplan asbestafbouw verder uit met prioriteit voor de meest kwetsbare doelgroepen. Sectorprotocollen voor scholen, sociale huisvesting, landbouw, lokale jeugdgebouwen en zorgvoorzieningen, en subsidies voor lokale asbestprojecten voor burgers georganiseerd door lokale besturen voor burgers maken asbestafbouw veilig, betaalbaar en makkelijker.

WE DEMATERIALISEREN MAATSCHAPPELIJKE BEHOEFTE EN SLUITEN MATERIAALKRINGLOPEN ZODAT HET VERBRUIK VAN PRIMAIRE GRONDSTOFFEN DAALT

Voor het dematerialiseren en sluiten van materiaalkringlopen werd bij BO2025 een budget voorzien van 4.603 keuro VAK en 4.727 keuro VEK. Vanuit de PFAS-provisie werd 500 keuro VAK/VEK toegevoegd voor de Totem-tool en dossiertoepassing voor de berekening van materiaalprestaties van gebouwen. Het budget na herverdelingen van 5.103 keuro VAK en 5.227 keuro VEK werd voor respectievelijk 99% in VAK en 94% in VEK benut.

Via verschillende preventiestrategieën streven we naar een daling van de totale afvalberg.

We bedden preventiestrategieën sterker in bij UPV's. We zetten het werk voor een ISA textiel verder. We implementeren de Verordening Batterijen en volgen de Verordening Afgedankte Voertuigen op. We integreren preventie- en hergebruikdoelstellingen in een aangepast ISA verpakkingsafval. Het Actieplan voedselverlies en biomassa(rest)stromen Circulair 2021-2025 wordt verder uitgevoerd, met meer aandacht voor de responsabilisering van de voedings- en retailsector. In uitvoering van het preventieprogramma 'Op weg naar Circulair Bouwen' werken we met VEKA tegen 1 januari 2027 een routekaart uit met streefcijfers voor de totale milieu-impact vanaf 2030, en onderzoeken we de ontwikkeling van een gebouwenpaspoort. Vanaf 1 januari 2028 wordt het GWP van nieuwe gebouwen berekend via TOTEM, in lijn met de EPBD. Ook de Werkagenda's Circulair Bouwen en Chemie & Kunststoffen worden verdergezet.

In uitvoering van het LMP investeren we in selectieve inzameling van bioafval en voorvergistingsinstallaties en zorgen we ervoor dat ISA UPV wordt afgerond. In 2025-2026 evalueren we het LMP. Handhaving op selectieve inzamelplicht bij bedrijven wordt opgedreven, en er komt een set voorwaarden om huishoudelijk (rest)afval te verbranden. Uitzonderingen op selectief slopen en inzamelen van bouw- en sloopafval worden afgebouwd. We evalueren de heffingstarieven en werken een voorstel voor herziening uit waarbij de inkomsten deels worden geherinvesteerd in preventie en recyclage.

De afronding van de UPV zwerfvuil is belangrijk om lokale besturen te vergoeden voor opruimkosten. In ruil voor die middelen laten we lokale besturen de in het LMP afgesproken beleidsacties en rapportages rond zwerfvuil uitvoeren. De zwerfvuilheffing zal ook dienen om handhaving op gewestelijk niveau te bestendigen. Het platform Mooimakers werkt verder op haar 6-pijleraanpak.

We zorgen ervoor dat de capaciteit voor eindverwerking (storten en verbranden) in lijn is met het aanbod aan afvalstoffen, hiervoor bestemd.

We voeren een afwegingskader in met een set van criteria dat voor de sector een kader vormt om te beslissen over nieuwe investeringen. Daarnaast voorzien we een faciliterend instrument dat de afbouw van verbrandingscapaciteit ondersteunt.

WE DIGITALISEREN ELKE DIENSTVERLENING TEGEN 2030

Het budget voor OVAM digitaal bedraagt 852 keuro VAK/VEK bij BO2025. Dit werd na BA2025 en herschikking bijkomende inkomsten bodemattesten verhoogd met 390 keuro naar 1.242 keuro. De benutting ligt hoger dan voorzien.

Materiaalstromen worden in kaart gebracht via datasystemen en digitale informatie-uitwisseling. Hiermee worden ook de verplichte Europese rapportages gevoed. We voorzien in de stapsgewijze uitbouw van MATIS (Materialeninformatiesysteem). Na de ontwikkeling van modules voor het opvragen van gegevens bij lokale besturen, IHM's en verwerkers, zetten we in 2025 verder in op het ontsluiten van de ingezamelde gegevens naar de betrokkenen en automatiseren we de kwaliteitscontrole van de gegevens. Voor digitale identificatieformulieren ligt de focus in 2025 op het uitrollen van de interoperabiliteit en het voorbereiden van de uitwisseling met de overheid om de gegevens te gebruiken voor andere doelen dan interoperabiliteit, bv. de vervolledigen van PRTR-gegevens, berekening van statistieken, ...

OVAM wenst haar dienstverlening en werking verder te automatiseren. Er werden diverse investeringen gemaakt om interne processen en processen met externen te digitaliseren.

WE IMPLEMENTEREN DE COMMUNICATIESTRATEGIE 2020-2025 EN MAKEN ZO DIENSTVERLENING EN INFORMATIE ACTIEF BEKEND, SENSIBILISEREN ROND DE KERNTHEMA'S EN CREËREN DRAAGVLAK VOOR AMBITIEUS BELEID

Communicatie is een belangrijk onderdeel van het functioneren van onze organisatie, om de maatschappelijke meerwaarde van OVAM voor Vlaanderen te maximaliseren. Het budget bedraagt 200 keuro, de uitvoering van 214 keuro VAK en 220 keuro VEK ligt hoger dan voorzien.

- We maken onze dienstverlening bekend (tools, producten, richtlijnen, sorteerboodschappen, ...) zodat we iedereen bereiken die er baat bij heeft.
- Onze communicatie dient daarnaast om burgers, bedrijven en andere organisaties te sensibiliseren en te informeren over onze kernthema's.
- Tot slot creëren we draagvlak voor nieuw en ambitieus beleid op 'onze' thema's met specifieke communicatie-acties en -campagnes.

Via het koepelconcept 'Omdat het samen werkt' verbinden we acties van de OVAM en partners om zo draagvlak te creëren.

TRANSITIE NAAR EEN CIRCULAIRE ECONOMIE IN VLAANDEREN/ VLAANDEREN CIRCULAIR GOVERNANCE

Het budget voor de transitie naar een circulaire economie in Vlaanderen bedraagt 2.000 keuro VAK/VEK. Het budget werd voor respectievelijk 99% in VAK en 91% in VEK benut.

Het publiek-privaat partnerschap Vlaanderen Circulair creëert en ondersteunt partnerschappen rond circulaire strategieën (ecodesign, repair, refurbishment, ...) en businessmodellen zoals product-dienstcombinaties en de huur- en deeleconomie. We evalueren de werking van dit platform met als uitgangspunten een meerwaarde voor onze ondernemingen te creëren en de materialenkringloop te sluiten. Het partnerschap werkt verder rond een aantal bewust gekozen knelpunten en beleidsprioriteiten over de bestuursniveaus heen, complementair met het regulier beleid.

RELANCE VV5: ASBEST (sectorprotocollen)

Ter ondersteuning van specifieke doelgroepen werden in 2021 en 2022 bestaande sectorprotocollen verder uitgewerkt (scholen, landbouw) en werden andere (zorginstellingen, sociale huisvesting) hernieuwd. Deze uitgaven werden aangerekend binnen het relanceplan Vlaamse Veerkracht bij project VV5. In 2025 werden hierop voor 1.699 keuro aan facturen vereffend.

RELANCE VV4: ASBEST

Via het aanbieden van een voordelige ophaling aan huis van asbestcementafval of de mogelijkheid deel te nemen aan een voordelige gegroepeerde asbestverwijdering binnen het relanceplan Vlaamse Veerkracht bij project VV4, werden burgers ondersteund. Er werden hiervoor subsidies toegekend aan lokale besturen om asbestafbouwprojecten te organiseren die de verwijdering en inzameling van asbest aan huis aan sterk gesubsidieerd tarief mogelijk maken met de ambitie om naar een dekking van alle Vlaamse gemeenten te gaan. Binnen deze subsidies wordt er extra aandacht besteed en werd 3 miljoen euro aan middelen voorzien voor infrastructuur van lokale jeugd- en sportverenigingen in 2022. In 2025 werd een beperkt bedrag van 257 keuro vereffend.

LONEN EN WERKING

De personeelskosten van OVAM worden gefinancierd met de werkingsdotatie QB0-1QCG2JV-IS en de inzet van extra inkomsten uit o.a. Europese projecten, Fost Plus, Bebat en Recupel. Zowel de indexstijging als de endogene groei worden maar

gedeeltelijk in het budget bijgepast. Deze endogene groei vertoont jaarlijks een zelf te financieren saldo, doordat de gemiddelde leeftijd van de OVAM-medewerkers toeneemt (weinig instroom door besparingen op koppen, en de gemiddelde leeftijd en duurtijd loopbaan van de OVAM-medewerker neemt toe). Bovendien zijn er extra kosten in kader van hybride werken (internetvergoeding voor thuiswerken) en voor het sectoraal akkoord (o.a. thuiswerkvergoeding, baremieke loonsverhoging,..). Daarnaast speelt ook de daling van het aantal opgenomen dagen onbetaald verlof een rol in de stijging van de personeelskosten. Het budget na herverdelingen van 39.322 keuro werd voor 95 % benut. De reguliere uitgaven voor personeelskosten liggen op het niveau van het budget. De lagere uitvoering van het personeelsbudget is hoofdzakelijk te wijten aan vertraging die heeft plaatsgevonden bij de invulling van de vacant verklaarde vacatures (externe wervingen en bevorderingsprocedures) en aan minder uitgaven voor extern gefinancierde medewerkers.

De algemene uitgaven worden gefinancierd via de werkingsdotatie QB0-1QCG2JV-IS en de eigen inkomsten. OVAM wenst haar dienstverlening en werking efficiënt uit te voeren. Hiervoor voorzien we onze medewerkers van de nodige moderne tools om hun taken onder optimale condities te laten uitvoeren. Tevens voorzien we een omgeving waarin onze applicaties beschikbaar zijn voor zowel onze eigen medewerkers als onze stakeholders, waarbij er veel aandacht is besteed in 2025 aan de privacy en informatieveiligheid in functie van GDPR en NIS2 richtlijnen.

3.2.4 Overige entiteiten onder toezicht

Niet van toepassing.

4. ISE bodem en ondergrond

4.1. Strategische en operationele doelstellingen

SD 1 Naar gezonde bodems in 2050

OD 1.1. Bodemmonitoring en toegankelijke bodeminformatie

In 2025 werd verder ingezet op toegankelijke **bodeminformatie en -kennis** voor zowel professionals als burgers, om zo bij te dragen aan het creëren van bodembewustzijn en het zorgzaam omgaan met de bodem. Bodemdata en bodemindicatoren werden ontwikkeld en/of publiek toegankelijk gemaakt door integratie van beschikbare bronnen, meetcampagnes en nieuwe technologieën.

We startten in 2025 aan de opbouw van een bodemmeetnetwerk voor monitoring en aftoetsing van meetwaarden aan actuele normen. De Europese **bodemmonitoringsrichtlijn** werd op 16 december aangenomen na de onderhandelingen onder het Belgische EU-voorzitterschap.

Met het **bodemkoolstofmonitoringnetwerk** (Cmon) voerden we verder een Europese verplichting uit. Hierbij zorgden we voor de coördinatie en verwerking van gegevens, met jaarlijkse rapportering over de resultaten en de doorvertaling naar verschillende Europese rapporteringen.

OD 1.2 Duurzaam en regeneratief beheer van bodems

We willen ervoor zorgen dat de bodemzorg in Vlaanderen toekomstbestendig en gedragen is door alle betrokkenen en dat het bodembewustzijn vergroot. Hiervoor werd in 2025 in samenwerking met de betrokken entiteiten van het beleidsdomein een conceptnota voor het Bodemplan opgemaakt.

We werkten ook aan de uitbouw van een pioniersnetwerk voor regeneratieve bodemzorg in het kader van de **programmawerking Grond+Zaken**.

OD 1.3 Beperken van bodemerosie

In het kader van de **Blue Deal** werkten in 2025 gebiedscoalities aan geïntegreerde doelen. We startten een project voor gebiedsgerichte erosiebestrijding op binnen het **Territoriale Ontwikkelingsprogramma Dender**, waarbij de inzet van instrumenten voor erosiebestrijding afgestemd worden op de kenmerken en noden van drie pilootgebieden.

We modelleerden erosie en sedimentaanvoer van oppervlaktewateren zodat deze, net als terreinwaarnemingen en andere input, kunnen bijdragen aan een onderbouwd beleid. Ook werkten we aan het verbeteren van de waterveiligheid in het kader van **Weerbare Westhoek** via advisering van erosiemaatregelen op basis van modellering.

We subsidieerden gemeentelijke **erosiebestrijdingsmaatregelen** conform het erosiebesluit. Voor een robuuste onderbouwing van het erosiebeleid werkten we aan modellering, scenarioanalyses en berekening van indicatoren om het beleid wetenschappelijk te ondersteunen.

SD 2 Bodemverontreiniging aanpakken

OD 2.1. Een integraal beleid voor bodemverontreiniging

We willen een integraal bodembeleid voeren, zowel op **risicogronden** als op **niet-
risicogronden**. We bereidden in 2025 de principes voor het toekomstige bodembeleid voor en werkten aan een ontwerp van decreet ter herziening van het Bodemdecreet. De stakeholderbevraging hierover werd verder voorbereid.

De Vlaamse Regering heeft in 2025 alvast een decreet tot wijziging van het Bodemdecreet principieel goedgekeurd, om met beperkte wijzigingen een rechtszekere decretale basis te creëren voor normstelling, toetsingswaarden en saneringsbeoordelingen voor zorgwekkende stoffen zoals PFAS. Drie verkennende meetcampagnes zijn opgestart om kennis over zorgwekkende stoffen en diffuse verontreiniging in bodem op te bouwen, met de bedoeling om die nadien te ontsluiten. Daarnaast is een eindrapport opgemaakt voor de eerste metingen langs lijntrajecten.

Voor de aanpak van bodemverontreiniging geven we prioriteit aan dossiers met hogere **gezondheidsrisico's**. Dit deden we door actief de voortgang van bodemonderzoeken en -sanering op risicogronden te volgen en snel in te grijpen bij urgente problemen. Ambtshalve optredens richtten zich op de prioritair verontreinigingssituaties en op de ontzorging van particulieren. We werkten verder aan het traject om alle risicoterreinen tegen 2028 in kaart te brengen, om vervolgens saneringstrajecten te kunnen opstarten tegen 2036. Zo werkten we aan een nieuwe webtoepassing voor de opvolging van de onderzoeks- en saneringsplichten. We informeerden de lokale besturen onder meer over risicogronden en bijhorende plichten via de organisatie van webinars. Het beheer van risicolocaties maakten we volledig GIS-gebaseerd. OVAM bleef ook andere overheden met advies bijstaan, bijvoorbeeld bij de realisatie van infrastructuurprojecten met bodemverontreiniging.

We werken samen met belanghebbenden aan **gebiedsgerichte benaderingen** om bodemkwaliteit bij ruimtegebruik te integreren. We werkten aan een kader zodat gegevens uit het grondverzet meegenomen kunnen worden in de gewenste ruimtelijke invulling. **Brown- en blackfields** brengen we terug in omloop via brownfieldconvenanten, en bij **stortplaatsen**. We verspreidden en versterkten de kennis over **natuurgebaseerde oplossingen** voor bodembeheer op basis van diverse projecten zoals PFASTER en NARMENA.

We streven naar een gebiedsgerichte en gecoördineerde benadering van de bodemproblematiek, vooral bij ontwikkelingen met **hoge maatschappelijke en/of economische waarde**. We werkten daarom een kader uit waarbij we **middelen kunnen inzetten** om bij te dragen aan maatschappelijk relevante thema's, zoals de herontwikkeling van stortplaatsen in overstromingsgevoelige gebieden.

OD 2.2. Verhoogde responsabilisering

In 2025 werkten we verder aan een voorstel van aanpassing van het **bodemdecreet**. Hierbij baseren we ons onder meer op het recent opgeleverde eindrapport 'Bodemzorg in 4D' van het expertenpanel dat was samengeroepen om het Bodemdecreet te evalueren. We droegen bij aan de Belgische standpuntvorming voor de Europese *Soil Monitoring Law*, en namen deel aan fora als Common Forum, ENSOr en EmConSoil.

We ontwikkelen met het oog op de vernieuwing van het Bodemdecreet tegen 2027 **instrumenten** om bij een wijziging van het gebruik van een terrein aan de eigenaar of beheerder van de grond maatregelen op te leggen (bodemonderzoek of indien nodig -sanering). Ook onderzochten we de inzet van financiële

instrumenten om de detectie en aanpak van bodemverontreiniging te versterken. De kwaliteit van erkende bodembeheerorganisaties en saneringsdeskundigen volgen we continu op.

OD 2.3. Wendbare systematiek voor beoordeling van bodemverontreiniging

We werkten in 2025 verder aan een **gebalanceerd afwegings- en prioriteringskader** voor de aanpak van bodemverontreiniging, waarbij we rekening houden met gezondheids-, ecologische en maatschappelijke factoren. In **samenwerking met de hub Zorgwekkende Stoffen** stemden we beleidskaders continu af op de **meest recente wetenschappelijke inzichten en op elkaar**, variërend van nieuwe kennis over bekende contaminanten tot het oppikken van nieuwe zorgwekkende stoffen via een early warning-systeem. De interne evaluatie van het **Kenniscentrum Innovatieve Saneringstechnieken** (KIS) werd opgestart.

SD 3 Optimaal benutte ondergrond

OD 3.1. Beheer van oppervlakedelfstoffen en kritieke grondstoffen

Via het monitoringsysteem Duurzaam Oppervlakedelfstoffenbeleid zijn in 2025 cijfers verzameld om het **verbruik van minerale grondstoffen** in Vlaanderen te actualiseren, inclusief het aandeel van Vlaamse primaire delfstoffen, hun alternatieven en import.

We startten met de opmaak van aanvullende stock-and-flowmodellen met het oog op een geactualiseerd **Algemeen Oppervlakedelfstoffenplan**. Ook hebben we in 2025 voorzien in de verdere standaardisatie, vernieuwing en uitbouw van de **Databank Ondergrond Vlaanderen (DOV)** in functie van een onderbouwing van het beleid onder meer ook voor zorgwekkende stoffen. Hierbij bouwden we onder meer het generieke model voor monsters en observaties uit ten behoeve van o.a. de publicatie van grondverzetsdata. Ook werden aanpassingen voorzien in het kader van de VLAREM-trein grondwater.

In functie van een veilige en duurzame voorziening van voldoende **kritieke grondstoffen** (in het kader van de Critical Raw Materials Act) startten we in 2025 met de opmaak en uitvoering van het **Vlaamse exploratieprogramma**, inclusief onderzoek naar het mogelijk voorkomen van lithium in diepe formatiewaters.

We startten ook met de opmaak van een **inventaris** in het kader van de **methaanemissieregulatie** voor de vroegere steenkoolmijnen.

OD 3.2. Duurzaam beheer van (diepe) ondergrond en gebruik van diepe aardwarmte

In 2025 werd gewerkt aan de eerste **Structuurvisie Diepe Ondergrond** conform het Decreet Diepe Ondergrond. De onderzoeksoopdracht naar de maatschappelijke impact van het beheer van de diepe ondergrond in Vlaanderen, die input kan geven voor het hoofdstuk afwegingsystematiek, werd afgerond. Er werden via een onderzoeksoopdracht ook dynamische modelleringen uitgevoerd om een efficiënte en planmatige uitrol van diepe aardwarmte in de diepe ondergrond van Vlaanderen te ondersteunen.

In het kader van de transitie naar hernieuwbare energie (o.a. Hernieuwbare Energierichtlijn, het Vlaams Energie- en Klimaatplan en het Decreet Diepe Ondergrond) zetten we in op nieuwe **projecten rond diepe aardwarmte** in Vlaanderen. Na een opsporingsfase van zeven jaar werd in 2025 de eerste winningsvergunning voor diepe aardwarmte verleend. Er werd ook een

onderzoeksoopdracht afgerond m.b.t. het geothermische reservoir in de Dinantiaan Kolenkalk te Beerse, het belangrijkste reservoir in de diepe ondergrond van Vlaanderen. Voor de uitrol van hydrothermale systemen bereidden we in 2025 ook aanpassingen voor aan de regelgeving inzake advisering van omgevingsvergunningen.

Vanuit het beleidsdomein Omgeving verleenden we ook volop onze medewerking aan de opmaak van het bidbook via de beschrijving van de boringen en via input over atypische fluida in het zoekgebied, evenals andere voorbereidings-werken voor het aantrekken van de **Einsteintelecoop** naar onze regio.

4.2 Budgettair kader

Binnen het ISE Bodem en Ondergrond van de uitgavenbegroting worden alle kredieten die het departement Omgeving inzet voor Bodem en Ondergrond gebundeld.

Een eerste deel van de beleidskredieten in dit ISE is gekoppeld aan de middelen die worden toegewezen aan OVAM op de DAB MINAfonds en op de OVAM-begroting. Deze hebben betrekking op de beleidsuitgaven gericht op de uitvoering en verdere uitbouw van een doeltreffend bodembeleid en – instrumentarium, het (ambtshalve) saneren van de historische en nieuwe bodemverontreiniging met inbegrip van de zorg om verlaten terreinen waar mogelijk opnieuw een nuttige functie te geven en het ondersteunen van onze partners.

Een tweede deel van de beleidskredieten wordt aangewend voor het richten van het beleid inzake bodembescherming op de bescherming van de bodem tegen erosie, verontreiniging en verstoring, en het vrijwaren van de waardevolle bodems, en op het beleid inzake de (diepe) ondergrond. Dit betreft specifieke werking van het departement Omgeving inzake:

- beleidsvoorbereidend onderzoek op het vlak van bodem en ondergrond, de verdere uitbouw van de Databank Ondergrond Vlaanderen en de Vlaamse geotheek;
- de subsidiëring van erosiebestrijdingsmaatregelen en –instrumenten;
- het Grindfonds.

In de volgende overzichtstabellen wordt een meer gedetailleerd overzicht gegeven van de uitgaven die binnen dit ISE ingeschreven en benut werden in begrotingsjaar 2025.

BODEM EN ONDERGROND, MVG excl. DAB

(duizend euro)						
	VAK 2025			VEK 2025		
2025	BA	BA-JR	BU	BA	BA-JR	BU
ESR-uitgaven WT, LO, PR	2.233	2.583	2.571	2.659	3.249	2.924
Toe-lagen IS	0	0	0	0	0	0
Overige	0	0	0	0	0	0

LE, PA, andere						
Totaal	2.233	2.583	2.571	2.659	3.249	2.924

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK binnen de ISE is optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO2025. De zeer lichte stijging in VAK en VEK tussen BA2025 en de reële begrotingsuitvoering 2025 is in hoofdzaak te verklaren door:

- toekenning van extra VAK- en VEK-budgetten voor de subsidiecall rond erosiebestrijding vanuit de MINA-toelage op artikel QB0-1QCG20X-IS (vanuit de Blue Deal-provisie op artikel QBX-3QCG20A-WT) (+0,35 miljoen VAK en VEK).

Voor de meer gedetailleerde bespreking van de reële wijzigingen in deze uitgaven t.o.v. de ramingen bij BA2025 wordt verwezen naar de bespreking van de desbetreffende artikels verder in dit deel van de BBT.

4.2.1 Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid (excl. DAB's)

Ontvangsten

QB0-9QCGAEA-OW – EEN ONDERBOUWD BODEMBELEID VIA HERSTEL VAN BODEMDIENSTEN EN BODEMZORG EN VIA HET VERSTANDIG BENUTTEN VAN DE ONDERGROND

Korte inhoud begrotingsartikel:

Dit ontvangstenartikel dient ter uitvoering van de ingevoerde waarborgregeling voor projecten met betrekking tot de diepe aardwarmte. Op dit artikel wordt na een goedgekeurde aanvraag tot waarborg de door de aanvrager verschuldigde premie ontvangen.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2025	0	0	0
BA-JR 2025	0	0	0
BU 2025	0	0	0

Inhoudelijke toelichting:

Er werd in 2025 geen premie ontvangen in het kader van de waarborgregeling voor diepeaardwarmteprojecten. Op basis van de huidige ontwikkelingen worden nieuwe waarborgaanvragen ten vroegste in 2027 verwacht.

Uitgaven

QB0-1QCG2EA-WT – EEN ONDERBOUWD BODEMBELEID VIA HERSTEL VAN BODEMDIENSTEN EN BODEMZORG EN VIA HET VERSTANDIG BENUTTEN VAN DE

ONDERGROND

Korte inhoud begrotingsartikel:

Vanuit dit artikel financiert het departement Omgeving uitgaven die betrekking hebben op de strategische doelstellingen omtrent het verhogen van de milieukwaliteit van de leefomgeving voor het thema bodem en ondergrond. Concreet wendt het departement Omgeving dit budget aan ter subsidiëring van erosiebestrijdingsmaatregelen en voor haar specifieke beleids- en werkingsuitgaven inzake bodembescherming en valorisatie van de ondergrond.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	2.233	2.583	2.571	2.659	3.249	2.924

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is na de doorgevoerde herverdelingen optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO2025.

Er werd in de loop van 2025 via MB een extra budget van 350 keuro VAK/VEK herverdeeld naar dit artikel voor de call erosiebestrijdingsmaatregelen in het kader van Blue Deal. Het budget werd gecompenseerd vanop de Blue Deal provisie op artikel QBX- 3QCG20A-WT.

Het VEK werd via herverdeling afgestemd op de reële vereffeningsbehoefte in functie van de voortgang van de onderliggende vastleggingsdossiers.

4.2.2 DAB's

DAB MINAFONDS

Ontvangsten

Niet van toepassing.

Uitgaven

QBX-3QCG2EA-WT – EEN ONDERBOUWD BODEMBELEID VIA HERSTEL VAN BODEMDIENSTEN EN BODEMZORG EN VIA HET VERSTANDIG BENUTTEN VAN DE ONDERGROND

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op 14 september 2007 is VLABOTEX vzw erkend door de Vlaamse Regering als bodemsaneringsorganisatie voor de droogkuissector en dit voor een periode van 30 jaar. Tot eind juni 2015 konden uitbaters van een droog- of nieuwkuis of eigenaars van een terrein waar in het verleden een nieuw- of droogkuis geëxploiteerd werd, een overeenkomst voor overdracht van de saneringsplicht met VLABOTEX sluiten. Na het sluiten van deze overeenkomst onderzoekt en saneert

VLABOTEX de als historisch te beschouwen bodemverontreiniging met droogkuisproducten voor een forfaitaire jaarlijkse bijdrage gedurende 30 jaar. De Vlaamse overheid geeft jaarlijks ook een subsidie. In het kader van de erkenning van VLABOTEX als bodemsaneringsorganisatie is naar VLABOTEX toe het principiële engagement gemaakt van de uitbetaling van 1 euro subsidie voor elke euro ontvangen van de leden in het kader van de gesloten overeenkomsten. Zo wordt de helft van de kosten voor bodemonderzoeken en -sanering gesubsidieerd door de Vlaamse overheid. In het door VLABOTEX ingediende voorstel van subsidiëringsprogramma voor 2023-2027 (5-jarenbegroting) was voor 2025 een subsidie voorzien van 1.095 keuro. Op 21 december 2018 keurde de Vlaamse Regering eveneens de erkenning van bodemsaneringsorganisatie voor de sector van de "garage- en koetswerkbedrijven en aanverwante bedrijven", vzw Tersana, goed.

In het bodemdecreet en Vlarebo is voorzien dat de Vlaamse Regering subsidies kan toekennen aan een erkende bodemsaneringsorganisatie voor de gedeeltelijke financiering van de taken en de werkingskosten noodzakelijk om die taken uit te voeren inzake historische bodemverontreiniging die is veroorzaakt door de activiteit waarvoor een erkende bodemsaneringsorganisatie is opgericht. Die bijdrage is maximaal gelijk aan de som van alle bijdragen die de bodemsaneringsorganisatie ontvangen heeft in het kader van de overeenkomsten die gesloten zijn ter uitvoering van het Bodemdecreet. Voor 2025 werd een subsidiebedrag van 1.152 KEUR voorzien voor Tersana vzw.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	2.487	2.487	2.247	2.487	2.487	2.247

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is quasi optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

QBX-3QCG2EV-IS – OPENBARE VLAAMSE AFVALSTOFFENMAATSCHAPPIJ (OVAM)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via dit artikel ontvangt OVAM een aanvullende toelage vanuit de DAB Minafonds ter financiering van uitgaven op de OVAM-begroting in het kader van het bodemdecreet, het thema afvalbeheer en materialenbeleid (materialendecreet) en het decreet ambtshalve bodemsaneringen.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	37.600	40.111	40.111	39.097	41.608	40.345

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is na de herverdelingen optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

Er werd in 2025 via MB een aanvullend budget van 1.900 keuro VAK/VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op PFAS-uitgaven 2025 en 500 keuro VAK/VEK voor Totem-tool. Deze budgetten werden gecompenseerd op artikel QBX-3QCG20A-WT (de "PFAS-provisie").

Er werd in 2025 via MB een budget van 456 keuro VAK/VEK herverdeeld naar dit artikel voor de sanering van vervuilde waterbodems. Dit budget werd gecompenseerd op artikel QBX-3QCG2DA-WT.

Er werd in 2025 via MB een budget van 345 keuro VAK/VEK herverdeeld naar QB0-1QCG2OU-IS voor extra taken in het kader van het VITO jaarprogramma.

4.2.3 Overige entiteiten onder gezag

4.2.3.1 Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM)

Omschrijving

De juridische opzet, doelstellingen en taken van het agentschap OVAM worden in deze BBT besproken onder punt 4.2.3.

De OVAM oefent haar activiteiten uit binnen 2 verschillende inhoudelijke structuurelementen: ISE J Afval en materialen en ISE E Bodem en ondergrond. De financiering van de taken die de OVAM uitvoert, verloopt voornamelijk via het artikel QB0-1QCG2JV-IS dat in de begroting conform de instructies integraal werd toegewezen aan het grootste ISE binnen de OVAM: ISE J Afval en materialen. De algemene (ISE-overkoepelende) personeelskosten van de OVAM worden gefinancierd met de werkingsdotatie QB0-1QCG2JV-IS en de inzet van extra inkomsten uit o.a. Europese projecten, Fost Plus. De algemene uitgaven worden gefinancierd via de werkingsdotatie QB0-1QCG2JV-IS en de eigen inkomsten.

Voor de bespreking van de gedetailleerde kredietevolutie van de interne stromen naar de OVAM wordt verwezen naar de bespreking van artikel QB0-1QCG2JV-IS. Toelichting op detailniveau.

Hieronder worden enkel de kredieten besproken die onder ISE E Bodem en ondergrond ressorteren. Voor de OVAM-kredieten voor ISE J Afval en materialen wordt verwezen naar de bespreking van de ISE J Afval en materialen.

ISE BODEM EN ONDERGROND

Ontvangsten

De belangrijkste eigen inkomsten zijn de ontvangsten bodemattesten. In 2025 werd initieel uitgegaan van 260.000 attesten, bijgesteld na kredietherschikking naar 280.000 attesten. In juni werd de prijs geïndexeerd van 64 euro naar 67 euro. In werkelijkheid werden er in 2025 287.657 bodemattesten afgeleverd of 626 keuro extra inkomsten. Het deel van de inkomsten die voortvloeien uit de invoering van de cofinancieringsregeling wordt opgenomen in het Bodembeschermingsfonds. In 2025 werd zo 4.744 keuro opgenomen.

Bij BO2025 werd 2.344 keuro voorzien aan inningen van teruggevorderde uitgaven m.b.t. verwijderingen en saneringen. De werkelijke realisatie bedraagt 2.509 keuro.

De inkomsten vanuit de lopende EU-projecten o.a. Narmena, Parc en Pfaster bedragen in 2025 108 keuro voor personeelsinzet en 186 keuro voor onderzoeken en saneringen. Dit is 106 keuro lager dan ingeschat.

Vanuit het Mina-fonds (QBX-3QCG2EV-IS) werd voor het luik m.b.t overdracht werking en attestering bodemonderzoek 8.499 keuro ontvangen. Voor verwijderingen en saneringen werd een krediet voorzien van 26.941 keuro. De werkelijke ontvangst uit het Mina-fonds voor verwijderingen saneringen bedraagt 25.399 keuro.

Uitgaven

EU-BODEM

Uitgaven voor expertise en onderzoeken EU-Narmena en EU-Pfaster

WE GARANDEREN BODEMKWALITEIT VIA BODEMSANERING

Voor het luik bodemsaneringen werd bij BO2025 een budget voorzien van 27.365 keuro VAK en 23.414 keuro VEK.

- Er werd bij BA2025 610 keuro VAK/VEK verschoven vanuit budget Mina-fonds sectorfondsen: het voorziene subsidiebedrag van de vzw Tersana lag lager dan voorzien bij BO2025. Deze middelen werden herschikt naar de OVAM-begroting voor uitgaven bodemsaneringen.
- Vanuit de PFAS-provisie werd 1.000 keuro VAK/VEK voorzien voor cofinanciering van PFAS-gerelateerde dossiers en kosten (o.a. brandweerkazernes).
- Vanuit de bijkomende inkomsten bodemattesten werd 600 keuro toegevoegd voor cofinancieringsdossiers.
- Er werd 456 keuro VAK/VEK vanuit budget Blue Deal naar de OVAM-begroting herschikt voor vervuilde waterbodems.
- Er werd bij BA2025 en op het einde van het jaar in totaal 6.000 keuro herschikt binnen de OVAM-begroting van asbestverwijderingen naar saneringen om de facturen en openstaande schuldvorderingen te kunnen verwerken. Door de vele dossiers is het niet evident om een juiste inschatting te maken van het nodige VEK op bodemsanering.

Het budget na herverdelingen van 30.031 keuro VAK en 32.080 keuro VEK werd voor respectievelijk 106% in VAK en 105% in VEK benut. In VAK werden middelen voorzien voor een groot aantal saneringsdossiers van ca 1 mio of lager.

Een minimale bodemkwaliteit is essentieel voor goed functionerende kringlopen van water en voedingsstoffen, een aangename leefomgeving, klimaatadaptatie en een gezonde voeding.

Een integraal beleid voor bodemverontreiniging

Tegen 2036 moet elke risicogrond in Vlaanderen onderzocht zijn en waar nodig de sanering van historische verontreinigingen opgestart worden. Naast de gewoonlijke aanpak van risicogronden voorzien we een gecoördineerde aanpak voor bodemverontreiniging op niet-risicogronden en voor diffuse verontreiniging. We prioriteren steeds op basis van de risico's. OVAM richt haar ambtshalve optreden op de prioritaire verontreinigingssituaties en op de ontzorging van particulieren. We werken samen met stakeholders aan gebiedsgerichte benaderingen, bijvoorbeeld door tijdige afstemming bij grondverzet en de integratie van bodemzorg in projecten zoals brownfields. We verspreiden en versterken kennis over natuurgebaseerde oplossingen. We werken een kader uit waarbij OVAM haar middelen kan inzetten om bij te dragen aan maatschappelijk relevante thema's,

zoals de herontwikkeling van stortplaatsen in overstromingsgevoelige gebieden.

Verhoogde responsabilisering

We evalueren het bodemdecreet en zorgen voor administratieve vereenvoudiging van de bodemprocedures bij verontreiniging en een snellere doorlooptijd van bodemdossiers. Daarnaast zorgen we voor een duidelijke rolinvulling van OVAM, de erkende bodemsaneringsdeskundigen en andere betrokken actoren. Om het eigenaarsrisico bij verontreiniging te vergroten, voeren we wijzigingen door bij veranderingen in het gebruik van gronden. Ook onderzoeken we de inzet van financiële instrumenten zoals subsidies en heffingen om de detectie en aanpak van bodemverontreiniging te versterken.

Een wendbare systematiek voor beoordeling van bodemverontreiniging

We ontwikkelen een gebalanceerd afwegings- en prioriteringskader voor de aanpak van bodemverontreiniging. In samenwerking met de Kennishub Zorgwekkende Stoffen stemmen we beleidskaders continu af op de meest recente wetenschappelijke inzichten. We voorzien onder andere via vzw KIS extra middelen voor de ontwikkeling van nieuwe sanerings- en beheertechnieken, meettechnieken, databaseer en maatschappelijke transitie.

WE VERSTERKEN BODEMKWALITEIT VIA BODEMZORG

Voor het luik bodemzorg en onderzoek werd bij BO2025 een budget voorzien van 6.900 keuro VAK en 6.310 keuro VEK. Er werd 345 keuro VAK/VEK herverdeeld naar het Vito jaarprogramma voor onderzoek naar o.a. zeer zorgwekkende stoffen. Het budget werd voor respectievelijk 70% in VAK en 76% in VEK benut.

We hebben bijzondere aandacht voor het zorgzaam omgaan met de bodem om zo de bodemgezondheid (fysisch, chemisch en biologisch) minstens te behouden en zo mogelijk te verbeteren. Vanuit bodemzorg loopt de ambitie om tegen 2050 ervoor te zorgen dat iedereen in Vlaanderen voor bodem zorgt.

Duurzaam en regeneratief beheer van bodems

We ontwikkelen samen met de andere bevoegde entiteiten een integraal en transversaal bodemzorgplan op basis van een visie Bodem. Hierbij creëren we een gepaste governance structuur, voorzien we handelingskaders voor alle betrokken actoren, ontwikkelen we een bodemnetwerk over alle landgebruiken heen en zorgen we voor draagvlakversterking via bodemeducatie, sensibilisering en citizen science.

Ook de programmawerking Grond+Zaken zetten we verder. Hiermee sensibiliseren we en ontsluiten we kennis en bodeminformatie. We startten een Praktijknetwerk Regeneratieve Bodemzorg op. Via Soil+Land Stewardship stimuleren we dat iedereen zorg draagt voor de bodem. We onderzoeken hoe we regeneratieve bodempraktijken kunnen opschalen. Stapsgewijs ontwikkelen we een handelingskader voor bodemzorg met de nodige middelen, inclusief een decretaal kader voor richtlijnen voor zorgvuldig handelen.

DE OVAM ONTSLUIT HAAR BODEMINFORMATIE DIGITAAL

Voor Bodem Digitaal werd bij BO2025 een budget voorzien van 4.750 keuro VAK/VEK. Vanuit de bijkomende inkomsten bodemattesten werd 200 keuro VAK/VEK toegevoegd. Het budget werd voor respectievelijk 99% in VAK en 82% in VEK benut.

Om de grote hoeveelheden bodemdata te kunnen exploreren en om te vormen tot bruikbare bodeminformatie, om deze transparant ter beschikking te kunnen stellen aan burgers en bodemprofessionals, om de bodemkwaliteit in Vlaanderen in kaart te kunnen brengen rekening houdende met nieuwe uitdagingen zoals diffuse bodemverontreiniging en zeer zorgwerkkende stoffen (zoals PFAS) en het beleid hierop af te stemmen, is een grotere "data-focus" nodig. Onderdelen hiervan zijn het centraliseren en beheren van de bodemdata, data-valorisatie en omvorming tot bodeminformatie, verwerking en integratie in instrumenten zoals de

bodemverontreinigingsfiche en het bodemattest, het beheer van risico locaties, grondverzet enz.

INNOVATIEVE SANERINGSTECHNIEKEN

Vanuit het Vlaams Klimaatadaptatieplan (VAP) werd 244 keuro VEK opgevraagd voor de cofinanciering ten gevolge van brandweer gerelateerde activiteiten en de lopende projecten rond innovatieve saneringstechnieken. Er werd een werkingssubsidie toegekend aan de vzw Kenniscentrum Innovatieve Saneringstechnieken van 133 keuro.

BODEMBESCHERMINGSFONDS

De spijziging BBF bedraagt voor 2025 in totaal 30.929 keuro. Dit betreft 23.493 keuro vanuit het Mina-fonds, 2.685 keuro via terugvorderingen inzake ambtshalve bodemsaneringen en 4.751 keuro van de cofinanciering bodemattesten. In 2025 werden er anderzijds voor 34.233 keuro aan middelen opgenomen uit het BBF: 27.495 keuro voor saneringen gefinancierd via het Mina-fonds en teruggevorderde bedragen, 1.142 keuro voor cofinanciering bodemsaneringswerken en 5.596 keuro voor bodemonderzoeken en software.

4.2.3.2 Grindfonds

Omschrijving

Het Grindfonds werd opgericht bij decreet van 14 juli 1993 tot oprichting van het Grindfonds en tot regeling van de grindwinning (Grinddecreet). Het heeft rechtspersoonlijkheid. Het werd opgericht als een instelling van categorie A in de zin van de wet van 16 maart 1954 betreffende de controle op sommige instellingen van openbaar nut. De taken, bevoegdheden, werking en bestuur zijn geregeld in het Grinddecreet. Initieel ging het concreet over het innen van grindheffingen en het toezicht houden op de werking en de uitgaven van het Grindcomité, het Herstructureringscomité, het Sociaal Comité en het Onderzoeksc comité. Vermits de taken van het Onderzoeksc comité in 2012 werden beëindigd, de grindheffing werd afgeschaft voor de grindwinning die plaatsvindt vanaf 1 januari 2018 en de resterende taken van het Herstructureringscomité en het Sociaal Comité in de loop van 2019 werden toegewezen aan het Grindcomité, hebben de initiële taken en bevoegdheden van het Grindfonds thans enkel nog betrekking op het toezicht houden op de werking en de uitgaven van het Grindcomité.

Daarnaast werd het Grindfonds, via het decreet van 5 juli 2013 houdende bepalingen tot begeleiding van de aanpassing van de begroting 2013, verantwoordelijk voor vier nieuwe uitgavencategorieën, namelijk de financiering van sociaal-economische en ecologische hefboomprojecten in de grindgebieden, de financiering van wetenschappelijke projecten met het oog op de versterking van het sociaal-economisch weefsel in Limburg, de financiering van een reconversieproject in de landbouw en de financiering van de administratieve en technische ondersteuning van het projectgrindwinningscomité.

Ontvangsten

ISE E BODEM EN ONDERGROND Vermits de grindheffing werd afgeschaft voor de grindwinning na 1 januari 2018 en het Grindfonds in de loop van 2020 terug is toegetreden tot het centraal kasbeheer, bestaan de ontvangsten 2025 enkel uit het overgedragen saldo eind 2024 (1.100 keuro).

Uitgaven

Uit de jaarrekening 2025 blijkt dat de ESR-gecorrigeerde betaaluitgaven 721 keuro bedragen. Dit heeft vooral te maken met herinrichtingsactiviteiten van de grindwinningsgebieden. In uitvoering van de overeenkomst van 20 december 2013 inzake het financieren van het uitrusten van de grindwinningsgebieden en de beslissing van de Vlaamse Regering van 12 februari 2021 over de verdeling van een bijkomend bedrag van 500.000 euro over de drie berggrindgemeenten in het kader van het project Grindspoor & De Wissen, werd in 2025 aan alle resterende verplichtingen voldaan door de betalingen aan Dilsen-Stokkem, As en RLKM vzw (grondgebied Maasmechelen) voor een totaal bedrag van 660.956 euro. Het over te dragen overschot van het boekjaar richting 2026 bedraagt 379 keuro.

4.2.4 Overige entiteiten onder toezicht

Niet van toepassing.

5. ISE natuur en biodiversiteit

5.1. Strategische en operationele doelstellingen

SD 1 Meer en betere natuur

OD 1.1 Een efficiënt internationaal en Europees biodiversiteitsbeleid, op maat van Vlaanderen

Vlaanderen engageert zich om de implementatie van het **Kunming-Montréal Globaal Biodiversiteitskader** en onze verplichtingen inzake **multilaterale milieuverdragen en -akkoorden** na te komen. We waken erover dat engagementen getoetst worden aan de specifieke maatschappelijke en socio-economische context van Vlaanderen. Belangrijke nieuwe engagementen worden onderworpen aan een vroege impactbeoordeling en/of een vroegtijdig waarschuwingssysteem. Het proces voor het 7de Nationaal Rapport m.b.t. de voortgang van het Kunming-Montréal Globaal Biodiversiteitskader werd opgestart.

Mijn administratie werkte verder aan de opmaak van een **ontwerp van Vlaams Natuurherstelplan** in uitvoering van de Europese Natuurherstelverordening. Workshops met stakeholders werden georganiseerd, het traject voor een plan-MER werd opgestart en een onderzoek naar de socio-economische impact is opgestart. De digitalisatie van de vereiste openbare onderzoeken en monitoringsinstrumenten werd voorbereid.

Een afwijkingsverzoek m.b.t. art.4, lid 13 uit de natuurherstelverordening werd gemeld aan de Europese Commissie.

OD 1.2 Uitvoering van instandhoudingsbeleid en stikstofsanering

De doelafstand voor het onder passend beheer brengen van **stikstofgevoelige habitats in SBZ-H** is eind 2025 gedaald tot 26% of 14.847 ha. Een evaluatiestudie van het doelbereik van het passend beheer werd opgestart, de resultaten worden verwacht in 2026, en zullen input vormen voor het plan van aanpak om de opdracht in het Stikstofdecreet m.b.t. de allocatie van de natuurdoelen in habitatrichtlijngebieden (SBZ-H) af te ronden tegen uiterlijk eind 2030.

We startten de opmaak van een concreet uitvoeringsprogramma voor geïntegreerde projecten inzake stikstofsanering volgens de fasering in de PAS en het Stikstofdecreet.

OD 1.3 Bosuitbreiding en -bescherming

In het kader van bosuitbreiding bestendigde ik de werking van de **Bosalliantie**. De Bûûmplanters traden toe tot dit samenwerkingsverband. De realisatie van deze doelstelling van 10.000 ha bosuitbreiding blijven we opvolgen met de Bosteller.

Ik streef naar bijkomend bos in iedere gemeente. Daarvoor maakten we samen met de lokale besturen werk van **lokale boskansenkaarten**. We rolden daarvoor een communicatiecampagne uit en troffen voorbereidingen voor een participatietraject in 2026 met workshops en een inspiratiedag.

Ik stelde de **aankoopsubsidie voor lokale besturen** opnieuw in met een bovengrens van 70.000 €/ha met een maximum van 90%. Daarnaast verhoogde ik het subsidiepercentage voor aankoop van gronden voor bosuitbreiding tot 90% indien het gekoppeld wordt aan een natuurbeheerplan type 4. We bestendigden de **ontzorging van lokale besturen** door BOS+ en de

Bosgroepen. We organiseerden ook een Boomweekend met diverse plantacties. We bleven kordaat optreden tegen illegale boskap en ontbossing. Via de geïntegreerde gebiedswerking, inrichtingsprojecten en ruimtelijke planningsprocessen in de open ruimte (AGNAS) bestudeerden we locaties voor de aanleg van nieuwe bossen en zorgden we voor de **bescherming van waardevolle bossen**.

OD 1.4 Voldoende natuur onder het juiste beheer

We bleven verder investeren in een goede **beheerplanning**, zowel van terreinen die voorheen geen beheerplan hadden als terreinen waar het huidige beheerplan zal aflopen.

Bij de opmaak van deze beheerplannen werd aandacht besteed aan maatschappelijke betrokkenheid en dialoog met direct belanghebbenden.

De evaluatie van de natuurbeheerplannen, een omvangrijk werkpakket, werd opgestart.

De oppervlakte onder effectief natuurbeheer nam in 2025 toe met 1077 ha, tot een totaal van 115.343 ha.

OD 1.5. Meer natte natuur om de klimaatverandering op te vangen

Ik investeerde verder in de realisatie van **natte natuur in vlaggenschipprojecten T.OP Dender en Rivierherstel Leie**. Op 14/7/2025 stelden we intendanten aan voor het project Rivierherstel Leie; de uitvoering van fase 1 (100 ha inrichting) ging van start. Voor T.OP Dender zette ik in op proactieve urgente verwerving van woningen in de dwarse linten via aankoopverplichting, werd een LIFE-project ingediend voor het herstel van het sponslandschap en werd verder meersenherstel voorbereid.

OD 1.6. De Vlaamse natuur weerbaar maken tegen de klimaatverandering

We integreerden de principes van het klimaatadaptief beheer in de **aanpak van de natuurbeheerplannen** op een effectieve en pragmatische manier, en investeerden in de omvorming van soortenarme en/of structuurarme bossen, die door de klimaatverandering het meest bedreigd worden.

Na een academische en maatschappelijke consultatie werd een position paper voorbereid over de invulling van het begrip 'inheems' voor het **beheer- en beleidskader op vlak van boomsoorten- en herkomstkeuze** in het licht van de verwachte impact van de klimaatverandering. De daaropvolgende stap is de praktische of beheerstechnische kennisbasis uit te breiden, ook via gerichte terreinexperimenten.

We startten in 2025 een multidisciplinair en participatief proces met stakeholders van andere beleidsniveaus en/of beleidsdomeinen met het oog op een **toekomstvisie en actieplan** op voor een effectief preventief **natuurbrandbeleid**. Ik maakte middelen vrij voor een innovatieve aanpak in het kader van een investeringsplan brandpreventie voor de Limburgse risicogebieden.

OD 1.7 Meer groen, voor een betere leefomgeving

In de zes lopende proefprojecten werd **natuurweefselplanning** ontwikkeld richting een effectief beleidsinstrument voor een mens-inclusieve stedelijke natuur,

dat bijdraagt aan de uitdagingen op vlak van klimaatadaptatie, de realisatie van de doelen van de natuurherstelverordening en de algemene leefbaarheidsdoelen voor de verstedelijkte omgeving. De eindresultaten zullen in 2026 beschikbaar komen.

We maken het verband tussen natuur en gezondheid op het terrein concreet, onder meer door vijf living labs uit te voeren in het kader van het project 'Natuur op wandelafstand'. Hier worden het stappenplan en instrumenten voor meer kwaliteitsvolle natuur en onderbouwd toepassen van natuur in therapie getest en in zorgomgevingen gerealiseerd. De eindresultaten zijn voorzien in 2027.

Tegelijk faciliteerden we **meer kwaliteitsvolle natuur als natuuroplossing in de woon-, werk-, speel- en zorgomgeving**, door twee projectoproepen. Met 'Natuur in je buurt' investeerden we in totaal 850.000 euro in 13 projecten. De 'Groene Rand' had 7 laureaten, die in totaal 1,27 miljoen euro financiële steun ontvingen van het Agentschap voor Natuur en Bos en het Agentschap Binnenlands Bestuur (Vlaamse Randfonds)

De opdracht voor een proof-of-concept voor het **agrobeheerplan** werd in de markt gezet en zal in 2026 starten (zie ook OD 2.2 van SD2 van ISE Platteland).

Het **Vlaams Houtkantenplan** is het kader om kleine landschapselementen aan te planten, te beheren, te valoriseren en te monitoren. In 2025 werden 12 projecten voor de aanleg van houtkanten goedgekeurd. In totaal werd op die manier 23 kilometer bijkomende houtkant gerealiseerd. Het pilootproject regionale houtkantencoördinator is afgerond, evenals de evaluatiestudie rond het wetgevend kader voor houtkanten.

We realiseerden de acties in het **Vlaams Actieplan Wilde Bestuivers (2022-2030)** en zorgden voor de bijstelling ervan. Via de Green Deals "Natuurinclusieve parkeerterreinen" en "Wilde bestuivers in de ontginningsector" zetten we in op sensibilisering en bewustmaking.

OD 1.8 Kwaliteitsvolle natuurbeleving

Ik keurde 34 **toegankelijkheidsregelingen** goed voor onze natuurdomeinen, afgestemd op de noden van het recreatief medegebruik en op de draagkracht van het gebied, voor een oppervlakte van 3330 ha. Hierbij is er oog voor integrale toegankelijkheid waar noodzakelijk, voldoende rustzones en kwaliteitsvolle paden en zones voor recreatie.

We werkten samen met Inter en Toerisme Vlaanderen aan criteria voor toegankelijkheid voor iedereen. Aan de hand van deze criteria worden enkele natuurdomeinen met een bestaande recreatieve infrastructuur doorgelicht op toegankelijkheid voor iedereen. Daaruit zullen vijf domeinen worden geselecteerd die vanaf 2027 integraal worden ingericht. Deze actie past tevens in de uitvoering van het Horizontale Gelijkekansenbeleidsplan.

Mijn administratie ging in overleg met relevante partners om te komen tot een **visie over natuurbeleving en tot gerichte samenwerking**. Zo werden in samenwerking met Sport Vlaanderen alle bestaande mountainbikeroutes gescreend op o.a. hun belevingswaarde, moeilijkheidsgraad e.d., als input voor een gezamenlijke nieuwe visie rond offroad-fietsen.

Een structureel overleg werd opgezet met verschillende sportfederaties die een link hebben met sporten in de natuur, zoals de LRV, Paardensport Vlaanderen, Wandelsport Vlaanderen, Peddelsport Vlaanderen, Atletiek Vlaanderen, Cycling Vlaanderen en de Vlaamse Wielrijdersbond.

Om een klantgerichte aanpak te realiseren ontwikkelen we een onthaalvisie die ook

inzoomt op de eventuele ontwikkeling van **eco-toeristische onthaalpoorten bij onze Nationale Parken**.

Via een participatief traject werd onderzocht hoe de Vlaamse Parken elkaar communicatief kunnen versterken, met ondersteuning van de betrokken overheidsentiteiten.

Er liepen verkennende gesprekken om te zien hoe we sites zoals Coloma (Sint-Pieters Leeuw), Gaasbeek, Groenenberg (Sint-Pieters-Leeuw), samen met de agentschappen Onroerend Erfgoed en Toerisme Vlaanderen nog beter kunnen ontsluiten en ontwikkelen voor een **kwaliteitsvolle beleving**.

OD 1.9 Lokale coalities als hefboom voor uitvoering van het Vlaamse beleid

Ik verlengde de Samenwerkingsovereenkomst met de **Regionale Landschappen en Bosgroepen** met een jaar, in afwachting van de uitwerking van een structurele inschakeling van de Regionale Landschappen en Bosgroepen in de implementatie van de Vlaamse beleidsprioriteiten. Eveneens sloten we een samenwerkingsovereenkomst af met de **provincies en Regionale Landschappen** in het kader van Blue Deal-projectwerking.

SD 2 Doeltreffend soortenbeleid en -beheer

OD 2.1 Soortenbescherming

We werkten verder aan een **wetenschappelijk gestuurd soortenbeleid**, op basis van een leefgebiedenbenadering, zonder daarbij de specifieke noden van beschermde en bedreigde soorten uit het oog te verliezen. We startten in dit kader een meta-evaluatie van de werking en effectiviteit van soortenbeschermingsprogramma's, beheerregelingen en andere actieplannen voor inheemse soorten, waarbij ook de mogelijkheden tot vereenvoudigingen worden verkend.

We werkten samen met de **opvangcentra voor wilde dieren** naar een verdere professionalisering van hun werking en infrastructuur met het oog op bioveiligheid, soortenbescherming en soortenbeheer, en daartoe werden nieuwe kwaliteitsstandaarden (A-standaarden) ingevoerd vanaf 1/1/2026.

OD 2.2 Beperken van schade en overlast door in het wild levende soorten

Elke sector en de verschillende beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid moeten hun verantwoordelijkheid nemen bij de **gepaste aanpak van schade of overlast** door de opkomst of uitbreiding van bepaalde inheemse soorten (wolf, bever, everzwijn, steenmarter) of invasieve uitheemse soorten (Aziatische hoornaar, wasbeer, exotische muggen) en van ziekten bij in het wild levende dieren (AVP, vogelgriep). We startten de uitwerking van een decretaal initiatief omtrent verantwoordelijkheden en bijhorende middelen voor de aanpak exoten en dierziekten.

We werkten een geïntegreerde meerjarenaanpak uit van voor Vlaanderen **prioritaire invasieve uitheemse soorten**, met nadruk op de terreinactie en in samenwerking met de stakeholders. Voorrang gaat steeds naar vroegtijdig opsporen en uitroeien van populaties om verdere verspreiding, toenemende

negatieve impact en oplopende kosten voor bestrijding en/of remediëring te voorkomen.

Een aanpak voor het afbakenen van **maatwerk- en kernleefgebieden voor bever** werd voorbereid en opgestart.

De opstart van een **dienstencentrum voor faunabeheer**, gericht op overlastsoorten, werd voorbereid.

We zetten verder in op de **wetenschappelijk onderbouwde aanpak van wolf, bever en everzwijn**, met evenwicht tussen aspecten van veiligheid, monitoring, soortbescherming, preventie, beheer, schadevergoeding en handhaving. De relevante actoren worden hierbij betrokken.

OD 2.3 Organisatie van jacht en riviervisserij

Mijn administratie startte een **structureel beleidsoverleg met de jachtsector** op, om samen te werken aan een ecologisch en maatschappelijk duurzaam wildbeheer. Een oproep voor projectvoorstellen voor het Jachtfonds, kaderend binnen mijn beleidsprioriteiten, werd gelanceerd.

We deden in 2025 voorbereidend werk voor een **wijziging van de jachtwetgeving** met het oog op een efficiënter wildbeheer.

Een verkenning van een aangepaste regeling rond de **organisatie van de jachtexamens** met een logistieke en organisatorische rol voor erkende examencentra en een overheid die de inhoudelijke lijnen uitzet en controleert, werd gestart. Ondertussen kan het online theoretische jachtexamen twee keer per jaar worden aangeboden. De digitale raadpleegbaarheid van de jachtplannen werd voorbereid en zit in een eindfase. Een aantal vereenvoudigingswijzigingen van de jachtwetgeving zijn opgenomen in het verzameldecreet.

We zorgden voor een proportionele **handhaving van de soorten- en jachtregelgeving**, gericht op plegers en (eventuele) medeplichtigen, en bekeken binnen de jachtregelgeving hoe de procedures en afhandelingen van aanvragen, processen-verbaal en beroepen effectiever en sneller kunnen. De werking met hengelstewards voor sociale controle, beheer en onderhoud van hengelwateren werd verdergezet.

Na een **evaluatie van de wet op de riviervisserij** bleek er geen aanleiding tot aanpassingen te zijn.

In overleg met de betrokken sectoren besteedden we de middelen van het **Jachtfonds en het Visserijfonds** ten bate van de prioriteiten voor jacht en riviervisserij, in overleg en samenwerking met de betrokkenen.

SD 3 Instrumentarium

OD 3.1 Smart Nature: slim en vooruitziend natuurbeheer, ondersteund door technologie

We werkten aan de inzet van **slimme sensoren en drone-technologie** met het oog op een efficiënt beheer, een kwaliteitsvolle monitoring en een correcte, proportionele handhaving. **Artificiële intelligentie** is een hulpmiddel bij de analyse en verwerking van data, in toepassingen zoals vroegtijdige waarschuwingen voor natuurbranden, het opsporen van exoten, het opvolgen van veranderingen in het landschap en voorbereidende data-analyses voorafgaand aan het beheer van geschikte gronden.

Voor een flexibel en efficiënt natuurbeheer is een vlotte toegang tot correcte en realtime-gegevens nodig, waarbij interoperabiliteit van de natuurkerngegevens verhoogt door in te zetten op gedeelde standaarden en datakwaliteit. Daartoe bereidden we de opzet van **dataspace Smart Nature** voor, met aandacht voor afstemming, kennisdeling en synergiën met andere dataspace-initiatieven binnen de Vlaamse Overheid.

Voor de ontwikkeling van een **digitale tweeling** sloten we aan bij de lopende initiatieven binnen de Vlaamse overheid (Digitaal Vlaanderen) en de Europese projecten. We streven daarbij naar nuttige synergiën tussen bestaande en toekomstige Vlaamse digitale tweelingen.

OD 3.2. Effectieve bescherming van bestaande natuur

We zetten verder in op het voorkomen van overtredingen op de natuurreggeving. Met het **programmatisch handhaven** bevorderden we de informatiedoorstroming en dialoog met de betrokken koepelorganisaties en overheden.

In samenwerking met diverse partners binnen en buiten het beleidsdomein werkten we verder aan de **technologische vernieuwing binnen de handhaving**. Met toepassing van AI bouwden we verder aan een gebiedsdekkende inventarisatie en een earlywarningsysteem voor het verdwijnen van kleine landschapselementen.

OD 3.3 Het verkennen en ontwikkelen van innovatieve beleidsinstrumenten

Aansluitend op het concept van de carbon credits en de ontwikkeling van een beleidskader daaromtrent verkenden we ook de mogelijke rol van **'biodiversity-credits'** als een nieuw instrument voor de samenwerking met de private sector en financiering van natuurontwikkeling. In eerste instantie bakenden we de mogelijke scope hiervan af en startten we een studie op naar de mogelijkheden van habitatbanking in Vlaamse context.

SD 4 Wetenschappelijke onderbouwing en evaluatie voor een doeltreffend natuurbeleid

OD 4.1. Toestand en trend van de natuur in beeld brengen

In 2025 werkten we in uitvoering van de **Natuurherstelverordening** aan het wetenschappelijk kader voor monitoring, dat in 2026 wordt gepubliceerd. Het rapport geeft expliciet invulling aan de vraag van de adviesraden MINA-raad, SARO, SERV en SALV om te komen tot één integraal monitoringskader waarin de verschillende Europese verplichtingen, indicatoren en rapportagevereisten op coherente wijze worden samengebracht. Koppelkansen worden hierin maximaal benut. Het bouwt voort op bestaande monitoringprogramma's en integreert voorstellen voor wijzigingen en uitbreidingen, met aandacht voor coherentie, reproduceerbaarheid en rapportage over de tijdshorizonten 2030, 2040 en 2050 zoals vooropgesteld door de verordening.

Voor de opmaak van het **Natuurherstelplan** startten we een socio-economische impactanalyse die de verwachte maatschappelijke en economische effecten van natuurherstelmaatregelen in kaart brengt. De analyse zal een wetenschappelijk onderbouwde en maatschappelijk gedragen basis bieden voor beleidskeuzes.

In navolging van het voorstel van de Europese Commissie om te komen tot een EU-breed kader voor bosobservatie, zetten we de bestaande meetnetten verder. Het gaat onder meer over: de Vlaamse bosinventaris, het meetnet onbeheerde bossen en het bosvitaliteitsmeetnet.

We versterkten de beleidsgerichte kennisbasis rond klimaatrobuust bosbeheer, met aandacht voor bosadaptatie, ecosysteefuncties en de rol van bossen in klimaat- en biodiversiteitsdoelstellingen.

De gegevensuitwisseling voor bosonderzoek bleef doorlopen. Dit omvat programma's voor bosvitaliteit (ICP Forests, ICP Vegetation), langetermijnonderzoek naar ecosystemen (LTER) en onbeheerde bossen (EUFORIA). Deze inspanningen vormen een betrouwbare basis voor de **Europese rapportages** en het beleid rond bos, klimaat en biodiversiteit.

Twee derde van de **natuurindicatoren** werd in 2025 geactualiseerd. De overige indicatoren zijn langjarige indicatoren die niet jaarlijks worden bijgewerkt. Er werd een nieuwe Graslandvlinderindex ontwikkeld als bijkomende indicator voor de opvolging van natuurkwaliteit.

In 2025 werkten we verder aan het **Natuurrapport (NARA)**, dat in 2026 verschijnt. We consulteerden diverse experts en startten de analyses die nodig zijn om beleidskeuzes rond biodiversiteitsherstel en waterbeheer wetenschappelijk te onderbouwen. Daarnaast publiceerden we het **themaprapport** 'Bestuivers in Vlaanderen, inzichten voor beleid en beheer', dat bijkomende kennis aanreikt ter ondersteuning van beleids- en beheermaatregelen voor wilde bestuivers.

In 2025 verfijsden we via het project **Flanders Ecosystem Accounting (FLEA)** de ecosysteemkaart op twee niveaus met 12 ecosystemen en 34 subsystemen en testten we een validatiemethode. Daarnaast berekenden we, conform de Eurostat-vereisten, toestandsrekeningen voor bouwland en grasland, en voor bos, op basis van trendindexen van algemeen voorkomende boerenlandvogels en bosvogels.

In 2025 zetten we een grote stap in de uitwerking van een **meetnet voor invasieve uitheemse soorten** in Vlaanderen. Via een brede expertbevraging brachten we de urgentie en haalbaarheid in kaart voor alle soorten op de Europese Unielijst. Samen met andere partners stelden we een shortlist van soorten op. Hiervoor werken we nu de eerste meetnetten uit als 'proof of concept'.

We ondersteunden het beheer van prioritaire invasieve soorten met monitoringsdata, genetisch onderzoek en kennis over effectieve beheermaatregelen. Daarnaast ontwikkelden en testten we **innovatieve detectietechnieken**, zoals beeldherkenning, eDNA-toepassingen en burgerwetenschap, voor soorten zoals muntjak, klauwkikker, stierkikker, muskusrat en Aziatische hoornaar.

We verspreidden goede beheerpraktijken met gerichte communicatie via de praktijkgemeenschap, de ExotenNET nieuwsflash en de podcastreeks 'Verhalen uit het veld'. We zetten verder in op de ontwikkeling van een Vlaams exotenportaal dat alle kennis over uitheemse soorten en hun risico's voor de biodiversiteit samenbrengt.

In 2025 werd de **Wetenschappelijke Interdisciplinaire Commissie Stikstof** opgericht. Deze interdisciplinair samengestelde groep van wetenschappers brengt adviezen uit over de verdere ontwikkeling van het stikstofbeleid, met bijzondere aandacht voor het versterken van een emissiegerichte aanpak.

In 2025 werd de **monitoring van zorgwekkende stoffen in biota** verder uitgevoerd en uitgebreid. Op verschillende locaties werden visstalen genomen en geanalyseerd met het oog op trendopvolging, bronidentificatie en de evaluatie van de pollutendruk op aquatische soorten, waaronder de otter. Daarnaast werd verder gewerkt aan de uitbouw en koppeling van databanken ter ondersteuning

van beleidsrapportering en geïntegreerde analyses.

We werkten aan de wetenschappelijke onderbouwing van **indicatoren voor stedelijke ecosysteemgebieden**, stedelijke groene ruimte, verstedelijking en boomkroonbedekking. We evalueerden meetmethodes en afbakeningen op robuustheid, beleidsrelevantie en haalbaarheid. De resultaten worden gebundeld in een technische nota ter ondersteuning van de rapportering. Daarnaast verkenden we beschikbare data en methodes om de kwaliteit en doeltreffendheid van de stedelijke groene ruimte te beoordelen, met aandacht voor koppelkansen met klimaat-, water- en sociale beleidsdoelstellingen.

In het kader van het **Meetnet Biodiversiteit Agrarisch Gebied (MBAG)** werden, met hulp van vrijwilligers, data verzameld over de biodiversiteit in het agrarisch gebied. De resultaten uit alle modules werden verwerkt voor het eindrapport dat wordt voorbereid. Aanvullend op MBAG werden landbouwers betrokken bij nestbescherming, bij de opvolging van broedsucces en bijkomende metingen in functie van hun eigen beheer- en kennisvragen.

In het kader van het Biodiversa+ European Biodiversity Partnership testten en optimaliseerden we via pilootprojecten **innovatieve monitoringstechnieken** voor de opvolging van biodiversiteit in Vlaanderen, waaronder cameravallen, akoestische sensoren en eDNA-toepassingen. De opgedane kennis werd actief gedeeld om de toepassing en afstemming van innovatieve monitoring te versterken.

Na een soft launch in juni 2025 werd het **Vlaams Biodiversiteitsportaal** begin 2026 officieel gelanceerd. Dit portaal brengt miljoenen gegevens uit onderzoek, collecties, literatuur en burgerwetenschap (citizen science) samen als open data. Hiermee ondersteunen we direct het natuurbeleid en de vergunningverlening. Inmiddels zijn er al ruim 30 miljoen waarnemingen uit meer dan 300 datasets beschikbaar. We blijven nauw overleggen met alle dataleveranciers om de kwaliteit en actualiteit van deze gegevens verder te garanderen.

OD 4.2 Natuurgebaseerde oplossingen voor natuurherstel en klimaatadaptatie

In 2025 leverden we de **zesjaarlijkse Natura 2000-rapportage** aan de Europese Commissie. Deze rapportage brengt de staat van instandhouding van beschermde soorten en habitats in kaart en vormt een belangrijke basis voor de verdere beleids- en beheerprioritering.

In 2025 versterkten we de wetenschappelijke onderbouwing van het herstel van natuurlijke watersystemen en ecologische connectiviteit. We onderzochten de **impact van infrastructuur op vismigratie** en ontwikkelden oplossingsrichtingen in functie van relevante Europese en internationale beleidskaders. In de Bovenschelde en de Leie werd een grootschalig monitoringsnetwerk uitgerold en werd bijkomend onderzoek opgestart naar effectievere vispassages en visveilige technologieën.

We evalueerden de **ecologische effecten van rivierherstelmaatregelen**, onder meer via onderzoek naar de hermeandering van de Zwarte Beek. Door de integratie van monitoringsdata werden trends in aquatische biodiversiteit gekoppeld aan drukken en herstelmaatregelen. Dit vormt een belangrijke wetenschappelijke basis voor het Natuurrapport 2026. De opgedane kennis werd actief gedeeld met het beleid, beheerders en stakeholders, onder meer via een studiedag rond 25 jaar Kaderrichtlijn Water.

In 2025 breidden we de **Atlas Groenblauwe Oplossingen** uit naar ruim 100

stedelijke natuurprojecten. De atlas bevat nu gedetailleerde informatie over de technische, ecologische en socio-economische aspecten van deze ingrepen. Daarnaast ontwikkelden we een Vlaamse typologie voor natuurgebaseerde oplossingen. Ook het kennisplatform Blauw Groen Vlaanderen kreeg een impuls, met extra aandacht voor de positieve effecten van groenblauwe infrastructuur op onze gezondheid.

In 2025 versterkten we de wetenschappelijke onderbouwing van **natuurinclusieve landbouw**. In pilootgebieden onderzochten we de randvoorwaarden bij landbouwers en lokale actoren om biodiversiteitsherstel en landbouwbedrijfsvoering te combineren. Daarnaast leverden we beleidsrelevante analyses ter ondersteuning van het mestbeleid.

We ronden onderzoek af naar **winterbegrazing** als mogelijke win-winmaatregel voor landbouw en natuur. In een versterkte structurele samenwerking met kennispartners, startten we nieuw onderzoek naar de meervoudige waardering van bodemleven in landbouwecosystemen.

In 2025 versterkten we de kennis over **graslandbeheer in de Vlaamse Ardennen**. Naast een analyse van veranderingen in het landschap, voerden we kwalitatief onderzoek uit naar de behoeften van graslandgebruikers. Deze inzichten vertaalden we naar concrete scenario's en een onderzoeksagenda om het gebiedsgerichte beheer wetenschappelijk te onderbouwen en te ondersteunen.

In 2025 versterkten we de wetenschappelijke en operationele basis voor **klimaatadaptief bosbeheer** via een aantal gerichte acties. We realiseerden nieuwe locaties voor het verzamelen van bosplantsoen, zodat we op lange termijn over voldoende geschikt en genetisch divers materiaal beschikken. We ontwikkelden richtlijnen die bosbeheerders helpen bij hun boomsoortenkeuze voor klimaatrobuuste en soortenrijke bossen. Ook publiceerden we een rapport over de verbreding van de definitie van 'inheemse' boomsoorten. Dit rapport ondersteunt een toekomstgericht bosbeleid en het herstel van veerkrachtige bosccosystemen in een veranderend klimaat.

In 2025 werd de uitrol van het **meetnet bodemkoolstof (Cmon)** voortgezet met grootschalige staalnames in verschillende landgebruikstypes in Vlaanderen. De eerste analyses leveren een robuust referentiebeeld op van de koolstofvoorraden in onverharde bodems. Hierbij zijn duidelijke verschillen zichtbaar tussen landgebruik, bodemtypes en vochtcondities. Deze inzichten vormen een belangrijke wetenschappelijke basis voor het beleid rond klimaat en landgebruik. Daarnaast ondersteunen ze de verdere opvolging van bodemkoolstof binnen de Europese rapporterings- en hersteldoelstellingen.

OD 4.3 De relatie tussen mens en natuur onderzoeken

In 2025 werd het **digitale kennisplatform rond faunabeheer** (faunabeheer.inbo.be) verder uitgebouwd en geoptimaliseerd. De website werd inhoudelijk uitgebreid en performanter gemaakt. Gegevens over verspreiding, beheer en schadegevallen zijn hierdoor toegankelijker en bruikbaar voor beleidsvoorbereiding, evaluatie en terreinbeheer.

In 2025 werden de onderzoekslijnen rond het maatschappelijk draagvlak voor de aanwezigheid van wolf verder uitgewerkt en opgestart. Deze leggen de wetenschappelijke basis voor de beoordeling van de aanwezigheid **van wolven in nabijheid van mensen**.

In 2025 voerden we een synthese uit van de beschikbare wetenschappelijke kennis over de relatie tussen predatiedruk en de **achteruitgang van grondbroedende akker- en weidevogels** in Vlaanderen. De resultaten werden vertaald in beleidsrelevante aanbevelingen en een stappenplan voor een adaptieve en gebiedsgerichte aanpak. Deze inzichten werden gedeeld met relevante beleids- en beheersactoren ter ondersteuning van verdere besluitvorming en uitvoering.

In 2025 versterkten we de kennisbasis over de relatie tussen biodiversiteit en de **mentale en fysieke gezondheid** van mensen. Via kwalitatief en kwantitatief onderzoek onderzochten we de perceptie van biodiversiteit, de verbondenheid met natuur en het maatschappelijk draagvlak voor natuurbeleid.

In 2025 bracht het INBO, in het kader van een Europees project, verder in kaart hoe natuur en biodiversiteit kunnen bijdragen aan economische meerwaarde, maatschappelijke welvaart en klimaatweerbaarheid. We ontwikkelden **indicatoren** en analysekaders die zichtbaar maken welke baten natuur oplevert binnen onder meer agro-ecologie, bosbeheer, ecotoerisme en de mariene sector.

6.2 Budgettair kader

Onder dit ISE Natuur en Biodiversiteit vallen taken, doelstellingen en budgetten die alle verband houden met het beleidsveld 'Omgeving en natuur', en dan meer bepaald met het thema 'Natuur en biodiversiteit'.

De beleidskredieten onder dit ISE hebben in hoofdzaak betrekking op:

- het aankopen, inrichten en beheren van openbare bossen en natuurdomeinen;
- de werking van het Visserijfonds, het Fonds voor EU-financiering, het Boscompensatiefonds en het Jachtfonds;
- het ondersteunen van en samenwerken met partners met het oog op het behouden en versterken van biodiversiteit en ecosystemen;
- de beleidsondersteunende werking van ANB (entiteitscode QD0), INBO (entiteitscode QC0) en het EV INBO;
- de beleidsondersteunende werking van VLM inzake natuurinrichting, recht van voorkoop en de Grondenbanken gericht op natuur en biodiversiteit.

In de volgende overzichtstabellen wordt een meer gedetailleerd overzicht gegeven van de uitgaven die binnen dit ISE ingeschreven en benut werden in begrotingsjaar 2025.

NATUUR EN BIODIVERSITEIT, MVG excl. DAB

(duizend euro)						
	VAK 2025			VEK 2025		
2025	BA	BA-JR	BU	BA	BA-JR	BU
ESR-uitgaven WT, LO, PR	19.643	22.148	15.197	21.395	36.465	19.067
Toe-lagen IS	3.657	11.100	11.100	3.599	7.049	7.049

Overige LE, PA, andere	500	1.337	1.337	500	1.337	1.337
Totaal	23.800	34.586	27.633	25.494	44.851	27.453

* *Opgelet: de kolom BA-JR bevat ook de overgedragen saldi binnen de verschillende begrotingsfondsen, en de entiteiten mogen slechts binnen het afgesproken ESR-kader uitgaven doen op deze begrotingsfondsen. Deze kolom is dus niet geschikt als referentiepunt voor evaluaties over de benutting van de toegekende kredieten.*

Inhoudelijke toelichting:

Op hoofdlijnen valt in bovenstaande tabel vooral de stijging in VAK (+3,9 miljoen euro) en VEK (+2 miljoen euro) op tussen BA2025 en de reële begrotingsuitvoering 2025. Dit verschil is in hoofdzaak het gevolg van volgende budgettaire bewegingen, die doorheen deze BBT verder in detail toegelicht worden:

- er werd in de loop van 2025 via beslissing van de Vlaamse Regering een budget van 7,2 miljoen euro VAK en 2,9 miljoen euro VEK herverdeeld naar de EV INBO-toelage op artikel QB0-1QCG2FR-IS in het kader van PAS. Dit budget werd gecompenseerd op het provisieartikel CB0-1CBG2AK-PR voor uitgaven in het kader van de Programmatische Aanpas Stikstof (PAS);
- onderbenutting binnen het Bossencompensatiefonds op artikel QD0-1QCG4FD-WT en QD0-1QCG4FD-PA (-4,8 miljoen euro VAK en -3,8 miljoen euro VEK);
- toekenning van extra VEK-budgetten aan de EV INBO-toelage op artikel QB0-1QCG2FR-IS vanuit de Blue Deal-provisie op artikel QBX-3QCG2OA-WT (+0,7 miljoen VEK);
- meerdere kleine bewegingen in VAK en VEK (zie verdere details op artikelniveau).

Voor de meer gedetailleerde bespreking van de reële wijzigingen in deze uitgaven t.o.v. de ramingen bij BA2025 wordt verwezen naar de bespreking van de desbetreffende artikels verder in dit deel van de BBT.

6.2.1 Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid (excl. DAB's)

Ontvangsten

QC0-9QCGTFG-OW – WETENSCHAPPELIJKE ONDERBOUWING EN EVALUATIE VOOR EEN DOELTREFFEND BIODIVERSITEITSBELEID (FONDS INBO)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via dit artikel van dit fonds kan het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek de kosten die het maakt voor de ondersteuning van het Eigen Vermogen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek terugvorderen. Deze ontvangst is gekoppeld aan de uitgaven op artikel QC0-1QCG4FG-WT van hetzelfde fonds.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2025	0	25	0
BA-JR 2025	0	25	0

BU 2025	0	8	0
----------------	---	---	---

Inhoudelijke toelichting:

In 2025 zijn de kosten die het INBO via dit artikel terugvordert van het EV INBO iets lager uitgevallen dan initieel geraamd.

QD0-9QCGAFA-OW – WE MAKEN NATUUR EN NATUURBELEVING TOT EEN VERBINDEND ELEMENT IN DE SAMENLEVING, VIA EEN NETTO TOENAME AAN NATUUR EN BOS MET HOGE KWALITEIT, EEN PASSEND BEHEER EN BESCHERMING VAN NATUUR EN EEN DOELTREFFEND SOORTENBELEID- EN BEHEER

Korte inhoud begrotingsartikel:

Het betreft enerzijds diverse ANB-ontvangsten, zoals terugbetalingen, schade voor ongevallen en advocaatkosten, die niet vooraf geprogrammeerd kunnen worden en waarvan derhalve vooraf ook geen exacte bedragen gekend zijn. Een ander deel van de ontvangsten komt voort uit de verkoop van investeringsgoederen, voornamelijk uit de verkoop van wagens die uit gebruik genomen worden.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2025	3.721	0	0
BA-JR 2025	3.721	0	0
BU 2025	6.090	0	0

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering ligt aanzienlijk hoger dan begroot. Er werd 6.090k euro uitgevoerd t.o.v. 3.721 euro begroot. Dit is in hoofdzaak te wijten aan de geboekte EU-cofinanciering door een versnelling in een aantal Europese projecten en door een aantal nieuwe Interreg-projecten, die van start zijn gegaan. De ontvangen Europese middelen worden initieel op een orderartikel aangerekend en worden in ontvangst genomen a rato van de gerealiseerde uitgaven.

Op dit artikel werd in uitvoering van het regeerakkoord in 2025 3.799 keuro aan ontvangsten uit houtverkoop geboekt.

QD0-9QCGTFB-OW – EEN DOELTREFFEND SOORTENBELEID- EN BEHEER - VISSERIJFONDS

Korte inhoud begrotingsartikel:

De ontvangsten van de verkoop van visverloven (ANB) zijn een uitvoering van artikel 9 van de wet van 1 juli 1954 op de riviervisserij. Naast het gratis jeugdvisverlof zijn er twee soorten betalende visverloven, nl. een gewoon visverlof en een groot visverlof.

De inkomsten van de visverloven komen integraal ten goede aan het Visserijfonds op uitgavenartikels QD0-1QCG4FB-WT en QD0-1QCG4FB-LO.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2025	0	1.498	0
BA-JR 2025	0	1.498	0
BU 2025	0	1.714	0

Inhoudelijke toelichting:

Er werden in 2025 15% meer visverloven aangevraagd dan initieel geraamd.

QD0-9QCGTFC-OW – EEN DOELGERICHTE DEELNAME AAN HET INTERNATIONAAL EN EUROPEES BELEID - FONDS EU COFINANCIERING

Korte inhoud begrotingsartikel:

Dit begrotingsartikel omvat de inkomsten van EU cofinanciering uit LIFE- en andere EU-projecten bij ANB. Deze inkomsten mogen aangewend worden voor uitgaven voor diensten, werking, exploitatie en uitrusting van de door de EU mede gefinancierde projecten. De inkomsten worden in schijven toegekend afhankelijk van de voortgang van de werken. In de optiek om maximaal alternatieve financieringsbronnen aan te spreken voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen, wordt door het Agentschap voor Natuur en Bos samen met haar partners zeer intensief ingezet op de cofinancieringsmogelijkheden door de EU in het kader van Life, INTERREG, PDPO en andere programma's.

Vanaf 2021 volgt het Departement FB een nieuwe generieke werkwijze voor projecten met EU-financiering. Vanaf 2021 worden de ontvangsten in het kader van EU-cofinanciering dan ook via het algemene ontvangstenartikel QD0-9QCGAFA-OW ingeschreven. De ontvangsten op dit artikel QD0-9QCGTFC-OW zijn gekoppeld aan uitgavenartikel QD0-1QCG4FC-WT.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2025	0	200	0
BA-JR 2025	0	200	0
BU 2025	0	153	0

Inhoudelijke toelichting:

Er werd in functie van de voortgang van de Europese projecten iets minder opbrengsten aangerekend dan initieel geraamd.

QD0-9QCGTFD-OI – WE MAKEN NATUUR EN NATUURBELEVING TOT EEN VERBINDEND ELEMENT IN DE SAMENLEVING, VIA EEN NETTO TOENAME AAN

NATUUR EN BOS MET HOGE KWALITEIT - BOSSENCOMPENSATIEFONDS

Korte inhoud begrotingsartikel:

Dit begrotingsartikel omvat de ontvangsten van ANB uit bosbehoudsbijdragen van andere entiteiten van de Vlaamse overheid.

Voor het Bossencompensatiefonds zijn de geraamde uitgaven (artikels QD0-1QCG4FD-WT, QD0-1QCG4FD-PA en QD0-1QCG4FD-WT) gekoppeld aan de raming van de toegewezen ontvangsten (artikels QD0-9QCGTFD-OI, QD0-9QCGTFD-OP en QD0-9QCGTFD-OW).

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2025	0	0	0
BA-JR 2025	0	0	0
BU 2025	0	0	0

Inhoudelijke toelichting:

Er werden in 2025 geen bosbehoudsbijdragen van andere entiteiten van de Vlaamse overheid ontvangen.

QD0-9QCGTFD-OP – WE MAKEN NATUUR EN NATUURBELEVING TOT EEN VERBINDEND ELEMENT IN DE SAMENLEVING, VIA EEN NETTO TOENAME AAN NATUUR EN BOS MET HOGE KWALITEIT - BOSSENCOMPENSATIEFONDS

Korte inhoud begrotingsartikel:

Dit begrotingsartikel geeft uitvoering aan het boekingsschema voor de Grondenbanken bij VLM. Via dit begrotingsartikel verloopt de tegenboeking voor ANB bij de overdracht van gronden (initieel gefinancierd door het ANB).

Voor het Bossencompensatiefonds zijn de geraamde uitgaven (artikels QD0-1QCG4FD-WT, QD0-1QCG4FD-PA en QD0-1QCG4FD-WT) gekoppeld aan de raming van de toegewezen ontvangsten (artikels QD0-9QCGTFD-OI, QD0-9QCGTFD-OP en QD0-9QCGTFD-OW).

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2025	0	1.821	0
BA-JR 2025	0	1.821	0
BU 2025	0	1.821	0

Inhoudelijke toelichting:

Er zijn geen wijzingen in uitvoering ten aanzien van de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

QD0-9QCGTFD-OW – WE MAKEN NATUUR EN NATUURBELEVING TOT EEN VERBINDEND ELEMENT IN DE SAMENLEVING, VIA EEN NETTO TOENAME AAN NATUUR EN BOS MET HOGE KWALITEIT - BOSSENCOMPENSATIEFONDS

Korte inhoud begrotingsartikel:

Art.90bis van het Bosdecreet van 13 juni 1990 en het Besluit van de Vlaamse Regering van 16 februari 2001 tot vaststellen van nadere regels inzake compensatie van ontbossing en ontheffing van het verbod op ontbossing omvatten de regels inzake compensatie van ontbossing en ontheffing van het verbod op ontbossing. De ontvangsten bij ANB binnen dit Bossencompensatiefonds zijn afhankelijk van het aantal afgeleverde omgevingsvergunningen tot ontbossing en de wijze waarop compensatie wordt gerealiseerd.

Voor het Bossencompensatiefonds zijn de geraamde uitgaven (artikels QD0-1QCG4FD-WT, QD0-1QCG4FD-PA en QD0-1QCG4FD-WT) gekoppeld aan de raming van de toegewezen ontvangsten (artikels QD0-9QCGTFD-OI, QD0-9QCGTFD-OP en QD0-9QCGTFD-OW).

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2025	0	6.787	0
BA-JR 2025	0	6.787	0
BU 2025	0	6.498	0

Inhoudelijke toelichting:

Op basis van de reëel verleende vergunningen werden vorderingen ten belope van 6.787 keuro geboekt, wat in lijn ligt met de planning bij zoals toegelicht in de BBT bij de BO2025.

QD0-9QCGTFE-OW – EEN DOELTREFFEND SOORTENBELEID- EN BEHEER - JACHTFONDS

Korte inhoud begrotingsartikel:

De ontvangsten op het Jachtfonds (ANB) zijn afkomstig uit de aankopen van jachtverloven, jachtvergunningen en deelnames aan het jachtexamen. Via het Jachtfonds is het de bedoeling om deze middelen terug aan te wenden ten bate van het beleid inzake jacht in ruime zin. De reglementaire basis voor deze ontvangsten zijn artikel 17 van het Jachtdecreet en artikel 50 van het Jachtadministratiebesluit van 25 april 2014.

De ontvangsten van dit artikel zijn binnen het Jachtfonds gekoppeld aan de uitgaven op artikels QD0-1QCG4FE-WT en QD0-1QCG4FE-LO.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2025	0	2.377	0
BA-JR 2025	0	2.377	0
BU 2025	0	2.566	0

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering ligt iets hoger dan de raming zoals toegelicht in de BBT bij BO 2025.

Uitgaven

QB0-1QCG2FR-IS – EIGEN VERMOGEN INSTITUUT VOOR NATUUR- EN BOSONDERZOEK (EV INBO)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via dit artikel kunnen (voornamelijk via provisieverdelingen) bijkomende budgetten toegekend worden aan het Eigen Vermogen INBO.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	0	6.637	6.637	0	3.450	3.450

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is na de doorgevoerde herverdelingen optimaal verlopen.

Er werd in de loop van 2025 via beslissing van de Vlaamse Regering een budget van 6.377 keuro VAK en 2.938 keuro VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op personeels- en werkingsuitgaven en informatiseringsuitgaven in het kader van PAS en stikstofsanering. Dit budget werd gecompenseerd op provisieartikel CB0-1CBG2AK-PR voorzien voor uitgaven voor PAS.

Aanvullend werd er via MB 260 keuro VAK/VEK herverdeeld vanuit de PFAS-provisie op artikel QBX-3QCG2OA-WT voor de uitvoering van taken in het kader van de bestrijding van zorgwekkende stoffen.

QC0-1QCG2FF-WT – WETENSCHAPPELIJKE ONDERBOUWING EN EVALUATIE VOOR EEN DOELTREFFEND BIODIVERSITEITSBELEID

Korte inhoud begrotingsartikel:

Vanuit dit begrotingsartikel financiert INBO diverse beleidsondersteunende en -uitvoerende uitgaven, die passen in de uitvoering van de strategische doelstellingen.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	2.943	2.969	2.968	2.943	3.171	3.168

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK en VEK op dit artikel zijn na herverdeling optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

Er werd in 2025 via MB vanuit artikel QDX-3QCG2FA-WT een budget van 26 keuro VAK en VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op de bijdrage van ANB aan de financiering van de toegang tot en de ontsluiting van biodiversiteitsdata.

Het VEK werd via herverdeling afgestemd op de reële vereffeningsbehoefte in functie van de voortgang van de onderliggende vastleggingsdossiers.

QC0-1QCG4FG-WT – WETENSCHAPPELIJKE ONDERBOUWING EN EVALUATIE VOOR EEN DOELTREFFEND BIODIVERSITEITSBELEID (FONDS INBO)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via dit INBO Fonds worden de vaste werkingskosten die het INBO maakt voor het Eigen Vermogen INBO doorgerekend (o.a. energiekosten, kosten aan gebouwen en terreinen, ...). Deze uitgave is gekoppeld aan de ontvangsten op artikel QC0-9QCGTFG-OW.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	25	170	0	25	170	0

Inhoudelijke toelichting:

De vaste werkingskosten die het INBO in 2025 gemaakt heeft voor het EV INBO werden in 2025 via onderlinge facturatie gecompenseerd, in plaats van via dit begrotingsfonds.

QD0-1QCG2FA-WT – WE MAKEN NATUUR EN NATUURBELEVING TOT EEN VERBINDEND ELEMENT IN DE SAMENLEVING, VIA EEN NETTO TOENAME AAN NATUUR EN BOS MET HOGE KWALITEIT, EEN PASSEND BEHEER EN BESCHERMING VAN NATUUR EN EEN DOELTREFFEND SOORTENBELEID- EN BEHEER

Korte inhoud begrotingsartikel:

Onder dit begrotingsartikel ressorteren een brede waaier van subsidies ter ondersteuning van de burger, lokale besturen en verenigingen, naast een aantal specifieke werkingskosten van het ANB. Deze middelen worden ingezet onder de grote noemer van biodiversiteitsbeleid. De focus van inzet van de middelen wordt gelegd bij de implementatie van de Europese natuurdoelen op eigen terreinen en in samenwerking met de partners. Daarnaast wordt ingezet op de verdere uitbouw van groenblauwe netwerken, van stadsrandbossen en van toegankelijk (rand)stedelijk groen, onder meer in de Vlaamse Rand. De grote pijlers waarvoor deze middelen ingezet worden zijn de volgende:

- Toekenning van subsidies aan verenigingen die actief zijn op het gebied van natuurbeheer en bosbouw en die met hun werking een wezenlijke bijdrage leveren aan het verhogen van de biodiversiteit.
- Het bevorderen van de toestand van kritische soorten en soortengroepen door via een bepaalde ondersteuning partners zoals de Vlaamse Vogelopvangcentra te faciliteren een bijdrage te leveren aan het soortenbeleid.
- De ondersteuning van de talrijke initiatieven van privé-eigenaars en openbare besturen gericht op het verhogen van de biodiversiteit, de realisatie van de natuurdoelen en de toegankelijkheid van natuur-, bos- en groengebieden.
- Ondersteuning van innoverende, voorbeeldstellende projecten van openbare besturen inzake de uitbouw van (rand)stedelijk groen. Een deel van de middelen wordt gereserveerd voor de flankerende maatregelen voor het Vlaams Strategisch Gebied rond Brussel.
- Een waaier aan specifieke werkingskosten van het Agentschap voor Natuur en Bos, waaronder communicatie, beheer van het wagonpark en ICT.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	4.070	4.221	5.216	5.472	6.546	6.474

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is quasi optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

De afwijking tussen beschikbaar budget en uitvoering heeft betrekking op de technische verwerking van de EU- en Interreg-projecten met co-financiering. Er werd een anomalie opgeladen om de technische verwerking te kunnen uitvoeren.

QD0-1QCG4FB-LO – EEN DOELTREFFEND SOORTENBELEID- EN BEHEER - VISSERIJFONDS

Korte inhoud begrotingsartikel:

Dit is het loonartikel van het Visserijfonds waarop toelagen in het kader van de Provinciale Visserijcommissies (PVC) betaald kunnen worden. De uitgaven van dit artikel zijn binnen het Visserijfonds gekoppeld aan de ontvangst op artikel QD0-9QCGTFB-OW.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	40	80	39	40	80	39

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in 2025 is inhoudelijk conform de initiële planning. De vergoedingen voor de secretarissen van de provinciale visserijcommissies wordt sinds begin 2024 gefinancierd vanuit het visserijfonds.

QD0-1QCG4FB-WT – EEN DOELTREFFEND SOORTENBELEID- EN BEHEER - VISSERIJFONDS

Korte inhoud begrotingsartikel:

Het Visserijfonds is bij wet ingesteld om de riviervisserij te verbeteren, de verontreiniging te bestrijden, het toezicht te verscherpen en het beleid inzake de riviervisserij te ondersteunen. Met de middelen van het Visserijfonds worden verdere initiatieven genomen om, rekening houdend met de ecologische draagkracht, de beleefbaarheid en de toegankelijkheid van de natuurgebieden verder te verbeteren. De responsabilisering van de riviervisserij draagt ertoe bij dat de toestand van kritische soorten en soortengroepen en de biodiversiteit in Vlaanderen algemeen sterk verbetert. De uitgaven van dit artikel zijn binnen het Visserijfonds gekoppeld aan de ontvangst op artikel QD0-9QCgTFB-OW.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	1.510	2.154	1.434	1.860	4.303	1.719

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is quasi optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

QD0-1QCG4FC-WT – EEN DOELGERICHTE DEELNAME AAN HET INTERNATIONAAL EN EUROPEES BELEID - FONDS EU COFINANCIERING

Korte inhoud begrotingsartikel:

Vanaf 2021 volgt het Departement FB een nieuwe generieke werkwijze voor projecten met EU-financiering. Vanaf 2021 worden de uitgaven in het kader van EU-cofinanciering van nieuwe EU-projecten dan ook via het algemene uitgavenartikel QD0-1QCG2FA-WT ingeschreven.

De uitgaven op dit artikel QD0-1QCG4FC-WT zijn gerelateerd aan oudere projecten, en gekoppeld aan de ontvangsten op artikel QD0-9QCETFC-OW. Deze inkomsten uit EU-gecofinancierde projecten mogen aangewend worden voor uitgaven voor diensten, werking, exploitatie en uitrusting van de door de EU mede gefinancierde projecten. Deze projecten worden onder andere ingezet voor de realisatie van de Europese natuurdoelen, door de uitbreiding van gebieden onder effectief natuurbeheer. Waar mogelijk sporen de projecten samen met beveiliging tegen overstromingen en bevaarbaarheid van waterlopen (onder meer Sigmaplan en Zwinproject), klimaataspecten (aanleg natuur, bosuitbreiding) en de realisatie van (rand)stedelijke groengebieden. De bestedingen hangen samen met de voortgang van deze projecten.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	400	1.645	504	400	2.526	1.089

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is verlopen conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025. De begrotingsuitvoering is wel iets hoger uitgevallen dan initieel geraamd.

QD0-1QCG4FD-PA – WE MAKEN NATUUR EN NATUURBELEVING TOT EEN VERBINDEND ELEMENT IN DE SAMENLEVING, VIA EEN NETTO TOENAME AAN NATUUR EN BOS MET HOGE KWALITEIT - BOSSENCOMPENSATIEFONDS

Korte inhoud begrotingsartikel:

Dit begrotingsartikel werd opgezet naar aanleiding van de implementatie van het nieuwe boekingsschema voor de Grondenbanken bij VLM. Op dit begrotingsartikel wordt de betaling van het jaarlijkse voorschot voorzien voor de grondenbank die gefinancierd worden via het Bossencompensatiefonds. Daarnaast wordt ook de verrekening van de netto opbrengsten voorzien op dit begrotingsartikel.

Voor het Bossencompensatiefonds zijn de geraamde uitgaven (artikels QD0-1QCG4FD-WT, QD0-1QCG4FD-PA en QD0-1QCG4FD-WT) gekoppeld aan de raming van de toegewezen ontvangsten (artikels QD0-9QCGTFD-OI, QD0-9QCGTFD-OP en QD0-9QCGTFD-OW).

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	500	1.337	1.337	500	1.337	1.337

Inhoudelijke toelichting:

In functie van de voortgang van de onderliggende projecten is de begrotingsuitvoering significant hoger uitgevallen dan de raming van de uitgaven bij BO2025. In afwijking van de planning is er meer budget gegaan naar de grondenbanken VLM, namelijk naar de Grondenbank Vinderhoutse bossen 1.000 keuro en naar de Grondenbank Recht van Voorkoop 337 keuro.

QD0-1QCG4FD-WT – WE MAKEN NATUUR EN NATUURBELEVING TOT EEN VERBINDEND ELEMENT IN DE SAMENLEVING, VIA EEN NETTO TOENAME AAN NATUUR EN BOS MET HOGE KWALITEIT - BOSSENCOMPENSATIEFONDS

Korte inhoud begrotingsartikel:

Volgens art.90 bis van het Bosdecreet kan slechts in welbepaalde gevallen een omgevingsvergunning tot ontbossing worden verleend. De ontbosser moet hier echter voor compenseren op één van de volgende wijzen: in natura (door een compenserende bebossing), door storting van een bosbehoudsbijdrage in het Bossencompensatiefonds (BCF) of door een combinatie van beide. In het Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van nadere regels inzake compensatie van ontbossing en ontheffing van het verbod op ontbossing wordt het bedrag van de bosbehoudsbijdrage bepaald. Het is noodzakelijk dat de financiële middelen die gegenereerd worden door deze bosbehoudsbijdrage ook daadwerkelijk worden aangewend om nieuwe bebossingsprojecten te financieren. Deze middelen worden als volgt besteed:

- Projectoproep voor integrale bebossingsprojecten door privépartners
- Toelage aan de Vlaamse Landmaatschappij voor de aankopen ten behoeve van compenserende bebossing.
- Aankopen in het kader van bebossing door het ANB.

Voor het Bossencompensatiefonds zijn de geraamde uitgaven (artikels QD0-1QCG4FD-WT, QD0-1QCG4FD-PA en QD0-1QCG4FD-WT) gekoppeld aan de raming van de toegewezen ontvangsten (artikels QD0-9QCGTFD-OI, QD0-9QCGTFD-OP en QD0-9QCGTFD-OW).

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	8.178	7.398	2.477	8.178	14.332	3.602

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is veel lager uitgevallen dan de initiele planning bij de BBT BO2025. Het verstrengen van de randvoorwaarden heeft tot gevolg gehad dat er weinig respons is geweest op de projectoproep en dat er weinig gronden aan aanmerking komen voor aankoop.

QD0-1QCG4FE-LO – EEN DOELTREFFEND SOORTENBELEID- EN BEHEER - JACHTFONDS

Korte inhoud begrotingsartikel:

Het Jachtfonds werd ingesteld met het oog op het besteden van de middelen uit het fonds voor de volgende doelstellingen:

- het stimuleren van een verstandig gebruik van wildsoorten en hun leefgebieden;
- het stimuleren van de inpassing van het wildbeheer in het bredere kader van natuurbewoud;
- het realiseren van vastgestelde instandhoudingsdoelstellingen;
- de bevordering en ondersteuning van de werking van de wildbeheereenheden;
- de ondersteuning van de praktische organisatie van de jacht, met name de organisatie van jachtexamens, het uitreiken van een jachtverlof, het uitreiken van een jachtvergunning; de opmaak en het indienen van een plan als vermeld in artikel 7 van dit decreet en het bevorderen van de dienstverlening naar de jachtsector.

Voor het Jachtfonds zijn de geraamde uitgaven (artikels QD0-1QCG4FE-WT en QD0-1QCG4FE-LO) gekoppeld aan de raming van de toegewezen ontvangsten (artikel QD0-9QCGTFE-OW).

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	733	788	572	733	788	572

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is iets lager uitgevallen dan bij de initiële planning. Er was een overschot aangezien de loonkost van de natuurinspecteurs lager uitviel dan voorzien.

QD0-1QCG4FE-WT – EEN DOELTREFFEND SOORTENBELEID- EN BEHEER - JACHTFONDS

Korte inhoud begrotingsartikel:

Het Jachtfonds werd ingesteld met het oog op het besteden van de middelen uit het fonds voor de volgende doelstellingen:

- het stimuleren van een verstandig gebruik van wildsoorten en hun leefgebieden;
- het stimuleren van de inpassing van het wildbeheer in het bredere kader van natuurbewoud;
- het realiseren van vastgestelde instandhoudingsdoelstellingen;
- de bevordering en ondersteuning van de werking van de wildbeheereenheden;
- de ondersteuning van de praktische organisatie van de jacht, met name de organisatie van jachtexamens, het uitreiken van een jachtverlof, het uitreiken van een jachtvergunning; de opmaak en het indienen van een plan als vermeld in artikel 7 van dit decreet en het bevorderen van de dienstverlening naar de jachtsector.

Voor het Jachtfonds zijn de geraamde uitgaven (artikels QD0-1QCG4FE-WT en QD0-1QCG4FE-LO) gekoppeld aan de raming van de toegewezen ontvangsten (artikel QD0-9QCGTFE-OW).

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	1.744	2.723	1.987	1.744	4.549	2.404

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering VAK op dit artikel is in grote lijnen conform de raming in de BBT BO2025 en conform het toegewezen gedeelte van de ontvangsten van het ontvangstenartikel QD0- 9QCGTFE-OW. De onderbenutting op het gerelateerde uitgavenartikel QD0-1QCG4FE-LO ging binnen het Fonds gepaard met een vergelijkbare overbenutting op dit artikel.

QD0-1QCG5FY-IS – VLAAMSE LANDMAATSCHAPPIJ (VLM)**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Via dit artikel worden vanuit ANB budgetten toegekend aan VLM ten behoeve van uitgaven voor natuurinrichting.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	3.657	4.463	4.463	3.599	3.599	3.599

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering op dit artikel is optimaal verlopen ten opzichte van het finaal beschikbare budget.

Er werd in de loop van 2025 via beslissing van de Vlaamse Regering een budget van 806 keuro VAK en VEK herverdeeld naar dit artikel in het kader van de uitvoering van het beleid rond PAS en stikstofsanering. Dit budget werd gecompenseerd op provisieartikel CB0- 1CBG2AK-PR voorzien voor uitgaven PAS.

6.2.2 DAB's

DAB MINAFONDS

Ontvangsten

QDX-2QCGAFA-OP – WE MAKEN NATUUR EN NATUURBELEVING TOT EEN VERBINDEND ELEMENT IN DE SAMENLEVING, VIA EEN NETTO TOENAME AAN NATUUR EN BOS MET HOGE KWALITEIT, EEN PASSEND BEHEER EN BESCHERMING VAN NATUUR EN EEN DOELTREFFEND SOORTENBELEID- EN BEHEER

Korte inhoud begrotingsartikel:

Dit artikel werd gecreëerd om enerzijds kosten bij het beheer van gronden in rekening te brengen (bv. grondbelastingen) die de vordering van ANB op VLM verlaagt en anderzijds een ontvangst te kunnen boeken wanneer er door het ANB eerder gefinancierde gronden uit de grondenbank kosteloos worden overgedragen van VLM naar ANB.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2025	14.451	0	0
BA-JR 2025	14.451	0	0
BU 2025	13.774	0	0

Inhoudelijke toelichting:

De uitvoering van de grondoverdrachten en de doorrekening van de kosten liggen in lijn met de geraamde bedragen.

QDX-2QCGAFA-OW – WE MAKEN NATUUR EN NATUURBELEVING TOT EEN VERBINDEND ELEMENT IN DE SAMENLEVING, VIA EEN NETTO TOENAME AAN NATUUR EN BOS MET HOGE KWALITEIT, EEN PASSEND BEHEER EN BESCHERMING VAN NATUUR EN EEN DOELTREFFEND SOORTENBELEID- EN BEHEER

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op dit begrotingsartikel worden diverse ontvangsten van ANB op het Minafonds geboekt. Het gaat hierbij voornamelijk over de ontvangsten uit de vervreemding van onroerende goederen, de verkoop van investeringsgoederen en allerlei diverse ontvangsten, die niet vooraf geprogrammeerd zijn en waarvan vooraf ook geen bedragen gekend zijn. Daarnaast werd naar aanleiding van een opmerking van het Rekenhof de aanrekeningswijze voor grondenbanken aangepast. Op dit artikel worden vanaf 2020 de opbrengsten uit het beheer van de gronden door VLM geboekt. Het gaat hierbij grotendeels om ontvangsten uit pacht.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2025	327	0	0
BA-JR 2025	327	0	0
BU 2025	1.183	0	0

Inhoudelijke toelichting:

De veel hogere begrotingsuitvoering op dit artikel wordt in hoofdzaak verklaard

door een aantal onverwachte boetes aan aannemers wegens het niet respecteren van de leveringstermijnen, en door het grotere aantal subsidievoorschotten die teruggevorderd werden omdat de gesubsidieerde projecten niet of niet volledig werden uitgevoerd.

Uitgaven

QDX-3QCG2FA-PA – WE MAKEN NATUUR EN NATUURBELEVING TOT EEN VERBINDEND ELEMENT IN DE SAMENLEVING, VIA EEN NETTO TOENAME AAN NATUUR EN BOS MET HOGE KWALITEIT, EEN PASSEND BEHEER EN BESCHERMING VAN NATUUR EN EEN DOELTREFFEND SOORTENBELEID- EN BEHEER

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op dit begrotingsartikel van ANB wordt de (ESR-neutrale) betaling van het jaarlijkse voorschot voorzien voor grondenbanken die gefinancierd worden via het Minafonds. Daarnaast wordt ook de verrekening van de netto opbrengsten voorzien op dit begrotingsartikel.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	4.000	6.477	6.477	4.000	6.477	6.477

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is hierbij na de herverdelingen optimaal verlopen.

Er werd in de loop van 2025 via beslissing van de Vlaamse Regering een budget van 2.127 keuro VAK en VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op de uitvoering van het beleid rond PAS en stikstofsanering. Dit budget werd gecompenseerd op provisieartikel CB0- 1CBG2AK-PR voorzien voor uitgaven PAS.

Aanvullend werd er 350 keuro VAK/VEK herverdeeld vanuit de Blue Deal provisie op artikel QBX-3QCG2OA-WT voor de Grondenbank Rivierherstel Leie.

QDX-3QCG2FA-WT – WE MAKEN NATUUR EN NATUURBELEVING TOT EEN VERBINDEND ELEMENT IN DE SAMENLEVING, VIA EEN NETTO TOENAME AAN NATUUR EN BOS MET HOGE KWALITEIT, EEN PASSEND BEHEER EN BESCHERMING VAN NATUUR EN EEN DOELTREFFEND SOORTENBELEID- EN BEHEER

Korte inhoud begrotingsartikel:

Dit begrotingsartikel bevat de gebundelde middelen van ANB op het Minafonds. De middelen worden in hoofdzaak aangewend voor de uitgaven op het vlak van biodiversiteitsbeleid, voor beleidsvoorbereiding en voor de aankoop, inrichting en het beheer van het patrimonium van het ANB. Dit onder meer in functie van de realisatie van de Europese natuurdoelen die, in uitvoering van de Habitat- en Vogelrichtlijn, op 23 april 2014 door de Vlaamse Regering definitief zijn goedgekeurd.

De taakstelling van Europese natuurdoelen die aan het ANB toegemeten zijn, stelt het ANB voor een grote uitdaging. Voor de realisatie van de nodige maatregelen voor het behoud en de versterking van de Europese en Vlaams beschermde habitats en soorten is een behoorlijke financiële inspanning nodig. Een eerste stap naar de realisatie was het focussen van het beheer en de inrichting, waar mogelijk, op de implementatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Er werd over een tijdsspanne van 10 jaar een evolutie afgelegd van algemeen beheer en inrichting in functie van het verhogen van de biodiversiteit naar beheer en inrichting gericht op de realisatie van de Europese natuurdoelen en het behoud en de bescherming van regionaal belangrijke natuur, waaronder Vlaams prioritaire soorten. Concreet wordt voor de uitgaven op de betreffende begrotingsartikels het percentage van de werkings- en investeringskredieten van het ANB dat gaat naar werken in uitvoering van de instandhoudingsdoelstellingen systematisch opgetrokken. Eenzelfde heroriëntering van de bestaande kredieten, resulterend in een verhoging van de middelen die ingezet worden voor de concrete realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen, wordt ook van de partners gevraagd. Concreet worden zowel de kredieten voor aankoop, inrichting en beheer als de subsidies voor terreinbeherende verenigingen en andere initiatiefnemers waar mogelijk en nodig geheroriënteerd naar en gefocust op de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen.

Daarnaast is er ook het geactualiseerde Sigmaplan, dat een onderdeel is van de Ontwikkelingsschets 2010 (langetermijnvisie voor het Schelde-estuarium). Vanuit de vaststelling dat op de Zee- en Westerschelde inrichtingswerken met impact op Speciale Beschermingszones nodig zijn voor toegankelijkheid van de Antwerpse haven en veiligheid, is beslist op diverse niveaus dat ook een stevig natuurpakket als mitigatie nodig was. De langetermijnvisie voorziet daarom in een piste naar een gunstige staat van zowel de toegankelijkheid, de veiligheid als van de natuurlijkheid tegen 2030. De realisaties binnen het project geven invulling aan de realisatie van instandhoudingsdoelstellingen zoals voorzien in het regeerakkoord en ook hoger aangehaald. De degelijkheid van deze aanpak werd door Europa al erkend. Deze werkwijze bood ook de mogelijkheid om over langere termijn voor sectoren als landbouw en plattelandsrecreatie duidelijkheid te brengen i.v.m. de verwachte evoluties qua grondinname en om daarbij een passend flankerend beleid op te maken.

Daarnaast wordt er verder ingezet op een verbetering van de beleving en de toegankelijkheid van groene domeinen en de realisatie van multifunctionele stadsbossen. Deze taak wordt zowel opgenomen door het Agentschap voor Natuur en Bos zelf als door de subsidies die worden toegekend vanuit dit begrotingsartikel. De uitbreiding van de te beheren oppervlakte en ook de taakstelling inzake realisatie van een duurzame instandhouding leggen extra druk op de budgetten voor het uitvoeren van werken, waardoor derhalve door het ANB continu ingezet wordt op efficiëntiewinsten.

Naast de bestedingen vernoemd in bovenstaande tekst, wordt het budget binnen dit begrotingsartikel onder andere besteed aan de volgende doelstellingen:

- Het beleid inzake groenjobs is decretaal en bij Besluit van de Vlaamse Regering en Ministerieel Besluit geregeld. Vanuit de natuursector (natuurverenigingen, terreinbeherende verenigingen, bosgroepen, regionale landschappen, maar ook lokale besturen die natuurgebied bezitten) bestaat een belangrijke behoefte aan kwaliteitsvol natuur- en bosbeheer. Omdat dergelijke ecologisch waardevolle werken vaak arbeidsintensief en vanuit louter (micro-)economisch perspectief verlieslatend zijn, én de beheerders over onvoldoende eigen middelen beschikken om zelf de werken te laten uitvoeren, heeft het beleid ervoor gekozen om deze actoren geldelijk te ondersteunen door subsidies in het leven te roepen die ertoe strekken dergelijke werken financieel mogelijk te maken.

- Het Regeerakkoord 2020-2024 voorziet de uitbreiding van de gebieden onder effectief natuurbeheer (erkende, Vlaamse of bosreservaten, andere natuurgebieden onder vergelijkbaar beheerplan). Een manier om dit te realiseren betreft de subsidiëring van de verwerving van percelen door derden met als doel ze te laten erkennen als reservaat. Volgens het Besluit van de Vlaamse Regering van 20 juni 2014 tot regeling van het Vlaams Natura 2000-programma, de managementplannen Natura 2000, de zoekzones en de actiegebieden voor de specifieke instandhoudingsdoelstellingen voor Europees te beschermen soorten en habitats moet minstens 75% van dit krediet aangewend worden voor het instandhoudingsbeleid. Het decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu vormt de rechtsgrond voor het aankoopbeleid van natuurgebieden.
- De realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen veronderstelt een forse investering in inrichtingswerken: afgraven, ontbossen, bosvorming, hermeenderen, baggeren, exoten bestrijden, ... Een aantal van deze werken zal via grootschalige natuurinrichtingsprojecten moeten verlopen. Maar er zijn ook tal van kleine inrichtingen noodzakelijk die snel en op maat afgesproken kunnen worden. Er wordt hiervoor door het ANB maximaal ingezet op samenwerking met partners. Naast de interne integratie in het beleid van andere entiteiten, zijn deze samenwerking en partnerschappen met lokale actoren essentieel om de planvorming op Vlaams niveau inzake instandhoudingsdoelstellingen en soortenbescherming te laten resulteren in effectieve realisaties op terrein. Er wordt hierbij sterk ingezet op de projectmatige ondersteuning van alle partners in het natuurbeleid, zoals vzw's, bosgroepen, regionale landschappen en private personen voor beheer- en inrichtingswerken met het oog op de realisatie van de IHD.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	123.395	178.093	177.223	134.472	192.972	191.726

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel verliep, na de herverdelingen vanuit de PAS- en Blue Deal-provisie, quasi optimaal.

Vanuit de Blue Deal-provisie op artikel QBX-3QCG20A-WT werd een herverdeling van 10.468 keuro VAK naar dit begrotingsartikel doorgevoerd. Deze middelen werden aangewend voor onder andere grondaankopen en -inrichting o.a. met betrekking tot Top Dender, Kustzones en Strategisch gebied Weerbare Westhoek en voor ondersteuning aan de Regionale Landschappen en Bosgroepen.

Daarnaast werd vanuit PAS-provisie-artikel CB0-1CBG2AK-PR een bijkomende herverdeling van 42.784 keuro VAK doorgevoerd. Deze middelen werden ingezet voor aankopen, beheer en inrichting van eigen terreinen, ecohydrologische studies, evenals aankoop- en projectsubsidies en beheersubsidies.

De reguliere middelen werden in hoofdlijnen besteed aan:

- studies, onderzoek en IT-projecten (10,282 miljoen euro);
- beheer van eigen terreinen, inclusief exotenbestrijding en werkingsmiddelen in functie van het beheer (22,504 miljoen euro);
- subsidies voor groenjobs (1,507 miljoen euro);

- beheersubsidies, inclusief subsidies voor onthaalpoorten en vogelopvangcentra (18,985 miljoen euro);
- aankopen door ANB (7,778 miljoen euro);
- aankoopsubsidies voor partners (6,595 miljoen euro);
- subsidies voor de opmaak van beheerplannen, PSN, restfinanciering LIFE-projecten, wolfwerende maatregelen, openstelling en soorten- en nestbescherming (5,056 miljoen euro);
- subsidies "Natuur in je buurt" en Groene Rand (2,116 miljoen euro);
- inrichting van eigen terreinen (10,632 miljoen euro);
- investeringen in gebouwen beheerd door ANB (1,899 miljoen euro);
- uitgaven in het kader van bosuitbreiding (18,042 miljoen euro);
- Nationale Parken (2,495 miljoen euro);
- een brede waaier aan kleinere uitgaven.

Het VEK werd via herverdeling afgestemd op de reële vereffeningsbehoefte in functie van de voortgang van de onderliggende vastleggingsdossiers.

6.2.3 DAB's

DAB MINAFONDS

Ontvangsten

Niet van toepassing.

Uitgaven

QBX-3QCG2FY-IS – VLAAMSE LANDMAATSCHAPPIJ (VLM)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via dit artikel ontvangt de VLM een aanvullende toelage vanuit de DAB MINAFonds voor uitgaven in het kader van het flankerend beleid voor instandhoudingsdoelstellingen en een toelage voor grondenbank bosuitbreiding.

In het regeerakkoord en de beleidsnota Omgeving was het project "Meer bos voor Vlaanderen" opgenomen. Met dit project wordt de realisatie van 4.000 ha extra bos tegen 2024 en 10.000 ha extra bos tegen 2030 beoogd. Ten behoeve hiervan is in 2020 binnen de VLM de grondenbank 'Bebossing' opgericht. Doel van deze grondenbank is de verwerving van bebosbare gronden (te versnellen) en dit zowel via rechtstreekse aankoop als via ruil.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	15.336	78.347	78.347	16.302	80.679	79.232

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is na doorvoering van de

herverdelingen optimaal verlopen.

Via een kapitaalstoelage aan de VLM voor het uitvoeren van de grondenbank 'Bebossing' werd er in 2025 een vastlegging van 2.506 keuro gerealiseerd en 2.150 keuro vereffend. De vereffening gebeurde a rato van de netto-uitgaven die werden gerealiseerd in het kader van de grondenbank Bebossing: uitgaven voor grondverwerving (2.930 keuro), uitgaven beheer van onroerende goederen (44 keuro), uitgaven voor personeel en communicatie (170 keuro), ontvangsten uit vervreemding van onroerende goederen (-980 keuro) en ontvangsten uit beheer van onroerende goederen (-15 keuro).

Verder is er onder dit begrotingsartikel een basisallocatie die een inkomenstoelage betreft aan de VLM voor studies in het kader van het flankerend beleid ten behoeve van de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen (IHD), voor vergoedingen bedrijfsbegeleiding in het kader van het herstructureringsprogramma Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) voor rode en voor oranje bedrijven, en voor flankerende vergoedingen bij dossiers bedrijfsverplaatsing/- reconversie/- beëindiging in het kader van het herstructureringsprogramma PAS voor rode en voor oranje bedrijven. Er werd een vastlegging gerealiseerd van 5.668 keuro en een vereffeningsbudget opgevraagd van 8.160 keuro gebaseerd op de in 2025 gerealiseerde uitgaven voor bedrijfsbegeleiding en studies in kader van IHD/PAS (96 keuro), voor flankerende PAS-vergoedingen in kader van herstructureringsprogramma PAS rood/oranje (3.435 keuro), voor uitbetaling dossiers NER (2.066 keuro) en voor uitbetaling nultbemesting (2.562 keuro).

Ook verloopt een basisallocatie die een kapitaalstoelage aan de VLM betreft voor het verwerven van onroerende goederen in het kader van de uitvoering van de grondenbank 'IHD-flankerend beleid, de verwerving van onroerende goederen en het uitwinnen van het gebruik van onroerende goederen in het kader van het herstructureringsprogramma PAS voor rode en oranje bedrijven, het verwerven van onroerende goederen in het kader van de flankerende regeling voor landbouwers die nadeel ondervinden van de maatregelen voor natuurherstel in maatwerkgebieden en de gebieden uit het stikstofsaneringsplan, het uitbetalen van de stopzettings- en sloopvergoedingen in het kader van de versnelde stopzettingsregeling varkenshouders conform het besluit van de Vlaamse regering van 14 juli 2023 betreffende de vrijwillige stopzetting van varkensstallen via dit begrotingsartikel. Er werd een budget van 70.173 keuro vastgelegd en een vereffeningsbudget opgevraagd van 68.728 keuro. De vereffening gebeurde a rato van de netto-uitgaven die in 2025 werden gerealiseerd. Hierbij werden volgende uitgaven en ontvangsten in rekening gebracht: uitgaven grondverwerving in kader van herstructureringsprogramma PAS Rood/Oranje (19.419 keuro), uitgaven vergoedingen stopzetting gebruik (zonder verwerving) in kader van herstructureringsprogramma PAS Rood/Oranje (16.117 keuro), uitgaven voor de werken in kader van herstructureringsprogramma PAS Rood/Oranje (236 keuro), uitgaven beheer in kader van herstructureringsprogramma PAS Rood/Oranje (22 keuro), ontvangsten beheer in kader van herstructureringsprogramma PAS Rood/Oranje (-157 keuro), uitgaven in kader van de Varkenscall (28.778 keuro), uitgaven grondverwerving in kader flankerend regeling in maatwerkgebieden en stikstofsaneringsgebieden (199 keuro), uitgaven grondverwerving in kader van de grondenbank IHD-Flankerend Beleid (5.720 keuro), uitgaven beheer in kader van de grondenbank IHD-Flankerend Beleid (41 keuro), ontvangsten uit vervreemding van onroerende goederen in kader van de grondenbank IHD-Flankerend Beleid (-1.666 keuro), ontvangsten beheer in kader van de grondenbank IHD-Flankerend Beleid (-101 keuro).

Ook verloopt via dit artikel een basisallocatie die een kapitaalstoelage aan de VLM betreft om uitvoering te geven aan het Vlaamse Veerkracht project "Vlaggenschipprojecten natuurgebaseerde oplossingen", VV034, meer bepaald

voor Rivierherstel Leie. Er werd 195 keuro vereffend gebaseerd op uitgaven studies en werken.

Er werd in de loop van 2025 via diverse beslissingen van de Vlaamse Regering een budget van 42.625 keuro VAK en 34.418 VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op PAS-uitgaven varkenscall, uitgaven Flankerend beleid NER - compensatievergoeding afroaming slapende NER, flankerend beleid nulbemesting, uitgaven Stikstofsanering, uitgaven voor aankoop gronden. Dit budget werd gecompenseerd op provisieartikel CB0-1CBG2AK-PR voorzien voor uitgaven PAS.

Er werd in de loop van 2025 via beslissing van de Vlaamse Regering een budget van 25.000 keuro VAK en VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op uitgaven varkenscall. Dit budget werd gecompenseerd op provisieartikel QE0-1QHB2IB-PR voorzien voor uitgaven voor klimaatmaatregelen.

Er werd in de loop van 2025 via MB een budget van 334 keuro VAK en VEK herverdeeld van dit artikel naar begrotingsartikel QBX-3QCG2NR-IS, met het oog op uitgaven gebruikersschade en kapitaalschade.

Er werd in de loop van 2025 via MB een budget van 4.280 keuro VAK herverdeeld van dit artikel naar begrotingsartikels QB0-1QCG2NY-IS en QBX-3QCG2NY-IS, met het oog op uitgaven ruilverkaveling en landinrichting.

Er werd in de loop van 2025 via MB een budget van 1.795 keuro VEK herverdeeld naar dit artikel vanuit de reële vereffeningsbehoefte in functie van de voortgang van de vastleggingsdossiers.

Er werd in de loop van 2025 via MB een budget van 3.302 keuro VEK herverdeeld naar dit artikel vanuit de reële vereffeningsbehoefte in functie van de voortgang van de vastleggingsdossiers. Dit budget werd gecompenseerd op artikels QBX-3QCG2JA-WT, QDX-3QCG2DA-WT en QBX-3QCG2NY-IS.

Er werd in de loop van 2025 via MB een budget van 196 keuro VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op relance-budget 34: vlaggenschipprojecten natuurgebaseerde oplossingen. Dit budget werd gecompenseerd op provisieartikel CB0-1CBD2AH-PR voorzien voor uitgaven in het kader van relance

6.2.4 Overige entiteiten onder gezag

6.2.4.1 Eigen Vermogen Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (EV INBO)

Omschrijving

Het Eigen Vermogen van het INBO (EV INBO) is een aparte juridische entiteit (rechtspersoon) waarmee projecten worden uitgevoerd, die met externe middelen gefinancierd worden. Het voornaamste doel van het EV INBO is om het INBO-onderzoek aan te vullen voor zover rechtstreeks toegewezen publieke middelen niet volstaan voor een volwaardig en toekomstgericht onderzoek. Het biedt de mogelijkheid om in te gaan op nieuwe onderzoeksthema's die onmiddellijk of op (middel) lange termijn beleidsrelevant zijn, uiteraard met de belangrijke beperking dat er daarvoor ook externe financiering gevonden moet worden via onderzoekopdrachten, internationale calls, doctoraatsonderzoek en dergelijke meer. Ook voor EV INBO, blijft de relevantie voor het biodiversiteitsbeleid een fundamentele voorwaarde voor het verrichten van onderzoek. Het EV INBO voert opdrachten uit voor een breed spectrum aan klanten, zoals Vlaamse en lokale

overheden, de FOD Wetenschapsbeleid (Belspo), universiteiten, natuur-en bosorganisaties, landbouw, jacht, visserij. Ook Europa is één van de geregelde opdrachtgevers, met in het recente verleden onder meer Horizon2020-, Horizon-Europe, Interreg-, LIFE+-projecten. De via deze projecten opgebouwde internationale wetenschappelijke samenwerkingen versterken de impact en visibiliteit van het INBO en laten het toe zijn netwerk te onderhouden en uit te breiden. Ze creëren kansen voor innovatie, data-uitwisseling, het delen van capaciteit en kennis, en het harmoniseren van Europese monitoringfaciliteiten. Jonge wetenschappers doen vaak hun eerste ervaring op in een project van het Eigen Vermogen, waarna ze hun carrière verder ontwikkelen binnen het Instituut, bij andere agentschappen van de Vlaamse overheid of bij buitenlandse onderzoeksinstituten. Het EV INBO heeft, mits beschikbaarheid van langdurige (> 4 jaar) externe financiering ook de mogelijkheid om doctoraatsbursalen aan te trekken voor het uitvoeren van vernieuwend wetenschappelijk onderzoek gericht op beleidsimplementatie.

In 2023 werd er een begrotingsartikel (QB0-1QCG2FR-IS, supra) opgericht bij het Departement Omgeving waar begrotingsmiddelen kunnen voorzien worden voor nieuwe en/of tijdelijke opdrachten voor het EV INBO vanwege de Vlaamse Regering. In 2025 werd dit artikel voornamelijk gefinancierd vanuit de PAS- en VAP-provisies. De via externe middelen gefinancierde EV INBO-medewerkers zijn volledig geïntegreerd in de ondersteunings- en onderzoeksteams van het INBO. Het EV INBO oefent haar activiteiten uit onder de ISE Natuur en biodiversiteit (QF).

ISE F NATUUR EN BIODIVERSITEIT

Ontvangsten

Het overgedragen ESR-resultaat van de vorige boekjaren bedraagt 3.426 keuro. Het bedrag aan verkopen bedraagt 6.557 keuro. Dit is 4.862K euro meer dan oorspronkelijk begroot was. De reden hiervoor is dat er voorzichtig begroot werd en er na de begrotingsopmaak significante projectbudgetten werden binnengehaald en opgestart. Inkomsten ontvangen vanwege de Europese Unie bedragen 2.016 keuro en zijn opgenomen onder ESR 39.10. Voor 2025 lag dit 213 keuro boven het begrote bedrag van 1.803 keuro. Vermits het EV INBO binnen de consolidatiekring valt, moeten interrelaties met anderen binnen deze institutionele groep vermeld worden. De inkomensoverdrachten die rechtstreeks naar het EV INBO begrotingsartikel bij departement omgeving komen en via toelages aan EV INBO ter beschikking worden gesteld zijn opgenomen onder ESR-code 46.10. Voor 46.10 werd er 3.450 keuro opgenomen. Dit gaat in hoofdzaak om de toelagen uit PAS-middelen (Meetnetten Natuurlijk Milieu, ecohydrologische studies, advisering maatwerkgebieden), VAP-middelen (Meetnet Biodiversiteit Agrarisch Gebied (MBAG) en Exotenonderzoek- en bestrijding), 3M-middelen (Meetnet schadelijke stoffen in zoetwatervissen). De inkomensoverdrachten van andere eenheden van de overheid worden opgenomen binnen code 46.70. Binnen deze code vallen "Future Floodplains", "Lifewatch", "Dissco", "geo4Gov" projecten. Voor deze projecten werd 985K euro ontvangen. De inkomensoverdrachten of subsidies die het EV INBO ontving van de federale overheid dienen opgenomen te worden onder ESR-code 49.40 en 38.60. In totaal werd er in 2025 44K euro opgenomen op ESR 49.40. Op ESR 38.60 werd er 1.463 keuro opgenomen, dit is 863 keuro meer dan begroot en gaat om middelen uit de niet-doorstorting bedrijfsvoorheffing voor kenniswerkers. Deze hogere ontvangst volgt uit de algemeen hoger dan initieel begrote ontvangsten van EV INBO in 2025.

Uitgaven

Het over te dragen ESR-overschot van het boekjaar bedraagt 2.965 keuro. De werkelijke loonkost van 12.031 keuro ligt 6.026 keuro hoger dan begroot. Deze

verhoogde loonkost valt te verklaren door de bijkomende projectenbudgetten en de toelagen. De werkingskosten bedragen 2.211 keuro. Deze liggen 336 keuro hoger dan begroot. Dit ligt vooral aan een aantal nieuwe projecten waar de verhouding werkingskosten tov personeelskosten hoger ligt dan gewoonlijk. Voor boekjaar 2025 werd er een totaal van 720 keuro begroot voor de nieuwbouw van gebouwen. Er werd effectief voor 124 keuro gerealiseerd, meer bepaald voor verdere afwerkingskosten van de site en de heraanleg van het containerveld in Geraardsbergen. Er werd 471 keuro uitgegeven aan vervoermaterieel. Er werd 283K euro geïnvesteerd in overig materieel (machines, labotoestellen, wetenschapsspecifieke uitrusting en ICT-materiaal). Tenslotte werd er nog 33 keuro aan softwarelicenties en applicatieontwikkeling uitgegeven. Deze investeringen werden voor 193 keuro gefinancierd door het overgedragen kapitaal, voor 492 keuro door projectwerking en 226 keuro door overheadmiddelen.

6.2.5 Overige entiteiten onder toezicht

6.2.5.1 Vlaamse Landmaatschappij (VLM)

Omschrijving

De juridische opzet, doelstellingen en taken van het agentschap VLM werden in deze BBT reeds eerder besproken. VLM oefent haar activiteiten uit onder ISE D Water, ISE N Omgevingsbeleid Ruimte en Milieu, ISE G Plattelandsbeleid en ISE F Natuur en Biodiversiteit. De financiering van de werking van de VLM verloopt voornamelijk via het toelage-artikel QB0-1QCG2NY-IS. Dit artikel wordt in de begroting conform de instructies integraal toegewezen aan het grootste ISE binnen VLM: ISE N Omgevingsbeleid Ruimte en Milieu. Voor de bespreking van de kredietevolutie van deze betrokken interne stroom naar VLM wordt verwezen naar de besprekingen van artikel QB0-1QCG2NY-IS. Hieronder worden enkel de kredieten besproken die onder ISE F Natuur en biodiversiteit ressorteren. Voor de VLM-kredieten binnen de andere ISE wordt verwezen naar de bespreking van de andere betrokken ISE in deze BBT.

ISE F NATUUR EN BIODIVERSITEIT Toelichting op detailniveau

Er werden in de definitieve VLM-begroting 2025 voor dit ISE 109.472 keuro aan ontvangsten voorzien en 92.057 keuro VAK en 95.373 keuro VEK aan uitgaven. In 2025 werden 152.872 keuro ontvangsten gerealiseerd en gebeurden er 83.222 keuro VAK en 87.469 keuro VEK aan uitgaven. Dit betekent een impact van +65.403 keuro op het over te dragen saldo.

Ontvangsten

Uit de opbrengst van voorschotten voorzag de VLM in de definitieve begroting 2025, ook na herverdelingen uit de Blue Deal-middelen en PAS-middelen, 7.814 keuro. Deze zijn er naar aanleiding van de toepassing van het te gebruiken boekingsschema. Het betreft de bijdrage van ANB voor grondenbankwerking en voor het uitoefenen van het voorkeepsrecht en de koopplichten in het kader van het Natuurdecreet. Deze ontvangsten werden allen gerealiseerd. Vanuit de effectieve afhandeling van overdracht van gronden met de partners werden ook nog 125 keuro aan ontvangsten gerealiseerd. Deze ontvangsten waren niet geraamd. Vanuit de activiteiten van de grondenbanken werden in de definitieve begroting 2025 in 196 keuro ontvangsten voorzien ten gevolge het doorrekenen van kosten aan het ANB. Deze zijn er naar aanleiding van het te gebruiken boekingsschema.

In uitvoering bedroeg het resultaat 599 keuro, wegens tevens aanrekening van andere ontvangsten, die eigenlijk onder ISE N hoorden. Er werden in 138 keuro

ontvangsten uit pachten en vergoedingen gebruik voorzien, de realisatie bedroeg 245 keuro. De geraamde opbrengst uit de verkoop van gronden bedroeg 2.100 keuro. De uitvoering bedroeg 3.801 keuro. Er werd tevens voorzien in een opbrengst van 16.193 keuro ten gevolge van de overdracht van grond aan het ANB in lopende grondenbankovereenkomsten en ten gevolge het uitoefenen van het voorkooprecht en de koopplichten in het kader van het Natuurdecreet. Deze zijn er vanuit de toepassing van het te gebruiken boekingsschema. De uitvoering bedroeg 16.800 keuro. In de natuurinrichtingsactiviteiten werden 228 keuro inkomsten gerealiseerd als recuperatiebijdragen vanuit Europa in inrichtingswerken, deze waren begroot op 90 keuro.

Er werden voor 312 keuro tegenboekingen van waardeverminderingen geboekt, wat voor dit bedrag neer komt op een gerealiseerde ontvangst.

Via begrotingsartikel QD0-1QCG5FY-IS werd, tevens na herverdelingen uit de PAS-provisie, vanuit het ANB via een toelage, een vastleggingsmachtiging van 4.463 keuro voorzien en een VEK of inkomst van 3.599 keuro werd voorzien voor de afhandeling van investeringsprojecten inzake natuurinrichting. 3.599 keuro werd ook ontvangen in uitvoering.

Via begrotingsartikel QBX-3QCG2FY-IS, een toelage aan de VLM voor uitgaven in het kader van instandhoudingsdoelstellingen (IHD) en programmatische aanpak stikstof (PAS) werd, tevens na interne herverdelingen en herverdelingen uit de PAS-provisie 5.668 keuro VAK en 8.845 keuro VEK als inkomst voorzien. Dit artikel omvat het budget voor de uitvoering van een aantal maatregelen die zijn goedgekeurd in kader van het flankerend landbouwbeleid voor de programmatische aanpak stikstof (PAS). Meer concreet wordt het budget aangewend voor de uitbetaling van studies en vergoedingen voor investeringen bij de inzet van volgende maatregelen: bedrijfsverplaatsing, bedrijfsreconversie, bedrijfsbeëindiging en bedrijfsbegeleiding. Ook de uitbetaling van de vergoedingen slapende NER en nulbemesting verloopt via dit beleidskrediet. Het beschikbaar VAK werd volledig vastgelegd op niveau van de toelage. De realisatie in ontvangst bedroeg 8.160 keuro VEK. Door het tegenboeken van door het dienstencentrum boekhouding in 2024 via overlopende rekening overgedragen ontvangsten naar 2025 werden tevens 4.252 keuro aan ontvangsten gerealiseerd in 2025.

Via begrotingsartikel QBX-3QCG2FY-IS, een toelage aan de VLM voor uitgaven voor de uitvoering van het flankerend landbouwbeleid in het kader van de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen (IHD) en van de programmatische aanpak stikstof (PAS) werd, tevens na interne herverdelingen en herverdelingen uit de PAS-provisie en de klimaatprovisie 70.173 keuro VAK en 69.132 keuro VEK als inkomst voorzien. Dit artikel omvat het budget voor enerzijds de aankoop van ruilgronden voor landbouwers die worden getroffen door de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen en anderzijds de aankoop, inclusief de eventuele eigenaarstoelage en wijkersstimulus, van gronden en gebouwen in het kader van het flankerend landbouwbeleid voor de PAS. Ook de uitbetaling van eindegebruiksvergoedingen (zonder aankoop) in het kader van het flankerend landbouwbeleid voor de PAS en de van vergoedingen in het kader van de versnelde stopzettingsregeling varkenshoudens (de varkenscall) verloopt via dit beleidskrediet. Het beschikbaar VAK werd volledig vastgelegd op niveau van de toelage. De realisatie in ontvangst bedroeg 68.728 keuro VEK. Door het tegenboeken van door het dienstencentrum boekhouding in 2024 via overlopende rekening overgedragen ontvangsten naar 2025 werden tevens 33.216 keuro aan ontvangsten gerealiseerd in 2025.

Via begrotingsartikel QBX-3QCG2FY-IS werd na interne herverdeling tevens voorzien in een ontvangst van 2.506 keuro VAK en VEK voor grondverwerving voor grondenbank bosuitbreiding. Het beschikbaar VAK werd volledig vastgelegd op niveau van de toelage. De realisatie in ontvangst bedroeg 2.150 keuro VEK. Door

het tegenboeken van door het dienstencentrum boekhouding in 2024 via overlopende rekening overgedragen ontvangsten naar 2025 werden tevens 2.648 keuro aan ontvangsten gerealiseerd in 2025.

Via de relancemiddelen werd er in de begroting 2025 196 keuro VEK voorzien ihkv vlaggenschappen natuurgebaseerde oplossingen (VV34). Er werd voor 195 keuro in ontvangsten gerealiseerd.

Uitgaven

Vanuit de toepassing van het boekhoudschema voor grondenbankwerking werd in uitvoering bij de afhandeling van grondoverdrachten en de afrekening van kosten en opbrengsten met de partners voor 17.086 keuro VAK en VEK gerealiseerd (terugbetaling van voorschotten). Deze waren voor 16.272 keuro VAK en VEK in de definitieve begroting 2025 voorzien. De uitvoering boven budget verliep via boeking in anomalie, vanuit boekhoudkundige afstemming met de partner.

De definitief begrote uitgaven 2025 bestaan verder uit 71.322 keuro VAK en 73.301 keuro VEK. Het betreft budgetten voor studies, de doorrekening van opbrengsten aan het ANB ihkv grondenbankwerking en onroerende voorheffing (810 keuro VAK en 1.183 keuro VEK); vergoedingen in bedrijfsbegeleiding in het kader van het flankerend beleid IHD-PAS, de varkenscall en slapende NER en nultbemesting (52.281 keuro VAK en 53.887 keuro VEK) en grondaankopen en aanverwante kosten (18.231 keuro VAK en VEK). De uiteindelijke uitvoering betreft 61.699 keuro VAK en 64.510 keuro VEK, respectievelijk voor de budgetten voor studies, de doorrekening van opbrengsten en kosten aan het ANB ihkv grondenbankwerking en onroerende voorheffing (760 keuro VAK en 937 keuro VEK); vergoedingen in bedrijfsbegeleiding in het kader van het flankerend beleid IHD-PAS, de varkenscall en slapende NER en nultbemesting (41.102 keuro VAK en 49.239 keuro VEK) en grondaankopen en aanverwante kosten (19.837 keuro VAK en 14.334 VEK).

Via de relancemiddelen werd er dus in de begroting 2025 196 keuro VEK voorzien ihkv vlaggenschappen natuurgebaseerde oplossingen (VV34). De uitvoering bedroeg 165 keuro VEK in 2025. Het verschil betreft gerealiseerde ontvangsten voor in 2024 gerealiseerde uitgaven.

Vanuit het uit 2022 verkregen belast saldo van relance-middelen werden in 2025 nog volgende uitgaven aangerekend. 830 keuro VEK voor relance-budget VV36: natte natuur. Via begrotingsaanpassing in het jaar 2025 werd 604 keuro VEK uit het saldo voorzien.

Via de toegekende machtiging waren na herverdeling uit de PAS-provisie uiteindelijk 4.463 keuro VAK en 5.000 keuro VEK kredieten voorzien voor natuurinrichtingswerken. In VAK werden deze voor 4.437 keuro uitgevoerd, in VEK bedroeg de uiteindelijke realisatie 4.877 keuro.

6. ISE lucht

6.1. Strategische en operationele doelstellingen

SD 1 Vormgeven aan Europees, internationaal en Vlaams luchtbeleid

OD 1.1 Europese en internationale besluitvorming

We werkten actief mee aan de voorbereiding van de herziening van het **protocol van Göteborg**. In 2025 namen we deel aan een tweedaagse workshop rond methaan; we zetten onze expertise in, in diverse expertgroepen die concrete amenderingen hebben voorbereid aan de tekst en bijlagen van het protocol van Göteborg en we werkten een uitgebreide nota uit met een gedetailleerde aanpak over de herziening van de technische bijlagen.

We gaven in verschillende fases ook input aan de consultant die de evaluatie van de **NEC-richtlijn** voorbereidde. De Europese Commissie heeft eind 2025 de evaluatie van de NEC-richtlijn gepubliceerd.

Daarnaast werkten we actief aan Europese dossiers zoals de **CO₂-emissienormen** voor voertuigen en de herziening van Ecodesign-normen voor toestellen op vaste brandstoffen.

OD 1.2 Opvolgen en actualiseren luchtbeleidsplan 2030

Eind 2025 legden we het derde voortgangsrapport over het **Luchtbeleidsplan** voor aan de Vlaamse Regering. In het voortgangsrapport werd naast een stand van zaken ook een vooruitblik opgenomen onder een BAU-scenario. Dit scenario omvat alle maatregelen die bij de opmaak van het rapport juridisch bindend waren vastgelegd en reeds doorwerkten in de praktijk. We halen de NEC-emissieplafonds, maar nog niet de PAS-taakstellingen voor NO_x en NH₃. Dit is logisch gezien nog niet alle maatregelen zijn uitgevoerd. De huidige luchtkwaliteitsnormen worden overal gehaald, maar de geactualiseerde normen voor 2030 nog niet, vooral voor NO₂ in Antwerpen en Gent. Gezondheids- en ecosysteendoelen blijven deels buiten bereik zonder extra maatregelen. Sommige sectoren, zoals industrie, boeken vooruitgang, maar andere maatregelen lopen achter.

We keurden de omzetting van de **nieuwe richtlijn luchtkwaliteit** in tweede lezing goed na verwerking van het advies van de Minaraad.

SD 2 Uitvoeren van Luchtbeleidsplan

OD 2.1 Kosteneffectief industrieel reductiebeleid met aandacht voor zorgwekkende stoffen

We werkten een eerste studie rond non-targeted-analyses (NTA) naar **PFAS in lucht** af en volgden de BBT-studies op rond PFAS in lucht en rond de herziening van de algemene emissiegrenswaarden voor zorgwekkende stoffen. We volgden de uitstoot en depositie nabij hotspots verder op en rapporteerden de resultaten van 2024. De aandacht ging toen vooral uit naar afvalverbranding. In 2025 ging de aandacht vooral uit naar de textielindustrie in Ronse. In de loop van 2026 zullen deze metingen gerapporteerd worden via de voormelde websites.

We werkten een algemeen kader uit voor de nodige **ontgassingsinstallaties**, dat in VLAREM zal opgenomen worden. Dit is relevant om de concentraties aan

vluchtige organische stoffen onder controle te houden, onder andere in de haven van Antwerpen.

We voerden het goedgekeurde **actieplan rond dioxines voor schrootbedrijven met shredderinstallaties** uit. De BBT-studie schrootverwerking en sloperij werd inhoudelijk verder uitgewerkt maar nog niet gefinaliseerd. We pasten het in 2024 goedgekeurde vernieuwd toetsingskader voor de depositie van dioxines/PCB's toe en beoordeelden de eerste oorzakenonderzoeken bij bedrijven die de drempelwaarden overschreden. We gingen in overleg met **metaalverwerkende bedrijven** om een analoge aanpak rond zware metalen uit te werken. In hotspotgebieden zoals Hoboken bleven we de concentratie en depositie van zware metalen opvolgen in overleg met de stakeholders.

We ondersteunden de provinciegouverneur voor de werkgroep Luchtverontreiniging **Gentse Kanaalzone** met aandacht voor diffuse stofemissies en stofemissies bij grote werven.

OD 2.2 Hinder door houtkachels verminderen

De bespreking van maatregelen om de emissies van **houtverbranding** te verminderen wordt gevoerd in het kader van de actualisatie van het Luchtbeleidsplan. De partners van het Netwerkplatform Gezonde Lucht ondertekenden een samenwerkingsovereenkomst met afspraken om het bewustzijn te verhogen over de impact van huishoudelijke houtverbranding op gezondheid, milieu en energiearmoede en verstandig stookgedrag te bereiken. Daarnaast werd samen met de partners ook een meetcampagne opgezet in Gent, Bonheiden en Westerlo, waarbij met ruim 300 vaste en mobiele sensoren fijnstofconcentraties gemeten worden om fijn stof lokaal beter in kaart te brengen.

OD 2.3 Op weg naar emissievrij verkeer

We pasten het besluit rond de **lage emissiezones** aan, waardoor de verstrengingen van de toegangscriteria werden ingetrokken. Op basis van tweejaarlijkse voortgangsrapporten in kader van het Luchtbeleidsplan, en voor het eerst in 2027, zal de Vlaamse Regering telkens de effecten van de LEZ evalueren en indien mogelijk uiteindelijk het LEZ-kader afschaffen. Voor zover nodig, zullen er ook in voorbereiding van het voortgangsrapport van 2027 bijkomende alternatieve maatregelen onderzocht worden, zowel op Vlaams niveau als lokale maatregelen door de betrokken besturen.

We werkten aan een evaluatie en actualisatie van de **conceptnota 'handhaving voertuigemissies'**. Het onderzoek rond de invoering van een NOx-test in de voertuigkeuring en bij wegkantcontroles leidde tot een bruikbare NOx-test. In uitvoering van het Europese project Net4Cites bouwden we de emissiedatabank verder uit en bereidden we de remote sensingmetingen in Antwerpen voor. We werkten ook mee aan de voorbereiding van de remote sensing campagne in de Antwerpse haven en gunden een opdracht voor metingen elders in Vlaanderen. We ondersteunden de Europese Commissie met onze expertise in remote sensing tijdens de onderhandelingen over het roadworthiness package met voorstellen voor de hervorming van de periodieke keuring en wegkantcontroles.

We ondersteunden de collega's bij de uitwerking van fiscale en financiële instrumenten. Eind 2025 keurde de Vlaamse regering de invoering van een **CO2-differentiatie** in de kilometerheffing voor vrachtwagens goed alsook de invoering van verkeersbelastingen voor elektrische voertuigen.

De maatregelen rond Zero-Emissie-Stadslogistiek zullen, zoals overeengekomen in het VEKP, worden opgenomen in de actualisatie van het Luchtbeleidsplan.

We namen deel aan de monitoringscommissies van de verschillende Vlaamse **luchthavens** (Deurne, Zaventem en Oostende) om te verzekeren dat de vastgelegde voorwaarden van de vergunningen op een correcte manier worden nageleefd.

We volgden binnen de werkgroep **walstroom** de besprekingen over het havendecreet op. In dit decreet worden de verschillende verantwoordelijkheden van de havenentiteiten met betrekking tot walstroom die voortvloeien uit Europese verplichtingen (FuelEU Maritime en AFIR) vastgelegd. Daarnaast volgden we de internationale initiatieven rond de Tier-normen op via 'International Maritime Organisation' (IMO).

Op de website 'Samen Voor Zuivere Lucht' namen we goede praktijkvoorbeelden op voor **groenonderhoud**.

OD 2.4 Verlaging stikstofuitstoot door landbouw

In 2025 zetten we verder in op (extra) **monitoring, actualisatie en verfijning van modellen** in het kader van het stikstofdecreet. We zetten verder in op het verfijnen van de berekening van de NH₃-emissie ten gevolge van het toedienen van (kunst)mest, een emissiestadium dat onderdeel uitmaakt van het Emissie Model Agricultuur Vlaanderen (EMAV). Effectieve implementatie ervan vond in 2025 nog niet plaats. Wij hebben de AN2000-campagne voorbereid, zodat we gedurende heel 2026 kunnen meten. In het najaar van 2025 zijn we gestart met metingen van ammoniak (NH₃) op 75 nieuwe meetplaatsen, verspreid over de **5 maatwerkgebieden**, en met metingen van stikstofdepositie op twee nieuwe meetplaatsen in het Turnhouts Vennengebied en op de Kalmthoutse Heide. We hebben hierbij voor de nodige afstemming met de betrokken stakeholders en andere monitoringsinitiatieven in het kader van de PAS gezorgd. Nog in het najaar van 2025 zijn we gestart met de studie rond brontoewijzing van ammoniak via stikstofisotopen. We hebben ook een samenwerkingsovereenkomst gestart met het RIVM over een nieuwe meetopstelling droge depositie NH₃.

In overleg met de betrokken entiteiten binnen en buiten het beleidsdomein volgden we de **voortgang van de maatregelen** op en voerden we een grondig nazicht uit van het voortgangsrapport over het stikstofdecreet om dit zoveel mogelijk af te stemmen op de emissieprognoses die in het kader van het Luchtbeleidsplan berekend worden (zie OD 4.1 van ISE Ruimte en Milieu). Tot slot gingen we ook in **overleg met Nederland** om samen tot een eensluidend en effectief reductiebeleid over de grenzen te komen.

OD 2.5 Samen met lokale overheden voor zuivere lucht

We brachten in elke provincie lokale besturen samen met een **roadshow** rond het omgevingsbeleid waarbij we inzetten op uitwisseling van impactvolle acties rond luchtkwaliteit, training in het gebruik van digitale hulpmiddelen en netwerking met onze contactpunten. We lanceerden in 2025 de online knelpuntanalyse waarmee lokale besturen op een halve dag tijd alle **luchtkwaliteitsknelpunten** op hun grondgebied in kaart kunnen brengen. Daarnaast zetten we in op uitwisseling van goede praktijken om de lokale luchtkwaliteit te verbeteren met Nederland en maakten deze beschikbaar op het inspiratieplatform van de Samen Voor Zuivere Lucht website. We zorgden ook voor een online scenariotool om de impact van lokale beleidsmaatregelen op luchtkwaliteit te simuleren. Op basis van de knelpuntanalyse en geïnspireerd door de voorbeelden op '**Samen Voor Zuivere Lucht**', kan een lokaal bestuur een coherent plan rond luchtkwaliteit ontwikkelen

of luchtkwaliteit integreren met bestaande plannen rond mobiliteit, klimaat en ruimtelijke ordening. We organiseerden de nodige opleidingen rond deze tools voor lokale besturen, intercommunales en provincies. Samen met Sint-Niklaas en Stekene zetten we **twee projecten** op rond lokale luchtkwaliteitsknelpunten om zo goede voorbeelden te delen rond het toepassen van deze hulpmiddelen met concreet lokaal beleid als resultaat. We integreerden deze aanpak voor het eerst met klimaatadaptatie om koppelkansen te identificeren. Met het project **LIFE CityTRAQ** zorgden we er tenslotte voor dat steden en gemeenten voortaan kwalitatieve luchtkwaliteitssensoren kunnen aankopen zodat knelpunten proactief gescreend kunnen worden en de impact van het lokale beleid objectief kan worden opgevolgd.

SD 3 Meten is weten

OD 3.1 Vinger aan de pols via metingen

We werkten verder aan de stapsgewijze **vernieuwing van de meetstations**. We investeerden in de vernieuwing van de apparatuur voor het meten en bemonsteren van fijn stof en in apparatuur om te voldoen aan de nieuwe richtlijn luchtkwaliteit. We screenden regio's met verhoogd risico op luchtverontreinigende stoffen. We rapporteerden ook de resultaten van de meetcampagnes van 2024, waaronder de screeningscampagne bij de afvalverbrandingssector.

Er werd verder ingezet op **samenwerking met de industrie** voor het opvolgen van de omgevingsluchtkwaliteit. Zo zijn er in 2025 overeenkomsten opgemaakt om de luchtkwaliteit in Olen, Beerse, Zeebrugge, Antwerps havengebied en Gentse Kanaalzones gedeeltelijk of volledig via het principe 'de vervuiler betaalt' verder op te volgen.

OD 3.2 Emissie-inventaris lucht verbeteren

Voor zowel de **afvalsector** als de scheepvaartsector valideerden en optimaliseerden we de activiteitsdata, rekenfactoren en rekentools. Dit resulteerde in een verbetering van de inschatting van de emissies in deze sectoren, alsook betere geografische toekenning ervan. We ontwikkelden een model dat de **NMVOS-emissies** ten gevolge van het ontgassen bij binnenschepen inschat. We startten de implementatie op van het Fastrace-model voor de modellering van de wegverkeeremissies.

In uitvoering van de herziene **LULUCF**-verordening brachten we de datanoden in kaart en startten we een studie op om te methodologie voor berekening van de emissies te verfijnen. Effectieve implementatie van deze verbeterde modellen vond in 2025 nog niet plaats.

OD 3.3 Data en kennis toegankelijk aanbieden

We actualiseerden de **informatie** over cijfers en modellen, indicatoren, actieplannen, normen en maatregelen op de VMM-website in mei (emissies) en september (concentraties).

We optimaliseerden het interpolatiemodel om de achtergrondconcentraties in kaart te brengen. We startten in 2025 een project om de real-time hoge ruimtelijke resolutie luchtkwaliteitskaarten sneller ter beschikking te stellen via **Artificiële Intelligentie (AI) tools**.

Het CAMS-COPERNICUS National Collaboration project "Be-AIR-lert" met als doel

de **luchtkwaliteitsvoorspellingen** op de korte termijn (smogepisodes) te verbeteren, werd opgestart in februari. We verbeterden de meldingsfunctie in de BelAIR-luchtkwaliteitsapplicatie om lokale hinder door luchtvervuiling te registreren.

We werkten verder aan het aanpassen van de rapporteringsprogramma's conform de **rapporteringsverplichtingen** in de nieuwe EU-richtlijn lucht (2024/2881). We optimaliseerden de berekeningsmethode voor sectorbijdragen en rolden de nieuwe resultaten uit in de online knelpuntanalyse. Het state-of-the-art '**ATMO-Plan** rekenhart' maakten we als tool met de nodige opleidingen beschikbaar voor lokale besturen, intercommunales en provincies. Tenslotte verkenden we de mogelijkheden om bijkomende rekenhartten te koppelen via Digital Twins in de voorbereiding van het VRD3-programma.

6.2 Budgettair kader

De beleidskredieten onder dit ISE Lucht hebben betrekking op de uitgaven van VMM toe te wijzen aan het ISE Lucht (inclusief de lonen bij VMM). Het betreft budgetten die meer bepaald ingezet worden voor:

- het meten, inventariseren, rapporteren en modelleren van de emissies in lucht, en adviseren over milieuvergunningaanvragen lucht;
- het meten, modelleren en rapporteren van de luchtkwaliteit, en voorspellen en opvolgen van smogperiodes;
- beleidsvoorbereidend onderzoek, monitoring en evaluatie op het vlak van het luchtbeleid.

Er zijn in 2025 geen budgetten op de uitgavenbegroting of binnen de DAB MINAfonds ingeschreven voor luchtbeleid. Het betreft uitsluitend budgetten op de VMM-begroting.

De financiering van de taken die de VMM uitvoert, verloopt via het artikel QB0-1QCG2DW-IS, een artikel dat in de begroting conform de instructies integraal werd toegewezen aan (en besproken bij) het grootste ISE binnen de VMM: ISE D Water.

6.2.1 Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid (excl. DAB's)

Niet van toepassing.

6.2.2 DAB's

Niet van toepassing.

6.2.3 Overige entiteiten onder gezag

6.2.3.1 Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)

De juridische opzet, doelstellingen en taken van het agentschap VMM worden in deze BBT besproken onder punt 7.3.3. De VMM oefent haar taken uit binnen 2 verschillende ISE: ISE D Water en ISE H Lucht.

De financiering van de taken die de VMM uitvoert, verloopt voornamelijk via het artikel QB0-1QCG2DW-IS, een artikel dat in de begroting conform de instructies integraal werd toegewezen aan (en besproken bij) het grootste ISE binnen de VMM: ISE D Water.

Hieronder worden enkel de kredieten besproken die onder het ISE H Lucht

ressorteren. Voor de VMM-kredieten voor het ISE Water wordt verwezen naar de bespreking van het ISE D Water.

ISE H LUCHT

De financiering van de taken die de VMM uitvoert, verloopt voornamelijk via de werkingstoelage QB0-1QCG2DW-IS. Via dit begrotingsartikel ontving de VMM in 2025 een werkingstoelage ten bedrage van 12.059 keuro VAK en 11.442 keuro VEK van het departement Omgeving ter financiering van haar specifieke taken:

- optreden als de bevoegde instantie in Vlaanderen voor luchtbeleid en een partner zijn om de luchtkwaliteit te verbeteren en luchtverontreiniging aan te pakken;
- onze rol opnemen in de verschillende stappen van het beleidsproces (meten, plannen, actie nemen, evalueren), wat een meerwaarde is om gemakkelijker een overzicht te houden en verbanden te leggen.

De VMM genereerde ook inkomsten uit samenwerkingsovereenkomsten ten bedrage van 1.457 keuro, waarvan 513 keuro werd toegewezen aan ESR 11 Lonen. Daarnaast ontving de VMM van de stad Antwerpen een bijdrage van 150 keuro voor de ontwikkeling van de databank voor emissie monitoring en gegevensuitwisseling in kader van het goedgekeurde decreet emissiefraude en 10 keuro andere diverse inkomsten.

De begrotingsuitvoering in VAK is quasi optimaal aangewend, en dit volgens de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

Het overschot van 240 keuro VAK en 240 keuro VEK op artikel QN0-AQCG2HA-LO is te wijten aan verschillende factoren. In 2025 is er op artikel QN0-AQCG2HA-LO een overschot van 272 keuro VAK en VEK (3%) wanneer we de voorziening voor de niet-opgenomen vakantiedagen buiten beschouwing laten (stijging met 46 keuro). Dit overschot is te wijten aan verschillende factoren, gezien we bij de berekeningen van de lonen van mensen die in dienst komen, steeds moeten uitgaan van bepaalde aannames qua loonlast en datum indiensttreding en daarnaast personeelsleden gebruik kunnen maken van bepaalde verlofstelsels met impact op de lonen. De uitvoering ligt dus lager dan ingeschat.

In 2025 is er op het budget voor de Lonen en sociale lasten EU Lucht een VAK en VEK-overschot van 12 keuro, wanneer we de voorziening voor de niet-opgenomen vakantiedagen buiten beschouwing laten (daling met 3 keuro). Op deze kredieten worden de lonen aangerekend van medewerkers die geheel worden betaald met Europese financiering voor projecten Lucht.

Voor de Beleidsuitgaven Lucht onder artikel QN0-AQCG2HA-WT Werking en Toelagen Lucht is het VAK-budget nagenoeg voor 100% benut.

Voor de Beleidsuitgaven EU Lucht onder artikel QN0-AQCG2HA-WT Werking en Toelagen Lucht is er een VAK-overschot van 55 keuro (79%).

Het voorziene VEK voor het werkingsbudget (artikel QN0-AQCE2HA-WT) werd voor 97% aangewend.

Op het budget voor beleidsuitgaven Lucht EU is er een VEK-overschot van 65 keuro.

Het merendeel van het werkingsbudget (artikel QN0-AQCG2HA-WT) voor de meetnetten lucht van de VMM is gebruikt voor de recurrente activiteiten: het onderhoud van de meetnetten lucht inclusief datatransmissie, kleinere onderhoudscontracten (airco's e.d.), de aankoop van de nodige samplers en gebruiksmaterialen in kader van screeningscampagnes, kosten voor kwaliteitszorg

(kalibraties, externe audit) en kosten voor analyses. Een deel van het werkingsbudget werd gebruikt voor de ondersteuning van lokale besturen door nieuwe berekeningen met het FLOMOVIA-propagatiemodel, een geoptimaliseerde brontoewijzingsmethodologie voor de screeningstool en een upgrade van de ATMO-Plan scenariotool.

Om de werking van de Intergewestelijke Cel voor het Leefmilieu (IRCEL) te optimaliseren werden twee servers vervangen en werd ook de firewall vervangen en gemoderniseerd. Daarnaast werd een flexmail abonnement aangekocht. IRCEL heeft ook toegang tot het Vlaamse Supercomputer Centrum (HPC) en betaalt daarvoor een kleine bijdrage. IRCEL huurt ook schijfruimte bij Belnet voor onder andere het maken van back-ups van het IRCEL-serverpark op een externe locatie. Er is de jaarlijkse licentiekost voor het door IRCEL gebruikte virtualisatieplatform. En er is de kost voor het onderhoudscontract van de BelAIR luchtkwaliteitsapp.

Het investeringsbudget werd grotendeels aangewend voor de aankoop van 37 fijnstofbemonsteraars en 48 fijnstofmonitoren. Er werden ook een CO-monitor en UFP-monitoren aangekocht voor de inrichting van de supersite in stedelijk achtergrondgebied. Er werd ook geïnvesteerd in veiligheid door de aankoop en installatie van valbeveiligingen. Om de kwaliteit van de metingen te waarborgen werden ook debietsmeters aangekocht voor de ijk- en testbank en het meetnet.

Daarnaast werden volgende nieuwe opdrachten in het kader van luchtkwaliteit en luchtbeleid opgestart:

- Integratie OSPM (Operational Street Pollution Model) in Quark en upgrade ATMO-Plan
- Levering van mobiele en stationaire fijnstofsensoren en toebehoren
- Update modelleren zware metalen rond industriële vestigingen
- Onderhoud en kalibratie van mini DOAS (Differentiële Optische Absorptiespectroscopie) ammoniakmonitoren
- Uitvoeren van monsterneming en analyse van dioxines, DL-PCB's en gebromeerde vlamvertragers nabij shredders
- Voorbereiding, analyse en rapportering van neerslagkruiken voor bepaling van dioxines, PCB's en gebromeerde vlamvertragers in depositie
- Screening en/of non-target analyse van VOS in omgevingslucht
- Ontwikkeling toetsingswaarden (zware) metalen in totale depositie
- Opdracht Remote Sensing campagne: emissie-monitoring van wegvoertuigen in Vlaanderen aan de hand van remote Sensing in het kader van de operationele doelstelling (OD) 2.3 "Op weg naar een emissievrij verkeer"
- Voor de uitbouw van de Emissiedatabank voertuigen rescope, in het kader van de OD 2.3 "Op weg naar een emissievrij verkeer", werd een data engineer aangeworven. Voor het in gebruik nemen van deze emissiedatabank is er een bijkomende samenwerkingsovereenkomst met Digitaal Vlaanderen afgesloten enerzijds voor AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming) opleveringen zoals een DPIA (Data Protection Impact Assessment) en een machtiging voor het gebruik van DIV (Dienst inschrijving voertuigen) data, en anderzijds voor integratie met Vlabel, nl. het ontwikkelen van een functionaliteit om aan de hand van ANPR (Automatic Number Plate Recognition) netwerken wegeninspectieteams probleemvoertuigen van de weg te plukken.

De extra middelen in het kader van PAS werden aangewend voor:

- Opdracht Voorbereiding en analyse van passieve samplers ammoniak in het kader van herhaling AN 2000
- Aankoop monsternemingsmateriaal (inclusief passieve samplers)
- Opdracht Bemonstering van ammoniakbronnen voor analyse van stabiele stikstofisotopen

- Samenwerkingsovereenkomst met RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu) voor nieuwe meetopstelling droge depositie NH₃.

De extra middelen in het kader van PFAS werden aangewend voor:

- Bepaling van de droge depositiesnelheid en uitwascoëfficiënt van PFAS in lucht
- Voorbereiding, analyse en rapportering van PFAS in zwevend stof en depositie nabij hotspots.

6.2.4 Overige entiteiten onder toezicht

Niet van toepassing.

7. ISE water

7.1. Strategische en operationele doelstellingen

SD 1 Het Europees en internationaal waterbeleid als kader voor het Vlaamse waterbeleid

OD 1.1 De herziening van de kaderrichtlijn Water aangrijpen om uitdagingen van klimaatverandering en verontreiniging beter aan te pakken

We volgden de Europese **herziening van de kaderrichtlijn Water, de Grondwaterrichtlijn en de richtlijn Prioritaire stoffen** op. Op 23 september 2025 keurden Europese Raad, Commissie en Parlement de herziening goed. De goedkeuring door het Europees parlement is voorzien in het voorjaar 2026.

OD 1.2 Naar een Europese Blue Deal: Water resilience initiatief van de Europese Commissie

De Vlaamse standpuntinname rond **waterweerbaarheid** werd toegelicht in een Mededeling Vlaamse Regering n.a.v. de publicatie van de Europese Waterweerbaarheidsstrategie. Dit gaf ook sturing voor de insteek op de EU-Raadsconclusies Waterweerbaarheid en aan de onderhandelingen die in het najaar werden opgestart voor het volgende MFK inzake financiering voor natuurgebaseerde maatregelen en de noodzaak voor volwaardig Europees level playing field voor waterintensieve sectoren.

OD 1.3 De nieuwe richtlijn stedelijk afvalwater tijdig omzetten

De voorbereidende stappen zijn genomen voor de **omzetting van de herziene Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater (ERSA)**. Er werd een methodiek opgesteld voor de afbakening van de agglomeraties en er werd nagegaan hoe de omzetting juridisch dient te worden vertaald. Het overleg met de andere gewesten en de farmaceutische sector werd opgestart om de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid in uitvoering te brengen.

OD 1.4 Via de Internationale Water Agenda samenwerking en kennisuitwisseling stimuleren

De eerste voorbereidende stappen zijn gezet voor een Vlaamse aanwezigheid op de **VN Water conferentie van 2026** door zowel de beleidsdomeinen Omgeving, Buitenlandse Zaken en Mobiliteit samen te brengen in een taskforce. De stakeholders werden bevraagd naar interesse in deelname aan de Waterconferentie. Verder was Vlaanderen als regio aanwezig op het eerste EU Water Resilience forum met een beursstand (video) over de Vlaamse watertechnologie en knowhow. In het overleg van de Fluid Crew wordt de internationaliseringsagenda gecoördineerd.

SD 2 Het Vlaamse waterbeleid optimaliseren

OD 2.1 Een ambitieuze en tegelijk realistische Blue Deal 2.0 voorleggen

Op 14 juli 2025 zette de Vlaamse Regering een belangrijke stap met de **goedkeuring van de Blue Deal 2025-2029**. Deze ambitieuze en

samenhangende visie moet Vlaanderen sterker wapenen tegen de gevolgen van de klimaatverandering en onze waterkwaliteit duurzaam verbeteren. De Blue Deal zet daarbij volop in op samenwerking over beleids- en bestuursniveaus heen en een geïntegreerde aanpak die het verschil maakt op het terrein.

Om deze ambitie te realiseren, wordt stevig geïnvesteerd: 330 miljoen euro bij de goedkeuring van de Blue Deal, aangevuld met 20 miljoen euro extra per jaar vanaf het begrotingsjaar 2026 (zie ook OD 2.3). Bovendien hebben we een duidelijke governance opgezet in functie van een efficiënte uitvoering en een nauwgezette opvolging van de voortgang.

De 12 initiatieven-in-de-kijker vormen een motor voor de **versnelling op het terrein**. Voor elk initiatief werden afspraken gemaakt over het trekkerschap en de uitrol.

De studie voor de uitwerking van **gebiedsgerichte waterzekerheidsdoelen** met minimale vereisten voor infiltratie, minder drainage en meer buffercapaciteit, de zogeheten sponsdoelen, is eind 2025 opgestart.

Met de **oproep 'Lokale Blue Deals'** beschikken we over een krachtig instrument om de waterdoelstellingen gebiedsgericht en integraal aan te pakken, in nauwe samenhang met natuur- en landbouwdoelstellingen. De krijtlijnen voor de voorziene eerste oproep in 2026 zijn verder uitgewerkt. Daarnaast bouwen we binnen de Vlaamse overheid een ondersteuningscentrum uit dat de lokale gebiedscoalities zal begeleiden bij hun opdracht.

De **waterdoelstellingen realiseren is een gedeelde verantwoordelijkheid**. We nemen dit niet enkel op via de stroomgebiedbeheerplannen 2028-2033. Met de Blue Deal-nota als hefboom voeren we ook gericht overleg met andere relevante beleidsvelden en -domeinen, zodat water structureel verankerd wordt in hun plannen en programma's. Want waterzekerheid en waterkwaliteit zijn thema's die Vlaanderen enkel kan waarmaken door samen te werken.

OD 2.2 Zorgen voor eenheid in het waterbeleid met de oprichting van waterschappen

De voorbereidingen voor de **oprichting van de waterschappen** zijn lopende. In 2025 werden alvast een aantal concrete initiatieven genomen die aansluiten bij de vereenvoudiging van het waterbeheer. Zo besliste de Vlaamse Regering om de polder van Rumst en de Isabellapolder op te heffen. Er werden ook verschillende fusievoorstellen tussen polders opgestart.

In het kader van de **Blue Deal 2025-2029 werd een oproep voor gebiedscoalities gelanceerd en werd** met het beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken verder geïnvesteerd in strategische gebieden zoals de Schelde (Sigma), de Dender (TOP Dender) en de IJzer (Weerbare Westhoek). Een meerjarenplanning werd opgemaakt.

OD 2.3 De financiering van het waterbeleid structureel versterken

We bereidden in 2025 de **Blue Deal-nota voor**. Daarin legden we de strategische doelstellingen vast en een meerjarenfinanciering.

In 2025 werd 38,5 miljoen euro vastgelegd voor de uitvoering van de Blue Deal onder meer in strategische gebieden (Sigma, T.OP Dender, IJzer, Maas, Leie, Kleine Nete, Demer, Voer en Berwijn, Kust), overige gebieden, waterkwaliteit en

beleidsondersteuning.

OD 2.4 De CIW omvormen tot een (h)echt waternetwerk

Via strategisch overleg, projectwerking, platformwerking en klankbordoverleg met de strategische adviesraden brengt de CIW alle betrokken **spelers in het waterlandschap** samen rond uiteenlopende waterthema's. Daarmee zetten we stappen richting een (h)echt waternetwerk. We kiezen bewust voor een meer open en zelfregulerend netwerk waarin partners elkaar vinden op basis van gedeelde beleidsprioriteiten en actuele noden. Een mooi voorbeeld is het overleg van de waterloopbeheerders, dat in 2025 werd opgestart om de uitwisseling van informatie en een betere afstemming te stimuleren.

OD 2.5 De watertoets herwerken naar één integraal wateradvies

In het kader van de **watertoets** zetten we in 2025 verder in op initiatieven om te werken naar één integraal wateradvies.

De actualisatie van de **overstromingskaarten** in het kader van de overstromingsrichtlijn werd voorbereid. Ook een actualisatie van de pluviale watertoetskaarten bereidden we voor.

SD 3 Blue Deal: beschermen tegen wateroverlast en droogte

OD 3.1 Onverminderd inzetten op ruimte voor water

Voor de **watergevoelige openruimtegebieden** (WORG's) inventariseerden we een overzicht met knelpuntgebieden voor **watergevoelige openruimtegebieden 2.0** (zie OD 1.1 van SD 1 onder ISE Ruimte en Milieu)

OD 3.2 Het watersysteem herstellen met investeringen, (peil-)beheer en gepaste maatregelen

In 2025 werd verder ingezet op de **opmaak van peilbesluiten**. Voor het gebied de Blankaart is het ontwerppeilbesluit opgemaakt. Ook in de overige gebieden wordt vooruitgang geboekt. De initieel voorziene termijn van 2 jaar blijkt te kort om op een onderbouwde en gedragen manier tot peilbesluiten te komen. Daarom verleende de minister een termijnverlenging aan de gebieden om meer tijd te geven aan de betrokken waterbeheerders om in overleg tot goede peilbesluiten te komen.

OD 3.3 Een performant assetmanagement van de waterlopen-infrastructuur verzekeren

2025 was een jaar zonder grote wateroverlast problemen. Dat betekent niet dat geen inspanningen moesten worden geleverd om de elektromechanische infrastructuur operationeel en in goede toestand te houden. **De nodige onderhouds- en beheerswerken** werden uitgevoerd om een performante infrastructuur te verzekeren.

OD 3.4 De paraatheid en preventie voor extreme neerslag versterken door nauwkeurige voorspellingen en een robuuste adviesverlening

De actualisatie van de **pluviale overstromingskaarten** werd in 2025 voorbereid.

De ontvangen input van waterbeheerders, gemeenten, rioolbeheerders, ... werd verwerkt en de kaarten houden rekening met de meest actuele informatie. In de loop van 2026 zullen de nieuwe kaarten afgewerkt worden.

SD 4 Blue Deal: Zuiver en betaalbaar water

OD 4.1 Een resultaatgerichte aansturing van en toezicht op drinkwaterbedrijven, rioolbeheerders en Aquafin verzekeren en een efficiënte en effectieve inzet van middelen bewaken

In 2025 werden de drinkwatermaatschappijen verder opgevolgd conform de bepalingen van het drinkwaterbesluit. De nodige informatie over onder meer risico's en strategische investeringsprojecten werd verzameld bij de drinkwatermaatschappijen. Op basis van deze informatie werd een ontwerp van **strategisch plan waterbevoorrading** openbare drinkwatervoorziening voorbereid.

Er werd een gemeentelijk **subsidieprogramma** voor riolering en decentrale zuivering opgemaakt. Naast de klassieke rioleringsprojecten is er ook aandacht voor kleinschalige, innovatieve projecten die lokaal het afvalwater zuiveren.

In overleg met de sector werd in 2025 verder gewerkt aan de uitbouw van het AWIS-systeem (afvalwaterinformatiesysteem).

OD 4.2 - Inzetten op een betere bescherming van onze bronnen voor drinkwater

De **bescherming van onze drinkwaterbronnen** tegen verontreiniging werd opgenomen als onderdeel van het strategisch plan waterbevoorrading openbare drinkwatervoorziening.

OD 4.3: Zorgen voor een brongericht sedimentbeheer en het historische passief aan waterbodempluiging verminderen

De sanering van de **Winterbeek** is in 2025 volledig afgerond. Voor de **Grote Laak** werd verder gewerkt aan de sanering. Voor de fase 3 van de sanering van de Grote Laak is het bodemsaneringsproject in voorbereiding.

OD 4.4: Betaalbaar water

In 2025 werd een klankbordgroep opgezet om een hervorming van de **drinkwaterfactuur** te onderzoeken. Dit onderzoek loopt verder met het oog op een sterk onderbouwde en breed gedragen visie.

SD 5 De stroomgebiedbeheerplannen actualiseren en optimaliseren voor een efficiëntere en effectievere uitvoering

OD 5.1 Een aangepast doelstellingenkader voor waterkwaliteit uitwerken

In 2025 hebben we overleg gevoerd met Brussel, Wallonië en Nederland over onze aanpak met betrekking tot een **planmatige en gefaseerde verbeterstrategie**

en werd de basis gelegd voor de toepassing van de methodologie per waterlichaam.

OD 5.2 Doelstellingen voor een verhoogde waterzekerheid verankeren

De studie voor de uitwerking van **gebiedsgerichte waterzekerheidsdoelen** met minimale vereisten voor infiltratie, minder drainage en meer buffercapaciteit, de zogeheten sponsdoelen, is eind 2025 opgestart.

OD 5.3 Bindende maatregelenprogramma's opstellen om stapsgewijs de gestelde doelstellingen te realiseren en achteruitgang te voorkomen

In 2025 werd de **Blue Deal-nota** goedgekeurd. Hiermee wordt de basis gelegd voor wat wij als samenleving op het vlak van duurzaam waterbeleid willen bereiken. De stroomgebiedbeheerplannen geven uitvoering aan de Blue Deal-nota. Een belangrijke focus komt te liggen op een doorwerking van het waterbeleid in andere beleidsplannen en het opstellen van concrete gebiedsgerichte maatregelenprogramma's binnen lokale Blue Deals. De oproep voor lokale Blue Deals is voorzien voor het voorjaar van 2026.

SD 6 Vormgeven aan het integraal waterbeleid in de landbouw

OD 6.1 MAP 7 finaliseren met zorg voor water, bodem en natuur

In 2025 werd gestart met de **implementatie van het Mestdecreet** dat op 18 december 2024 gestemd werd door het Vlaams Parlement. In het voorjaar 2025 werd een ronde langs de Vlaamse provincies georganiseerd. Meer dan 850 landbouwers en geïnteresseerden namen deel aan deze avondvergaderingen.

Verschillende Besluiten van de Vlaamse Regering werden goedgekeurd zoals voor de nulbemesting in VEN-gebied, de duurzame teelt-, bodem- en bemestingstechnieken en de oprichting van het Opvolgingsorgaan Mestbeleid. Voor heel wat andere aspecten zijn Besluiten van de Vlaamse Regering voorbereid.

Het openbaar onderzoek met betrekking tot het **ontwerp MAP 7 en het ontwerp-plan-MER** werd georganiseerd van 18 maart 2025 tot en met 16 juni 2025 voor het grote publiek en tot en met 30 juni 2025 voor de adviesinstanties. De inspraakreacties werden eind 2025 verwerkt tot een ontwerp overwegingsdocument dat op het Opvolgingsorgaan Mestbeleid van november en december werd besproken. Het Opvolgingsorgaan Mestbeleid kwam 12 keer samen in 2025.

Op 19 september 2025 heeft het Nitraatcomité het amendement aan de nitraatrichtlijn 91/676/EEC in verband met **RENURE** goedgekeurd.

OD 6.2 Een sector-, bedrijfs- en gebiedsgericht mestbeleid implementeren

Gezien de ecologische en klimaatgerelateerde duurzaamheidsuitdagingen in de teeltprocessen van de **aardappel- en groentensector**, en gezien hun economisch belang, werden in 2025 verkennende gesprekken opgestart met aardappel- en groentenverwerkende bedrijven.

Er werd in 2025 gewerkt aan een nota over **circulaire landbouw**. Circulaire landbouw focust zich op het maximaal sluiten van de kringlopen van hulpbronnen binnen een bredere duurzaamheidspraktijk. Naast nutriëntenkringlopen (N, P, K,

C) vallen ook het gebruik van water, energie en materialen zoals machines, onder de aandacht. Circulaire landbouw maakt daarbij zoveel mogelijk gebruik van eigen of lokaal hernieuwbare hulpbronnen.

OD 6.3 De begeleiding van land- en tuinbouwers versterken zodat ze de meest duurzame praktijken toepassen

Gezien het belang van **voorlichting en begeleiding inzake oordeelkundige bemesting en geïntegreerd bodembeheer** werd B3W opgericht. Tien Vlaamse onderzoeksinstituten bundelen hierbij hun kennis en ervaring om state of the art kennis aan landbouwers te geven. B3W heeft in 2025 een duizendtal landbouwers rechtstreeks bereikt via haar terreinactiviteiten (thematische uitwisselingsmomenten, focusgroepen en individuele begeleidingen). Daarnaast is er ook een groot bereik via de B3W-nieuwsbrief, sociale media, ontsluiting van informatie via de zeer uitgebreide website en deelname aan de landbouwbeurzen Agriflanders en de Werktuigendagen.

De kwaliteit van de bemestingsadviezen op perceelsniveau werd aanzienlijk verbeterd door de analyses en de adviezen uniformer te maken en gelijkvormiger aan te bieden aan de landbouwers.

OD 6.4 Het nitraatresidu implementeren als een efficiënt instrument

We voerden aanpassingen door om het **nitraatresidu-instrument** efficiënter te maken én ervoor te zorgen dat het meer kan bijdragen tot het realiseren van de waterkwaliteitsdoelstellingen.

Vanaf 2025 worden bedrijven op basis van risico-analyses geselecteerd en worden enkel nog **bedrijfsevaluaties** uitgevoerd. Wanneer uit deze bedrijfsevaluatie blijkt dat het nitraatresidu te hoog is, worden maatregelen genomen met onder meer een verplichte begeleiding bij hoge overschrijdingen.

Een aanpassing van het **staalnameprotocol** is voorbereid, zodat de meetzekerheid sterk verhoogt en ook de staalnameperiode werd aangepast. Deze elementen krijgen een eerste toepassing in 2026.

SD 7 Zorgen voor een adequate onderbouw van een evidence-based waterbeleid

OD 7.1 Via projectmatige monitoring en modellering de kennis over de toestand van het watersysteem verhogen

Ook in 2025 hebben wij ervoor gezorgd dat Vlaanderen voldoet aan de **Europese en internationale monitoringsverplichtingen**, zowel voor grondwater als voor oppervlaktewater. In 2025 hebben we verder ingezet op digitalisering, modellering en technologische innovatie zodat fijnmazigere gegevens beschikbaar zijn, kennis werd opgebouwd en het effect van voorgestelde maatregelenpakketten kon worden ingeschat.

OD 7.2 Beleidsrelevant wetenschappelijk onderzoek versterken

Na raadpleging van de verschillende wateractoren en van het academisch onderzoeksveld werden in 2025 de onderzoeksporen **ketenaanpak polluenten en water-landbouw-natuur** verder uitgewerkt. Relevante onderzoekers en

beleidsactoren werden samengebracht in verschillende overlegmomenten waarbij naast kennisuitwisseling de probleemstelling verder werd in kaart gebracht in functie van oplossingsrichtingen.

OD 7.3 Een Vlaamse waterdataspace ontwikkelen

In 2025 werden diverse scenario's onderzocht voor het opzetten van een governancestructuur, een datacatalogus en mogelijke pilootprojecten voor een **Vlaamse waterdataspace**. Met de recent gewijzigde Vlaamse visie op duurzaam en efficiënt datadelen tussen systemen, en gelet op de huidige budgettaire context, blijken deze scenario's nog niet meteen uitvoerbaar. Daarom focussen we nu op het bundelen en zichtbaar maken van bestaande initiatieven rond data-uitwisseling. Deze inventaris kan een springplank vormen naar een gedragen en realistisch traject voor de ontwikkeling van een Vlaamse waterdataspace.

7.2 Budgettair kader

De beleidskredieten onder dit ISE Water hebben in hoofdzaak betrekking op:

- de werking van de VMM (inclusief de lonen) toe te wijzen aan het ISE Water;
- in het kader van de coördinatie en de organisatie van de planning van het integraal waterbeleid;
- gericht op het operationeel beheer van watersystemen; het gaat hierbij om taken die noodzakelijk zijn voor de veiligheid (beheer onbevaarbare waterlopen, slibruiming, rattenbestrijding, exotenbestrijding), voor de bewaking en waarschuwing bij overstromingen;
- ter uitvoering van de Blue Deal en de bestrijding van droogte en wateroverlast;
- op het vlak van de stroomgebiedbeheersplannen
- voor het meten, inventariseren, rapporteren en modelleren van de afvalwater-, oppervlaktewater-, grondwater- en waterbodempkwaliteit;
- in het kader van de vestiging en de inning van de milieuheffing;
- in het kader van het toezicht en de regie van de (boven)gemeentelijke sanering en drinkwater en in het kader van de WaterRegulator;
- voor het adviseren over omgevingsvergunningsaanvragen afvalwaterlozingen.
- de werking van de VMM en VLM (inclusief de lonen) toe te wijzen aan het ISE Water.
- de werking van de VLM (inclusief de lonen) toe te wijzen aan het ISE Water:
- gericht op de aanpak van de mestproblematiek en de uitvoering van de mestactieplannen (inclusief de werking van de Mestbank);
- voor het uitvoeren van het mest gerelateerde onderzoek ter onderbouwing van het mestbeleid;
- gericht op de advisering van oordeelkundige bemesting en de begeleiding bij de land- en tuinbouwers in Vlaanderen zodat land- en tuinbouwers beter op de hoogte zijn van de beste en innovatieve landbouwpraktijken en deze toepassen;
- in het kader van grondenbanken Blue Deal.
- de uitkering van de werkingstoelage aan de drinkwatermaatschappijen.

In de volgende overzichtstabellen wordt een meer gedetailleerd overzicht gegeven van de uitgaven die binnen dit ISE ingeschreven en benut werden in begrotingsjaar 2025. Deze tabel is exclusief de kredieten voor ISE Water voorzien op de begroting van de DAB MINA-fonds (zie verder bespreking op artikelniveau).

WATER, MVG excl. DAB

	(duizend euro)
--	----------------

	VAK 2025			VEK 2025		
2025	BA	BA-JR	BU	BA	BA-JR	BU
ESR-uit-gaven WT, LO, PR	195	195	195	195	195	195
Toe-lagen IS	128.813	144.107	144.107	128.813	141.185	141.185
Overige LE, PA, andere	0	0	0	0	0	0
Totaal	129.008	144.302	144.302	129.008	141.380	141.380

Inhoudelijke toelichting:

Op hoofdlijnen valt in bovenstaande tabel vooral de sterke stijging in VAK (+15 miljoen euro) en VEK (+12 miljoen euro) op tussen BA2025 en de reële begrotingsuitvoering 2025. Dit verschil is in hoofdzaak het gevolg van volgende budgettaire bewegingen, die doorheen deze BBT verder in detail toegelicht worden:

- toekenning van extra budgetten aan de VMM-toelage op artikel QB0-1QCG2DW-IS vanuit de Blue Deal-provisie op artikel QBX-3QCG2OA-WT (+2,6 miljoen VAK en +5,2 miljoen VEK);
- toekenning van een extra budget van 2,1 miljoen euro VAK en 1,9 miljoen euro VEK aan de VMM-toelage op artikel QB0-1QCG2DW-IS in het kader van de PFAS/ZS-problematiek. Dit budget werd gecompenseerd op artikel QBX-3QCG2OA-WT met de PFAS/ZS-provisie;
- er werd in de loop van 2025 via drie beslissingen van de Vlaamse Regering een budget van 6,9 miljoen euro VAK en 2,4 miljoen euro VEK herverdeeld naar de VMM-toelage op artikel QB0-1QCG2DW-IS in het kader van PAS. Dit budget werd gecompenseerd op het provisieartikel CB0-1CBD2AK-PR voor uitgaven in het kader van de Programmatische Aanpas Stikstof (PAS);
- er werd in de loop van 2025 via beslissing van de Vlaamse Regering een budget van 2,4 miljoen euro VAK en 1,5 miljoen euro VEK herverdeeld naar de VMM-toelage op artikel QB0-1QCG2DW-IS in het kader van PAS. Dit budget werd gecompenseerd op het provisieartikel QE0-1QHB2IB-PR voor klimaatgerelateerde uitgaven in het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS).

Voor de meer gedetailleerde bespreking van de reële wijzigingen in deze uitgaven t.o.v. de ramingen bij BA2025 wordt verwezen naar de bespreking van de desbetreffende artikels verder in dit deel van de BBT.

7.2.1 Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid (excl. DAB's)

Ontvangsten

Niet van toepassing.

Uitgaven

QB0-1QCG2DA-WT – PLANNEN MAKEN EN ACTIEF OP HET TERREIN UITVOEREN

MET ENGAGEMENTEN VOOR EEN GEZOND EN DUURZAAM WATERSYSTEEM

Korte inhoud begrotingsartikel:

Dit artikel omvat de jaarlijkse dotaties aan de Internationale Schelde- en Maascommissie.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	195	195	195	195	195	195

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK en VEK op dit artikel is optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

QB0-1QCG2DW-IS – VLAAMSE MILIEUMAATSCHAPPIJ (VMM)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via dit artikel ontvangt de VMM een werkingstoelage van het Departement Omgeving ter financiering van haar algemene taken, en haar specifieke taken op het vlak van het operationeel beheer van watersystemen, integraal waterbeleid, uitbouw van meetnetten water en lucht en regie drinkwater- en afvalwaterketen.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	128.813	144.107	144.107	128.813	141.185	141.185

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK en VEK op dit artikel na herverdelingen is optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025. De VMM ontving in 2025 een werkingstoelage van 144.107 keuro VAK en 141.185 keuro VEK.

Er werd in de loop van 2025 via beslissing van de Vlaamse Regering een budget van 500 keuro VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op extra meetinspanningen, verbeteringen emissies en stikstofsanering. Dit budget werd gecompenseerd op het provisieartikel CB0-1CBD2AK-PR voor uitgaven in het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS).

Er werd in 2025 via MB een budget van 2.112 keuro VAK en 1.892 keuro VEK herverdeeld naar dit artikel in het kader van de PFAS/ZS-problematiek voor een monitoringcampagne gericht op het achterhalen van de diverse bronnen van PFAS en hun impact op het aquatisch milieu en voor het bepalen van

gezondheidskundige toetsingswaarden voor PFAS/ZS in omgevingslucht en depositie. Dit budget werd gecompenseerd op artikel QBX-3QCG2OA-WT met de PFAS-provisie.

Er werd in de loop van 2025 via beslissing van de Vlaamse Regering een budget van 6.750 keuro VAK en 1.400 keuro VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op extra meetinspanningen, verbeteringen emissies en stikstofsanering. Dit budget werd gecompenseerd op het provisieartikel CB0-1CBD2AK-PR voor uitgaven in het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS).

Er werd in 2025 via MB een budget van 2.555 keuro VAK en VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op de uitvoering van Blue Deal-dossiers. Dit budget werd gecompenseerd op artikel QB0-1QCG2OX-IS (MINA-artikels QBX-3QCG2DA-WT en QBX-3QCG2OA-WT).

Er werd in 2025 via MB een budget van 30 keuro VAK herverdeeld vanuit dit artikel met het oog op het vrijmaken van extra middelen voor de uitdagingen op het vlak van digitalisering binnen het beleidsdomein Omgeving. Dit budget werd herverdeeld naar artikel QB0-1QCG2OA-WT.

Er werd in de loop van 2025 via beslissing van de Vlaamse Regering een budget van 2.400 keuro VAK en 1.500 keuro VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op de cofinanciering van maatregelen die bijdragen aan de Vlaamse klimaatdoelstellingen. Dit budget werd gecompenseerd op het provisieartikel CE0-1QHB2IB-PR voor uitgaven in het kader van klimaatmaatregelen.

Er werd in de loop van 2025 via beslissing van de Vlaamse Regering een budget van 1.406 keuro VAK/VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op het honoreren van de budgettaire impact van de overschrijding van de spilindex in januari 2025 op de lonen, sociale uitkeringen en loonsubsidies. Dit budget werd gecompenseerd op het provisieartikel CB0-1CBD2AB-PR.

Er werd in de loop van 2025 via beslissing van de Vlaamse Regering een budget van 1 keuro VAK/VEK herverdeeld naar dit artikel voor de resterende eenmalige netto-meerkosten ten gevolge van "Expeditie Talent" voor 2024 en 2025. Dit budget werd gecompenseerd op het provisieartikel SG0-1SKC2TG-PR voorzien voor extra loonkosten.

Er werd in de loop van 2025 via beslissing van de Vlaamse Regering een budget van 100 keuro VAK en 545 keuro VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op extra meetinspanningen, verbeteringen emissies en stikstofsanering. Dit budget werd gecompenseerd op het provisieartikel CB0-1CBD2AK-PR voor uitgaven in het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS).

Er werd in 2025 via MB 2.603 keuro VEK herverdeeld naar dit artikel in het kader van het Vlaams Adaptatieplan (VAP). Dit budget werd gecompenseerd op de artikels QB0-1QCG2OU-IS en QB0-1QCG2NB-WT.

Er werd in 2025 via MB een budget van 30 keuro VEK herverdeeld vanuit dit artikel met het oog op het vrijmaken van extra middelen voor de uitdagingen op het vlak van digitalisering binnen het beleidsdomein Omgeving. Dit budget werd herverdeeld naar artikel QB0-1QCG2JV-IS.

Voor de verdere bespreking van interne stromen wordt generiek verwezen naar de bespreking van de begroting van de betrokken Vlaamse rechtspersoon.

7.2.2 DAB's

DAB MINAFONDS

Ontvangsten

QBX-2QCGADA-OW – PLANNEN MAKEN EN ACTIEF OP HET TERREIN UITVOEREN MET ENGAGEMENTEN VOOR EEN GEZOND EN DUURZAAM WATERSYSTEEM

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op dit artikel worden de ontvangsten uit de heffing op de waterverontreiniging en de heffing op de winning van grondwater begroot.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2025	72.608	0	0
BA-JR 2025	72.608	0	0
BU 2025	75.750	0	0

Inhoudelijke toelichting:

De realisatie van de ontvangsten op dit artikel, in uitvoering van de operationele doelstelling (OD) 2.3 De financiering van het waterbeleid structureel versterken, lag hoger dan geraamd. Dit is mede toe te schrijven aan een licht hogere geloosde vuilvracht in 2024 ten opzichte van 2023. De ontvangsten bestaan voor ongeveer 60% uit de heffing op de waterverontreiniging en voor ongeveer 40% uit de heffing op de winning van grondwater.

QBX-2QCGADB-OW – DE NUTRIENTENVERLIEZEN VANUIT DE LAND- EN TUINBOUW NAAR HET OPPERVLAKTE- EN GRONDWATER VERDER VERMINDEREN

Korte inhoud begrotingsartikel:

De ontvangsten zijn geraamd op basis van de toepassing van het decreet inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen en het decreet houdende de bescherming van water tegen de verontreiniging door nitraten uit agrarisch bronnen. Volgens deze decreten wordt de Mestbank belast met het opleggen en innen van heffingen en administratieve geldboetes. Vanaf productiejaar 2007 worden er enkel nog administratieve geldboetes opgelegd.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2025	3.000	0	0
BA-JR 2025	3.000	0	0
BU 2025	1.475	0	0

Inhoudelijke toelichting:

In 2025 werden er nieuwe vorderingen gecreëerd voor een netto bedrag van 3.074 keuro. Alle openstaande vorderingen eind 2025 worden als dubieus beschouwd. De netto vorderingen uitgeschreven in 2025 worden gecorrigeerd met (een gedeelte van) de ontvangsten en annulaties van de dubieuze vorderingen eind 2024 en met de oninbare bijkomende dubieuze vorderingen vanaf 2024. Deze correctie voor 2025 bedraagt 1.599 keuro. Het effectieve gerealiseerde cijfer voor 2025 komt zo uit op 1.475 keuro, wat neerkomt op een realisatiegraad van 49,17%. Het opleggingsbedrag van sommige boetes werd overschat. Dit verklaart de lagere realisatiegraad.

Uitgaven

QBX-3QCG2DA-WT – PLANNEN MAKEN EN ACTIEF OP HET TERREIN UITVOEREN MET ENGAGEMENTEN VOOR EEN GEZOND EN DUURZAAM WATERSYSTEEM

Korte inhoud begrotingsartikel:

Vanuit dit begrotingsartikel draagt de VMM bij aan de uitvoering van de strategische doelstellingen omtrent het verhogen van de milieukwaliteit van de leefomgeving voor het thema Water.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	137.721	139.270	139.263	153.457	173.814	172.922

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK en VEK op dit artikel is na de doorgevoerde herverdelingen quasi optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025. Via dit begrotingsartikel levert de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) een belangrijke bijdrage aan de realisatie van de strategische doelstellingen inzake het verbeteren van de milieukwaliteit van de leefomgeving, meer bepaald voor het thema Water.

Het budget dat hiervoor werd voorzien, werd nagenoeg volledig aangewend voor de uitvoering van operationele doelstelling (OD) 4.1, namelijk het verzekeren van een resultaatgerichte aansturing en toezicht op drinkwaterbedrijven, rioolbeheerders en Aquafin, evenals het bewaken van een efficiënte en effectieve inzet van middelen.

In 2025 werd voor een bedrag van 120.705 keuro aan subsidies vastgelegd voor in totaal 194 gemeentelijke rioleringsprojecten en 364 IBA-projecten. De begunstigten zijn gemeentebesturen, intercommunales en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden die de uitvoering van gemeentelijke rioleringsprojecten op zich nemen en instaan voor het rioolbeheer van de betrokken gemeenten. De gesubsidieerde projecten omvatten zowel de aanleg en heraanleg van rioleringen als afkoppelingsprojecten. Met deze subsidiëring stimuleert het Vlaams Gewest de verdere uitbouw en optimalisatie van het gemeentelijke rioleringsnetwerk en draagt het bij aan de sanering van ongezuiverde lozingen.

Daarnaast werd in 2025 een bedrag van 139.856 keuro aangerekend op het vereffeningskrediet. Deze aanrekening gebeurde in functie van de uitvoeringstermijnen van lopende rioleringsprojecten.

In het kader van het Actieplan Droogte en Wateroverlast 2019-2021 en de Blue Deal zijn in 2019 en 2020 voor 10 miljoen euro aan subsidiedossiers vastgelegd. Deze zijn momenteel in uitvoering. De dossiers Proeftuinen Droogte beogen het inperken van de gevolgen van droogteperiodes door het stimuleren van strategische watervoorraden, het optimaal (her)gebruik van beschikbaar water,... De vereffening van deze subsidies in 2025 bedroeg -1.541 keuro.

In het kader van groen- blauwe netwerken was een herverdeling van 390 keuro VAK binnen het begrotingsartikel noodzakelijk voor vastleggen van prijsherzieningen en verrekeningen. Er werd in 2025 3.304 keuro VEK benut voor de vereffening van de dading bij het dossier het openleggen van de Woluwe in het kader van de werken van AWW en voor enkele dossiers die nog in uitvoering zijn.

Het VAK-budget in het kader van de stroomgebiedbeheerplannen (SGBP) en de 'grote stroomversnelling' bedroeg initieel 17.016 keuro. Een aanzienlijk deel van dit bedrag werd herschikt om via andere allocaties binnen dit artikel en andere begrotingsartikels bij te dragen aan de doelstellingen van het SGBP en de Blue Deal in brede zin. Na de kredietherschikkingen bedroeg het VAK-budget eind 2025 5.843 keuro. Dit bedrag werd o.a. voorzien voor subsidies in het kader van T.OP Dender voor lokale projecten die bijdragen tot het verbeteren van de overstromingsproblematiek, de droogte en lokale infiltratie. Voor een aantal in het verleden opgedragen projecten (2024 en vroeger) werden ook verrekeningen en bijaktes opgemaakt. De vereffeningen voor de SGBP zijn lager uitgevallen dan initieel begroot ingevolge vertragingen bij de uitvoering en de reëel vastgestelde verschuivingen in de vereffeningskalender t.o.v. de ramingen bij de BO2025 en de BA2025.

De vereffening van de dossiers gefinancierd met relancemiddelen 2021 en 2022 voor de Vlaamse Veerkracht-maatregel 32 "Innovatieve projecten circulair watergebruik en uitrol slimme meetnetten" bedraagt 4.959 keuro.

Voor de Vlaamse Veerkracht-maatregel 35 Groenblauwe infrastructuur – waterlopen werden in 2021 en 2022 voor een totaal bedrag van 30.951 keuro aan dossiers vastgelegd. In 2025 werd 4.687 keuro VEK benut voor verschillende dossiers die volop in uitvoering zijn. In 2025 diende 2.344 keuro bijkomend te worden vastgelegd wat grotendeels werd benut voor prijsherzieningen en meerwerken bij de dossiers in dit kader.

Met relancemiddelen voor de Vlaamse Veerkracht-maatregel 34 "Vlaggenschipprojecten Natuurgebaseerde oplossingen" werden er in 2022 drie projecten vastgelegd voor een totaal bedrag van 4.663 keuro. Er is in 2025 een VEK-benutting is van 1.078 keuro.

Vlaams Adaptatieplan (VAP) – Blue Deal:

In 2025 werd in het kader van VAP 3 "Aankopen woningen in overstromingsgevoelige valleien" 1.608 keuro VAK en 962 keuro VEK benut voor de verwerving van gronden en woningen o.a. in Tienen, Zwalm, Moelingen, Voeren en Ranst.

In 2025 werd in het kader van VAP 6 "Investerings waterbeheer kernen" 3.667 keuro VAK benut. Er werd 335 keuro VEK benut in dit kader.

In 2025 werd in het kader van het VAP 7 "Investerings waterbeheer open ruimten" 5.302 keuro VAK benut, . Er werd 5.840 keuro VEK benut voor de

uitvoering van de onderliggende dossiers.

De Vlaamse Regering keurde in 2023 het besluit goed dat de opmaak van peilbesluiten regelt. In het najaar van 2023 werd door de minister van Omgeving een lijst vastgelegd met de gebieden waarvoor prioritair een peilbesluit moet worden opgesteld. In het kader van VAP 8 "Onderbouwing en uitwerking peilbesluiten" werd in 2025 303 keuro VEK benut voor de opmaak van peilbesluiten voor verschillende prioritaire gebieden en het leveren en plaatsen van IoT peilmeetmodules voor oppervlaktewater.

In het kader van de uitvoering van het Vlaams Adaptatieplan en de Blue Deal zijn eind 2023 in het kader van de oproep Circulair Water voor 10.000 keuro aan subsidiedossiers goedgekeurd. De VEK-aanrekening 2025 bedraagt 2.207 keuro.

Via het Territoriaal Ontwikkelingsprogramma (T.OP) Dender maken de Vlaamse overheid en de Provincie Oost-Vlaanderen deze samenwerking mogelijk met als doel uitvoering op het terrein versnellen. In 2025 werd hiervoor 1.686 keuro VEK benut .

In het kader van de uitvoering van het Vlaams Adaptatieplan en de Blue Deal werd in 2024 een subsidie ter waarde van 249 keuro toegekend aan het project CHERISH20 - Chemical industry water In a Sustainable Harbour. De VEK-aanrekening 2025 bedraagt 120 keuro.

Er werd in 2025 via MB vanuit dit artikel een budget van 1.535 keuro VAK/VEK herverdeeld naar de artikels QBX-3QCG2EV-IS (456 keuro), QBX-3QCG2NY-IS (369 keuro), QDX-3QCG2FA-WT (210 keuro) en QB0-1QCG2DW-IS (500 keuro). Dit in uitvoering aan de Blue Deal 2025-2030, zoals goedgekeurd door de Vlaamse regering op 14 juli 2025 (VR2025 1407 DOC.0663-1 en -2).

Er werd in 2025 via MB vanuit dit artikel een budget van 576 keuro VAK herverdeeld naar artikel QDX-3QCG2FA-WT. Dit in uitvoering aan de Blue Deal 2025-2030, zoals goedgekeurd door de Vlaamse regering op 14 juli 2025 (VR2025 1407 DOC.0663-1 en -2).

Er werd in 2025 via MB een budget van 3.660 keuro VAK herverdeeld naar dit artikel met het oog op uitvoering aan de Blue Deal 2025-2030, zoals goedgekeurd door de Vlaamse regering op 14 juli 2025 (VR2025 1407 DOC.0663-1 en -2). Dit budget werd gecompenseerd op artikel QBX-3QCG2OA-WT.

Er werd in 2025 via MB een budget van 10.740 keuro VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op de financiering van beleidsinitiatieven in het kader van het relanceplan Vlaamse Veerkracht. Dit budget werd gecompenseerd op artikel QB0-1QCG2OX-IS.

Er werd in 2025 via MB een budget van 11.152 keuro VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op uitvoering aan de Blue Deal 2025-2030, zoals goedgekeurd door de Vlaamse regering op 14 juli 2025 (VR2025 1407 DOC.0663-1 en -2). Dit budget werd gecompenseerd op artikel QBX-3QCG2OA-WT.

QBX-3QCG2DC-WT – ZORGEN VOOR EEN SLUITENDE FINANCIERING VAN HET WATERBELEID - OVERDRACHT AAN DE OPENBARE WATERDISTRIBUTIENETWERKEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Om hun saneringsverplichting uit te voeren, hebben de drinkwatermaatschappijen een overeenkomst met de NV Aquafin. De Vlaamse Regering kent een

werkingstoelage omwille van het algemeen belang toe aan de drinkwatermaatschappijen. De rest van de vergoeding die aan Aquafin NV dient betaald te worden, moeten de drinkwatermaatschappijen doorrekenen aan hun klanten.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	91.243	91.243	91.242	99.801	99.801	99.800

Inhoudelijke toelichting:

Het budget dat hier werd voorzien, werd nagenoeg volledig aangewend voor de uitvoering van de operationele doelstelling (OD) 4.1 "Een resultaatgerichte aansturing van en toezicht op drinkwaterbedrijven, rioolbeheerders en Aquafin verzekeren en een efficiënte en effectieve inzet van middelen bewaken".

De waterbedrijven ontvangen vanuit de DAB Minafonds een algemene werkingstoelage om hun bovengemeentelijke saneringsverplichting te kunnen naleven. De berekeningswijze en andere bepalingen omtrent de vastlegging van de werkingstoelage is vastgelegd in het BVR van 18 maart 2016 houdende de algemene werkingstoelage aan de exploitanten van een openbaar waterdistributienetwerk. Nadat bij de begrotingsopmaak 2025 een bedrag van 98.558 keuro werd vastgelegd, werd dit bedrag bij de begrotingsaanpassing verhoogd tot 99.801 keuro omwille van een actualisatie van de budgetparameters voor 2025. Er werd in de loop van 2022 via een beslissing van de Vlaamse Regering 30.675 keuro VAK herverdeeld naar dit artikel met het oog op de bouw van een slibmonoverwerker. De vereffeningen bij Aquafin via dit uitgavenartikel gebeuren in de periode 2023-2026. Voor het jaar 2025 resulteerde dit in 8.558 keuro VEK.

QBX-3QCG2DQ-IS – EIGEN VERMOGEN INFORMATIE VLAANDEREN (EV IV)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via dit artikel ontvangt het EV Informatie Vlaanderen een aanvullende toelage vanuit de DAB MINAfonds ter financiering van het Aquafin-aandeel in de kosten m.b.t. de opmeting van de grootschalige basiskaart voor Vlaanderen (GRB-heffing) en GIPOD (generiek informatieplatform openbare domein) voor het jaar 2025.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	181	208	208	181	208	208

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK en VEK op dit artikel is op een lichte

kostenverhoging na optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

QBX-3QCG2DW-IS – VLAAMSE MILIEUMAATSCHAPPIJ (VMM)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via dit artikel ontvangt de VMM een aanvullende toelage vanuit de DAB MINAfonds ter financiering van de terugbetalingen sociale vrijstellingen, moratoriumintresten, rechtsplegingsvergoedingen en gearcheiverde ontvangsten in het kader van milieuheffingen met betrekking tot oppervlaktewateren en grondwaterbeheer.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	56	56	56	56	56	56

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK en VEK op dit artikel is optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

QBX-3QCG2DY-IS – VLAAMSE LANDMAATSCHAPPIJ (VLM)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via dit artikel ontvangt de VLM een aanvullende toelage vanuit de DAB MINAfonds voor uitgaven in het kader van het MAP en een aanvullende toelage voor grondenbank "Blue Deal".

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	2.490	4.759	4.759	5.235	7.504	6.996

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is na herverdeling optimaal verlopen.

Dit artikel omvat meerdere toelages richting VLM. Een toelage is toegekend naar aanleiding van de opmaak van de opeenvolgende mestactieprogramma's (MAP) in het kader van de nitraat-richtlijn. Het vastleggingsbudget is aangewend voor de advisering van oordeelkundige bemesting en de begeleiding bij de land- en tuinbouwers in Vlaanderen zodat land- en tuinbouwers beter op de hoogte zijn van de beste en innovatieve landbouwpraktijken en deze toepassen (1.863 keuro) en de subsidie aan en 3 lidmaatschappen van het VCM-Vlaams Coördinatiecentrum

Mestverwerking (110 keuro). Er werd 45 keuro vastgelegd voor de opmaak van de planMER MAP7 en 30 keuro voor een specifieke bevraging van landbouwers. Tot slot werd 441 keuro vastgelegd in het kader van uitgaven ondersteuning stroomgebiedbeheerplannen en B3W. Het vereffeningsbudget werd aangewend voor de advisering van oordeelkundige bemesting en de begeleiding bij de land- en tuinbouwers in Vlaanderen, de toelage aan en het lidmaatschap van VCM, het uitvoeren van het mest gerelateerde onderzoek ter onderbouwing van het mestbeleid en uitgaven stroomgebiedbeheerplannen.

Via dit begrotingsartikel wordt er ook een kapitaalstoelage verstrekt aan de VLM voor het uitvoeren van de grondenbank 'Blue Deal'. Deze grondenbank is gericht op het verwerven van gronden ten behoeve van het opstarten van projecten op vlak van hermeanderingen, groenblauwe netwerken, om de strijd tegen waterschaarste en droogte in Vlaanderen tegen te gaan.

In 2025 werd een bijkomende vastlegging gerealiseerd van 369 keuro. Er werd 2.605 keuro vereffend overeenkomstig de netto-uitgaven die in 2025 werden gerealiseerd in het kader van de grondenbank Blue Deal: verwerving van onroerende goederen (2.312 keuro), uitgaven beheer en werken (78 keuro), uitgaven personeel (500 keuro), ontvangsten uit vervreemding van onroerende goederen (-265 keuro) en ontvangsten uit beheer van onroerende goederen (-19 keuro). Er werd in de loop van 2025 via beslissing van de Vlaamse Regering een budget van 369 keuro VAK en VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op stikstofsanering in het kader van de PAS. Dit budget werd gecompenseerd op het provisieartikel QE0-1QHB2IB-PR voorzien voor uitgaven in het kader van de klimaatprovisie.

Een andere aanwending op dit artikel betreft een kapitaalstoelage in het kader van het Vlaams Klimaatadaptatieplan (VAP) aan de VLM voor het verwerven van onroerende goederen in het kader van de Grondenbank Blue Deal. Deze grondenbank is gericht op het verwerven van gronden ten behoeve van het opstarten van projecten op vlak van hermeanderingen, groenblauwe netwerken, om de strijd tegen waterschaarste en droogte in Vlaanderen tegen te gaan. In 2025 werd een vastlegging gerealiseerd van 1.900 keuro. Er werd 1.900 keuro vereffend op basis van de uitgaven die in 2025 werden gerealiseerd voor de verwerving van onroerende goederen. Er werd in de loop van 2025 via MB een budget van 1.900 keuro VAK en VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op uitgaven i.h.k.v. VAP budget 22: Grondenbank Blue Deal: voorkeurecht en aankoop in der minne. Dit budget werd gecompenseerd op begrotingsartikel QBX-3QCG2OA-WT (vanuit de Blue Deal-provisie).

QDX-3QCG2DA-WT – PLANNEN MAKEN EN ACTIEF OP HET TERREIN UITVOEREN MET ENGAGEMENTEN VOOR EEN GEZOND EN DUURZAAM WATERSYSTEEM

Korte inhoud begrotingsartikel:

Vanuit dit (uitdovende) begrotingsartikel droeg ANB in 2020 bij aan de uitvoering van de Blue Deal.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	0	0	0	4.000	2.957	2.484

Inhoudelijke toelichting:

Het VEK werd via herverdeling afgestemd op de reële vereffeningsbehoefte in functie van de voortgang van de onderliggende vastleggingsdossiers.

7.2.3 Overige entiteiten onder gezag

7.2.3.1 Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)

Omschrijving

De Vlaamse Milieumaatschappij is een intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid, opgericht bij het decreet van 7 mei 2004 als rechtsopvolger van de parastatale Vlaamse Milieumaatschappij bedoeld in artikel 32bis, § 1, van de Oppervlaktewaterenwet.

Het agentschap oefent de taken uit zoals voorzien in de artikelen 10.2.2. en 10.2.3. van het decreet algemene bepalingen milieubeleid. Het is de opdracht van de Vlaamse Milieumaatschappij om voor de huidige en toekomstige generaties in Vlaanderen proper, aantrekkelijk en voldoende water te waarborgen, om gezonde lucht te bewerkstelligen en om de klimaatadaptatie mee te sturen. De VMM wil als oplossingsgerichte partner een klimaatbestendige leefomgeving helpen te realiseren.

De VMM oefent haar taken dus uit binnen 2 verschillende ISE: ISE D Water en ISE H Lucht. De financiering van de taken die de VMM uitvoert, verloopt voornamelijk via het artikel QB0-1QCG2DW-IS, een artikel dat in de begroting conform de instructies integraal werden toegewezen aan het grootste ISE binnen VMM: ISE D Water. Hieronder worden enkel de kredieten besproken die onder ISE D Water ressorteren. Voor de VMM-kredieten voor ISE Lucht wordt verwezen naar de bespreking van de ISE H Lucht.

Ontvangsten

Via het begrotingsartikel QB0-1QCG2DW-IS ontving de VMM in 2025 een werkingstoelage ten bedrage van 132.048 keuro VAK en 129.743 keuro VEK van het departement Omgeving ter financiering van haar algemene taken en haar specifieke taken voor de coördinatie van het integraal waterbeleid in Vlaanderen.

Voor de terugbetaling van sociale vrijstellingen, moratoriumintresten, rechtsplegingsvergoedingen en gearchiveerde ontvangsten in het kader van milieuheffingen met betrekking tot oppervlaktewater en grondwaterbeheer ontving de VMM in 2025 een toelage van 56 keuro VAK/VEK vanuit het Minafonds (QBX-3QCG2DW-IS).

Daarnaast genereerde de VMM eigen ontvangsten voor het bedrag van 5.343 keuro, waarvan 3.665 keuro uit de verkoop van de kantooreigendommen in Aalst aan Het Facilitair Bedrijf (HFB) in het kader van de inkanteling van het kantoorvastgoed in HFB op 01/01/2024. Deze eigen kasontvangst wordt gerecupereerd via saldo-opbouw of intering binnen de eigen ESR-begroting op basis van recuperatie omzetbare eigen ontvangsten. Dit bedrag zal de komende 19 jaar aangewend worden voor de betaling van de jaarlijkse verschuldigde huurkost (1/19^e van de verkoopprijs) aan HFB. Van de opbrengst ten bedrage van 90 keuro uit de verkoop van de parking -1 via HFB aan het OCMW van Aalst werd

45 keuro doorgestort naar de algemene middelen van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

De Europese ontvangsten bedroegen 1.863 keuro en de inkomsten voor het Fonds voor de Waterhuishouding bedroegen 539 keuro.

Vanuit het Fonds voor Innoveren en Ondernemen (FIO) ontving de VMM in het kader van cofinanciering voor de projecten "Groene waterstofhub voor pompgemaal Rode Weel" en "Nieuwe Nemo grondwatermodule op lokale schaal" een bedrag van 103 keuro.

Voor de uitgevoerde elektriciteitswerken voor nieuwe laadinfrastructuur aan technische gebouwen ontving de VMM vanuit het Vlaams Klimaatfonds een toelage van 17 keuro.

Uitgaven

De begrotingsuitvoering 2025 verliep quasi optimaal en in lijn met de goedgekeurde planning zoals opgenomen in de BBT BO 2025. De kredieten werden over het geheel genomen doelmatig en rechtmatig aangewend.

Op artikel QN0-AQCG2DA-LO wordt het beperkt overschot van 315 keuro VAK en 302 keuro VEK, verklaard door een combinatie van een tekort van 333 keuro VAK en 346 keuro VEK tgv de verhoogde provisie niet opgenomen vakantiedagen en de gebruikelijke onzekerheden bij loonramingen enerzijds en het overschot op lonen en sociale lasten EU Water van 648 keuro VAK/VEK tgv de meerjarige Europese projecten.

Werking en Toelagen Beleidsuitgaven Water (QN0-AQCG2DA-WT) werd het VAK 2025 volledig benut (100%). Een lagere vereffeningen dan geraamd door verschuivingen in de vereffeningsskalender en de laattijdige kredietherverdelingen en uitgestelde projectstart leidden tot een VEK-overschot van 4.309 keuro (7%). Het overschot Beleidsuitgaven EU Water van 4.596 keuro VAK (56%) en 7.818 keuro VEK (91,5%) is het gevolg van de projectfasering, latere opstart en spreiding van Europese projecten over meerdere jaren.

Hierna worden de budgettair belangrijkste uitgavenposten besproken.

De 32.127 keuro vastleggingskredieten voor waterloopbeheer en investeringswerken werden optimaal benut, met focus op prioritaire infrastructuurprojecten. Subsidies aan polders en wateringen werden doelgericht toegekend voor waterbeheersing, buffering en overstromingspreventie.

In het kader van de monitoring van de waterkwaliteit en de labowerking werd 5.969 keuro benut.

De IT-uitgaven ondersteunden meerdere beleidsdoelstellingen en waren gericht op bedrijfszekerheid, cybersecurity (NIS2), cloudmigratie en data governance, modernisering van kernapplicaties (AWIS, LIMS, IMJV/VMJV, dataplatform) en versterking van FinOps, waardoor cloudkosten beter beheersbaar en voorspelbaar zijn. In uitvoering van OD 2.3 werd een project gegund voor de vernieuwing van de heffingentoepassing, ter versterking van de bedrijfszekerheid en efficiëntie. Deze uitgaven ten bedrage van 12.780 keuro dragen bij aan duurzame, auditeerbare en efficiënte dienstverlening.

De extra VAK-middelen ten bedrage van 13.917 keuro (PFAS, PAS, VAP 2030, Blue Deal en VKF) werden conform hun specifieke bestemming ingezet.

Voor de Minafondsbegroting werd 78.826 keuro aan heffingsontvangsten gerealiseerd. De werkingsuitgaven voor inning en invordering bleven beperkt tot

noodzakelijke operationele kosten.

7.2.4 Overige entiteiten onder toezicht

7.2.4.1 Vlaamse Landmaatschappij (VLM)

Omschrijving

De juridische opzet, doelstellingen en taken van het agentschap VLM werden in deze BBT reeds besproken onder punt 2.2.4.1. VLM oefent haar activiteiten uit onder ISE D Water, ISE N Omgevingsbeleid Ruimte en Milieu, ISE G Plattelandsbeleid en ISE F Natuur en Biodiversiteit.

De financiering van de werking van de VLM verloopt voornamelijk via het toelage-artikel QB0-1QCG2NY-IS. Dit artikel wordt in de begroting conform de instructies integraal toegewezen aan het grootste ISE binnen VLM: ISE N Omgevingsbeleid Ruimte en Milieu. Voor de bespreking van de kredietevolutie van deze interne stroom naar VLM wordt verwezen naar de besprekingen van artikel QB0-1QCG2NY-IS. Hieronder worden enkel de kredieten besproken die onder ISE D Water ressorteren. Voor de VLM-kredieten binnen de andere ISE wordt verwezen naar de bespreking van de betrokken ISE verder in deze BBT.

ISE D WATER Toelichting op detailniveau

Er werden in de definitieve VLM-begroting 2025 voor dit ISE 13.042 keuro aan ontvangsten voorzien en 30.623 keuro VAK en 31.236 keuro VEK aan uitgaven. In 2025 werden 28.114 keuro ontvangsten gerealiseerd en gebeurden er 23.943 keuro VAK en 24.306 keuro VEK aan uitgaven. Dit betekent een impact van +3.808

Ontvangsten

Bij BA2025 werd via De Vlaamse Waterweg in een ontvangst voorzien van 1.500 keuro voorschot voor grondenbankwerking. 1.500 keuro voorschot werd gerealiseerd.

De ontvangsten bestaan verder uit een geraamde 129 keuro uit verkoop van goederen en diensten (hoofdzakelijk dossierkosten voor erkenningsaanvragen door mestvervoerders en de ontvangsten uit verkoop van invoer- en uitvoerdocumenten voor mestafzet). In realisatie werd 100 keuro gevorderd. Daarnaast werd 164 keuro geraamd vanuit het doorrekenen van kosten aan partners in de grondenbankwerking, dit vanuit de toepassing van het te gebruiken boekhoudschema. Bij de effectieve afhandeling was de realisatie 689 keuro, wegens tevens aanrekening van andere ontvangsten, die eigenlijk onder ISE N hoorden. Er werden 34 keuro aan pachtontvangsten en andere recuperaties geraamd, 85 keuro werd gerealiseerd. De geraamde opbrengst uit de verkoop van gronden was 150 keuro, 987 keuro werd gerealiseerd.

Een ontvangst van 2.224 keuro werd geraamd uit de overdracht van gronden aan partners in de grondenbankwerking, dit vanuit de toepassing van het boekhoudschema dienaangaande. Deze werden voor 2.231 keuro gerealiseerd.

Er werden voor 103 keuro tegenboekingen van waardeverminderingen geboekt, wat voor dit bedrag neer komt op een gerealiseerde ontvangst.

Via begrotingsartikel QBX-3QCG2DY-IS werd na BA2025 in een toelage voorzien voor uitgaven in het kader van het MAP van 2.490 keuro VAK en VEK. De toelage werd volledig vastgelegd, en voor hetzelfde bedrag in ontvangsten gerealiseerd.

Tevens werd bij BA2025 en na een herverdeling uit het klimaatfonds voorzien in een toelage van 369 keuro VAK en 3.114 keuro VEK voor grondenbank Blue Deal en vanuit de voorziene provisie Blue Deal-middelen tevens in een toelage van 1.900 keuro VAK en VEK voor dezelfde grondenbank. Het beschikbaar VAK werd volledig vastgelegd op niveau van de toelage. De realisatie in ontvangst bedroeg respectievelijk 2.606 keuro VEK en 1.900 keuro VEK. Door het tegenboeken van door het dienstencentrum boekhouding in 2024 via overlopende rekening overgedragen ontvangsten naar 2025 werden tevens 15.423 keuro aan ontvangsten gerealiseerd in 2025.

Uitgaven

Via de toepassing van het boekhoudschema voor grondenbankwerking werd in uitvoering bij de afhandeling van grondoverdrachten met de partners voor 2.314 keuro VAK en VEK gerealiseerd (terugbetaling van voorschotten). Deze waren na herverdeling voor dit bedrag in de begroting voorzien.

In de uiteindelijke begroting 2025 bestaan na herverdelingen de uitgaven voor 2.546 keuro VAK en 3.152 keuro VEK aan uitgaven in het kader van het mestbeleid (studies en wetenschappelijk onderzoek MAP, B3W, terugbetaling bodemanalyses en andere vergoedingen, nitraatresiducampagne, staalnames, jaarlijkse subsidie VCM). 2.336 keuro VAK en 1.815 keuro VEK werden hiervan gerealiseerd. Met de middelen van de partners en de verkregen toelagen in de grondenbankwerking werd na doorvoeren van de impact van herverdelingen voor een geraamd bedrag van 25.763 keuro VAK en VEK voorzien in kredieten voor grondaankopen, vergoedingen en grond gerelateerde werkings- en projectkosten. In uitvoering werden voor 19.293 keuro uitgaven vastgelegd en voor 20.171 keuro uitgaven vereffend. Vanuit de relancemiddelen werd er in de begroting 2025 7 keuro VEK voorzien i.h.k.v. Blue Deal (VV24). Er werd voor 6 keuro VEK in uitgaven gerealiseerd.

VI. APPARAATSKREDIETEN

De apparaatskredieten die onder programma QA ingezet worden voor de activiteiten binnen het beleidsveld Omgeving en Natuur worden hier besproken.

TOTAAL PROGRAMMA QA (excl. BBT DIERENWELZIJN*)

(duizend euro)

2025	AO	TO	LO	VAK	VEK
BA	2.986	376	0	151.927*	152.239*
BA-JR	2.986	376	0	159.126*	160.127*
BU	2.971	690	0	156.733*	157.884*

PROGRAMMA QA - QB0 – DEPARTEMENT OMGEVING

(duizend euro)

2025	AO	TO	LO	VAK	VEK
BA	100	376	0	84.029*	84.341*
BA-JR	100	376	0	88.753*	89.315*
BU	106	690	0	86.189*	86.766*

PROGRAMMA QA - QC0 – INSTITUUT VOOR NATUUR EN BOSONDERZOEK

(duizend euro)

2025	AO	TO	LO	VAK	VEK
BA	2.886	0	0	19.275	19.275
BA-JR	2.886	0	0	19.574	20.013
BU	2.865	0	0	19.814	20.256

PROGRAMMA QA - QD0 – AGENTSCHAP VOOR NATUUR EN BOS

(duizend euro)

2025	AO	TO	LO	VAK	VEK
BA	0	0	0	48.623	48.623
BA-JR	0	0	0	50.799	50.799
BU	0	0	0	50.730	50.862

*Binnen het beleidsveld Omgeving en Natuur zijn er 3 entiteiten actief met kredieten binnen het apparaatsprogramma QA van het beleidsdomein Omgeving: INBO, ANB en het Departement Omgeving. De apparaatskredieten van ANB en INBO worden volledig meegenomen in bovenstaande tabellen. Aangezien het departement Omgeving ook actief is binnen het beleidsveld Dierenwelzijn worden in de bovenstaande tabel enkel de apparaatskredieten die worden voorzien voor het beleidsveld Omgeving en Natuur opgenomen.

Concreet betekent dit dat de apparaatskredieten die opgenomen zijn in de BBT Dierenwelzijn hier niet zijn meegenomen. In wat volgt, worden de apparaatskredieten onder beheer van het departement, ANB en INBO meer in detail besproken.

PROGRAMMA QA - QB0 - DEPARTEMENT OMGEVING

Ontvangsten

QB0-9QAGAZZ-OW – ONTVANGSTEN WERKING EN TOELAGEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Er worden kleine diverse ontvangsten geboekt op dit artikel. Concreet zal het bijvoorbeeld gaan over ontvangsten uit ad hoc verkopen en terugbetalingen die te linken zijn aan de apparaatsbudgetten van het Departement Omgeving.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2025	100	0	0
BA-JR 2025	100	0	0
BU 2025	106	0	0

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering op dit artikel is optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

QB0-9QAGTZZ-OW – ONTVANGSTEN WERKING EN TOELAGEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Dit artikel omvat, naast terugvorderingen bij de huidige werkgevers van personeelsleden van het Departement Omgeving met verlof voor opdracht, de loonbijdragen vanuit de EU in het kader van de cofinanciering van Europese projecten van het departement Omgeving.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2025	0	376	0
BA-JR 2025	0	376	0
BU 2025	0	690	0

Inhoudelijke toelichting:

Op dit ontvangstenartikel werd voor een bedrag van 690 keuro geboekt aan teruggevorderde loonkosten van gedetacheerde personeelsleden van het departement Omgeving en het VEKA.

Uitgaven

QB0-1QAG2ZY-IS – SAR MINARAAD**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Via dit artikel verloopt de financiering van de werkingstoelage van het Departement Omgeving aan de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen. Het grootste deel van de toelage (ongeveer 85%) gaat naar de personeelskosten. Verder gaat het grootste deel van de werkingskosten naar de huur van de ruimte in het Herman Teirlinckgebouw, de exploitatie en onderhoud van ICT en de website en naar het organiseren van studiedagen.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	1.423	1.423	1.423	1.423	1.423	1.423

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering op dit artikel is optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

QB0-1QAX2ZW-IS – SAR RUIMTELIJKE ORDENING**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Via dit artikel verloopt de financiering van de dotatie van het Departement Omgeving aan de strategische adviesraad voor Ruimtelijke Ordening (en Onroerend Erfgoed), en dit ter financiering van de loon- en werkingskosten.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	409	409	409	409	409	409

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering op dit artikel is optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

QB0-1QAX2ZZ-LO – LONEN**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Vanuit dit budget worden de personeelsuitgaven van het Departement Omgeving gefinancierd.

Het totaal voorziene budget op dit artikel bedraagt 76.764 keuro VAK en VEK bij BA 2025. Een deel van dit budget is bestemd voor uitgaven binnen een beleidsveld dat buiten de scope van deze voorliggende BBT valt, en deze uitgaven (2.511 keuro) worden zodoende besproken binnen het luik V. Apparaatskredieten van de BBT voor het beleidsveld Dierenwelzijn.

In de volgende tabel wordt dus enkel het budget* gegeven dat ingezet wordt binnen het beleidsveld Omgeving en natuur.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven*	74.253	75.564	76.198	74.253	75.564	76.198

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering op dit artikel is optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

Er werd in de loop van 2025 via beslissing van de Vlaamse Regering een budget van 1.309 keuro VAK/VEK herverdeeld naar dit artikel vanuit de indexindexprovisie op artikel CB0-1CBD2AB-PR onder het beheer van Financiën en Begroting.

De boeking voor de provisie van de niet-opgenomen vakantiedagen gebeurt conform de instructies in anomalie.

QB0-1QAX2ZZ-WT – WERKING EN TOELAGEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Vanuit dit budget worden de algemene apparaatskosten van het Departement Omgeving gefinancierd. Het totaal voorziene budget op dit artikel bedraagt 7.778 keuro VAK en 8.355 keuro VEK bij BA 2025. Een deel van dit budget is dus bestemd voor uitgaven binnen een beleidsveld dat buiten de scope van deze voorliggende BBT valt, en deze uitgaven worden zodoende besproken binnen het luik V. Apparaatskredieten van de BBT voor het beleidsveld Dierenwelzijn (228 keuro).

In de volgende tabel wordt dus enkel het budget* besproken dat ingezet wordt binnen het beleidsveld Omgeving en natuur.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven*	7.568	7.568	7.551	7.880	8.130	8.128

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering op dit artikel is optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

QB0-1QAX4ZZ-LO – LONEN**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Dit artikel maakt deel uit van de uitgavenzijde van het Fonds voor de uitvoering van EU-projecten. Vanuit dit begrotingsfonds worden de lonen betaald van de personeelsleden die ingezet worden ter uitvoering van door de EU gefinancierde projecten. Dit uitgavenartikel is gelinkt aan ontvangstenartikel QB0-9QAETZZ-OW.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	376	3.789	608	376	3.789	608

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering op dit artikel is afgestemd op de verhoogde ontvangsten in 2025 op artikel QB0-9QAGTZZ-OW binnen het Fonds.

PROGRAMMA QA - QC0 - INSTITUUT VOOR NATUUR EN BOSONDERZOEK

Ontvangsten**QC0-9QAGAZZ-OW – ONTVANGSTEN WERKING EN TOELAGEN****Korte inhoud begrotingsartikel:**

Dit begrotingsartikel werd opgenomen om tegemoet te komen aan de normen aangaande de boekhoudkundige verwerking van de niet doorgestorte bedrijfsvoorheffing voor kenniswerkers.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2025	2.886	0	0
BA-JR 2025	2.886	0	0
BU 2025	2.865	0	0

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering op dit artikel is optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

Uitgaven

QC0-1QAG2ZZ-LO – LONEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Met de kredieten op dit begrotingsartikel worden de salarissen en de sociale lasten betaald van de personeelsleden in dienst bij het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO).

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	17.519	17.818	18.059	17.519	18.204	18.446

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is na herverdelingen quasi optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

Er werd in de loop van 2025 via beslissing van de Vlaamse Regering een budget van 299 keuro VAK/VEK herverdeeld naar dit artikel vanuit de indexindexprovisie op artikel CB0-1CBD2AB-PR onder het beheer van Financiën en Begroting.

Er werd conform de instructies een anomalie van 209 keuro VAK/VEK opgeladen naar aanleiding van het juist zetten van de niet-opgenomen vakantiedagen, één van 9 keuro VAK/VEK in het kader van een correctieboeking met betrekking tot de provisie vakantiegeld en één van 24 keuro VAK/VEK in het kader van een correctieboeking met betrekking tot de vermindering van de bedrijfsvoorheffing in december 2025.

Er werd in 2025 via MB een budget van 386 keuro VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op het opvangen van reëel vastgestelde verschuivingen in de vereffeningskalender.

QC0-1QAG2ZZ-WT – WERKING EN TOELAGEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Vanuit dit artikel worden de algemene werkings- en investeringsuitgaven van het INBO gefinancierd.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025

Uitgaven	1.756	1.756	1.755	1.756	1.809	1.810
-----------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering op dit artikel is optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

Er werd in 2025 via MB een budget van 53 keuro VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op het opvangen van reëel vastgestelde verschuivingen in de vereffeningskalender.

PROGRAMMA QA - QD0 - AGENTSCHAP VOOR NATUUR EN BOS

Ontvangsten

Niet van toepassing.

Uitgaven

QD0-1QAG2ZZ-LO – LONEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op dit begrotingsartikel worden de lonen, een aantal toelagen en vergoedingen en het woon-werkverkeer van de personeelsleden van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) aangerekend.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	44.561	46.588	46.744	44.561	46.588	46.744

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is na herverdelingen optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

Er werd in de loop van 2025 via beslissing van de Vlaamse Regering een budget van 760 keuro VAK/VEK herverdeeld naar dit artikel vanuit de indexindexprovisie op artikel CB0-1CBD2AB-PR onder het beheer van Financiën en Begroting.

Er werd in de loop van 2024 via beslissing van de Vlaamse Regering een budget van 1.268 keuro VAK/VEK herverdeeld naar dit artikel met het oog op taken in het kader van het PAS. Dit budget werd gecompenseerd op het provisieartikel CB0-1CBG2AK-PR.

De boeking voor de provisie van de niet-opgenomen vakantiedagen gebeurt conform de instructies in anomalie.

QD0-1QAG2ZZ-WT – WERKING EN TOELAGEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Dit begrotingsartikel wordt aangewend voor de financiering van de algemene werkings- en investeringskosten van ANB. Dit omvat onder andere kosten voor investeringskosten zoals meubilair en IT-infrastructuur en werkingskosten zoals kosten voor vorming, energie en telefonie.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	3.912	3.912	3.778	3.912	3.912	3.910

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering in VAK op dit artikel is quasi optimaal verlopen, en dit conform de planning toegelicht in de BBT voor BO 2025.

QD0-1QAG4ZZ-LO – LONEN**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Dit artikel maakt deel uit van de uitgavenzijde van het Fonds voor de uitvoering van EU-projecten. Vanuit dit begrotingsfonds worden de lonen, een aantal toelagen en vergoedingen en het woon-werkverkeer van de personeelsleden van het Agentschap voor Natuur en Bos aangerekend die werken op projecten die gefinancierd worden door Europese subsidies. Dit uitgavenartikel is gelinkt aan ontvangstenartikel QB0-9QAETZZ-OW.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025	BA 2025	BA-JR 2025	BU 2025
Uitgaven	150	299	208	150	299	208

Inhoudelijke toelichting:

De begrotingsuitvoering op dit artikel is afgestemd op de verhoogde ontvangsten in 2025 op artikel QB0-9QAGTZZ-OW binnen het Fonds.

VII. LIJST MET AFKORTINGEN

AFIR	Verordening betreffende de uitrol van infrastructuur voor alternatieve brandstoffen.
AO	Algemene Ontvangsten
ANB	Agentschap voor Natuur en Bos
ATMO	Rekenmodel om de luchtkwaliteit te berekenen en beleidsscenario's te evalueren
AVI	Afvalverbrandinginstallatie
BA	Goedgekeurde begroting zoals neergelegd bij Vlaams Parlement
BA-JR	Goedgekeurde begroting inclusief herverdelingen en overdrachten, zoals opgenomen in de jaarrapportering
BBT	Beleids- en Begrotingstoelichting
BBT	Best beschikbare technieken
BCF	Boscompensatiefonds
Be-AIR-lert	Project voor een verbeterde luchtkwaliteitsvoorspelling
BELSPO	Belgian Federal Science Policy Office
BEN	Bijna-energieneutraal
BBNJ	Mariene biodiversiteit van gebieden voorbij de grenzen van de nationale rechtsmacht
BU	Begrotingsuitvoering zoals opgenomen in de jaarrapportering
BRV	Beleidsplan Ruimte Vlaanderen
BVR	Besluit Vlaamse Regering
B3W	Begeleidingsdienst voor Betere Bodem- en Waterkwaliteit
CCS	Koolstofopvang en - opslag
CE	Circulaire economie
CEO	Circular Economy Office
CIW	Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid
Cmon	Bodemkoolstofmonitoringsnetwerk
CRMA	Verordening kritieke grondstoffen
DAB	Dienst met Afzonderlijk Beheer

DAC	Derde arbeidscircuit
ECA	Extra Containercapaciteit voor de haven van Antwerpen
ELF	Extreem laag frequente straling
EMAV	Emissiemodel ammoniak agricultuur Vlaanderen
EmConSoil	Emerging Contaminants in Soil and Groundwater
ENSOr	Emerging policy challenges on New Soil contaminants
EPBD	Europese Richtlijn Energieprestatie van gebouwen
ERSA	Europese richtlijn stedelijk afvalwater
ESD	Ecosysteemdiensten
ESPR	Ecodesing-verordening
ESR	Europees Stelsel van nationale en regionale Rekeningen
EU	Europese Unie
EV	Eigen vermogen
EVOA	Europese Verordening Overbrenging Afvalstoffen
FIT	Flanders Investment & Trade
GIS	Geografisch Informatie Systeem
GLB	Gemeenschappelijk landbouwbeleid
GOBAREG	Governance en Basis-Regelgeving
GRUP	Gewestelijk ruimte-uitvoeringsplan
GTI	Geïntegreerde Territoriale Investerings
GWP	Global Warming Potential
HAG	Herbevestigd agrarisch gebied
HFB	Agentschap Facilitair Bedrijf
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
IEPR	Industrial Emissions Portal
IHD	Instandhoudingsdoelstelling
ILVO	Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek
IMJV	Integraal Milieujaarsverslag
IMO	Internationaal agentschap voor scheepvaartveiligheid

INBO	Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek
INC-plastics	Intergouvernementeel Onderhandelingscomité inzake Plasticvervuiling
IS	Interne stromen (ESR-aggregatie)
ISE	Inhoudelijk Structuurelement
IV	Informatie Vlaanderen
IVA	Intern verzelfstandigd agentschap
IVC	Interregionale Verpakkingscommissie
LE	Leningen (ERS- aggregatie)
LER	Landbouweffectenrapport
LEZ	Lage-emissiezone
LIFE	L'Instrument Financier pour l'Environnement
LIFECityTRAQ	Europees LIFE-project gericht op het verbeteren van de lokale luchtkwaliteit in stedelijke gebieden
LMP	Lokaal Materialenplan
LO	Lening ontvangsten
LO	Lonen (ESR-aggregatie)
LSO	Linkerscheldeoever
LULUCF	Land Use, Land-Use Change and Forestry
MAP	Mestactieplan
MATIS	Materialeninformatiesysteem
MBAG	Meetnet Biodiversiteit Agrarisch Gebied
MFK	Europees Meerjarig Financieel Kader
MOS	Milieuzorg op school
MOW	Mobiliteit en Openbare Werken
MVG	Ministerie Vlaamse Gemeenschap
NARA	Natuurrapport Vlaanderen
NARMENA	Europees LIFE-project gericht op natuurlijke remediatie van metalen in natuurgebieden/waterbodems
NBR	Netto beleidsruimte

NEC	Nationale emissieplafonds voor lucht
NEHAP	National Environment and Health Action Plan
NER	Nutriëntenemissierechten
NTA	Non-targeted analysis
NV	Naamloze vennootschap
OI	Ontvangsten Interne Stromen (ESR- aggregatie)
OIS	Omgevingsmanagementinformatiesysteem
OL	Ontvangsten Leningen (ESR- aggregatie)
OP	Ontvangsten Participaties (ESR- aggregatie)
ORP	Open Ruimte Platform
OSLO	Open Standaarden voor Linkende Organisaties
OVAM	Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij
OW	Ontvangsten Werking en Toelagen (ESR- aggregatie)
PA	Participaties (ESR- aggregatie)
PAS	Programmatorische aanpak stikstof
PDPO	Vlaams programmadocument voor plattelandsontwikkeling
PFASTER	Europees LIFE-project gericht op het saneren van PFAS-verontreiniging
PPWR	Verordening Verpakkingen en Verpakkingsafval
PR	Provisies (ESR- aggregatie)
RENURE	Teruggewonnen stikstof uit mest
RIE	Richtlijn Industriële Emissies
RF	Radiofrequente straling
RSO	Rechterscheldeoever
RSV	Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen
RZWI	Rioolwaterzuiveringsinstallaties
SBP	Strategisch beleidsplan
SBZ-H	Speciale Beschermingszone van de Habitatrichtlijn
SGBP	Stroomgebiedbeheerplan

SUP	Richtlijn kunststofproducten voor eenmalig gebruik
TO	Toegewezen ontvangsten
T.OP	Territoriaal ontwikkelingsprogramma
TOTEM	Tool om de totale milieu-impact van materialen te optimaliseren
UPV	Uitgebreide Producentenverantwoordelijkheid
UNEP	United Nations Environment Programme
VAC	Vlaams administratief centrum
VAK	Vastleggingskredieten
VCO	Vlaamse Codex Overheidsfinanciën
VEK	Vereffeningskredieten
VITO	Vlaams Instituut voor Technologisch Onderzoek
VAPEO	Vlaams Actieprogramma Ecologische Ontsnippering
VCRO	Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening
VECM	Vlaams Expertisecentrum MER
VEKP	Vlaams Energie- en Klimaatplan
VEN	Vlaams Ecologisch Netwerk
VHP	Vlaams Handhavingsplatform
VLABEL	Vlaamse Belastingdienst
VLABOTEX	Vlaams Bodemsaneringsfonds voor de Textielverzorging
VLACO	Vlaamse Compostorganisatie
VLAREBO	Vlaams reglement betreffende de bodemsanering
VLAREL	Vlaams reglement inzake erkenningen met betrekking tot het leefmilieu
VLAREM	Vlaams reglement betreffende de milieuvergunning
VLAREMA	Vlaams reglement betreffende het duurzaam beheer van materiaalkringlopen en afvalstoffen
VLAIO	Vlaams Agentschap Innoveren & Ondernemen
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
VMH	Vlaamse Milieuholding

VMM	Vlaamse Milieumaatschappij
VRD3	Vlaams investeringsprogramma Radicaal Digitaal 3
VSDO	Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling
VSDS	Vlaamse Smart Data Space
VSGB	Vlaams Strategisch Gebied rond Brussel
VVSG	Vlaamse Vereniging voor Steden en Gemeenten
VZW	Vereniging zonder winstoogmerk
WRF	World Resources Forum
WT	Werking en Toelagen (ESR- aggregatie)
WUP	Water Uitvoeringsprogramma

VIII. BIJLAGE OVERZICHT REGELGEVINGSINITIATIEVEN

ISE ruimte en milieu

SD	Initiatief	Toelichting	Stand van zaken	Entiteit
SD1	Omzetting van de Europese Richtlijn Hernieuwbare Energie	Omzetting van de Europese Richtlijn Hernieuwbare Energie	Afgesloten Definitieve goedkeuring: 28.11.2025 Bekrachtiging & afkondiging door VR: 06.03.2026	dOMG
SD3	Aanpassing van het veldwetboek	Aanpassing waarbij de vergunningsplicht voor bebossing in agrarisch gebied vervalt voor gronden die verworven werden nadat er geen landbouwer ingegaan is op een aankoopvoorstel	In opmaak	ANB
SD3	Uitwerken van een voorkooprecht in VEN en groene bestemmingen voor ANB of verenigingen die een natuurbeheerplan willen realiseren	Uitwerken van een voorkooprecht in VEN en groene bestemmingen voor ANB of verenigingen die een natuurbeheerplan willen realiseren	In opmaak	ANB
SD3	Beperken aankopen in het agrarisch gebied te beperken tot percelen die gelegen zijn buiten (al dan niet in ruimtelijke uitvoeringsplannen) herbevestigd agrarisch gebied (HAG) behoudens gronden gelegen in speciale beschermingszones (SBZ) en VEN	Uitwerken van een regeling om met overheidsmiddelen, hetzij via de entiteiten van de Vlaamse overheid zelf, hetzij via subsidies aan derden en uitsluitend voor wat betreft natuur- en bosrealisatie, aankopen in het agrarisch gebied te beperken tot percelen die gelegen zijn buiten (al dan niet in RUP's) herbevestigd agrarisch gebied behoudens gronden gelegen in SBZ en VEN	In opmaak	ANB

SD3	Uitwerken van een regeling om grondaanbod voor landbouwers in agrarisch bestemde gebieden, buiten HAG en niet gelegen in SBZ of VEN beter te faciliteren	Grondaanbod voor landbouwers in agrarisch bestemde gebieden, buiten HAG en niet gelegen in SBZ of VEN faciliteren door bij grondaankopen voor de natuur-of bosrealisatie waar overheidsmiddelen worden gebruikt deze gronden op basis van de schattingsprijs eerst actief aan te bieden aan actieve landbouwers die, in geval van aankoop, deze gronden ook effectief in (landbouw)gebruik nemen	In opmaak	ANB
SD4	Regelgeving toezicht aardgasdistributie-installaties na bevoegdheidsoverdracht	Regelgeving toezicht aardgasdistributie-installaties na bevoegdheidsoverdracht	Lopend <u>BVR toezicht op veiligheid</u> <u>aardgasdistributie</u> Eerste principiële goedkeuring: <u>18.09.2025</u> TRIS-aanmelding (wachterperiode <u>t.e.m. 30/04/2026</u>)	dOMG
n.v.t.	Voorontwerp van decreet houdende afwijkingen op de omgevingsvergunningsplicht, omgevingsmelding en andere toelatingen in geval van een defensiegerelateerde uitzonderingssituatie	Voorontwerp van decreet houdende afwijkingen op de omgevingsvergunningsplicht, omgevingsmelding en andere toelatingen in geval van een defensiegerelateerde uitzonderingssituatie	Lopend Eerste principiële goedkeuring: 14.07.2025 Tweede principiële goedkeuring: 23.01.2026	dOMG
SD1	Besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 29 mei 2009 betreffende sommige aspecten van de planbatenheffing, en van het besluit van de Vlaamse Regering van 22 maart 2024 over het realisatiegericht instrumentarium, wat betreft de bepaling van de eigenaarswaarde	Verankeren van een gestandaardiseerde methode voor de bepaling van de eigenaarswaarde	Lopend in 2025, gerealiseerd in 2026 Eerste principiële goedkeuring: 19.12.2025 Tweede principiële goedkeuring: 06.02.2026 Definitieve goedkeuring: 03.04.2026	dOMG VLM

ISE thema-overschrijdend instrumentarium

SD	Initiatief	Toelichting	Stand van zaken	Entiteit
SD3	Vereenvoudiging ruimtelijk beleidsplan	Vereenvoudiging van de procedure tot vaststelling van een ruimtelijk beleidsplan.	In opmaak	dOMG
SD3	Omzetting/implementatie van de herziene Europese Richtlijn voor hernieuwbare energie, de Critical Raw Material Act en de Net-Zero Industry Act, wat betreft het vergunningenluik	Omzetting/implementatie van de herziene Europese Richtlijn voor hernieuwbare energie, de Critical Raw Material Act en de Net-Zero Industry Act, wat betreft het vergunningenluik	Lopend in 2025, gerealiseerd in 2026 Eerste principiële goedkeuring: 16.05.2025 Tweede principiële goedkeuring: 14.07.2025 Definitieve goedkeuring: 21.11.2025 Bekrachtiging: 06.03.2026	dOMG
SD3	Aanpassingen decreet modulair vergunningensysteem	Invoering modulaire vergunningenprocedure en implementatie van een aantal prioritaire acties uit het actieprogramma rechtszekere en robuuste vergunningen.	In opmaak	dOMG
SD3	Besluit zonevrije functiewijzigingen	Aanpassing toelaatbare zonevrije functiewijzigingen	In opmaak	dOMG
SD3	Omzetting RIE en IEPR	Omzetting RIE en IEPR	Lopend 1ste principiële goedkeuring 28.11.2025 2de principiële goedkeuring: 13.03.2026	dOMG
SD6	Regelgevende initiatieven om innovatieve technieken en technologieën juridisch te verankeren (remote-sensingtechnieken)	Regelgevende initiatieven om innovatieve technieken en technologieën juridisch te verankeren (remote-sensingtechnieken)	In opmaak	AJH dOMG

SD6	Omzetting van de richtlijn Milieustrafrecht	Omzetting van de richtlijn Milieustrafrecht	In opmaak	dOMG
-----	--	--	------------------	------

ISE afval en materialen

SD	Initiatief	Toelichting	Stand van zaken	Entiteit
SD1	Implementatie van Batterijverordening	Implementatie van Batterijverordening	Gerealiseerd in 2025 Opgenomen via VLAREMA	OVAM
SD1	Aanpassing van het interregionaal samenwerkingsakkoord voor verpakkingsafval om preventie- en hergebruikdoelstellingen te integreren	Aanpassing van het interregionaal samenwerkingsakkoord voor verpakkingsafval om preventie- en hergebruikdoelstellingen te integreren	Lopend Eerste principiële goedkeuring: 12.12.2025	OVAM
SD1	Hervorming van de afvalheffing tot een transparante set van enkele basistarieven	Hervorming van de afvalheffing tot een transparante set van enkele basistarieven	In opmaak	OVAM
SD1	Opmaak van een interregionaal samenwerkingsakkoord rond UPV rond zwerfvuil	Opmaak van een interregionaal samenwerkingsakkoord rond UPV rond zwerfvuil	Lopend in 2025, gerealiseerd in 2026 Eerste principiële goedkeuring: 16.12.2022 Tweede principiële: 14.07.2023 Derde principiële goedkeuring: 14.07.2025 Vierde principiële goedkeuring: 24.10.2025 Definitieve goedkeuring: 28.11.2025 Technische correctie: 06.02.2026 Definitieve goedkeuring instemmingsdecreet: 13.02.2026	OVAM

ISE bodem en ondergrond

SD	Initiatief	Toelichting	Stand van zaken	Entiteit
SD2	Aanpassing Bodemdecreet n.a.v. evaluatie en eigenaarsrisico	Aanpassing Bodemdecreet n.a.v. evaluatie (o.a. administratieve vereenvoudiging van de bodemprocedures bij verontreiniging)	In opmaak	OVAM
SD2	Waarborgen van een rechtszeker en werkbaar kader voor bodemsanering en grondverzet	Aanpassing Bodemdecreet m.b.t. vaststelling richtwaarden voor bodemkwaliteit en waarden voor het gebruik van bodemmateriële	Lopend in 2025, gerealiseerd in 2026 Eerste principiële goedkeuring: 20.06.2025 Tweede principiële goedkeuring: 05.05.2025 Definitieve goedkeuring: 19.12.2025 Bekrachtiging: 27.02.2026	OVAM

ISE natuur en biodiversiteit

SD	Initiatief	Toelichting	Stand van zaken	Entiteit
SD2	Decretaal verankeren van verantwoordelijkheden en instrumenten inzake voorkomen en beheren wildschade veroorzaakt door bepaalde beschermde soorten	Decretaal verankeren van verantwoordelijkheden en instrumenten inzake voorkomen en beheren wildschade veroorzaakt door bepaalde beschermde soorten	In opmaak	ANB
SD2	Wijziging van de jachtwetgeving met het oog op een efficiënter en duurzaam wildbeheer, meer adaptief beheer en een doeltreffende aanpak van overlastproblematieken	Wijziging van de jachtwetgeving met het oog op een efficiënter en duurzaam wildbeheer, meer adaptief beheer en een doeltreffende aanpak van overlastproblematieken	In opmaak	ANB

ISE lucht

SD	Initiatief	Toelichting	Stand van zaken	Entiteit
SD1	Omzetting van nieuwe Europese richtlijn luchtkwaliteit	Omzetting van nieuwe Europese richtlijn luchtkwaliteit	Lopend Eerste principiële goedkeuring: 17.10.2025 Tweede principiële goedkeuring: 19.12.2025	VMM
SD2	Definitieve goedkeuring van het decreet over gegevensverwerking bij emissie monitoring	Definitieve goedkeuring van het decreet over gegevensverwerking bij emissie monitoring	Gerealiseerd in 2025 Decreet van 21 februari 2025 over emissie monitoring van wegvoertuigen (B.S.19/03/2025)	VMM
SD2	Implementatie van de Europese richtlijnen rond walstroom en brandstoffen	Implementatie van de Europese richtlijnen rond walstroom en brandstoffen	In opmaak	VMM
SD3	Retributiesysteem industriële luchtkwaliteits-monitoring	Retributiesysteem industriële luchtkwaliteitsmonitoring schredderbedrijven	Gerealiseerd in 2025 Programmadecreet Begrotingsopmaak 2026 (B.S. 30/12/2025)	VMM

ISE water

SD	Initiatief	Toelichting	Stand van zaken	Entiteit
SD1	Omzetting vernieuwde richtlijn stedelijk afvalwater	Omzetting vernieuwde richtlijn stedelijk afvalwater	In opmaak	VMM
SD2	Vereenvoudiging van het beheer van onze onbevaarbare waterlopen door het oprichten van waterschappen	Vereenvoudiging van het beheer van onze onbevaarbare waterlopen door het oprichten van waterschappen	In opmaak	VMM
SD2	Hervorming van de waterheffingen en de heffing op het lozen van bedrijfsafvalwater in functie van het verbruik en het principe dat "de vervuiler betaalt"	Hervorming van de waterheffingen en de heffing op het lozen van bedrijfsafvalwater in functie van het verbruik en het principe dat "de vervuiler betaalt"	In opmaak	VMM
SD2	Hervorming van de drinkwaterfactuur in functie van	Hervorming van de drinkwaterfactuur in functie van het	In opmaak	VMM

	het verbruik, via een aanpassing van de tariefstructuur onder meer naar billijkheid, betaalbaarheid en sturend karakter	verbruik, via een aanpassing van de tariefstructuur onder meer naar billijkheid, betaalbaarheid en sturend karakter		
SD2	Handelingskader bemalingswater		Lopend Eerste principiële goedkeuring:19.12.2025	dOMG VMM

IX. BIJLAGE OVERZICHT GEREALISEERDE EVALUATIE-INITIATIEVEN

ISE Ruimte en Milieu

SD/OD	Initiatief	Toelichting	Stand van zaken	Entiteit
SD4 OD4.1	Evaluatie programmatische aanpak stikstof	BN. Uitvoering Stikstofdecreet, art. 52 bepaalt dat er 1) een tweejaarlijkse evaluatie wordt uitgevoerd van de voortgang en effectiviteit van de PAS maatregelen en van het globale doelbereik en 2) een jaarlijkse evaluatie van de voortgang van de doelstelling voor het Turnhouts Vennengebied Art. 53. Een zes jaarlijkse evaluatie van de programmatische aanpak stikstof Art. 54. Jaarlijkse evaluatie van de drempelwaarden gehanteerd bij de beoordelingskaders Art. 55. Tussentijdse evaluatie van de doelstellingen voor de rundveehouderij	Jaarlijkse voortgangsrapportage gerealiseerd in 2025	<u>Trekker:</u> dOMG <u>Betrokken:</u> VMM, VLM, ANB, INBO, ALZ, landbouworganisaties, (academische) experts

ISE Thema-overschrijdend instrumentarium

SD/OD	Initiatief	Toelichting	Stand van zaken	Entiteit
SD1 OD1.1	Evaluatie Vlaams Adaptatieplan	RA. Evaluatie van het adaptatieplan volgens nieuwe inzichten en noden	Gerealiseerd in 2025	<u>Trekker:</u> dOMG <u>Betrokken:</u> VMM, VLM, ANB, INBO, dMOW, ALV, ABB, dZORG

ISE Afval en materialen

SD/OD	Initiatief	Toelichting	Stand van zaken	Entiteit
/	/	/	/	/

ISE Bodem en ondergrond

SD/OD	Initiatief	Toelichting	Stand van zaken	Entiteit
/	/	/	/	/

ISE Natuur en biodiversiteit

SD/OD	Initiatief	Toelichting	Stand van zaken	Entiteit
SD4 OD4.1	Evaluatie wet riviervisserij	De evaluatie kadert in de doelmatige uitvoering van het palingbeheerplan en het beleid rond invasieve uitheemse soorten	Gerealiseerd in 2025	<u>Trekker:</u> ANB <u>Betrokken:</u> INBO, visserijsector

ISE Lucht

SD/OD	Initiatief	Toelichting	Stand van zaken	Entiteit
SD1 OD1.2	Evaluatie luchtbeleidsplan	Het luchtbeleidsplan voorziet een tweejaarlijkse evaluatie en een vierjaarlijkse actualisatie van het luchtbeleidsplan. De NEC-richtlijn voorziet een 4-jaarlijkse actualisatie van het reductieprogramma (dat deel uitmaakt van het luchtbeleidsplan). De evaluatie houdt ook rekening met de nieuwe richtlijn luchtkwaliteit	Tweejaarlijkse evaluatie gerealiseerd in 2025	<u>Trekker:</u> VMM <u>Betrokken:</u> bMOW, VEKA, VLM, dOMG

ISE Water

SD/OD	Initiatief	Toelichting	Stand van zaken	Entiteit
/	/	/	/	/

X. BIJLAGE 'METADATA INDICATOREN'

Voor de metadata verwijzen we naar de metadatafiche van de indicator zoals gepubliceerd op Statistiek Vlaanderen.

XI. BIJLAGE OVERZICHT GEREALISEERDE ONDERZOEKSINITIATIEVEN

ISE Ruimte en Milieu

SD/OD	Initiatief	Toelichting	Stand van zaken	Entiteit
SD4 OD4.1	Wetenschappelijke onderbouwing PAS	BN. Onderzoek naar de doeltreffendheid van het stikstofbeleid en de effectiviteit van de herstelmaatregelen. Wetenschappelijk borgen via monitoring, advisering, en rapportering van Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) (1) Via een monitoringmeetnet wordt het natuurlijk milieu van de Europees beschermde habitattypes opgevolgd. Onderzoek i.h.k.v. de Habitatrichtlijn (2) Onderzoek rond de technisch-wetenschappelijke onderbouwing en voorstellen voor meetpunten, meettechnieken en meetregistratie NH3-emissies van mestverwerkingsinstallaties (bewerking- en verwerking) in Vlaanderen	(1) Doorlopend In 2025 werden binnen het meetnet Natuurlijk Milieu concrete stappen voor de PAS-effectmonitoring gezet met de opstart van het grondwatermeetnet en de verdere voorbereiding van het oppervlaktewatermeetnet om de evolutie van stikstofgevoelige Europees beschermde habitattypen te kunnen evalueren (2) Gerealiseerd in 2025	<u>Trekker</u> : (1) INBO, (2) dOMG <u>Betrokken</u> : ANB, dOMG, VLM
SD4 OD4.2	Onderzoeks-programma zorgwekkende stoffen	BN. Onderzoek: afgestemd programma voor visie zorgwekkende stoffen. Onderzoek i.h.k.v. het EU-Beleid ZS (onder meer REACH, pesticiden, Kaderrichtlijn Water en OSOA)	Doorlopend Van de studie over NTA werd in 2025 de eerste fase afgerond	<u>Trekker</u> : dOMG <u>Betrokken</u> : dZORG, VMM, OVAM, ANB, INBO/ academici, VITO
SD4 OD4.2	Onderzoeks-programma	BN. VHBM-programma 2022-2027. Onderzoek voor de vijfde cyclus van het	Doorlopend In 2025 werd de rekrutering en	<u>Trekker</u> : dOMG <u>Uitvoering</u> VHBM

	Omgeving en gezondheid	Vlaamse humane-biomonitoringsprogramma in afstemming met het onderzoeksprogramma van partnerorganisatie milieugezondheidszorg (dZORG). Onderzoek i.h.k.v. het EU-Beleid ZS (onder meer REACH, pesticiden, KRW, OSOA...)	staalname van de deelnemers aan het VHBP afgerond	via Steunpunt van universiteiten (UA, U-Gent, U-Hasselt, VUB, KU-Leuven) en onderzoeksinstituten (VITO, PIH) <u>Betrokken:</u> Departementen Zorg/WEWILS/Onderwijs, VMM, OVAM, ANB, INBO/academisch-middenveld
--	------------------------	---	---	--

ISE Thema-overschrijdend instrumentarium

SD/OD	Initiatief	Toelichting	Stand van zaken	Entiteit
SD1 OD1.1 OD1.2	Klimaatonderzoek	BN. Onderzoek i.h.k.v. de uitvoering van het VEKP, BRV met een focus op klimaatadaptatie: Onderzoek naar natuurgebaseerde oplossingen om de uitdagingen op vlak van natuurherstel en klimaatadaptatie aan te pakken (zie ook ISE Natuur en Biodiversiteit SD4)	Doorlopend In 2025 werd onderzocht hoe natuurgebaseerde oplossingen kunnen bijdragen aan klimaatadaptatie en natuurherstel, onder meer via studies naar klimaatrobustheid van habitats en soorten, hydrologische en ecologische effecten in aquatische systemen en de synthese in een rapport	Trekker: INBO <u>Betrokken:</u> VMM, VEKA, ALZ, VLAIO, AOE, ANB, MOW, VLM, ABB, betrokken lokale besturen, energiepartners, private partners
SD3 OD3.2	Onderzoek instrumentarium	RA. Onderzoek hoe de verkavelingsvergunningsplicht kan worden gemoderniseerd. Optimaliseren en vernieuwen van het instrument van verkavelingen met oog op afstemming met nieuwe ontwikkelingen in het omgevingsrecht en in het burgerlijk recht omtrent het goederenrecht,	Gerealiseerd in 2025	Trekker: dOMG <u>Betrokken:</u> AWV, VLABEL, lokale overheden, notariaat

		binnen de context van de beleidsdoelstellingen vanuit Omgeving.		
SD5 OD5.1	Onderzoek koolstofvoorraden	BN. Onderzoek van landgebruiksveranderingen en beheerpraktijken op koolstofvoorraden om de koolstofopslag in bodem en biomassa te maximaliseren onder meer via onderzoek voor het bodemkoolstofmonitoringsmeetnet (zie ook ISE Bodem en ondergrond SD1 en ISE Natuur en Biodiversiteit SD4)	Gerealiseerd in 2025 Publicatie van het rapport volgt in 2026	<u>Trekker</u> : dOMG, INBO <u>Betrokken</u> : ANB, ILVO, VLM

ISE Afval en materialen

SD/OD	Initiatief	Toelichting	Stand van zaken	Entiteit
SD1 OD1.1	Onderzoek CE	Onderzoeken in het kader van het Steunpunt Circulaire Economie	Gerealiseerd in 2025 Vijf onderzoeken: (1) beleidsopties tegen vernietiging overschotten textiel, (2) promoten CE in omgevings-vergunningen, (3) behoud van eigendomsrecht bij PaaS-contracten, (4) materiaalstromen integreren in macro-economische modellering, (5) kennis en skills voor een herstelsamenleving vergroten	<u>Trekker</u> : Steunpunt CE <u>Betrokken</u> : specifiek per onderzoek leden stuurgroep

ISE Bodem en ondergrond

SD/OD	Initiatief	Toelichting	Stand van zaken	Entiteit
SD3 OD3.1 OD3.2	Onderzoek ondergrond	BN. Geologisch onderzoek voor de structuurvisie diepe ondergrond en (kritieke) grondstoffenbevoorrading: (1) Onderzoek maatschappelijke impact van diepe ondergrondtoepassingen voor de structuurvisie Diepe Ondergrond en uitbesteding	(1) Gerealiseerd in 2025 (2) Gerealiseerd in 2025 (3) Doorlopend De geplande onderzoeken voor 2025 werden gerealiseerd	<u>Trekker</u> : dOMG <u>Betrokken</u> : VEKA, OVAM, Koninklijke Sterrenwacht, FANC, NIRAS, FOD Economie, VITO, middenveld

		verkennde analyse van en aanbevelingen voor een juridisch kader voor ondergronddata in Vlaanderen, ten behoeve van een duurzaam beleid inzake de (diepe) ondergrond (2) Onderzoek naar geothermisch reservoir in de Dinantiaan Kolenkalk te Beerse en uitvoering van dynamische modelleringen voor efficiënte en planmatige uitrol diepe aardwarmte (3) Uitvoeren onderzoek voor (kritieke) grondstoffenbevoorrading conform het nationaal exploratieprogramma kritieke grondstoffen (2025-2029) i.h.k.v. de Europese CRMA		
--	--	---	--	--

ISE Natuur en biodiversiteit

SD/OD	Initiatief	Toelichting	Stand van zaken	Entiteit
SD3 OD3.1	Onderzoek Smart Nature	Verkennd onderzoek van de mogelijkheden afgetast van de inzet van drones, remote sensing en speciaal uitgeruste camera's, het waarschuwen voor natuurbranden, het opsporen van exoten, de handhaving, het bepalen van landbouwschade, de monitoring van bepaalde soorten etc.	Doorlopend In 2025 werden verscheidene innovatieve monitoringstechnieken getest en geoptimaliseerd. Kennisoverdrachtoverdracht tussen de gewesten en monitoringsentiteiten werd voorzien	<u>Trekker</u> : ANB <u>Betrokken</u> : INBO
SD4 OD4.1	Onderzoek toestand en trend van de natuur in beeld	(1) RA/BN. In uitvoering van de Europese Natuurherstelverordening wordt voorzien in de vereiste wetenschappelijke onderbouwing voor de opmaak van een Vlaams Natuurherstelplan. Voor de opvolging van de doelstellingen	Doorlopend (1) In 2025 werd gewerkt aan een strategische onderzoeksagenda Natuurherstelverordening en ontwikkelden we een monitoringskader (2) In 2025 publiceerden we een rapport over de dagvlindermonitoring	<u>Trekker</u> : INBO <u>Betrokken</u> : ANB, dOMG, VLM, VMM, ILVO, ALZ

		worden indicatoren en monitoringsprogramma's voorzien (2) Onderzoek van de ecologische vereisten van bedreigde insectensoorten (3) Onderzoek naar de impact en bestrijding van invasieve soorten, met aandacht voor publiekscommunicatie. Ook ontwikkeling risico- en prioriteringstools voor beleid en testen beheermethoden om schade aan biodiversiteit en ecosystemen te beperken (4) Onderzoek van de mogelijkheden van een gebiedsgedifferentieerde emissiereductie van stikstof op de staat van instandhouding van habitattypen en de beoordeling van (toekomstige) trends in habitatkwaliteit bij verlagingen van stikstofdeposities (5) Onderzoek over de economische waardering van natuur en de ontwikkeling van ecosysteemrekeningen Onderzoeken i.h.k.v. de Europese Natuurherstelverordening (1,2), de Europese verordening betreffende invasieve, uitheemse soorten (3), de Habitatrictlijn en Vogelrichtlijn (4) en de Europese verordening over de invoering van milieu-economische rekeningen (5)	in Vlaanderen in de periode 1991-2024, een rode lijst van de wilde bijen in Vlaanderen en een themarapport over de bestuivers in Vlaanderen (3) In 2025 publiceerden we een overkoepelend rapport waarin bestaande meetnetten en monitoringsaanpakken voor invasieve soorten in Vlaanderen werden samengebracht en geëvalueerd. We droegen ook bij aan de zesjaarlijkse Europese rapportage over invasieve uitheemse soorten (Verordening (EU) nr. 1143/2014) (4) In 2025 werd gewerkt aan een strategische onderzoeksagenda PAS 2025-2030 op basis van een brede bevraging (5) In 2025 werden de toestandsrekeningen (Eurostat) voor bouwland en grasland, en voor bos berekend. Er werd gewerkt aan de definiëring en aspecten van een natuur-positieve economie	
--	--	---	--	--

SD4 OD4.2	Onderzoek van natuurgebaseerde oplossingen voor natuurherstel en klimaatadaptatie	(1) Onderzoek i.f.v. de opbouw van de ecologische kennis op niveau van ecosysteemtipes, gebieden, soorten en processen en met onderzoek van herstelmaatregelen in uitvoering van de Natuurherstelverordening (2) Ecohydrologische studies van maatwerkgebieden en ecohydrologische referentiewaarden voor grondwaterchemie en -dynamiek (3) BN. Onderzoek naar natuurinclusieve landschapsplanning, onderlinge versterking agro-ecologie en agrarische biodiversiteit. RA. Adequate maatregelen nemen in agrarisch gebied om de achteruitgang van de kenmerkende agrarische biodiversiteit te verbeteren, inpasbaar in de agrarische bedrijfsvoering (4) BN. Via bosmonitoring en onderzoek naar geschikte herkomsten van bomen onze bossen weerbaar maken tegen ziektes, droogte en natuurbrand Onderzoeken i.h.k.v. de Natuurherstelverordening, de Kaderrichtlijn Water	Doorlopend (1) In 2025 werd de zesjaarlijkse Natura 2000-rapportage opgeleverd aan de Europese Commissie (2) In 2025 werd gestart met de uitrol van een meetnet eutrofiëring via het grondwater. (3) De provincie Oost-Vlaanderen werd ondersteund in het ontwerpen van een functioneel ecologisch netwerk om natuurdoelen te integreren met ander ruimtegebruik zoals waterbeheer en landbouw. Er werd nauw samengewerkt met landbouwers om te zoeken naar synergiën tussen natuur en landbouw. (4) In antwoord op de klimaatverandering werd gewerkt aan richtlijnen voor bosbeheerders over gepaste bomen voor weerbare bossen	<u>Trekker:</u> (1) tem (4) INBO <u>Betrokken:</u> ILVO, VLM, VMM, ALZ, dOMG, ANB
--------------	---	--	---	---

ISE Lucht

SD/OD	Initiatief	Toelichting	Stand van zaken	Entiteit
SD1	Onderzoek	BN. Onderzoek i.h.k.v. de (nieuwe)	Doorlopend	<u>Trekker:</u> VMM

	luchtbeleid	Europese richtlijn luchtkwaliteit en schonere lucht en i.h.k.v. het luchtbeleidsplan	In 2025 vond onderzoek plaats naar het invoeren van een NOx-test in de technische keuring en wegkantcontroles, ontwikkeling van een normenkader voor PFAS in fijn stof, depositie en gasfase en scenario doorrekeningen i.h.k.v. het luchtbeleidsplan	<u>Betrokken</u> : dOMG, dZorg, MOW, VLM, VEKA, VITO/ onderzoeksinstellingen
SD3 OD3.1 OD3.2 OD3.2	Onderzoek metingen lucht	(1) BN. Onderzoek i.h.k.v monitoring en modellering van de luchtkwaliteit en depositie i.h.k.v. de Europese richtlijn luchtkwaliteit en schonere lucht. (2) BN. Onderzoek ter verbetering en verfijningen van de emissie-inventaris i.h.k.v. de Europese NEC-richtlijn, de Europese 'Governance'-verordening, de Europese verordening betreffende de instelling van een Europees register inzake de uitstoot en overbrenging van verontreinigende stoffen en de Europese richtlijn Industriële Emissies	Doorlopend (1, 2) In 2025 werd de uitbreiding gerealiseerd van de rekentool voor inventaris en prognoses van emissies naar de lucht door de zeevaart in Vlaanderen, werd de rekentool opgesteld voor inventaris van emissies naar de lucht door de sector afval in Vlaanderen en werd gestart met de opmaak van de rekentool voor emissies en prognoses Land Use Land Use Change and Forestry2.0 (ikv LULUCF-verordening) (OIS-project)	Trekker: VMM <u>Betrokken</u> : (1) VITO/ onderzoeksinstellingen; (2) VLM, ALZ, MOW, VEKA, ABB, dOMG, onderzoeksinstellingen

ISE Water

SD/OD	Initiatief	Toelichting	Stand van zaken	Entiteit
SD7 OD7.2	Onderzoeks- en innovatieagenda water	BN. Onderzoek i.h.k.v. de Blue Deal 2.0 en de Europese Kaderrichtlijn Water	Doorlopend Gerealiseerd in 2025 door VMM: onderzoek naar de verspreiding van ultrakorte keten PFAS en fluorhoudende pesticiden in water	Trekker: VMM en CIW <u>Betrokken</u> : CIW-netwerk, INBO; VITO Kennispunt Water

XII. BIJLAGE 'OVERZICHT VAN DE RESOLUTIES EN MOTIES VAN HET VLAAMS PARLEMENT'

Er zijn drie resoluties en geen moties aangenomen in 2025 die betrekking hebben op het beleidsveld omgeving en natuur.

1. Voorstel van resolutie over een leegstandregister

ISE Ruimte en Milieu, SD1/OD1.3

Van Sanne Van Looy, Simon Bekaert, Stijn De Roo, Jurgen Callaerts, Andy Pieters, Kris Verduyckt en Kris Poelaert

438 (2024-2025) nr. 4

Dit voorstel werd aangenomen in de plenaire vergadering van 10 december 2025.

<https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1936853>

Er werd een **conceptnota** opgemaakt en in december 2025 medegedeeld aan de Vlaamse Regering. Naar aanleiding van deze conceptnota en het actieplan 'Ruimte voor bedrijvigheid' werd een interdepartementale werkgroep opgericht. De oprichting van 4 subwerkgroepen is gestart respectievelijk voor toepassingsgebied/data, rolverdeling/ontzorging gemeenten, heffingen/opschortingen en activeringsmiddelen.

2. Voorstel van resolutie over PFAS-houdende pesticiden

ISE Ruimte en Milieu, SD4/OD4.2

Van Andy Pieters, Kris Verduyckt, Bart Dochy, Sanne Van Looy, Hans Vanhoof, Hannes Anaf en Stijn De Roo

437 (2024-2025) – Nr. 3

Dit voorstel werd aangenomen in de plenaire vergadering van 12 november 2025.

<https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1936846>

Vanuit het beleidsdomein Omgeving wordt er blijvend aangedrongen op een **Europese uitfasering van PFAS**, op voorwaarde dat er voor de toepassing een gelijkwaardig en mens- en milieuvriendelijk alternatief voorhanden is.

Voor **gewasbeschermingsmiddelen** met PFAS zijn er ondertussen een aantal PFAS werkzame stoffen al uitgefaseerd. Ons land en de federaal bevoegde overheid (FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu) volgde daarbij tot nu toe

de EU-aanpak waarbij in het kader van EU Verordening 1107/2009 deze stoffen periodiek worden geherevalueerd en, indien negatief beoordeeld, uitgefaseerd. De meeste PFAS houdende middelen blijven in ons land toegelaten. Binnen het bevoegde BE erkenningscomité worden scenario's uitgewerkt om de impact van deze PFAS werkzame stoffen sneller te beperken op Belgisch niveau. De gewesten zijn hierbij betrokken.

3. Voorstel van resolutie over de erkenning van asbestslachtoffers, de bijkomende financiering door voormalige asbestproducenten en het versnellen van het asbest-afbouwbeleid

ISE Afval en materialen, SD1/OD4.2

Van Andy Pieters, Kris Verduyckt, Mien Van Olmen, Lydia Peeters en Mieke Schauvliege
265 (2024-2025) – Nr. 2

Dit voorstel werd aangenomen in plenaire vergadering van 26 maart 2025.

<https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1887041>

Wijze waarop gevolg is gegeven aan de resolutie:

Via een parlementaire resolutie onderstreepten alle partijen in het Vlaams Parlement om het **asbest-afbouwbeleid** te versterken en te versnellen. De uitdagingen zijn immers nog groot: volgens een nieuwe raming van OVAM aan de hand van ruim 422.000 reeds opgemaakte asbestattesten, blijkt er nog 3,18 miljoen ton asbest in gebouwen te zitten.

Minister Brouns concretiseerde de vraag naar versterken en versnellen met verschillende **wijzigingsvoorstellen bij het Materialendecreet** die de Vlaamse regering op 19 december 2025 principieel goedkeurde. Er komt daarbij een vervroegde mijlpaal 2030 waartegen jeugdgebouwen, scholen en werkgevers over hun asbestattest moeten beschikken. Vanaf 2030 zal de verhuurder voor het aangaan van een nieuw huurcontract een kopie van het asbestattest aan de huurder moeten bezorgen. Voor grote asbestdaken kan de Vlaamse Regering verdere bepalingen uitwerken voor verwijdering tegen 2034. Dit om lokaal latente omgevingsrisico's (bv. asbestbrand) versneld te gaan uitfasen wanneer het verwijder tempo onvoldoende blijkt.

Naast het regelgevend kader, neemt de minister ook in 2026 verder initiatief voor **verruiming van asbestversnelling** in gebouwen waar jeugd veel tijd doorbrengt en in de openruimte met respectievelijk een sectorprotocol hogescholen en universiteiten en een sectorprotocol natuurgebieden.

Ook op het **lokale niveau** weet de minister samen met OVAM een versnellingsbeweging door te voeren: meer dan 70% van de Vlaamse steden en gemeenten nam aan het begin van de lokale legislatuur in 2025 de beleidsambitie tot een 'asbestveilige gemeente' waarmee zij via lokale acties burgers willen ondersteunen en aanmoedigen rond asbestinventarisatie en asbestverwijdering. In 2026 zal ook de voorbereiding van een project rond asbestdakendetectie via luchtbeelden met AI doorgaan. Het vormt een trendindicator voor evolutie op het terrein voor het Actieplan Asbestafbouw en wil lokale besturen ook indicatoren en data aanreiken om lokaal in het kader van 'asbestveilige gemeente' aan de slag te gaan.

Tot slot ondernam de minister verschillende initiatieven rond de **voormalige asbestproducenten**, maar kan de minister daar

omwille van de vertrouwelijke aard van de gesprekken hier geen verdere duiding rondgeven.

XIII. BIJLAGE 'OVERZICHT VAN DE AANBEVELINGEN VAN HET REKENHOF'

Rekenhofrapport en nr. parl. doc.: Hoe Vlaanderen voedselverspilling en voedselverlies bestrijdt 37-C (2020-2021) - Nr.1			
Aanbeveling 1: De Vlaamse Regering moet zorgen dat het ambitieniveau van haar actieplannen minstens overeenstemt met de korte-, middellange- en langetermijndoelstellingen die ze zichzelf opgelegd heeft in het regeerakkoord en de beleidsnota's Landbouw en Omgeving. Ook doelstelling 33 in Vizier 2030 moet worden afgestemd op de ambitie van SDG 12.3 om voedselverspilling te halveren.			
Omschrijving acties	Uitvoering gepland tegen	Status	Toelichting bij Status
(1) De doelstellingen zijn opgenomen in het Actieplan Voedselverlies en biomassa(rest)stromen 2021-2025' (2) Doelstelling 33 in Vizier 2030 afstemmen op SDG 12.3	(1) Het actieplan werd goedgekeurd door de VR in april 2021 (2) Deze actie is onderhevig aan een wijziging van het beleidskader en context	(1) Uitgevoerd (2) In uitvoering	(1) De goedkeuring van het actieplan werd uitgevoerd. Het actieplan is na 2025 formeel doorlopend tot het vervangen of bijgestuurd wordt. (2) De actie wordt opgevangen door EU-doelstellingen voor de preventie van voedselafval 2030. In het voorjaar 2023 werden hiervoor de besprekingen gestart en in september 2025 werd een akkoord bereikt. De omzetting van de wijziging van de Kaderrichtlijn Afval is medio 2027 voorzien.
Aanbeveling 2: De Vlaamse Regering moet op een structurele wijze voldoende financiële en personele middelen ter beschikking stellen om de actieplannen te kunnen uitvoeren. Ze moet blijvend investeren in onderzoek om de preventie en valorisatie van voedselverliezen te vergroten.			
Omschrijving acties	Uitvoering gepland tegen	Status	Toelichting bij Status
De acties zijn voorzien in het 'Actieplan voedselverlies en biomassa(rest)stromen 2021-2025'. In alle schakels van de agrovoedingsketen en bij onderzoek, beleid en middenveld zijn er acties voorzien. De	De planning en verwijzing naar het budget zijn per actie vermeld in de voortgangsrapportage.	In uitvoering	Toelichting bij de meest recente status is per actie te vinden te vinden in de voortgangsrapportage van het actieplan: Voortgangsrapportage Actieplan Voedselverlies 2021-2025. Er werden eerder o.a. negen innovatieve projecten binnen de gerichte oproep 'Circulaire voedselketen' van Vlaanderen Circulair uitgerold, samen goed voor een budget van 780.000 euro. De vierde voortgangsrapportage wordt in juni 2026 verwacht

gemeenschappelijke noemer is de preventie van voedselverlies en de selectieve inzameling en valorisatie van voedsel- en biomassa(rest)stromen			
Aanbeveling 3: De Vlaamse overheid moet ervoor zorgen dat de monitoring toelaat de resultaten van de actieplannen op te volgen en de vooruitgang exacter te meten. Zij moet de nodige indicatoren verder verfijnen en bijsturen naarmate zij leert van Vlaamse en Europese rapporteringen. De indicatoren moeten internationale vergelijkingen toelaten.			
Omschrijving acties	Uitvoering gepland tegen	Status	Toelichting bij Status
(1) Verbetering monitoring (2) Opname indicatoren	(1) Medio 2026 (2) 2021	(1) In uitvoering (2) Afgerond	(1) De voorbereiding loopt, een update monitoring voedselafval wordt medio eind 2026 verwacht (2) Indicatoren zijn opgenomen in het Actieplan voedselverlies en biomassa(rest)stromen. Een voortgang van de indicatoren is te vinden in de voortgangsrapportage van het Actieplan voedselverlies: Voortgangsrapportage Actieplan Voedselverlies 2021-2025
Aanbeveling 4: De Vlaamse Regering moet periodiek een voortgangsrapport opmaken, met een overzicht van de acties en de geboekte voortuitgang ten opzichte van de Vlaamse en internationale doelstellingen. Zij dient dat rapport ook te bezorgen aan het Vlaams Parlement.			
Omschrijving acties	Uitvoering gepland tegen	Status	Toelichting bij Status
Opmaak voortgangsrapportage	Tweejaarlijks	In uitvoering	De voortgangsrapportage 2025 is in voorbereiding. Deze vierde voortgangsrapportage wordt in juni 2026 verwacht
Rekenhofrapport en nr. parl.doc.: Voorkomen van schade in overstromingsgevoelige gebieden 37 (2022-2023) nr.1			
Aanbeveling 1: Het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen vaststellen			
Omschrijving acties	Uitvoering gepland tegen	Status	Toelichting bij Status
Conceptnota	2025	(1) Afgerond	Het proces voor de opmaak van het BRV is bij aanvang

ontwikkelen en voorleggen in publieke consultatie Voorontwerp BRV (strategische visie + beleidskaders ontwikkelen. Ontwerp BRV (strategische visie + beleidskaders) ontwikkelen en voorleggen in openbaar onderzoek Definitieve vaststelling BRV	2026 2026 2027	(2) In uitvoering (3,4) Gepland	van de legislatuur hernomen en ingepland conform de decretale stappen en termijnen
Aanbeveling 2: Concrete en tijdsgebonden tussentijdse doelstellingen opnemen in het maatregelenprogramma ter uitvoering van de Overstromingsrichtlijn			
Omschrijving acties	Uitvoering gepland tegen	Status	Toelichting bij Status
Er wordt werk gemaakt van concrete en tijdsgebonden doelstellingen in uitvoering van de Overstromingsrichtlijn. De resultaten hiervan zullen op hoofdlijnen mee opgenomen worden in de Blue deal-nota en verder verfijnd worden in de stroomgebied-beheerplannen (SGBP)	Deze gezamenlijke opdracht van De Vlaamse Waterweg nv, het dep. MOW, het dep. Omgeving en VMM is gestart begin 2026 en heeft een looptijd van ruim een jaar. De opmaak van concrete actieprogramma's door gebiedscoalities zal deel uitmaken van het maatregelen-programma van de SGBP	In uitvoering	In de Blue Deal nota werden strategische doelstellingen voor waterzekerheid opgenomen. In uitvoering van de Blue Deal nota worden gebiedsgerichte operationele doelstellingen voor heel Vlaanderen opgemaakt tegen 2027. Daarnaast wordt ook een handleiding opgesteld voor lokale gebiedscoalities om de doelstellingen om te zetten naar concrete actieprogramma's.

Aanbeveling 3: Voldoende sturend optreden bij de voorgenomen vergoedingsregeling bij ruimtelijke herbestemmingen			
Omschrijving acties	Uitvoering gepland tegen	Status	Toelichting bij Status
Reglementering voor het aanvragen van een planschadevergoeding uitwerken	18 september 2024	Uitgevoerd	Aanvragen voor een planschadevergoeding in het kader van een watergevoelig openruimtegebied kunnen vanaf 18 september 2024 via het Loket Landinrichting ingediend worden

XIV. BIJLAGE 'OVERZICHT VAN DE ARRESTEN VAN HET GRONDWETTELIJK HOF EN HET HOF VAN JUSTITIE'

	Onderwerp	Gegeven gevolg door de VR
Arrest: 122/2025 Datum: 18/09/2025 Rolnummer: 8357 Aard: BV Uitspraak: Vernietiging door het Grondwettelijk Hof	Art. 5 decr. 19 april 2024 tot wijziging van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning, wat de uitvoering van de taken voor de project-m.e.r.-screening betreft. Vergunningsprocedure in eerste administratieve aanleg voor projecten met m.e.r.-screening - belangenconflict bevoegde overheid	Het Vlaams Parlement heeft op 19 november 2025 het voorstel van decreet aangenomen tot wijziging van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning, wat het vermijden van een belangenconflict betreft bij omgevingsvergunningen die door een gemeente of provincie zijn aangevraagd. Dit werd bekrachtigd door de Vlaamse Regering op 21 november 2025. Gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 28/11/25
Arrest: C-236/24 Datum: 8/05/2025 Uitspraak: Vernietiging door het Hof van Justitie	Het verzoek om een prejudiciële beslissing betreft de uitlegging van artikel 9 bis van richtlijn 2011/92/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 betreffende de milieueffectbeoordeling van bepaalde openbare en particuliere projecten (PB 2012, L 26, blz. 1), zoals gewijzigd bij richtlijn 2014/52/EU van het Europees Parlement en de Raad van 16 april 2014 (PB 2014, L 124, blz. 1). Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding in cassatie voor de Raad van State tussen, enerzijds, de Provincie Oost-Vlaanderen (België) en SoGent en, anderzijds, KG en WA, over een verleende vergunning voor de herbestemming van een wasserij-site	Zie bovenstaande: het arrest 122/2025 van het Grondwettelijk Hof en het arrest van het Hof van Justitie hebben geleid tot eenzelfde genomen actie door de VR